T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTELER

VE

TÜRKİYE'DE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ

DOKTORA TEZİ

Pınar ÖZDEMİR
121156110

Danışman Öğretim Üyesi:
Prof.Dr. E. Nazif GÜRDOĞAN

İstanbul, Şubat 2016

TEZ ONAY SAYFASI

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

29.02.2016 tarihinde tezinin savunmasını yapan Pınar ÖZDEMİR'e ait "Girişimci Üniversiteler ve Türkiye'de Girişimcilik Eğitimi" başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Doktora Programında Doktora Tezi Olarak **Oy Birliği/~~Oy Çokluğu~~** İle Kabul Edilmiştir.

.....

Prof.Dr. E.Nazif GÜRDOĞAN
(Başkan)-DANIŞMAN

.....

Prof.Dr. Niyazi KARASAR
Jüri Üyesi

.....

Doç.Dr. Rıfat KAMAŞAK
Jüri Üyesi

.....

Yrd.Doç.Dr. Mürşide ÖZGELDİ
Jüri Üyesi

.....

Yrd.Doç.Dr. Levent AKSOY
Jüri Üyesi

ETİK SÖZLEŞME

Bu çalışmadaki bütün bilgileri, akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak elde edip sunduğumu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri ve sonuçların kaynağını kurallara uygun şekilde gösterdiğimi beyan ederim.

Pınar ÖZDEMİR

ÖNSÖZ

Eğitim sonsuz bir yolculuk. Bu sonsuz yolculuğun doktora durağında geçirdiğim süreyi yakın ilgileri, özverileri ve teşvikleri ile verimli kılan değerli hocalarıma teşekkürü borç biliyorum. Tanımak şansına ve onuruna eriştiğim çok kıymetli hocam, bilge insan Sayın Prof.Dr. E. Nazif Gürdoğan'a, bitmez tükenmez sabrı ve içindeki bilim pınarının ışıltılarını etrafına cömertçe yayması ile adının hakkını sonuna kadar veren, sevgili hocam Sayın Yrd. Doç Dr. Mürşide Özgeldi'ye, farklı bakış açıları ve yaptığı değerli yorumlarla beni yönlendiren değerli hocam Sayın Doç Dr. Rıfat Kamaşak'a, tez savunma jürime değer katan hocaların hocası Sayın Prof. Dr. Niyazi Karasar'a, değerli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Levent Aksoy'a ayrıca teşekkür ediyorum. Akademik ortamın yoğunluğu içerisinde değerli vakitlerini anketime ayırma duyarlılığını gösteren üniversite dünyasının değerli akademisyenlerine, teknokent çalışanlarına, iyi dilekleri ve yardım önerileri ile beni destekleyen tüm hocalarıma şükranlarımı sunuyorum. En zorlandığım anda varlığı ve desteğiyle bana güç veren, melek kalpli arkadaşım Nur'a ve sevgili Sertaç Hoca'ma sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum. Son olarak, bu zor yolculukta bana eşlik eden sevgili hayat arkadaşım Doğan'a, güzel kızım İpek'e ve aslan oğlum Bora'ya tüm fedakârlıkları için teşekkür ediyorum. İçimdeki öğrenme isteğinin ilk kıvılcımlarını borçlu olduğum sevgili annem ve babamı da minnetle anıyorum.

Sevgili hocalarım sayesinde gerçekleşen bu çalışmanın, varsa, bütün aksaklıkları ve noksanlıkları bana aittir.

Pınar Özdemir

ÖZ

Planlı eğitimin son basamağı olan üniversiteler tarih boyunca farklı açılardan evirilerek bulundukları çağa ayak uydurmaya çalışmışlardır. Günümüzde üniversitelerin tarihi üç bölümde incelenmektedir: Ortaçağ Üniversiteleri olarak adlandırılan I. Nesil Üniversiteler, Humboldt Üniversitesi olarak adlandırılan İkinci Nesil Üniversiteler ve Modern Üniversiteler olarak adlandırılan III. Nesil Üniversiteler. III. Nesil Üniversitelerin en büyük özelliği girişimci olmalarıdır. Günümüzde girişimcilik, ekonomik ve toplumsal kalkınmanın anahtarı olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle girişimcilik kafa yapısına ve becerilerine sahip bireyler yetiştirmek ve girişimciliği yaygınlaştırmak son derece önemlidir. Girişimciliğin yaygınlaştırılmasını sağlamak için atılabilecek adımlardan biri girişimcilik eğitiminin yaygınlaştırılmasıdır. Bugün girişimcilik eğitimi hem örgün hem de yaygın eğitim kapsamında verilmekte ve bu alanda gün geçtikçe daha fazla kişiye erişilmektedir. Bu çalışmada, Türkiye'de üniversitelerde verilmekte olan girişimcilik eğitimi altı alt boyut açısından ayrıntılı olarak incelenmiş ve üniversitelerimizde verilmekte olan girişimcilik eğitiminin bir profili çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırma grubunu oluşturan 93 üniversiteden alınan verilerden, Türkiye'deki üniversitelerde girişimcilik eğitimine verilen önemin son yıllarda arttığı ve girişimcilik eğitiminin yaygınlaşmaya başladığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca girişimcilik eğitiminin alt boyutları arasında en önemli boyut olarak kabul edilen strateji boyutuna gereken önemin verildiği ve girişimci bir üniversite olup girişimcilik eğitimi verme amacının üniversitelerin stratejilerinde yer bulduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Girişimcilik, Girişimcilik Eğitimi, Girişimci Üniversiteler.

ABSTRACT

Universities, which are the last stages of planned education, have evolved through history to adapt to the era which they are in. Today, the history of universities are studied in three categories: Medieval Universities, which are also called 'the First Generation Universities', Humboldt University, which is also called 'the Second Generation University' and modern universities, which are also called 'the Third Generation Universities'. The most important characteristics of modern universities are that they are entrepreneurial universities. Entrepreneurship is thought to be the key to economic and social development. That is why it is so important to popularize it and to educate people for an entrepreneurial mindset and associated skills with an eye to increasing the general social welfare. The fact that the importance of this has been realized has made it possible to take sound steps to popularize entrepreneurship education. Today, entrepreneurship education is provided within the framework of both formal and non-formal education, and more and more people are reached each day. In this study, entrepreneurship education offered in Turkish universities is explored in detail with respect to six dimensions and a profile of entrepreneurial education in the universities is given. Besides, according to the data obtained from 93 universities, the importance given to the entrepreneurship education has increased in recent years and entrepreneurship education has been widespread. In addition, it was found that the strategy dimension which has been taken as the most important among the sub-dimensions of entrepreneurship education has been valued and the purposes of being an entrepreneurial university and giving entrepreneurship education are included in the strategies of entrepreneurial universities.

Key words: Entrepreneurship, Entrepreneurship Education, Entrepreneurial Universities.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI ii

ETİK SÖZLEŞME iii

ÖNSÖZ iv

ÖZ v

ABSTRACT vi

İÇİNDEKİLER vii

ÇİZELGELER LİSTESİ ix

ŞEKİLLER LİSTESİ xi

BÖLÜM 1. GİRİŞ 1

Problem 1

Amaç 45

Önem 46

Varsayımlar 47

Sınırlılıklar 47

Tanımlar 47

BÖLÜM 2. YÖNTEM 49

Araştırma Modeli 49

Evren ve Örneklem 49

Veriler ve Toplanması 50

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması 52

BÖLÜM 3. BULGULAR VE YORUM 57

Araştırma Grubunun Demografik Yapısı 57

Üniversitelerin Girişimcilik Eğitimi ile İlgili Genel Durumları 59

Üniversitelerdeki Girişimcilik Eğitiminin Alt Boyutlar Açısından Değerlendirilmesi ...67

Girişimcilik Eğitiminin Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler.....79

Farklı Bakış Açılarından Girişimcilik Eğitimi * 86

Toplu Yorumlar 94

BÖLÜM 4. ÖZET, YARGI VE ÖNERİLER.....98

Özet.....98

Yargı.....103

Öneriler.....104

EKLER.....107

EK-1 : ÜNİVERSİTELERDE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ ANKETİ 108

EK-2 : SAYISAL VERİLER VE ÇİZELGELER.....114

EK-3 : ARAŞTIRMAYA KATILAN ÜNİVERSİTELERİN LİSTESİ.....167

KAYNAKÇA.....171

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1 . Üniversitelerin Kuşaklara Göre Nitelikleri 2

Çizelge 2. 2KÜ ve 3KÜ Ayırt Edici Nitelikleri 2

Çizelge 3. Girişimcilik Eğitimi Anketine İlişkin KMO ve Bartlett Testi 56

Çizelge 4. Üniversite Türleri Dağılımı 57

Çizelge 5. Üniversitelerin Yaşlarının Dağılımı 58

Çizelge 6. Üniversitelerin Öğrenci Sayılarının Dağılımı 58

Çizelge 7. Üniversitede Girişimcilik Faaliyetleri İle İlgili Olarak Bulunan Birimler 59

Çizelge 8. Üniversitedeki Ders Dışı Girişimcilik Faaliyetleri 61

Çizelge 9. Girişimcilik Eğitiminin Verilme Süresi.....61

Çizelge 10. Üniversitelerde Girişimcilik Eğitiminden Sorumlu Birim.....62

Çizelge 11. Girişimcilik Eğitiminin Verilme Şekli 63

Çizelge 12. Girişimcilikle İlgili Bir Programın Varlığı 64

Çizelge 13. Girişimcilik Eğitiminde Kullanılan Yöntemler.....64

Çizelge 14. Girişimcilik Konusunda Verilen Ders Sayısı 65

Çizelge 15. Girişimcilikle İlgili Verilen Dersler ve Düzeyleri 66

Çizelge 16. Puan Aralıkları 67

Çizelge 17. Girişimcilik Eğitiminin Strateji Boyutu.....68

Çizelge 18. Girişimcilik Eğitiminin Kurumsal Altyapı Boyutu 69

Çizelge 19. Girişimcilik Eğitiminin Öğretim Boyutu 71

Çizelge 20. Girişimcilik Eğitiminin Gelişim Boyutu.....73

Çizelge 21. Girişimcilik Eğitiminin Erişim Boyutu.....74

Çizelge 22.Girişimcilik Eğitiminin Kaynaklar Boyutu 76

Çizelge 23. Girişimcilik Eğitimi Alt Boyutlarına Ait Ortalamalar.....78

Çizelge 24. Girişimcilik Eğitiminin Boyutları Arasındaki Korelasyon Katsayıları.....79

Çizelge 25. Girişimcilik Eğitimi ve Alt Boyutlar Arasındaki Korelasyon Katsayıları...82

Çizelge 26. Regresyon İstatistikleri 84

Çizelge 27. ANOVA İstatistikleri.....84
Çizelge 28. Karşılaştırmalı Regresyon İstatistikleri.....85
Çizelge 29. Üniversite Türlerine Göre Alt Boyutların Yeterlilikleri 86
Çizelge 30. Öğrenci Sayıları İle Alt Boyutlar Arasındaki Korelasyon Katsayıları.....88
Çizelge 31. Alt Boyutlar ile Girişimcilik Eğitiminin Verilme Süresi Arasındaki İlişki...89
Çizelge 32. Girişimcilik Eğitiminin Verilme Şekline Göre Alt Boyutların Değerleri....91
Çizelge 33. Alt Boyut Puanları ve Programın Varlığı 92
Çizelge 34. Girişimcilikle İlgili Ders Sayısına Göre Alt Boyutların Puanları 93

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Girişimcilik Eğitimi ve Öğretimi 9
Şekil 2. Devletçi Üniversite-Sanayi-Devlet İşbirliği Modeli 21
Şekil 3. Liberal Üniversite-Sanayi-Devlet İşbirliği Modeli 21
Şekil 4. Üniversite-Sanayi-Devlet İşbirliğinde Üçlü Sarmal Modeli 22
Şekil 5. Teknoloji Transfer Ofisinin Faaliyet Alanları 26
Şekil 6. Üniversitelerde Girişimcilik Eğitiminin Boyutları 52
Şekil 7. Üniversite Türleri Dağılımı 57
Şekil 8. Üniversitelerin Yaşlarının Dağılımı 58
Şekil 9. Üniversitelerin Öğrenci Sayıları Dağılımı 59
Şekil 10. Üniversitede Girişimcilik Faaliyetleri İle İlgili Olarak Bulunan Birimler 60
Şekil 11. Üniversitedeki Ders Dışı Girişimcilik Faaliyetleri 61
Şekil 12. Girişimcilik Eğitiminin Kaç Yıldır Verildiği 62
Şekil 13. Üniversitelerde Girişimcilik Eğitiminden Sorumlu Birim 62
Şekil 14. Girişimcilik Eğitiminin Verilme Şekli 63
Şekil 15. Girişimcilikle İlgili Bir Programın Varlığı 64
Şekil 16. Girişimcilik Eğitiminde Kullanılan Yöntemler 65
Şekil 17.Girişimcilik Konusunda Verilen Ders Sayısı 66
Şekil 18. Girişimcilik Eğitiminin Strateji Boyutu 68
Şekil 19. Girişimcilik Eğitiminin Kurumsal Altyapı Boyutu 70
Şekil 20. Girişimcilik Eğitiminin Öğretim Boyutu 72
Şekil 21. Girişimcilik Eğitiminin Gelişim Boyutu 73
Şekil 22. Girişimcilik Eğitiminin Erişim Boyutu 75
Şekil 23. Girişimcilik Eğitiminin Kaynaklar Boyutu 77
Şekil 24.Girişimcilik Eğitimi Boyutlarına Ait Ortalamalar 78
Şekil 25. Üniversite Türlerine Göre Alt Boyutların Yeterlilikleri 87
Şekil 26. Öğrenci Sayıları İle Alt Boyutlar Arasındaki Korelasyon Katsayıları 88

Şekil 27. Alt Boyutların Girişimcilik Eğitiminin Verilme Süresine Göre Değerleri.....90
Şekil 28. Girişimcilik Eğitiminin Verilme Şekline Göre Alt Boyutların Değerleri.....91
Şekil 29. Alt Boyutlara Ait Puanların Programın Varlığına Göre Değişimi.....92
Şekil 30. Alt Boyutlara Ait Puanların Ders Sayılarına Göre Değişimi.....93

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Bu bölümde, problem, amaç, önem, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

Problem

Öğrenme ve öğretme süreci insanlık tarihi kadar eski bir süreçtir. İnsanoğlu doğası gereği sürekli olarak araştırmış, öğrendiklerini öğretmiş ve iletişim kurduğu kişilerden bir şeyler öğrenmiştir. Başlangıçta düzensiz olan bu süreç yıllar geçtikçe, yeni uygarlıklar kuruldukça ve nüfus arttıkça sistematik bir hale dönüşmeye başlamış, böylece okulların temelleri atılmıştır.

Öğrenme sonsuz bir süreçtir. İnsan hayatı boyunca öğrenir ve öğretir. Ancak bu sürecin okullarda geçen kısmı sınırlıdır ve belli aşamalara sahiptir. Bu aşamalardan sonuncusu yüksek öğretim kurumlarıdır. Eğitim ve öğretimin son aşaması olarak kabul edilen yüksek öğretim kurumları bulundukları çağa ve kültüre göre farklı özelliklere sahip olmuş, ama amaçları hep aynı kalmıştır: Kişinin aldığı temel ve orta eğitimden sonra belli bir alanda daha derinlemesine bilgi sahibi olmasını ve uzmanlaşmasını sağlamak.

Yüksek öğretim kurumlarının ya da üniversitelerin tarihini 3 grupta incelemek mümkündür. Birinci grupta amacı sadece bilgiyi aktarmak olan üniversiteler yer alır. Orta çağdan başlayıp 19.yy'a kadar devam eden süreçte üniversitelerin amacı sadece ellerindeki bilgiyi yeni nesillere aktarmak olmuştur. “Birinci Nesil Üniversiteler” olarak isimlendirilen bu grubu sadece bilgi aktarmakla kalmayıp araştırmalar yapan ve yeni bilgiler üreten üniversiteler yani “İkinci Nesil Üniversiteler” takip etmiştir. “Üçüncü Nesil Üniversiteler” olarak adlandırılan son grupta ise bilgiyi sadece üreten ve aktaran değil aynı zamanda ürettikleri bilginin kullanılmasını sağlayan üniversiteler yer almaktadır. Üniversitelerin gelişim merdiveninde son basamak olarak nitelendirilen Üçüncü Nesil Üniversitelerin bir özelliği de girişimci olmalarıdır (Wissema, 2009).

Çizelge 1'de birinci, ikinci ve üçüncü kuşak üniversitelerin nitelikleri gösterilmektedir.

Çizelge 1 . Üniversitelerin Kuşaklara Göre Nitelikleri

	Belirleyici Nitelikler		
	Birinci Kuşak Üniversite	**İkinci Kuşak Üniversite**	**Üçüncü Kuşak Üniversite**
Hedef	Eğitim	aynı + araştırma	aynı + bilginin kullanımı
Rol	hakikati savunma	doğayı keşif	değer yaratma
Yöntem	Skolastik	modern bilim, tek bilim dalı	aynı + disiplinler arası
Yaratılan	Profesyoneller	aynı + bilim insanları	aynı + girişimciler
Yönelim	Evrensel	ulusal	küresel
Dil	Latince	ulusal diller	İngilizce
örgütlenme	uluslar, fakülteler, kolejler	fakülteler	üniversite enstitüleri
Yönetim	Şansölye	(yarızamanlı) akademisyenler	profesyonel yönetim

Kaynak: Wissema, H. (2009). Üçüncü Kuşak Üniversitelere Doğru: İstanbul, Özyeğin Üniversitesi Yayınları. s.29.

Çizelge 2'de ise ikinci kuşak üniversiteler ile girişimci olarak nitelenen üçüncü kuşak üniversitelerin ayırt edici nitelikleri yer almaktadır.

Çizelge 2. 2KÜ ve 3KÜ Ayırt Edici Nitelikleri

Belirgin Nitelikler			
İkinci Kuşak Üniversite		**Üçüncü Kuşak Üniversite**	
1.	Esas olan temel bilimsel araştırmalardır.	**1.**	Esas olan temel bilimsel araştırmalardır.
2.	Tek disiplinli araştırma ve fakülte yapısının egemenliği	**2.**	Disiplinler ötesi araştırma ve enstitü yapısının yükselişi
3.	Başka kurum ya da kuruluşlarla ilişki içinde olmayan yalnız kurumlar	**3.**	Pek çok ortakla işbirliği halindeki açık üniversiteler
4.	Yerel piyasaya yönelik işleyiş. Diğer üniversiteler meslekdaş kabul edilir.	**4.**	Uluslararası ve rekabetçi bir piyasaya yönelik işleyiş
5.	Esas olarak maddi durumu iyi olan öğrencilere elit eğitim	**5.**	Çok kültürlü organizasyonlar, kitlesel ve elit eğitim
6.	"Yaratıcı" fakültelerin üniversitede yeri yoktur.	**6.**	Yaratıcılığın rolü geri verilmiştir. Tasarım fakülteleri merkezi rol oynar.
7.	Ulusal üniversite	**7.**	Kozmopolit üniversite
8.	İki amaç: Araştırma ve eğitim. Yaratılan bilginin nasıl kullanılacağına yönelik bir ilgi söz konusu değildir.	**8.**	Bilginin kullanımı, bilgiden yararlanılması temel iştir ve üçüncü hedef haline gelir.
9.	Devlet finansmanı ve devlet müdahalesi önemli rol oynar.	**9.**	Devlet doğrudan fon sağlamaz. Devlet müdahalesi söz konusu değildir.

Kaynak: Wissema, H. (2009). Üçüncü Kuşak Üniversitelere Doğru: İstanbul, Özyeğin Üniversitesi Yayınları. s.42.

Girişimci ve Girişimcilik Kavramları

Üçüncü kuşak üniversitelere adını veren “Girişimcilik” ve “Girişimci” tek bir tanımı olmayan, farklı uzmanlar tarafından farklı şekillerde tanımlanan kavramlardır. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Girişimcilik, yeni ya da mevcut bir organizasyon içinde risk alma, yaratıcılık ve yenilikleri sağlam bir yönetim sistemiyle bütünleştirerek ekonomik faaliyet yaratma ya da geliştirme zihniyeti ve sürecidir (Doğaner, 2014).

Girişimci, bir mal veya hizmeti üretmek, pazarlamak için kendine ait ya da başka kişi veya kurumlardan sağladığı kaynaklarla üretim faktörlerini bir araya getiren, bu faaliyeti yaparken ortaya çıkabilecek zararı da göze alan kişidir (Küçük, 2009; Marangoz, 2012).

Girişimci doğa, emek, sermaye gibi üretim elemanlarını sistemli ve bilinçli bir şekilde bir araya getirerek mal ve hizmet üretimini sağlayan kişidir. Girişimci toplumun gereksinim duyduğu dolayısıyla talep edilen bir malı ya da hizmeti bulup onu üretmeye girişir veya buna öncülük eder. Kısaca bir ihtiyacı teşhis ederek iş fikrine dönüştüren ve gerekli riskleri üstlenerek ticari işletme kuran kişi girişimci olarak adlandırılır (www.incgirisim.com.tr, 2015) .

Girişimcinin faaliyetlerindeki asıl hedef, kar elde etmektir. Yani girişimci bir yandan risk altına girmekte diğer taraftan üretim faktörlerini temin ederek işletmektedir. Bu nedenle girişimcide yöneticilik özelliklerinin de bulunması gerekir. Girişimciler birer manav, tamirci, perakendeci olabilecekleri gibi büyük marketler, fabrikalar, holdingler kuran kişiler de olabilir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta girişimcinin kim olduğu konusudur. Bu konuda yapılan çeşitli tanımların hepsinde bulunan ortak noktalar tespit edildiğinde girişimcinin sahip olması gereken temel unsurların "başkalarının baktığı ama göremediği fırsatları görüp bunları birer iş fikrine dönüştürebilmek" ve "risk almaya yatkın olmak" olduğu sonucuna ulaşılır (Durukan, 2007).

Girişimcilik gün geçtikçe daha fazla değer ve önem kazanan bir olgudur. Bunun nedeni iki büyük soruna, işsizliğe ve ekonomik durgunluğa, çare olarak kabul edilmesidir. Küreselleşen dünyada işsizlik ekonomik ve sosyal hayatın en büyük sorunlarından biridir. Büyük şirketler ve devlet tarafından yaratılan istihdam gittikçe azalmakta, buna karşılık iş sahibi olmak ve çalışmak isteyen kişi sayısı nüfus

artışına paralel olarak gittikçe artmaktadır. Bu durumda yeni işlerin yaratılmasında en büyük görev girişimcilere düşmektedir. Girişimciler sadece kendilerine iş alanı yaratmakla kalmayıp kurdukları işlerle başkalarının da iş sahibi olmasına yardımcı olmaktadırlar. İstatistikler küçük işletmeler tarafından istihdama yapılan katkının büyük şirketler tarafından yapılan katkıdan çok daha fazla olduğunu göstermektedir (Ekin, 1999).

Girişimcilik Eğitimi

Girişimciliğin önem kazanması ve ekonominin itici gücü olarak görülmesi girişimcilik araştırmalarının da hız kazanmasına neden olmuştur. Bu araştırmaların ana konularından biri girişimcilik eğitimidir. Konu üzerinde yapılan araştırmaların başlangıç noktası girişimcilik becerilerinin doğuştan mı geldiği yoksa sonradan mı kazanıldığı sorusu olmuştur. Bu konuda değişik bakış açıları bulunmakta ve farklı yorumlar yapılmaktadır.

Girişimciliğin öğretilip öğretilemeyeceği konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Kimi uzmanlar girişimciliğin öğretilebileceğini, kimileri ise doğuştan gelen bir yetenek ve bir kişilik özelliği olduğunu ve öğretilemeyeceğini savunmuştur.

Bir görüşe göre, girişimcilik kısmen kişilik özellikleri kısmen de eğitim yolu ile elde edilebilen bir süreçtir. Sadece doğuştan gelen bazı özelliklerle girişimci olunamaz. Eğitim her alanda olduğu gibi girişimcilikte de kilit öneme sahiptir. İnsanlar aldıkları eğitimlerle bilgi ve becerilerini arttırabilirler ve o ana kadar fark etmedikleri konulara duyarlılık kazanabilirler. Bazı tutum ve davranışlar yaşamın ilk yıllarında özellikle aile içerisinde ve daha sonraki yıllarda ise okullarda ve yaşam boyunca toplum içerisinde öğrenilir (Dilsiz ve Kölük, 2005).

Güney de (2008) aynı fikri savunmuş ve genel kabul gören düşünceye göre, girişimciliğin kısmen kişilik özellikleri, kısmen de eğitim yoluyla elde edilen bir süreç olduğunu vurgulamıştır. Güney'e göre kişiler sahip oldukları özelliklere okullardan, eğitim programlarından ve üniversitelerden edindikleri bilgileri ekleyince başarılı girişimci olma şanslarını arttırırlar. Biçimsel bir eğitimle verilmeye çalışılan şey yaratıcı, eleştirel ve analitik düşünme yeteneklerinin geliştirilmesi ve girişimciliğin özendirilmesidir.

Harvard Business School'dan Prof. Wasserman, "işletme eğitimi verilebiliyorsa girişimcilik eğitimi de verilebilir" fikrini savunmuştur. Prof. Wasserman'a göre, bunu

gerçekleştirmek için tıpkı diğer alanlarda olduğu gibi girişimcilikle ilgili olarak da gerçek hayattan başarı ve başarısızlık öyküleri ve tecrübeleri ele alınıp incelenebilir ve düzenlenerek ders haline getirilebilir. Girişimcilik eğitiminde, işletme eğitiminde yer alan temel pazarlama, finans ve diğer konuların yanı sıra yeni kurulan işletmelerin ihtiyaç duyacağı dersler de yer almalıdır. Yeni kurulan işletmelerin sahipleri de Prof. Wasserman'ın görüşünü desteklemektedirler. Son yirmi yılda girişimcilik programlarına ve derslerine olan talebin hızla artması ve 2011 yılında yazılan "The Lean Startup" kitabının en çok satanlar listesine girmesi ve çoğu kişi tarafından yılın en iyi işletme kitabı olarak gösterilmesi de girişimciliğin öğretilebileceğini kanıtlar niteliktedir (Wasserman, 2012).

Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanmış olan girişimcilik raporunda da girişimcilik eğitiminin genel işletme ve ekonomi eğitimi ile karıştırılmaması gerektiği vurgulanmaktadır. Raporda girişimcilik eğitiminin alanının bir iş kurmayı öğretmekten çok daha geniş olması gerektiği üzerinde mutabakata varılmıştır. Çünkü girişimcilik eğitimi iş kurma bilgisi vermenin yanı sıra yaratıcılık, inisiyatif alma, kendine güven, problemlerin etkin şekilde çözülmesi, bir iş fikrinin tarafsız olarak değerlendirilmesi, iletişim, network kurma, liderlik ve proje değerlendirme gibi bir takım becerilerin geliştirilmesini de kapsamaktadır (Entrepreneurship Education: A Road To Success, 2015).

Doğuştan 'problem çözme' yeterliğine sahip olan insanın arzu edilen bu yetkinliğe nasıl ulaştırılacağı ve bunda eğitim sisteminin muhtemel rolünün ne olacağı önemle tartışılması gereken konulardır (Karasar, 2013).

Ayrıca girişimcilik risk almayı ve belirsizlik ortamında çalışabilmeyi gerektirir. Son dönemde ortaya çıkan çalışmalar sonrasında belirsizlik ortamında çalışmanın belli bir yöntemi olduğu ve bunun öğretilebileceği düşüncesi genel kabul görmeye başlamıştır (Elgin, 2014).

Yapılan araştırmalar da girişimciliğin öğretilebileceğini göstermektedir (Kuratko, 2005). Girişimcilik eğitiminin insanların başarılı bir şekilde iş kurabileceklerine olan inançlarını arttırdığı, girişimciliği bir kariyer olarak düşünmelerini sağladığı ve girişimciliğe olan eğilimlerini güçlendirdiği bilinmektedir. Bu nedenle, girişimcilik eğitimi ekonomik kalkınmayı sağlamak ve işsizlikle mücadele etmek isteyen karar mekanizmalarının bir numaralı gündem maddesi haline gelmiştir (Amway Global Entrepreneurship Report, 2014). Avrupa Komisyonu'nun raporuna göre girişimcilik

eğitiminin hedefi yaratıcılığı, yeniliği ve kendi işini kurabilme becerilerini arttırmaktır ve bu eğitim aşağıdaki konuları kapsar: (Entrepreneurship in Higher Education, 2008)

- Girişimci bir kafa yapısı ve davranış tarzı oluşturacak yaratıcılık, inisiyatif alma, riske girme, kendine güven, liderlik, takım ruhu oluşturma gibi becerileri geliştirmek.
- Öğrencilere ilerideki meslek seçimlerinde kendi işini kurma ve girişimci olma seçeneklerinin de bulunduğunu fark ettirmek,
- Öğrencileri somut girişimcilik proje ve faaliyetlerinde çalıştırmak,
- Bir şirket kurma ve onu başarılı bir şekilde yönetme bilgi ve becerilerini kazandırmak.

Öte yandan, girişimcilik eğitiminin sadece girişimci olabilmek için gerekli olan beceri, tavır ve davranışları geliştirmekle kalmayıp girişimciliğe karşı pozitif bir algı yaratacağı ve girişimciliğin üniversite öğrencileri arasında bir kariyer seçeneği olarak görülmesini sağlayacağı savunulmuştur (Galloway ve Brown, 2002).

ABD'de yapılan bir araştırmada girişimcilik eğitimi alan kişilerin;

- Yeni iş kurmada üç kat daha fazla eğilime sahip olduğu,
- Kendi işinde çalışmaya üç kat daha fazla istekli olduğu,
- Yıllık %27 daha fazla gelir elde ettiği,
- Mal varlıklarının %62 daha fazla olduğu,
- Çalıştıkları işte daha fazla tatmin sağladıkları belirlenmiştir (Soylu ve Kepenek, 2008, Akt. Yelkikalan ve ark.2010)

İlkönceleri işletme eğitiminin içinde verilen girişimcilik derslerinin işletme bölümlerinin derslerinden ayrılması ve bir girişimcilik bölümü kurulması gerektiği yönündeki düşünce ilk olarak 1980'li yıllarda ortaya atılmıştır. Girişimcilik müfredatının geleneksel işletme yönetimi müfredatından farklı olması gerektiği fikri birçok çalışmada savunulmuştur. McMullan ve Long (1987), Vesper ve McMullan (1988) ve Plaschka ve Welsch (1990) gibi uzmanlar girişimcilik eğitiminin müzakere,

liderlik ve yaratıcı düşünme, teknolojik yeniliklere ayak uydurma ve yeni ürün geliştirme gibi beceri geliştirme derslerini kapsaması gerektiğini savunmuşlardır. Vesper ve McMullan girişimcilik eğitimi ve geleneksel işletme eğitimi arasında iki önemli fark olduğunu söylemiştir. Bunlar iş fırsatlarını daha hızlı fark etme ve kullanma kabiliyeti ile daha uzak bir zaman dilimine yönelik olarak daha ayrıntılı plan yapabilme kabiliyetidir (Gorman, Hanlon ve King, 1997).

Girişimcilik eğitiminde müfredat geliştirme çalışmalarının amacı öğrencileri iş arayan değil iş yaratan konumuna getirmektir. Artan talep girişimcilik eğitiminin gelişmesine, müfredatın çeşitlendirilip zenginleşmesine, öğretim ve değerlendirme yöntemleri üzerinde araştırmalar yapılmasına neden olmuştur. Konu ile ilgilenen araştırmacılar derslerin düzeninde, içeriğinde ve değerlendirme yöntemlerinde farklılıklar bulunduğunu ve paydaşlar arasında derslerin yeterliliği ve maliyet etkinliği konusunda sık sık ateşli tartışmalar yaşandığını belirtmektedirler (Lekoko, Rankhumise ve Ras, 2012).

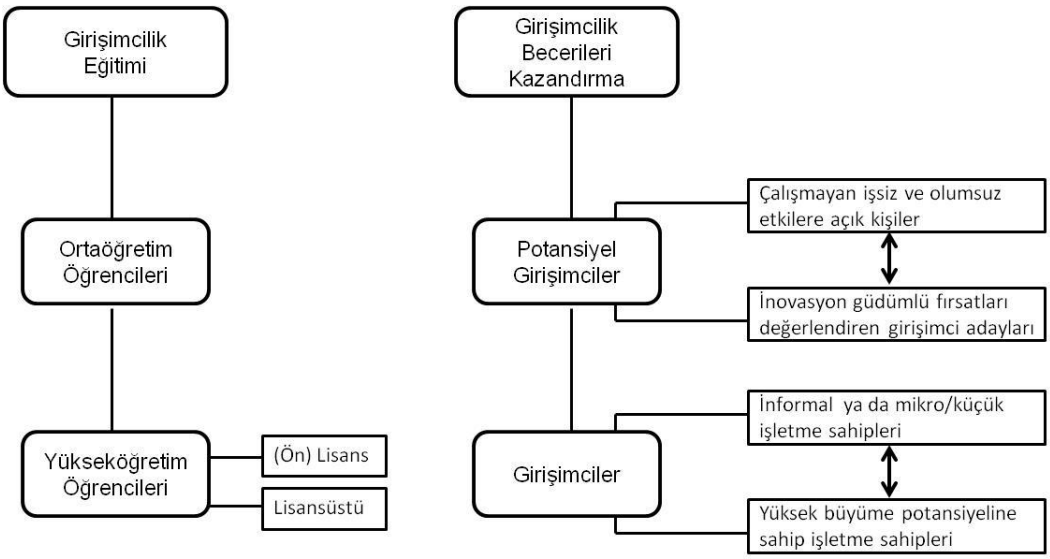
Amway tarafından 2014 yılında hazırlanan girişimcilik raporunda, "Girişimcilik öğretilebilir mi?" sorusu yöneltilen satış temsilcilerinin %63'ünün soruya 'Evet' yanıtı verdiği görülmektedir. Ancak temsilcilerin yarıdan fazlası verilmekte olan girişimcilik eğitimlerinin yeterli olmadığını düşünmektedir (Amway Global Entrepreneurship Report, 2014).

Girişimcilik özelliklerinin eğitim yoluyla kazandırılıp kazandırılamayacağı hakkında ülkeler arasında da görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Brezilya, Norveç ve Portekiz'de yetişkinlerin %75'i girişimciliğin eğitim yoluyla kazandırılabileceğini savunurken, Japonya'da bu oran %20'den azdır. İsrail, Japonya ve İngiltere'de katılımcıların %60'ı girişimcilik eğitimi söz konusu olduğunda okulun ne girişimcilik ruhu kazandırdığını ne de yeni bir iş başlatmak için gereken bilgi ve beceriyi verdiğini ifade etmektedirler. Bu konudaki fikirler ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir (Entrepreneurship at a Glance: 2013, 2013).

Ülkelerin girişimcilik eğitiminin etkinliğine olan inanç derecesi ne olursa olsun, günümüzde girişimcilik ve girişimciliğin desteklenmesi gerek gelişmiş ülkelerin gerekse gelişmekte olan ülkelerin temel politikası haline gelmiştir. Erken yaşlarda bireyleri girişimci olmaya yönlendirmek ve girişimciliği toplum kültürünün bir parçası haline dönüştürmek için de üniversite düzeyinde girişimcilik dersleri yaygınlaştırılmaktadır. Bu anlamda Türkiye'de de son dönemde ciddi atılımlar

gerçekleştirilmiş ve girişimcilik dersleri eğitim programlarına dahil edilmiştir (Döm, 2008). Girişimcilerin yoğun rekabet ortamında başarılı olabilmeleri için belli bir bilgi birikimine sahip olmaları zorunludur. Bu konuda verilen teorik eğitimin pratik uygulama ve becerilerle desteklenmesi gerekmektedir (Küçük, 2009).

Girişimcilik eğitimi kişinin yaşına, eğitim geçmişine, ilgilerine ve beklentilerine göre farklılık gösterebilecek bir süreçtir ve girişimcilik kişilere farklı ortamlarda, farklı yöntemlerle öğretilebilmektedir. Dünya Bankası tarafından 2014 yılında hazırlanan bir raporda girişimcilik eğitiminin iki ayrı grupta ele alınabileceği belirtilmiştir. Buna göre okullarda verilmekte olan girişimcilik dersleri birinci grubu, girişimcilik merkezleri, özel kurum ve kuruluşlarda verilmekte olan girişimcilik eğitimleri ise ikinci grubu oluşturmaktadır (Valerio, Parton ve Robb, 2014). Raporda birinci grup faaliyetler, "Girişimcilik Eğitimi", ikinci gruptakiler ise "Girişimcilik Becerileri Kazandırma Faaliyetleri" olarak adlandırılmaktadır. Girişimcilik eğitiminin amacı girişimcilik hakkında bilgi vermek, girişimci yetiştirmek iken girişimcilik becerileri kazandırma faaliyetleri bir girişimi kurmak ya da işletmek için gerekli bilgi ve becerileri vermek üzerine yoğunlaşmıştır. Şekil 1'de görülebileceği gibi, bu iki grup eğitim hitap ettikleri topluluk açısından da farklılık göstermektedir. Girişimcilik eğitimi akademik programları kastetmektedir ve orta ve yüksek öğretim öğrencilerine yöneliktir. Girişimcilik becerileri kazandırma faaiyetleri ise akademik bir eğitim içinde yer almayan girişimcilere ya da girişimciliğe adım atmak isteyen potansiyel girişimci adaylarına yöneliktir. Potansiyel girişimci adayları iki gruba ayrılır. Birinci grupta iş sahibi olmayan, değişimlerden kolay etkilenen ve çalışmayan kimseler, ikinci grupta ise girişimciler bulunmaktadır. Bu girişimciler ya ihtiyaç dolayısıyla, mecburiyetten girişimciliği seçen kişiler ya da iyi eğitimli, yenilikçi kafa yapısına sahip, fırsatları görebilen girişimciler olabilir. Girişimcilik eğitimi alan diğer kişiler ise mikro ya da küçük işletme sahipleri ya da hızlı büyüme potansiyeline sahip işletmelerin sahipleridir (Valerio, Parton ve Robb, 2014).

Şekil 1. Girişimcilik Eğitimi ve Öğretimi

Kaynak: Valerio, Parton ve Robb, 2014, Entrepreneurship Education and Training Programs Around the World: Dimensions for Success, Washington DC: World Bank. doi:10.1596/978-1-4648-0202-7, Licence: Creative Commons Attribution CC BY 3.0 IGO, s. 34

Hem insan hem de toplum açısından büyük öneme sahip olan girişimciliğin eğitiminin ne zaman başlaması ve nasıl olması gerektiği hakkında araştırmalar yapılmıştır.

Girişimcilik eğitiminin belli bir yaşı olmadığı, isteyen herkesin istediği zaman bu eğitimi alabileceği yönünde yaygın bir kanı bulunsa da bazı uzmanlar insanların girişimcilikle ne kadar erken yaşlarda tanışırlarsa girişimci olma ihtimallerinin o kadar fazla olduğunu savunmaktadırlar (Schwab, 2010). Kendi işini kurmuş olan ailelerin çocuklarının girişimciliğe daha yatkın olmaları bunun kanıtıdır. Bu tür ailelerin çocuklarının aile işine yardım ederken ya da anne babalarını gözlemlerken girişimci bakış açıları geliştirdikleri ve girişimcilik becerileri kazandıkları bilinmektedir (Henley, 2007). Ailede böyle bir imkânı yakalayamayan bireylere aynı becerileri kazandırmak girişimcilik eğitimiyle mümkün olabilir. Ailenin sağladığı bu ortamın yerini erken yaşta başlayan eğitim alabilir. Bu durum nasıl bir girişimcilik eğitiminin daha etkin olduğu sorusunu doğurmaktadır.

Avrupa Komisyonu tarafından 2008 yılında yaptırılan “Yüksek Öğretimde Girişimcilik Eğitimi” araştırmasında da aynı konuya vurgu yapılmış ve girişimciliğin kişinin kafa yapısının, bilgi ve becerilerinin bir birleşimi olduğu belirtilmiştir. Araştırmaya göre, kafa yapıları küçük yaşlarda şekillendiği için, girişimcilik de okullarda erken seviyelerde ele alınmalıdır. Araştırma yüksek öğretimde verilen girişimcilik eğitimine

de değinmiş ve üniversitelerin özellikle teknik eğitim veren branşlarında bu konuya özel önem verilmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Bu sağlandığı takdirde eğitimin sonunda öğrenciler yaratıcı fikirlerini başarıyla işe dönüştürebilecek becerilerle donatılmış olacaklardır (Entrepreneurship in Higher Education, 2008).

Girişimcilik eğitiminin erken yaşlarda verilmeye başlanmasının girişimci kafa yapısına ve bakış açılarına sahip kişiler yetiştirebileceğini vurgulayan araştırmalar üzerine OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) aldığı bir kararla ilk ve orta öğretimde verilen her derste müfredatlara girişimciliği destekleyici faaliyetler ve konular konulmasını önermiştir. Bu tür faaliyet ve uygulamaların özellikle ilk ve orta seviyedeki okullarda derslerin mevcut müfredatları içine yerleştirilmesinin, üniversite seviyesinde ise diğer derslerden ayrı bir ders olarak okutulmasının uygun olacağı belirtilmiştir (Commission, 2012).

Küçük yaşlarda başlayan girişimcilik eğitiminin kişiye kazandırabileceği özellikler aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir (Administration, 2002):

- Okuldaki performansta ve becerilerde artış, okula devam oranında iyileşme,
- Problem çözme ve karar verme becerilerinde artış,
- Kişilerarası ilişkilerde takım çalışmalarında, para yönetiminde ve topluluğa hitap becerilerinde artış,
- İşe hazır bulunma,
- Sosyo-psikolojik gelişimde iyileşme.

Girişimcilik eğitimi alan yetişkin bir kişinin ise eğitimin sonunda aşağıdaki özelliklere sahip olması beklenmektedir (Güney, 2008):

- İş fırsatlarını görmeyi öğrenmek,
- İş fırsatlarını değerlendirmeyi öğrenmek,
- Planlama, örgütleme, yönetme, eşgüdüm ve kontrol şeklinde ifade edilebilecek olan yönetsel işlevleri öğrenmek,
- Ülkedeki hukuki mevzuat konusunda bilgi sahibi olmak,
- Yönetim, finansman, üretim, pazarlama, insan kaynakları yönetimi ve halkla ilişkiler şeklinde sıralanabilecek olan işletme fonksiyonlarını analiz etmek.
- Kredi bulunabilecek kuruluşları öğrenmek.

Girişimcilik eğitiminin avantajları sadece iş kurma, yenilikçi girişimlerde bulunma ve yenilik yaratma konusu ile sınırlı değildir. Girişimcilik eğitiminde amaç öğrencileri girişimcilik konusunda bilgilendirmek ve girişimcilik bilgi ve becerileriyle donatmaktır. Başarılı bir eğitimin sonunda öğrenciler hem girişimciliğin gerektirdiği becerilere sahip olacaklar, hem de fikirlerini eğitim ve destek sağlayan bir ortamda test etme olanağına kavuşacaklar ve kendilerine güvenleri artacaktır. Bu durum sadece girişimcilik ortamı ile sınırlı kalmayacaktır. Girişimcilik eğitimi gençlere hangi işi yaparlarsa yapsınlar, daha yaratıcı ve kendine güvenli olma becerileri kazandıran bir eğitimdir (Entrepreneurship in Higher Education, 2008).

Girişimcilik eğitimi ile bazı yetenekler kazandırılırken mevcut bazı yeteneklerin ise geliştirilmesi hedeflenmektedir. Risk alma, sorumluluk üstlenme, yönetme becerileri eğitim yolu ile geliştirilebilecek yetenekler arasındadır. Ayrıca mesleki eğitimle kazandırılacak beceriler hem bireylerden girişimci çıkması, hem de girişimcilere kaliteli, yetenekli, iyi yetişmiş iş gücü sağlaması açısından önemlidir. Öte yandan girişimcilik sürecinin farklı aşamaları için farklı becerilerin ön planda olması gerekir.

Örneğin, kuruluş öncesi aşamadaki öğrenmede, odaklanma, doğru tahmin etme, bilgi ve veri toplama, verileri ve durumları analiz etme, fikir geliştirme, fırsat formülasyonu, iyi bir iş planı hazırlama, iyi iletişim kurma, kişilik geliştirme, sosyal ilişki geliştirme, fon toplama, ortak bulma vb. gibi yeteneklerin geliştirilmesi ön plana çıkmıştır.

Kuruluş aşamasında ise firmayı etkin bir şekilde yönetmek için, varlıkları etkin bir şekilde kullanmak, işletme dışından danışmanlık sağlamak, iletişim, zaman yönetimi, finansal yönetim gibi yeteneklerin geliştirilmesi gereklidir.

Kurumsallaşma devresinde öne çıkan yetenekler varlıkların en uygun biçimde likiditeye dönüştürülmesi ile sermayenin geriye kazanılmasını sağlayacak yeteneklerdir (Top, 2006).

Girişimcilik eğitimi ile kazandırılması hedeflenen beceriler 3 ana başlık altında toplanabilir: Teknik Beceriler, İş Yönetim Becerileri ve Kişisel Girişimcilik Becerileri (Top, 2006).

Teknik beceriler; iletişim kurma, liderlik etme ve yönlendirme, teknolojiye ayak uydurma, iş ağı oluşturma ve büyütme becerileridir.

Yönetsel beceriler; yönetim süreci ile ilgili temel beceriler, insan ilişkileri, girişimde bulunma ve girişimi büyütme gibi becerilerdir.

Kişisel girişimcilik becerileri ise; vizyon sahibi olma, risk alma, yenilik ve değişime duyarlılık, sabır ve kararlılık, iç kontrol odaklı olma becerileridir.

Bu yeteneklerden bir kısmı girişimcilik eğitimi sonunda kazandırılabilecek özellikteki becerilerdir. Girişimci adaylarına öğretilebilecek davranışlar şunlardır: (Güney, 2008)

- Kararlılık
- Başarma Arzusu
- Hedeflere ve fırsatlara odaklanma
- İlk adımı atabilme ve sorumluluk bilinci
- Problem çözmede ısrarcılık
- Geri besleme
- İç kontrol odaklı olmak
- Stres ve belirsizlik karşısında toleranslı olmak
- Makul derecede risk almak
- Doğruluk ve güvenilirlik
- Başarısızlıktan ders almak
- Ekip çalışması yapabilmek.

Herhangi bir eğitimle öğretilmesi mümkün olmayan özellikler ve beceriler aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir:

- Enerjik olmak
- Yüksek zekâ
- Kavrama yeteneği
- Yaratıcılık yeteneği

Girişimcilik eğitimi, konunun öneminin farkına varan ülkeler tarafından 1940'lı yıllardan başlamak üzere verilmeye başlanmıştır. Ancak dünya genelinde yaygınlaşması ve üniversitelerde gittikçe daha fazla talep gören bir konu haline gelmesi 1980'li yıllardan itibaren mümkün olmuştur (Kuratko, 2003). Bu tarihte

teknolojinin büyük bir hızla gelişmesi, dünyanın küçük bir köy haline gelmesi ve yüksek teknoloji kullanan firmaların dev işletmelere dönüşerek binlerce kişiye iş imkânı yaratması insanları girişimcilik konusunda harekete geçirmiştir. Girişimciliğin öneminin farkına varılmasıyla girişimci insanlar yetiştirmek üzere girişimcilik eğitimine önem verilmeye başlanmıştır.

Bugün girişimcilik hem örgün hem de yaygın eğitimle verilmektedir. Bir fikri olan, kendi işini kurmak isteyen ya da girişimciliğe ilgi duyan kişilere yol göstermek ve gerekli becerileri kazandırmak amacıyla devlet ya da özel kuruluşlarca girişimcilik kursları düzenlenmektedir. Öte yandan önceleri sadece üniversitelerde ders olarak verilmekte olan girişimcilik eğitimleri, çeşitli faaliyetlerle ortaöğretim, hatta ilköğretim seviyelerine kadar indirilmiş ve çeşitlendirilmiştir.

Girişimcilik eğitiminin üniversitelerde verilmeye başlaması üniversitelerin bu konuda bazı düzenlemelere gitmelerini, gerek eğitim öğretim gerekse alt yapı açısından girişimcilik eğitiminin gerektirdiği hazırlıkları yapmalarını zorunlu kılmıştır. Girişimcilik ya da girişimcilikle ilgili dersler özellikle işletme ve mühendislik alanları başta olmak üzere tüm lisans programlarında müfredata zorunlu veya seçmeli ders olarak alınmaya başlanmıştır. Ayrıca girişimciliğin bazı üniversitelerde lisans, yüksek lisans ya da doktora düzeyinde bir program olarak, bazı üniversitelerde ise yan dal uzmanlık programı olarak verildiği görülmektedir. Gün geçtikçe yaygınlaşan ve talep gören girişimcilik eğitiminin üniversite boyutu bu çalışmanın konusunu oluşturacaktır.

Girişimci Üniversiteler

Girişimci üniversite çok genel tanımıyla hem eğitim ve öğretim veren hem de araştırmacılığı ve girişimciliği teşvik eden üniversitedir (Etzkowitz ve Leydesdorff, 2000; Etzkowitz, 2008 ve Gibb, 2005)

Girişimci üniversite, üniversitenin tıpkı bir özel işletme gibi girişimcilik özelliklerine sahip olmasını, öğretim üyelerinden çalışanlarına ve tüm öğrencilerine kadar herkesin girişimci ruhuna sahip olmasını ifade etmektedir (Aktan, 2007).

En geniş tanımıyla ise girişimci üniversite toplum için değer üreten, bunu yaparken yenilikçi bakış açıları yaratabilen, fark yaratabilen, yenilikçi, inovatif sistemler, insanlar, kurallar, yöntemler bulan, kuran, geliştiren üniversitedir. Girişimci üniversiteler aynı zamanda paydaşlarla ilişki ağları geliştiren, işbirliği yapan,

disiplinler ve bölümler arası katı hiyerarşik kuralları ve katı duvarları yıkabilen ve yıkarken yeni yapılar kurabilen, disiplinler arası çalışmalar yapabilen, ekipler kurabilen yani bir anlamda değer üretebilen üniversitelerdir (Şerifoğlu, 2012).

Girişimci Üniversitelerin Doğuşu

Yirmi birinci yüzyıla gelinceye kadar yüksek öğretim kurumlarının temel işlevi eğitim idi. Yirmi birinci yüzyıldan sonra ise 19.yy'dan itibaren yavaş yavaş gelişmekte olan araştırma ve uygulama süreci hız kazanmış, bu sürecin sonunda üniversiteler sadece eğitim vermekle kalmayıp araştırmanın da yapıldığı, yeni bilgilerin üretildiği, bu bilgilerin uygulamaya döküldüğü, rekabetin yaşandığı, yenilik, yaratıcılık ve değişimin beşiği olan kurumlar haline dönüşmüşlerdir (Çetinsaya, 2014).

Bu üniversitenin temel işlev ve görevlerinden ödün vermeden gerçekleştirilen bir dönüşüm olmuştur. Girişimci üniversiteler hem birer bilgi üretme merkezidirler, hem de araştırmacıları, kaliteli profesyonelleri ve geleceğin önderlerini yetiştirmeye devam etmektedirler (Odabaşı, 2007).

Sanayi devriminin başlamasıyla birlikte üniversitelerde araştırma laboratuarları kurulmuş, teknik bölümler yeniden oluşturulmuş ve hızla güçlendirilmiştir. Bu durum mühendislik eğitimine yeni bir profesyonellik getirmiştir. Ancak yüzyılın sonuna doğru büyük şirketler kendi araştırma birimlerini kurmuş ve buralarda yürütülen Ar-Ge projelerinden üniversitelere kıyasla çok daha hızlı sonuç almışlardır. İkinci Dünya Savaşı boyunca geliştirilen bilimsel araştırma projelerinin başarılı olması bu alana yatırımın artmasını sağlamıştır. Soğuk savaşın etkisiyle özellikle askeri projelerin araştırılmasına kaynak sağlanmış, ancak askeri projeler dışındaki araştırmalar teorik temelde kalmıştır. 1980'lerde dünya düzeni değişmeye başlamış ve soğuk savaş yerini rekabetçi ortama bırakmıştır. "Rekabetçi Yaklaşım" olarak isimlendirilen bu yeni işbirliği modelinde üniversitelere eğitim ve araştırmadan oluşan klasik rollerine ek olarak sosyal ve ekonomik gelişimde de önemli bir rol biçilmiştir. Üniversitelerin bu kapsamda sürdürdükleri araştırma sonuçlarını ticaretleştirmek suretiyle yerel, bölgesel ve ulusal seviyede kalkınmaya destek olmaları beklenmiştir (Yüksel, 2008).

Cheng (2001) de küreselleşmenin yanı sıra yerelleşme ve bireyselleşmenin de gerekli olduğunu ileri sürmüştür. Cheng'e göre küreselleşmenin yüksek öğretime yönelik çıkarımları, eğitim öğretim ve araştırma konusunda dünyanın farklı bölgelerinden en iyi entelektüel kaynakların, destek ve girişimlerin bir araya getirilmesi ve küresel kalkınmaya uygun eğitimin gerçekleştirilmesidir.

Yerelleşmenin yüksek öğretime yönelik çıkarımları ise eğitim öğretim ve araştırma konusunda yerel ortaklıklar ve işbirliğinin tesisi ile eğitimin yerel kalkınmanın gereklerine uygun şekilde maksimize edilmesidir. (Süreyya Sakınç, Sibel Aybarç Bursalıoğlu, 2012)

Girişimci Üniversite modeli, 1800'lü yılların sonlarında MIT ve Stanford gibi araştırmacı ve yenilikçi ABD üniversitelerinde akademik personelin sanayi ve ticaret alanında danışmanlık hizmeti sunması ile başlamıştır. 1990'lı yıllarda Avrupa üniversiteleri de girişimci üniversite sistemini benimsemiş, üniversiteye yeni özellikler ve işlevler eklenmiştir (Süreyya Sakınç, Sibel Aybarç Bursalıoğlu, 2012).

Amerikan Üniversitelerinin dünya çapında bilişim teknolojisi şirketlerinin kurulmasında ve bu sayede binlerce kişiye iş olanağı sağlanmasında oynadığı rol üniversitelerin teknoloji temelli girişim kümeleri oluşumundaki önemine işaret etmektedir. Bu kümelerde yer alan şirketler, üniversitelere sözleşmeli araştırmalar havale etmişler ve mezunlara cazip iş tekliflerinde bulunmuşlardır. Pazara yönelmiş akademik kurumların ekonomiye ve istihdama getirdiği büyük yararları fark eden Avrupa üniversiteleri de, hükümetlerin desteğiyle, bu eğilimi örnek alma çabasına girmişlerdir (Wissema, 2009).

Küre dünyanın geldiği son noktada dünya üzerinde uzaklık yakınlık, gündüz gece farkının tamamen kalktığı, finansal sermaye yerine entelektüel sermayeye odaklanıldığı görülmektedir. Artık küre dünyanın sadece sınırları değil, araçları, yöntemleri, demokrasi anlayışları ve vizyonları da geçerliliklerini yitirmişlerdir (Gürdoğan, 2014).

Küreselleşmiş dünyada bilgilenme, konuşma, tartışma, haberleşme ve örgütlenme alanları, Google, Facebook, Twitter gibi ulusal ve uluslararası ölçekte iletişim ve etkileşim imkânı veren sosyal medya ağlarıdır. Bütün dünya sosyal medya ağlarıyla kapıları olmayan bir 'Açık Öğretim Fakültesi'ne dönüşmüştür. İnsanlık tarihinde bilinen en demokratik, en katılımcı, en eşitlikçi, en bilgili ve en özgürlükçü aşama olan bu dünya 'kare dünya' olarak adlandırılmaktadır (Gürdoğan, 2013).

Yirmi birinci yüzyılda üniversiteler tarafından yürütülen araştırmalar da çağın ihtiyaçlarına paralel olarak boyut değiştirmiş ve araştırma geliştirme çalışmaları çok sayıda disiplinden bilim insanları, mühendisler ve tasarımcıların birlikte çalışmasını gerektirecek şekilde tek disiplinli boyuttan çok disiplinli boyuta taşınmıştır. Farklı disiplinlerden üstün nitelikli insanların birlikte çalışmasını gerektiren bu tür disiplinler

arası çalışmaların mali boyutları da oldukça büyük olmuştur. Bu durum üniversitelerin devletin sağladığı fonlar dışında fon arayışına yönelmelerinin ve girişimci üniversite haline dönüşmelerinin nedenlerinden biri olmuştur (Wissema, 2009).

Üniversitelere devlet tarafından sağlanan fonların yetersiz kalmasının ve üniversitelerin yeni fon arayışına girmelerinin nedeni olarak disiplinlerarası çalışmaların başlamasının yanı sıra yüksek öğretimde artan rekabet ve artan öğrenci sayısı gösterilebilir. Bu nedenlerden dolayı yeni kaynak arayışına giren üniversiteler öğrencilerin müşteri olarak kurgulandıkları bir "şirketleşme" sürecine girmişlerdir.

Girişimci Üniversitelerin Özellikleri

Üniversitelerin görevlerinin genişlemesi ve çeşitlenmesi ile başlayan ve üniversitelere yeni işlevler yükleyen değişim süreci üniversite içinde ve dışında bir takım düzenlemelere gidilmesini, yönetim anlayışında ve uygulamalarda bazı özelliklerin içselleştirilmesini gerektirmektedir. Girişimci üniversitelerin sahip olması gereken özellikler çeşitli kaynaklar ve kişiler tarafından değişik zamanlarda araştırma konusu yapılmıştır.

Bu konuda yapılan en kapsamlı çalışmalardan biri Avrupa Komisyonu tarafından OECD adına yaptırılmış ve girişimci üniversitelerin sahip olması gereken özellikler 7 başlık altında toplanmıştır. "Kılavuz Çerçeve" olarak isimlendirilen bu başlıklar kurumsal ve kültürel değişimin etkin bir şekilde hayata geçirilmesi için tavsiye, fikir ve yönlendirmelere ihtiyaç duyan üniversitelerin ihtiyaçlarına cevap vermek ve kendi durumlarını değerlendirmek amacıyla bir çıkış noktası oluşturmak üzere hazırlanmıştır. Çerçeve kapsamındaki boyutlar şunlardır (A Guiding Framework for Entrepreneurial Universities, 2012):

- Liderlik ve yönetim: Üniversitenin girişimciliği destekleyen ve geliştirmek için gerekli liderliği yapan bir yönetim kademesine sahip olması gerekmektedir.

- Örgütsel kapasite: Üniversitenin örgütsel yapısı girişimcilik faaliyetlerini **destekleyici yönde düzenlenmeli, iç ve dış paydaşlarının kendi aralarında ve** birbirleriyle olan ilişkilerinde bu konuda birbirlerini destekleyecek biçimde hareket etmelerine dikkat edilmelidir.

- Öğretme ve öğrenmede girişimsel gelişme: Üniversite girişimci bir kafa yapısı oluşturacak ve girişimcilik becerileri geliştirecek şekilde yapılandırılmalı, girişimcilik öğretiminde mümkün olduğunca çok farklı yöntemlerden ve kişilerden yararlanılmalı, bu alandaki yenilikler programlara sık sık yansıtılmalıdır.

- Girişimcilerin izlemesi gereken yollar: Üniversitede girişimciliğin önemi vurgulanmalı, iç paydaşları arasında girişimcilik farkındalığı ve becerileri geliştirilmesine önem verilmelidir. İç girişimcilik desteklenmeli, personel ve öğrencilerin girişimcilik tecrübeleri yaşamaları ve fikirlerini icraata çevirebilmeleri teşvik edilmelidir.

- Bilgi değişimi için üniversite-iş dünyası / dış dünya ilişkileri: Üniversite endüstri, toplum ve kamu sektörü ile işbirliği ve ortaklıklar kurma yoluyla bilgi alışverişi yapmayı kurumsal politikasının bir parçası haline getirmeli, girişimciliği çoklu paydaş katılımı ile geliştirmenin önemini takdir etmiş olmalıdır. Personel ve öğrenciler girişimcilik faaliyetlerine katılmak için her türlü fırsatı değerlendirmelidir.

- Uluslararasılaşmış bir kurum olarak girişimci üniversite: Uluslararası olmak için girişimci bir üniversite olmak ön şart değildir, ancak gerçek bir girişimci üniversite uluslararası üniversite olmalıdır. Bu, üniversitenin öğrenci ve akademisyen açısından uluslararası bir nitelik taşıması, uluslararası projelerde ve networklerde yer alması, faaliyetlerini, eğitim ve öğretim alanındaki çabalarını küresel pazara hitap edecek şekilde çeşitlendirmesi anlamına gelmektedir.

- Girişimci üniversitenin etkilerinin tespiti: Girişimci bir üniversite yerel boyuttan küresel boyuta çevre üzerindeki ve iç paydaşlardan dış paydaşlara kişiler üzerindeki etkilerini ölçmeli, buna göre stratejisinde ve girişimcilik eğitim ve öğretiminde gerekli düzenlemeleri yapmalıdır.

Girişimci üniversitelerin sahip olmaları gereken en önemli özellikler aşağıdaki başlıklar altında özetlenebilir (Odabaşı, 2007; Röpke, 1998):

Girişimci bir üniversite,

Stratejisinde, eğitim ve öğretimin temel unsurlarında ve tüm uygulamalarında girişimciliği dikkate alan ve girişimci bakış açısı oluşturmak, girişimcilik becerileri yaratmak için harekete geçen üniversitedir.

Öğrencilerin girişimcilik sürecine motive olmalarını ve süreç boyunca yerinde ve doğru kararlar vermelerini sağlayabilecek öğrenme teknikleri kullanan ve liderlik becerilerini geliştirebilen üniversitelerdir.

Dış paydaşlarıyla işbirliğine önem veren ve bu sayede hem ürettiklerini uygulama fırsatı bulan hem de gelir elde edebilen üniversitedir.

Bölgesel, ulusal ve küresel kalkınmaya katkıda bulunabilen ve kendisi gelişirken etrafını da geliştirebilen üniversitedir.

Girişimci Üniversitelerin Amaçları

Yeniliklerin ve değişimin öncüsü olacak girişimcilik kültürü ve düşüncesini benimsemiş öğrenciler yetiştirmek hedefiyle yola çıkan girişimci üniversitelerin amaçları aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir (Alberti, Sciascia ve Poli, 2004):

- Öğrencilerine girişimcilik kültürünü, düşüncesini, kafa yapısını ve becerilerini kazandırmak ve onların ileride risk alarak düşüncelerini hayata geçirmeye çalışan girişimciler olmalarını sağlamak,
- Mezunlarını iş arayan değil, iş yaratan kişi haline getirmek,
- Ticaret ve sanayi dünyasının nabzını tutmak, beklenti ve isteklerini iyi tespit etmek ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitime önem vermek,
- Yeni oluşan şirketlerin gelişme dönemindeki sorunlarla başa çıkabilmelerini sağlamak için girişimcilik yönetimini disiplinler arası araştırma haline getirmek,
- Araştırma yaparken sadece akademik yayın yapma amacını değil, yeni şirketler için iş fikirleri geliştirme ve toplumda ve ekonomide değişiklikler yaratma amacını da gütmek,

- Sadece öğrencilerin değil tüm çalışanlarının girişimci bakış açıları kazanmalarını sağlamak,

Girişimci üniversiteler tüm bu amaçları gerçekleştirebilmek için eğitim içeriklerini, yapılarını ve uygulamalarını hem öğrencilerin hem de iş dünyasının ihtiyaçlarına göre geliştirmiş ve yenilikçi bir biçimde değiştirmiş olmalıdır.

Girişimci Üniversite Modelleri

Küreselleşmiş dünyanın dinamik beklentilerini karşılamak için en uygun üniversite türü olarak kabul edilen girişimci üniversitelerin yapısı ve işleyişi her ülkenin kendi gerçeklerine bağlı olarak farklılıklar gösterebilir. Girişimci üniversiteler aşağıdaki şekillerde sınıflanabilir:

Düzeye Göre Sınıflama

De Zilwa (Zilwa, 2007) tarafından Avustralya için yapılan bir araştırmada üç düzeyde girişimci üniversite modelinden söz edilmiştir. Aynı sınıflama Gibb tarafından da yapılmıştır (Gibb, 2005).

Bunlardan birincisi, ***"Tam Girişimci Oluşum"*** olarak adlandırılabilir. Bunlar; eğitim sürdürülürken, şirket ve ortaklıklar oluşturan, araştırma merkezleri ile patentlenmiş araştırma bulguları yoluyla gelir elde eden üniversitelerdir.

İkinci tür, ***"Yarı Girişimci Oluşum"*** dur. Bu modelde üniversiteler, araştırma merkezlerinde ve akademik birimlerinde yenilikçilik, risk alma ve endüstri ortaklığı gibi girişimcilik teknikleri aracılığıyla kâr amacı şart olmaksızın daha fazla gelirin yaratılmasını hedeflemektedir.

Üçüncü ve son tür ise, ***"Kamunun Fonladığı Oluşumlar"*** biçimindeki üniversitelerdir. Bu üniversitelerde akademik ve yönetim birimleri kamu fonlarına bağlıdır. Bazı birimler girişimcilik çabaları gösterse bile, tam girişimcilik çabaları üniversitenin çekirdek yapılarında değil, dış çevresinde oluşmaktadır. Hiç şüphesiz ki, üniversitelerin yön değiştirmesi konusunda Avustralya örneğinde de iç ve dış engeller, çekingenlikler olmaktadır (Odabaşı, 2007).

Etkileşime Göre Sınıflama

Üniversitelerin girişimci üniversitelere dönüşme sürecinde yaşadığı değişiklikler açısından geçirdiği dönemler dikkate alınarak yapılan sınıflamaya göre 5 tür

üniversitenin varlığından söz edilebilir. Yokoyama tarafından 2006 yılında oluşturulan bu sınıflamada belirlenen türler şunlardır (Odabaşı, 2007; Sakınç ve Bursalıoğlu, 2012)

A. *Örnek Tip Üniversite (Prototype)*: Belirli bir ölçüde girişimci çabalara girme düzeyi, kurumsal farkına varmanın artışı ve yönetim, liderlik, finansal kaynakların gözden geçirilmesi özellikleri ile farklılaşır.

B. *Girişimciliğe Yönelik Üniversite:* Daha fazla girişimci ve piyasa eğilimli olmaya doğru giden üniversitedir. Girişimci çabaların ve yönetsel bakışın ortaya çıkışı gibi özellikler belirginleşir.

C. *Acemi Girişimci Üniversite:* Özellikle kamu fonlarının azalmasını gidermek için girişimci çabaları arayan üniversitedir. Acemi girişimci üniversitelerin üç önemli özelliğinden ilki, kamu finansmanına bağlı olmasının getirdiği kısıtlılıktır. İkincisi, üniversitenin kendini girişimci olarak tanımlaması ve bu konuda değişim için bir çabada bulunmasıdır. Son özelliği ise, bölge ekonomisi ile bağ kurması ve topluma hesap verebilmeye yönelik uygulamalar yapmasıdır.

D. *Uyumlu Girişimci Üniversite:* Yeniliklere ve değişimlere uyum sağlamaya yönelik üniversitedir. Özellikleri arasında, kendi geleceğini belirleme, dış kaynaklardan daha fazla fon elde edebilme, piyasa odaklı yönetime uyum sağlayabilme ve girişimcilik kültürü ile akademik kültürün birlikteliği söylenebilir.

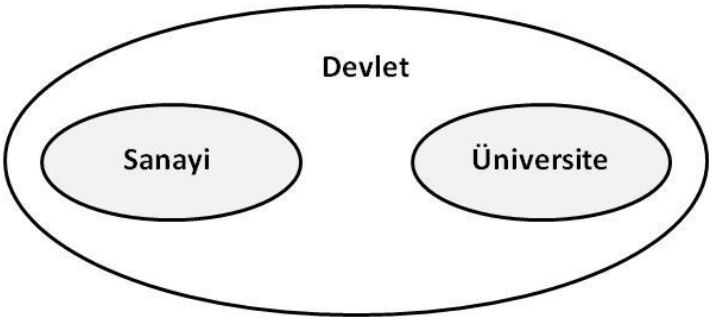
E. *İdeal Tip Üniversite:* Özerk ve kendine güvenen üniversitedir. Girişimci çabalarda bulunanların, sorumlulukların ve risklerin açık biçimde dağılımını; akademik kültür ile girişimci kültürün ve meslektaş kültür ile yönetsel kültürün çatışma olmadan bütünleşmesini ortaya koyar.

Üçlü Sarmal Model

Üniversitelerin araştırma, bilgi üretme ve öğrenci yetiştirme görevlerinin yanında üretilen bilginin sanayiye aktarımı faaliyetleri ele alınmış ve bu süreçte üniversite, sanayi ve devlet arasındaki ilişkiler incelenerek üçlü sarmal model oluşturulmuştur.

Etzkowitz ve Leydersdorff tarafından DNA yapısının çift sarmalındaki benzeşimden ilham alınarak 1995'te ortaya koyulan üçlü sarmalın ana tezi üniversite, sanayi ve devletin inovasyon sürecinde birlikte yer almasıdır (Göktepe, 2002; Koç ve Mente, 2007).

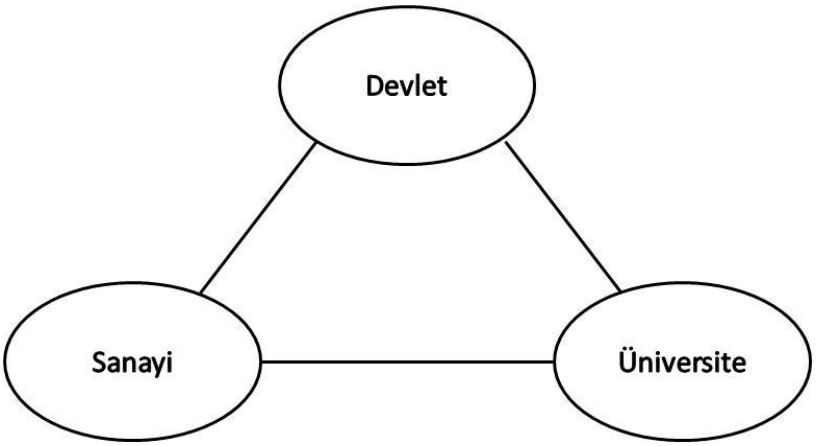
Etzkowitz (2002), üniversite-sanayi-devlet işbirliğinin üç biçimini tanımlamaktadır. Bunların ilki Şekil 2'de görülen devletçi modeldir. Bu modelde devletin egemenlik alanı üniversite ve sanayiyi kapsamakta, bunlar arasındaki ilişkileri yönlendirmektedir. Bu modelin en açık görüldüğü ülkeler, devletin sahip olduğu firmaların hakim olduğu eski Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkeleriydi. Bu modelin daha zayıf olanları Latin Amerika ve Norveç gibi bazı Avrupa ülkelerinde de görülmüştür.

Şekil 2. Devletçi Üniversite-Sanayi-Devlet İşbirliği Modeli

Kaynak: Etzkowitz, H. ve Leydesdorff, L. (2000). The Dynamics of Innovation: From National Systems and "Mode 2" to a Triple Helix of University-Industry-Government Relations. Research Policy, 29 (2), 111

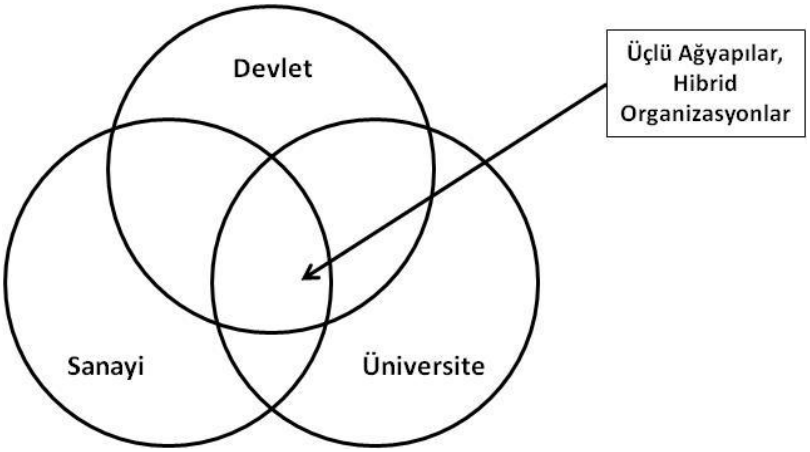
İkinci model, birbirlerini katı sınırlarla ayıran, kurumsal ilişkileri büyük ölçüde kısıtlı olan ve birbirine uzak aktörlerden oluşur. Şekil 3'de görülen bu liberal modele örnek olarak İsveç politikası verilebilir.

Şekil 3. Liberal Üniversite-Sanayi-Devlet İşbirliği Modeli

Kaynak: Etzkowitz, H. ve Leydesdorff, L. (2000). The Dynamics of Innovation: From National Systems and "Mode 2" to a Triple Helix of University-Industry-Government Relations. Research Policy, 29 (2), 111

Üçüncü model ise Şekil 4'de görülen üçlü sarmal modeldir. Bu model akademik girişimcilik, şirketler arası stratejik ittifaklar, kamu-üniversite-şirket araştırma işbirliği, tesislerin ortak kullanımı gibi dinamik üçlü ilişkilerin olduğu ve bu ilişkilerin aracı kurumlar, ağ yapılar ile yaratıcı organizasyonlara dönüştüğü bir modeldir. Dünya artık üç aktörün rollerini üst üste bindirdiği, dayanışma ve işbirliğinin, sürekli iletişimin etkin olduğu bu modele kaymaktadır (Etzkowitz, 2008).

Şekil 4. Üniversite-Sanayi-Devlet İşbirliğinde Üçlü Sarmal Modeli

Kaynak: Etzkowitz, H. ve Leydesdorff, L. (2000). The Dynamics of Innovation: From National Systems and "Mode 2" to a Triple Helix of University-Industry-Government Relations. Research Policy, 29 (2), 111

Girişimci Üniversitelerin Destekleyici Altyapı Unsurları

Girişimci üniversiteler üretilen bilginin uygulamaya döküldüğü üniversitelerdir. Girişimci olarak nitelenebilecek bir üniversitede her şeyden önce öğrencilere girişimcilik kafa yapısını ve bakış açısını kazandıracak şekilde faaliyetler düzenlenmeli, bu kafa yapısına ve bakış açısına sahip kimselerin ortaya attığı fikirleri gerçeğe dönüştürecek birimler bulunmalıdır. Bu birimler bilginin üretim safhasından uygulama safhasına geçmesi sürecinde geçirmesi gereken aşamaların yaşandığı birimlerdir. Üniversitenin girişimci üniversite olarak nitelenebilmesi için bu aşamaların gerçekleşmesini sağlayacak birimlere sahip olması ve sürecin gerektirdiği alt yapıyı kurmuş olması gerekir. Bu alt yapının gerektirdiği unsurlar şunlardır:

Girişimcilik Merkezleri

Üniversitede girişimciliğin kalbi olarak kabul edilebilecek bu merkezler üniversite ekosistemi içinde girişimcilik ve yenilikçilik kültürünün kazandırılıp güçlendirildiği, girişimcilikle ilgili tüm faaliyetlerin planlandığı birimlerdir.

Bu birimler, girişimcilik becerisi kazandıracak şekilde kurslar ve programlar düzenleyen, bir şirket kurup araştırmalarını ticarileştirmek isteyen araştırmacılar tarafından ihtiyaç duyulan destek, bilgi, altyapı ve bağlantıları sağlayan merkezler olarak tanımlanabilir (Entrepreneurship Center, 2012).

Girişimcilik merkezlerinde, girişimcilik alanında akademik çalışma ve uygulama arasında ilişki kuracak disiplinler arası ve yenilik odaklı araştırmalar yapılır ve bu konularda eğitim programlarını destekleme amacı güdülür (Girişimcilik Merkezi, 2015).

Üniversitenin girişimcilikle ilgili olarak bireylere ve kurumlara yönelik düzenlediği eğitim, araştırma ve toplumsal sorumluluk programları aracılığı ile girişimcilik kültürünün ve becerilerinin gelişimini destekleyen birim olan girişimcilik merkezinin görevleri şu başlıklar altında toplanabilir: (Girişimcilik Merkezi, 2015; Girişimcilik Merkezi Vizyon, Misyon ve Temel İlkeler, 2015).

- Yenilikçi fikirler üretilmesini ve bu fikirlerin hayata geçirilmesini teşvik eden bir ortam sağlamak,
- Yönetim ve teknoloji konusundaki yeni eğilimlerin izleyicisi olmak ve bunları üniversite camiası ile paylaşmak,
- Girişimciler ve sermaye sahipleri arasında işbirliğini teşvik etmek, başarılı girişimcilerle sermaye sahiplerini buluşturacak ortamlar yaratmak,
- Öğrencileri ve akademik personeli girişimcilik konusunda teşvik etmek ve başarılı işletmeler kurabilmeleri için gerekli becerilerle donatmak, bu amaçla ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak,
- Girişimci fikirleri değerlendirmek ve pratik girişimci becerilerini geliştirmek için bir girişimcilik kültürü yaratmak,

- Girişimcilere, özellikle girişimcilik yolcuğunun başında olanlara, tavsiyelerde bulunmak, mentorluk yapmak,
- Girişimcilik alanında eğitim programları hazırlamak,
- Girişimciliğe ilgi duyan öğrencilerin girişimcilik merkezlerinde deneyim ve bilgi sahibi olmasını ve ilgili şirketlerde staj yapmasını sağlamak,
- Üniversitede girişimcilik ve girişimcilikle ilgili alanlarda araştırmalar yapılmasını sağlayarak girişimcilik kültürünün gelişimini desteklemek,
- Başarılı girişimciliğe örnek oluşturabilecek alanlarda araştırmalar yürütmek, raporlar hazırlamak ve bunlardan yola çıkarak örnek olay çalışmaları yapmak,
- Konferans ve seminerler düzenlemek,
- Sosyal sorumluluk projeleri gerçekleştirmek,
- İş fikirleri ve iş planı yarışmaları düzenlemek.

Kuluçka Merkezleri

Fikirlerini gerçeğe dönüştürmek üzere adım atan teknogirişimcilere destek olmak üzere gerekli kaynakların ve çalışma ortamının sağlandığı birimlere "Kuluçka Merkezi" denilmektedir.

Kuluçka Merkezleri, yeni kurulan Ar-Ge işletmelerini geliştirmek amacıyla girişimci firmalara ofis hizmetleri, ekipman desteği, yönetim desteği, mali kaynaklara erişim, kritik iş ve teknik hizmet destekleri sağlayan yapılardır. Kuluçka merkezlerinde tüm bu hizmetler tek çatı altında toplanır ve firmalar doğalgaz, elektrik, su ve internet masrafları için ödeme yapmaz.

Kuluçka merkezlerinin amacı proje sahiplerinin kendi ayakları üzerinde durabildiği, ülke ekonomisine katkıda bulunabildiği, başarılı olduğu bir sistem kurmaktır. Bu merkezlere Ar-Ge niteliği yüksek, kolay pazarlanabilen, kaliteli insan kaynağına sahip ve kuluçkada sinerji oluşturma potansiyeli olan firma ve projeler kabul edilir (Kuluçka Merkezi, 2015).

Hızlandırıcılar

Hızlandırıcılar ya da hızlandırma programları, genç girişimcileri başarılı teknoloji tabanlı işletmeleri kurup büyütebilmeleri için gereksinim duydukları bilgi birikimi, beceri ve yeterliliklerle donatmak amacıyla uygulanan programlardır. Girişimciler hızlandırma programlarında işletmenin gelişimini tamamlamak ve çıkabilecek sorunları çözmek amacıyla birkaç haftadan birkaç aya kadar değişebilen sürelerde mentorlerle birlikte çalışırlar. Girişimci bir firmanın gelişim sürecinde hızlandırıcılar kuluçka merkezlerinden sonraki aşamayı oluştururlar. Hızlandırıcılar kurulmuş bir işletmenin büyümesini hızlandırırlar, kuluçka merkezleri ise henüz oturmamış fikirlerin olgunlaşarak iş modeli veya şirket haline dönüşmesini sağlarlar. Hızlandırıcının amacı işletmenin zorluklarla geçen ilk iki yılını birkaç aya sığdırmak, o süre içinde yaşanan sorunların ve zorlukların daha kısa bir süre içerisinde ve uzmanların yardımıyla aşılmasını sağlamaktır (Cohen, 2013).

Teknoloji Transfer Ofisleri

Üniversitelerde teknoloji transferi, bilimsel araştırmalar neticesinde ortaya çıkan buluş ve yenilikçi ürünlerin ticarileşme sürecini baştan sona kapsayan destek hizmetleri bütünüdür (İnovasyon ve Teknoloji Transfer Ofisi, 2015).

Teknoloji Transfer Ofisleri ise, akademik araştırma sonuçlarının verimli ve hızlı bir şekilde ticarileşmesine ilişkin faaliyetlerin yürütüldüğü organizasyonlardır. Akademisyenler tarafından yürütülen ya da ortak olunan projelerin başvuru, gerçekleştirme ve ticarileştirme süreçlerine yasal, idari, teknik ve bütçe konularında eğitim ve danışmanlık hizmetleri vermek ve ilgili birimleri koordine etmek üzere kurulmuşlardır (Stevens, 2010; TTO Nedir? 2015; Teknoloji Transfer Ofisi, 2015).

Teknoloji transfer ofislerinin faaliyet alanları Şekil 5'te gösterilmiştir:

Şekil 5. Teknoloji Transfer Ofisinin Faaliyet Alanları

Kaynak:https://tto.boun.edu.tr/submenu.php?submenu_name_sef=tto-faaliyetleri&submenu_id=1

Teknoloji Transfer Ofislerinin temel amaçları aşağıdaki maddelerde özetlenebilir (Turtek Teknoloji Geliştirme ve Transfer Merkezi, 2015):

- Bilimsel araştırmacıların karşılaştıkları riskleri azaltan stratejiler oluşturmak,
- Sanayicilerin ve yatırımcıların araştırmacılarla buluşmasını ve sanayiye know-how aktarılmasını sağlamak,
- Girişimcilik, inovasyon, Ar-Ge ve fikri mülkiyet hakları konusunda eğitim vermek,
- Girişimcilere gerek yurt içi gerek yurt dışında geçerli patent belgelerinin temini konusunda yardımcı olmak
- Nitelikli elemanlar ve şirketler arasında ilişki kurulmasını sağlamak
- Patent temini, fikri mülkiyet hakları, lisanslama, akademik tabanlı yeni şirketlerin (spin offs) kurulmasını teşvik, market araştırmaları, kuruluş sermayesi temini ve proje fonlanması konularında çalışmalar yaparak üretim sektörleri ve üniversiteleri buluşturmak ve ihtiyaca göre yönlendirmek.

Teknoparklar

'Bilim parkı, teknopark, araştırma parkı' gibi farklı terimlerle ifade edilen teknokentler; üniversite, sanayi, araştırma merkezleri, girişimciler ve piyasalar arasındaki işbirliğini artırmak, bilgi ve teknoloji transferini kolaylaştırmak yoluyla yüksek katma değerli, Ar-Ge'ye dayalı ileri teknoloji ürün ve hizmetlerin üretilmesine uygun altyapı, üstyapı ve hizmetleri kaliteli fiziksel çerçevede sunan organizasyonlardır (Teknoparklar, 2015)

Teknoparklar ise, Uluslararası Bilim Parkları Derneği'nin tanımına göre, ana amacı bünyesindeki bilgi tabanlı firmaların, yenilikçilik (inovasyon) ve rekabetçilik kültürünü destekleyerek ve öne çıkararak toplumun zenginliğini arttırmak olan, uzmanlaşmış profesyonellerce yönetilen girişimlerdir. Bu amaçların gerçekleşebilmesi için teknoparklar; üniversiteler, Ar-Ge kuruluşları, firmalar ile pazar arasındaki bilgi ve teknoloji akışını yönetir ve teşvik eder; kuluçka merkezleri yardımıyla yenilikçi firmaların oluşmasını ve büyümesini kolaylaştırır; yüksek kalitede mekân ve olanaklar sağlar ve diğer katma değerli hizmetler sunar. (Teknoparklar, 2015)

4691 sayılı kanunla teknoparklar "Teknoloji Geliştirme Bölgeleri" olarak adlandırılmış ve şu şekilde tanımlanmışlardır: Yüksek/ileri teknoloji kullanan ya da yeni teknolojilere yönelik olan firmaların, belirli bir üniversite, yüksek teknoloji enstitüsü ya da AR-GE merkez veya enstitüsünün olanaklarından yararlanarak teknoloji veya yazılım ürettikleri/geliştirdikleri, teknolojik bir buluşu ticari bir ürün, yöntem veya hizmet haline dönüştürmek için faaliyet gösterdikleri ve bu yolla bölgenin kalkınmasına katkıda bulundukları akademik, ekonomik ve sosyal yapının bütünleştiği yerler (Teknoloji Geliştirme Bölgesi, 2014).

Teknoloji geliştirme bölgelerine farklı ülkelerde farklı isimler verilmektedir. Bu isimler şunlardır: Teknoloji Parkı (Technology Park/Teknopark), Teknokent (Teknopolis, Teknopol), Bilim Parkı (Science Park), Araştırma Parkı (Research Park) Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (Technology Development Zone), Teknoloji Geliştirme Merkezi (Technology Development Center), Teknoloji Koridoru (Technology Corridor), Yenilik Merkezi (Innovation Center) (Teknoparklar, 2015).

İş Melekleri / Girişim Sermayesi Organizasyonları

Üniversitedeki girişimcilik ekosistemini oluşturan öğelerden biri yatırımcılardır. Yatırımcılar girişim sermayesi yatırımcıları ve iş meleklerinden oluşur.

İş melekleri, yüksek kazançlara sahip ve kendileri de birer girişimci olan kişilerdir. Karşılığında önemli finansal gelirler elde etmek için sahip oldukları finansal kaynakları, deneyim ve ilgi alanlarına giren kurulma aşamasındaki veya yeni kurulan şirketlere yatırırlar. Buna karşılık yatırım yaptıkları şirketlerden hisse alırlar ve yönetimde aktif olarak söz sahibi olurlar (Girişim Sermayesi ve İş Melekleri, 2015).

Risk sermayesi yatırımcıları ise yüksek büyüme ve ekonomik kazanç getirme potansiyeli olan firmalara yatırım yaparak kar elde etmeyi amaçlayan yatırımcılardır.

Girişim sermayesi ve melek yatırımcılık uygulamalarının en başarılı örnekleri ABD'de görülmektedir. Hatta ABD'de inovasyonun ardındaki en büyük gücün girişim sermayesi olduğu kabul edilmektedir.

İnovasyon Merkezleri

Üniversitelerdeki inovasyon merkezleri araştırma-geliştirme ve inovasyon etkinliklerinin gerçekleştirildiği birimlerdir. İnovasyon merkezlerinde öğrenciler yeni teknolojiler ve üretim yöntemleriyle tanıştırılır ve bu yolla yaratıcılık ve yenilikçilik kapasitelerinin geliştirilmesi, bilgi, yetenek ve becerilerin arttırılması hedeflenir. Bu merkezlerde inovasyon, teknoloji transferi, yeni kurulan firmalara yönelik destek, iş ve toplum hayatıyla ortaklıklar gibi unsurlar bir araya getirilir ve bu şekilde çığır açıcı fikirlerin ortaya çıkması, bu fikirlerin toplum hayatına pozitif katkı yapması ve küresel ortamda rekabet avantajı kazandırması hedeflenir. (http://innovation.msu.edu/about.html)

Üniversite Sanayi Ara Yüzleri

Üniversiteler eğitime ve araştırmaya odaklı kurumlardır. Sanayi ise kendine rekabet avantajı sağlayacak problem odaklı çözümler elde etmeye çalışır. Üniversiteler ürettikleri bilgiyi paylaşmak isterler, ancak sanayi rekabet avantajını kaybetmemek için bilgiyi paylaşmaya yanaşmaz. Bu ayrılık ve tezatlar nedeniyle işbirliği süreçlerinin oluşturulması kolay değildir. İşbirliği için gerekli ortamların yaratılması büyük çabalar isteyen uzun süreçler gerektirir. Sürecin işleyişini kolaylaştırmak ve hızlandırmak için devletin, bir takım ara yüzlerin ve aktörlerin katkısı gerekmektedir.

Bu süreçte arayüz görevi yapan iki kurum teknoloji transfer ofisleri ve teknoparklardır. Ayrıca Türkiye'de 1990'lı yıllardan beri faaliyet gösteren KOSGEB TEKMER yapıları ile 1997-2006 yılları arasında uygulanan TÜBİTAK ÜSAM

(Üniversite Sanayi Ortak Araştırma Merkezleri) programları da önemli ara yüzlerdir (Serbes, 2013).

2006 yılında kapatılan USAM yerine 2007 yılında ÜSİMP (Üniversite Sanayi İşbirlikleri Merkezleri Platformu) kurulmuştur.

Üniversite-Sanayi- Devlet işbirliği ara yüzleri üçlü sarmal model ile açıklanabilir. Etzkowitz tarafından kurgulanan üçlü sarmal model üniversite- devlet- sanayi işbirliğini açıklamak amacını güder. Bu model, kamu, özel sektör ve akademik dünya arasındaki inovasyona yönelik kurumsal ilişkileri üçlü sarmal yapı ile temsil etmekte ve bu ilişkileri söz konusu yapının değişik seviyelerinde kurgulayıp bilginin sermaye olarak kullanılmasını açıklamaya çalışmaktadır.

Üçlü Sarmal model ile açıklanabilecek üniversite - sanayi - devlet işbirliği ara yüzleri Türkiye'de aşağıdaki gibi sıralanabilir: • Teknokentler, 45 adet • AR-GE merkezleri, 135 adet • Üniversite - Sanayi İşbirliği merkezleri, 41 adet • Kümelenme çalışmaları• Platformlar • Teknoloji Transfer Ofisleri • Kariyer Merkezleri Ortak Geliştirilen Öğrenci Projeleri • Dernek, Oda, Ajans vb .yapılar (Yalçıntaş, 2014) .

Girişimcilik Kulüpleri

Bu kulüpler, girişimciliği tanıtmak ve teşvik etmek, girişimci ve yenilikçi bakış açıları kazandırmak ve düzenlediği farklı aktivitelerle öğrencilerin sosyal çevrelerini ve dünya görüşlerini zenginleştirmek amacı güden öğrenci kulüpleridir. Bugün değişik isimler altında olsa da her üniversitede bulunan girişimcilik kulüplerinin başlıca görevleri şunlardır (Entrepreneurship Club of HBS, 2015; Genç Girişimciler Kulübü, 2014):

- Girişimciliğin tanıtımını sağlamak,
- Girişimcilik alanında konferanslar, seminerler, kurslar düzenlemek,
- Üniversitede girişimci bir ruhun oluşmasına katkı sağlayacak faaliyetlerde bulunmak,
- Girişimciliğe adım atmak isteyen öğrencilere temel konularda yol gösterici ve destek olmak,
- Benzer alanda faaliyet gösteren topluluklarla ortak çalışmalar yapıp faaliyetlerde bulunmak,
- İş yerleri, fabrikalar gibi girişimlere geziler düzenleyerek katılımcıları bu girişimlerin işleyişi hakkında bilgilendirmek,

- İş dünyasından girişimcileri konuk ederek onların tecrübelerini paylaşmalarını sağlamak,
- Faaliyetlerle ilgili bir bülten çıkarmak (Wissema, 2009).

Girişimci Üniversitelere Yönelik Eleştiriler

"Girişimci Üniversite" modelinin günümüz ihtiyaçlarını en uygun şekilde karşılayan üniversite modeli olduğu kabul edilse de, bu yapı bazı kişilere, değişik açılardan itici gelebilmektedir. Bazı kesimlere göre "Girişimci Üniversite" kavramı, gerçeğin ve doğrunun değil, paralı eğitim ve kârlılığın peşinde koşan kâr amaçlı özel üniversitelerle özdeşleşmiştir. Bu nedenle girişimci üniversite yerine daha az olumsuzluk çağrıştıran kavramlar kullanılmaya başlanmıştır. Örneğin, "Yaratıcı Üniversite" bu kavramlardan birisidir. Buna, *'Hizmet Üniversitesi', 'Yenilikçi Üniversite'*, *'Proaktif Üniversite'* ve *'Öğrenen Üniversite'* kavramları da eklenebilir. Hangi kavram ve ad kullanılırsa kullanılsın, "Girişimci Üniversite" günümüz üniversiteleri için geçerli olabilecek bir model ve uygulama olarak önem kazanmaktadır. Ancak, girişimcilik kavramının kâr amaçlı da olabilmesi, fırsatları gözetleyerek, onları değerlendirmeye ve çıkar sağlamaya odaklı olması ilk tepkilerin merkezini oluşturmaktadır. "Üniversiteler ticarileşiyor", "akademik kapitalizm", "üniversitelerin kapitalistleşmesi" ve "paracı üniversiteler" gibi eleştiriler birçok açıdan haklı nedenlere dayanarak yapılabilmektedir. Her şeyin paraya odaklanması, üniversitelerin geleneksel onurunun tehdit edilmesi, bağımsız eleştiri yerleri olmaktan çıkmaları, piyasaya, sermayeye, devlete ve öğrenciye finansal açıdan bağımlı olmaları ve özerkliğin kaybolması gibi eleştiriler hem ülkemizde hem de diğer birçok ülkede yapılmaktadır (Odabaşı, 2007).

Harvard Üniversitesinde rektörlük yapmış olan Derek Bok da üniversitede para getiren faaliyetlerde bulunulmasının hoş karşılanmadığını, ancak bu eğiliminin en büyük nedenlerinden birinin devlet desteğinin azalması olduğunu söylemiştir. Bok'a göre üniversitenin parasal kaygılarla hareket etmesi ve faaliyetlerinin maddi çıkarlara dönüşmesinin istenmesi üniversiteye zarar verir. Bu zararlar aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir:

A. *Akademik Standartlarda Erozyon:* Hiçbir öğretim üyesi ya da öğrenci okula eğitim öğretim dışında kalan nedenlerden dolayı alınmamalıdır. Bazı profesörler büyük kazanç sağlayan projelerde çalıştıkları için, bazı öğrenciler de ders dışı faaliyetlerde, örneğin bir spor dalında, başarılı oldukları için üniversiteye kabul edilmektedirler. Ancak bu kazanç odaklı yaklaşım öğrenciler için kötü bir model oluşturabilir. Öte

yandan üniversitenin eğitim öğretimden daha fazla gelir elde etmek istemesi yüzünden verdiği burs oranları düşebilir, bu da çalışkan ancak yoksul öğrencilerin okula kabul edilememesine neden olur.

B. *Akademik Camiaya Yönelik Zararlar:* Girişimci üniversitenin akademik değerleri ikinci plana atıp sadece kar getirecek faaliyetlere odaklanma ihtimali üniversitede sıkıntı yaratacaktır. Üniversitenin birinci işlevi eğitim öğretimdir. Zamanının büyük bir kısmını yeni kurduğu işe ya da danışmanlığa ayıran öğretim üyesine meslektaşları da öfke duyacaktır. Ancak üniversiteler gelir arttırmak için ticari girişimlerde bulunarak birer şirket gibi davranmaya devam ederlerse, öğretim üyeleri de aynı şekilde davranacak ve daha az ders vermeye, daha az ek görev almaya okul imkânlarını ekonomik kazanç için daha fazla kullanmaya başlayacaklardır.

C. *Üniversitenin İtibarına Yönelik Riskler:* Ticari faaliyetler üniversitenin çıkar gütmeyen, nesnel bir öğretim ve araştırma kurumu olma itibarını zedeleyebilir. Kamuoyu gözündeki konumuna zarar verebilir. Üniversitenin zenginleşmesi ya da arazisinin genişlemesi gibi değişiklikler sempatiden çok kıskançlık hissi uyandırabilir. Devlet, üniversitelerin şeffaflığını ve hesap verebilirliğini arttırmak için müdahale gereği duyabilir. Eğer kamuoyunun üniversitelere güveni azalır ve yetkililer akademik özerkliği çiğnemeye eğilimli olurlarsa bu müdahale öğrenci kabulü, öğretim üyesi terfisi, müfredat gibi konulara da kayabilir ve üniversitenin itibar kaybetmesine neden olur (Bok, 2007).

1980'lerden sonra Amerikan üniversitelerinde ticarileşmenin bu kadar yaygınlaşmasının asıl nedeni, büyük paralar karşılığında piyasaya eğitim, uzman, danışmanlık hizmeti ve bilimsel bilgi arz etme fırsatlarının hızla artmasıdır. Ancak, akademik kültür ile piyasa kültürünü bir denge içinde tutabilen ve girişimcilik faaliyetlerini sadece kâr getiren faaliyetler ve girişimci üniversiteleri ticari kuruluş olarak kabul eden uygulamalar noktasına indirgemeyen yaklaşımların çok daha etkin oldukları söylenebilir. Bir başka ana eleştiri konusu girişimci üniversitelerin sanayi ile işbirliğine odaklanmasının toplum yararı gözeten geleneksel üniversite modelini zedelediğini ileri sürenler tarafından ortaya atılmıştır. Girişimci üniversitelerin doğmasıyla ortaya çıktığı iddia edilen olumsuzluklar şu başlıklar altında toplanabilir (Dan, 2013; Fayolle, 2014):

- Kaynakların giderek belirli gruplarda toplanması,
- Üniversitelerdeki araştırma projelerinin kısa dönemli ve ticari başarı beklentisi yüksek olan ürün ve hizmetlere odaklanmasının getirdiği kısıtlamalar,
- Taraflar arasında giderek büyüyen çıkar çatışmaları,
- Bilimsel araştırmaların fonlanma olanaklarında yaşanan daralmalar,
- Sonuçların kamuoyuna mal olamaması,
- Bilim adamlarının araştırma konularında seçme haklarının kalmaması,
- Gizlilik nedeniyle bilgi dolaşımına getirilen sınırlamalar ve etik kaygılar

1990 yılında 1056 üniversite-sanayi araştırma merkezinde yapılan anket sonucunda, bu merkezlerin %65'inde sanayinin güçlü yönlendirmesi olduğu, %50'sinin üzerinde sanayinin araştırma sonuçlarını geciktirdiği ve %35'inde yayınlardan belirli bölümlerin sanayi isteği ile çıkarıldığı tespit edilmiştir.

Gelinen bu noktada, gelişmiş ülkelerde üniversite sanayi işbirliğinin yeniden gözden geçirilmesi gereksinimi doğmuştur. Bir grup bilim adamı tarafından "yeni bir sosyal sözleşme" olarak da ifade edilen bu yeni dönemde; sürekli değişen küresel ekonomi içinde verimlilik, kalite ve esnekliğe dayalı eski üretim fonksiyonunun yerini hızla almakta olan bilgiye ve inovasyona dayalı üretim fonksiyonundan hareketle; bilginin kamuya ait ve özel mülkiyet gibi iki farklı niteliği üzerinde üniversitelerin rolünü irdeleme gereği doğmaktadır. Sanayi ile birlikte tanımlanması gereken bu yeni rol üniversite sanayi işbirliğinin geleceğini de şekillendirecektir (Kiper, 2010).

Dünyada ve Türkiye'de Girişimcilik Eğitimi

Fransis Walker tarafından 1876 yılında yazılan "The Wages Question" kitabı ABD'de bir akademisyen tarafından yazılmış ve girişimciliği konu alan ilk kitaptır. Walker, 1884 yılında yazdığı "Political Economy" kitabında ise konuyu daha geniş olarak ele almıştır (Katz, 2003).

ABD'de 1887 yılında kabul edilen 'Hatch Act' isimli kanun ile üniversitelere tarımsal alanda araştırmalar yapmaları için 15000$ verilmiştir. Bu fonla kurulan tarım araştırma merkezleri modern üniversitelerdeki kuluçka merkezlerinin ilk örnekleri sayılmaktadır. Bu yasa ile üniversitelerin, özellikle devlet tarafından tahsis edilen arazilerde kurulmuş olan üniversitelerin, bünyesinde tarım ve hayvancılık araştırma

merkezleri olması bu merkezlerde tarımın ve hayvancılığın iyileştirilmesi için çalışmalar yapılması öngörülüyordu. 1893 yılında bu tarım araştırma merkezlerinin sayısı 49'a çıkmıştır (The Hatch Act Of 1887).

1913 yılında "The Theory of Economic Development" kitabının yazarı Joseph Shumpeter'in ABD'ye gelip Colombia Üniversitesinde ders vermeye başlamasıyla atılan girişimcilik eğitimi adımını, 1915 yılında F.W. Taussig tarafından yazılan ve günümüzün Amerikan girişimcilik tanımının temelini oluşturan, girişimciliğin sadece yenilikten ibaret olmadığını refahın yükselmesinde de rol oynadığını savunan "Principles of Economics" kitabı izlemiştir. 1921 yılında Frank Knight, Amerikan girişimcilik sürecini tanımladığı "Risk, Belirsizlik ve Kar" kitabını yazmıştır (Katz, 2003).

1941 yılında Amerikan senatosu tarafından küçük işletmelerin sorunlarını incelemek üzere oluşturulan komite 1942 yılında küçük işletmelerin korunması ve geliştirilmesi ile ilgili önerilerde bulunmuştur. Bu önerilerin arasında küçük işletmecilere eğitim vermek ve yenilikler yapmalarını sağlamak üzere üniversitelerin kaynaklarından yararlanma önerisi de bulunmakta idi. (Katz, 2003)

Amerika'da bu gelişmeler yaşanırken ilk sistematik girişimcilik eğitimi 1938 yılında Japonya'da Kobe Üniversitesinde Profesör Shigeru Fuji tarafından başlatılmıştır (Mazzarol, 2014). Ardından 1947 yılında Harvard Üniversitesinde Myles Mace tarafından bu konudaki ilk yüksek lisans dersi açılmıştır. "Yeni Girişimlerin Yönetimi" adını taşıyan bu ders 188 öğrenci tarafından alınmıştır. Daha sonra 1953 yılında New York Üniversitesinde Peter Drucker tarafından verilmeye başlanan girişimcilik eğitimine yönelik dersleri Illinois Üniversitesinde verilen dersler izlemiş ve girişimcilik eğitimi gerek ders gerekse kurs şeklinde gittikçe daha fazla sayıda üniversite tarafından verilmeye başlanmıştır (Top, 2006; Katz, 2003).

1970 yılında 16 işletme okulunda girişimcilik programı bulunmaktayken bu sayı 1980'lerin başında 300'ü aşmış, 1990'larda 1050 okula ulaşmış, 2000'li yıllarda ise 1500'ü geçmiştir (Seymour, 2001). 2003 yılı itibarıyla 1600 okulda girişimcilik dersi okutulmaktaydı (Kuratko, 2003).

Avrupa'da ise bazı okullar girişimcilik alanında çalışmalar yaptı ise de girişimciliğin ders olarak okutulmaya başlanması ancak 20 yıl kadar öncesine dayanır (Wilson, 2008). Eğitim alanındaki faaliyetler girişimciliğin diğer alanlarındaki faaliyetlerle paralel bir gelişim göstermiştir. Yüksek öğretimde yeniden yapılanarak bir 'Avrupa

Yükseköğretim Alanı' yaratmayı hedefleyen Bologna Süreci yaratıcılığı ve yenilikçi düşünmeyi gerektiren faaliyetleri teşvik ederek girişimciliğin gelişmesinde rol oynamıştır. Sürecin hedeflerinden biri Avrupa Yüksek Öğretim Alanı ile Avrupa Araştırma Alanı arasında bir sinerji yaratmaktır (Bologna Süreci, 2011).

Uzakdoğu'da da, özellikle Japonya ve Hindistan'da, girişimcilik eğitimi konusunda çabalar dikkat çekmektedir. Pek çok Japon üniversitesi yeni iş teorileri ve problem çözme konularında eğitimler vermektedir. Bu eğitimlere paralel olarak Japonya'da 1992 yılından bu yana özellikle girişimcilik ve girişimcilik ruhunu geliştirme konusuna odaklanılarak sürekli ve sistematik eğitimler verilmektedir (Top, 2006).

Türkiye'de ise girişimcilik eğitimi ancak son yıllarda girişimciliğin gelişmeye başlamasıyla verilmeye başlanmıştır. Türkiye'de girişimciliğin geç gelişmeye başlamasının nedenlerini ülkenin tarihsel ve sosyal gerçeklerinde ve kültürel yapısında aramak gerekir. Osmanlı toplumunu oluşturan milletler farklı etnik kökenlerden ve kültürlerden gelmekte idiler ve her milletin yoğunlaştığı uğraşı alanları/meslek grupları farklı idi. Azınlıkta bulunan Ermeniler, Yahudiler ve diğer milletler daha çok ticaretle uğraşırken çoğunluğu teşkil eden Türkler temel olarak tarım ve askerlik yapmakta idiler.

Azınlıklar tehlike anında kolayca transfer edemeyecekleri yerleşik yatırımlar yerine kolay sermaye transferine imkân sağlayan ticaretle uğraşmayı tercih etmişlerdir (Aşkın, Nehir ve Vural, 2011). Savaş sonrası dönemde ise yerli halk, ticari faaliyetlere uyum sorunu yaşamıştır (Küçük, 2009).

Türk toplumunda devletin herhangi bir kurumunda çalışmak her zaman daha fazla tercih edilmiştir. Türkiye'de devletin herhangi bir kurumunda iş bulanlar, toplumun çoğunluğu tarafından kendi işlerini kurmaya çalışanlardan daha çok saygı görürler. Türk toplumunun yönetim geleneğinde toplumdan daha çok devlete öncelik verilir. Toplumun bütün kesimleri devletin topluma hizmet etmesini değil, toplumun devlete hizmet etmesi anlayışını benimserler. Bunun için Anadolu insanında girişimcilik ve risk alma kültürü, küreselleşen dünyanın gerektirdiği hız ve yoğunlukta gelişmemiştir (Gürdoğan, 2011).

Türkiye'de girişimcilik özellikle 1980 yılından itibaren önemli gelişmeler kaydetmiştir. Bu gelişmelerde, 24 Ocak 1980 kararlarıyla yürürlüğe konan ekonomik gelişme konusundaki strateji değişikliği önemli yer tutmaktadır. Bu tarihte serbest piyasa ekonomisi sistemini ve bu sistemin en önemli aktörleri durumunda olan girişimciliği

ve özellikle ihracata yönelik girişimciliği destekleme politikaları devreye sokulmuştur. Bu dönemde girişimciliğin yaygınlaştırılması konusunda önemli gelişmeler kaydedilmiştir. 1980 sonrası uygulanan yoğun piyasa ekonomisi ve buna bağlı gelişen girişimcilik ortamlarında Türk insanının çok başarılı olabileceği fikri kabul görmeye başlamıştır. 1990'lara gelindiğinde Gümrük Birliği'ne girilmesiyle birlikte, uluslararası piyasalarda rekabet edebilmek için yabancı dil öğrenen ve dış pazarlarda efektif olarak mal satabilmek amacıyla bilgi sahibi olması gerektiğinin bilincinde olan yeni bir girişimci tipi oluşmaya başlamıştır. Kalite, verimlilik ve uluslararası pazarlama için gerekli olan ve rekabet gücünü arttıran teknolojik gelişmelere karşı duyarlı bir girişimci kesim ortaya çıkmıştır (Aşkın, Nehir ve Vural, 2011; Güney, 2008; Candan, 2011).

2000'li yıllar bilim ve teknolojide çığır açan gelişimlere sahne olurken girişim ve girişimcilerin değeri tüm dünyaya paralel olarak ülkemizde de artmış, girişimciliği teşvik edici kararlar alınmış, girişimcilik eğitimleri yaygınlaştırılmış, halk bu konuda bilinçlendirilmeye çalışılmıştır.

Türkiye'de girişimciliğin gelişmesine paralel olarak girişimcilik eğitimi ve öğretimi gitgide yaygınlaşmaktadır. KOSGEB ve İSMEK gibi resmi kuruluşların yanı sıra danışmanlık hizmeti veren özel kurumlar ve kurslar da girişimci adaylarına yol göstermek ve yardımcı olmak üzere eğitim vermektedirler. Bu kuruluşlardan KOSGEB birçok kurumla ortak uygulamalı girişimcilik eğitimleri vermektedir.

KOSGEB uygulamalı girişimcilik eğitimleri kendi işini kurmak isteyen girişimcilerin bir iş planına dayalı olarak kuracağı işletmelerin başarı düzeylerini arttırmak amacıyla düzenlenmektedir.

Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri; KOSGEB birimleri tarafından düzenlenen, Ulusal ve uluslararası projeler kapsamında KOSGEB tarafından yürütülen, KOSGEB ile işbirliği içerisinde çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenen eğitimler ve üniversiteler tarafından örgün eğitim kapsamında verilen girişimcilik dersleridir. Bu eğitimler, 24 saati atölye çalışmalarından oluşan toplam 70 saatlik eğitimler olup; genel katılıma açık ve ücretsizdir (Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri, 2015).

Ayrıca, KOSGEB bünyesindeki İş Geliştirme Merkezleri (İŞGEM) ve AR-GE, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama Destek Programları KOBİ'lere (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler) işletme geliştirme koçluğu yapmakta bilim ve teknolojiye dayalı yeni buluşlara sahip KOBİ ve girişimcilerin geliştirilmesi, teknolojik fikirlere

sahip teknogirişimcilerin desteklenmesi konularında yardım sağlamaktadır. Maliye Bakanlığı tarafından yürütülen kurslar da girişimci adaylarına girişimcilik eğitimi vermekte, sanayi deneyimi olan rehberler ile girişimciye teknik, ticari ve idari konularda destek sağlamaktadır (Girişimcilik Destek Programları, 2015).

Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) tarafından da kuruma kayıtlı kişilere yönelik olarak kendi işlerini kurmalarına ve geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla verilen girişimcilik eğitim programları bulunmaktadır (Girişimcilik Eğitimi Programları, 2015).

Girişimcilik eğitimi, yaygın eğitim kurumlarının yanı sıra örgün eğitim kurumları tarafından da verilmeye başlanmıştır. İlkönce üniversiteler tarafından verilmeye başlanan girişimcilik eğitimi, günümüzde orta öğretim kurumlarına kadar inmiş, ortaokul düzeyinde dahi girişimcilik kafa yapısı ve becerileri kazandırmaya yönelik faaliyetlere yer verilmeye başlanmıştır. Bu çalışmada örgün eğitimin son aşaması olan üniversitelerde verilmekte olan girişimcilik eğitimi ayrıntılı olarak incelenmeye çalışılmıştır.

Dünyada ve Türkiye'de Girişimcilik Eğitimine Yönelik Araştırmalar

Peter Drucker (1985) "Yenilikçilik ve Girişimcilik" adlı eserinde girişimciliğin sihirli ya da gizemli bir olgu olmadığını ve genlerle ilgili bir şey de olmadığını, bir disiplin olduğunu ve diğer tüm disiplinler gibi öğretilebileceğini savunmuştur (Nazan Yelkikalan ve ark., 2010).

Kuratko (2005) Girişimcilik Eğitiminin Ortaya Çıkışı, Gelişimi, Eğilimler ve Çözüm Bekleyen Zorluklar başlıklı makalesinde girişimciliğin son 30 yılda dünyanın gördüğü en etkili ekonomik güç olarak ortaya çıktığını ve girişimciliğin yaygınlaşmasının girişimcilik eğitiminin de yaygınlaşmasını beraberinde getirdiğini belirtmektedir. Kuratko'ya göre 21.yy'da girişimcilik eğitiminin gelişimine taban oluşturan kaynaklar şunlardır:

- Bu konudaki yayınlar: Dergiler, ders kitapları, girişimcilerin biyografileri, konferanslar, hükümet tarafından yaptırılan araştırmaların sonuç raporları
- Girişimcileri takip etmek: Girişimcilerle yapılan röportajları, araştırmaları, vaka çalışmalarını inceleyerek onların özellikleri, kişilikleri, eğilimleri hakkında bilgi sahibi olmak ve bu bilgilerden genellemeye gitmek.
- Girişimciler tarafından verilen konferanslar ve yapılan sunular.

Kuratko ayrıca 2005 yılında ABD'de toplam 1600 üniversite ya da yüksek okulda 2200 girişimcilik dersi açıldığını, 44 girişimcilik dergisi çıkarıldığını ve 100'den fazla girişimcilik merkezi olduğunu belirtmiştir.

Kuratko'nun makalesinde yer verdiği çalışmalar aşağıda özetlenmiştir: (Kuratko, 2005)

Gorman, Hanlon ve King (1997) tarafından girişimcilik eğitimi hakkında yazılan makaleler taranmış ve bu konuda yapılan deneysel çalışmaların çoğunda girişimciliğin eğitim yoluyla öğretilebileceği en azından girişimcilere cesaret verilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Plaschka ve Welsch (1990) girişimciliğin eğitim yoluyla öğretilip öğretilemeyeceği sorusunun artık eskide kaldığını ve artık asıl cevaplanması gereken sorunun, "Ne öğretilmeli? Nasıl öğretilmeli?" sorusu olduğunu ileri sürmüştür.

Katz (2003) girişimcilik eğitiminin en kapsamlı tarihsel incelemesini yapmıştır. Katz geçmişi 1876 yılına kadar giden ekonomik ve tarımsal yazınları ve deneyimleri ele alarak incelemesine başlamıştır. Ancak bazı araştırmacılar girişimcilik derslerinin başlangıç noktası olarak 1947 yılında Harvard Üniversitesinde verilmeye başlanan "Küçük işletmelerin Yönetimi" dersini kabul etmektedirler. Girişimcilik alanında ilk yüksek lisans programı 1971'de, lisans programı ise 1972'de Güney Kaliforniya Üniversitesinde başlamıştır.

Katz, 1980'lerin başında girişimcilik dersi veren üniversitelerin sayısının 300 civarında olduğunu, bu sayının 1990'lı yıllarda 1050 üniversiteye çıktığını, bu nedenle girişimcilik eğitiminin 1980'li yıllarda patlama yaşadığının söylenebileceğini belirtmektedir (Katz, 2003).

Zeitlam ve Rice (1987) ABD'de girişimcilik eğitimi veren üniversiteleri incelemişler ve girişimcilik eğitiminin işletme eğitiminin tüm alanlarını kapsadığı ve işletme eğitimine en yakın eğitim olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Zeithaml ve Rice, 1987).

Ronstadt (1987) girişimcilik programları sayesinde girişimci olmak isteyenlerin konunun zorluklarından ve karşılaşacakları engellerden haberdar olacaklarını ve bunların üstesinden gelme konusunda hazırlıklı olacaklarını söylemiştir. Ronstad girişimcilik eğitimi için iki yöntem önermiştir (Ronstadt, 1987):

- Yapılandırılmış-Yapılandırılmamış: Bu alandaki mevcut bilgi ve uzmanlığı kullanmanın yöntemleri. Bunlar konferanslar, vaka çalışmaları, fizibilite planlarıdır.

- Girişimsel know/how, know/who: Girişimcinin başarısı ne bildiğine değil, kimi tanıdığına bağlıdır. Etkin bir programda girişimci adaylarına sadece bilgi verilmekle kalınmaz, başarıya ulaşmalarını kolaylaştıracak bir ağ kurabilmeleri için farklı kişilerle çalışma imkanı da sağlanır.

Robinson ve Hayes 1991'de en az 10000 öğrencisi olan üniversitelerde bir araştırma yapmış ve girişimcilik eğitimindeki gelişmeleri tespit etmeye çalışmışlardır. Robinson ve Hayes girişimcilik eğitiminin büyük bir aşama kaydettiğini ancak araştırmaları ile ortaya çıkan birkaç zayıf nokta bulunduğunu belirtmişlerdir. Tespit ettikleri zayıf noktalardan birisi programların derinlikten yoksun olmasıdır. Daha fazla büyüme yeni programların mevcut girişimcilik eğitim sistemine uyarlanması ve sistem tarafından beslenmesi ile mümkün olabilecektir (Robinson ve Hayes, 1991).

Solomon, Duffy ve Tarabishy, 2002 yılında girişimcilik eğitimi konusunda etraflı bir araştırma yapmışlar ve girişimcilik eğitiminin esas amacının tipik bir işletme eğitiminden farklı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Onlara göre iş kurmak, bir işi başlatmak, işletme yönetiminden farklı olan bir faaliyettir. Girişimcilik eğitimi müzakere etme, liderlik etme, yeni ürün geliştirme, yaratıcı düşünme, teknolojik gelişmelere uyum gösterme becerilerini kazandırabilecek derslerden oluşmalıdır. Solomon, Duffy ve Tarabishy 'e göre girişimcilik eğitiminde önemli kabul edilen diğer alanlar şunlardır (Solomon, Tarabishy ve Duffy, 2002):

- Girişimcilik Bilinci ve Farkındalığı,
- Risk Sermayesi Kaynakları,
- Fikir Koruma,
- Belirsizlik Toleransı,
- Girişimsel Kimlik Özellikleri.

Aynı araştırmacılar girişimcilik eğitiminde kullanılan yöntemleri şu şekilde sıralamışlardır:

- İş planı yazma
- Öğrencilerin iş kurma çalışmaları yapması

- Girişimcilere danışma
- Bilgisayar simülasyonları kullanma
- Girişimcilerle röportaj yapma
- Çevreyi inceleme
- Vaka Çalışmaları / Yaşanmış Vaka İncelemeleri
- Geziler yapma; filmler ve videolar izleme

Söz konusu yöntem ve yaklaşımlar pazardaki ve beklentilerdeki değişimlere ve gelişmelere paralel olarak değişebilmektedir.

Alberti, Sciascia ve Poli 2004 tarihli "Girişimcilik Eğitimi: Süregelen Bir Tartışma Hakkında Notlar" isimli makalelerinde girişimcilik eğitimi üzerine farklı araştırmacıların görüşlerine yer vermiş ve 1980'li yıllara kadar girişim ve küçük işletme terimlerinin aynı anlamda kullanıldığını, bunun da büyük ölçüde her iki alanda yapılan araştırmaların iç içe geçmiş olmasından dolayı olduğunu belirtmişlerdir. Girişimcilik Eğitiminin ilk kez 1938 yılında Kobe üniversitesinden Shigeri Fijii tarafından başlatıldığını belirten çalışmada, bu eğitimin hükümetler, kişiler ve iş dünyası tarafından talep edildiğinin altı çizilmiştir. Daha sonra girişimcilik eğitiminin hedefi, hitap ettiği kesim, ders içeriklerinin ve öğrenme yöntemlerinin ne olması gerektiği üzerinde durulmuştur. Son bölümde girişimcilik eğitimi ve eğitimin çıktılarının nasıl değerlendirilmesi gerektiği konusu üzerinde durulmuş ve girişimcilik eğitiminin 5 ana boyutu belirtilmiştir. Bu boyutlardan hedef ve katılımcılar boyutu üzerlerinde sadece fikir belirtildiği ve herhangi bir yorum yapılmadığı için *kapalı*, içerik, yöntemler ve değerlendirme boyutları ise araştırmacıların tam olarak fikir birliğinde olmadığı tartışmaya açık konular olduğu için *açık* olarak nitelenmiştir. Tüm bu boyutların birbiri ile ilişkili olduğu vurgulanırken en çok değerlendirme boyutunun önemli olduğu, çünkü bu boyutun hedefler, içerik ve yöntemler boyutlarından doğrudan etkilendiği; ancak bir girişimcilik eğitimi programının başarısı için her bir boyut üzerinde ayrı ayrı titizlikle durulması gerektiği belirtilmiştir (Alberti, Sciascia, ve Poli, 2004).

Yelkikalan ve ark. tarafından hazırlanan, "Dünya ve Türkiye Üniversitelerinde Girişimcilik Eğitimi: Karşılaştırmalı Bir Analiz" adlı çalışmada dünyadaki ilk 100 üniversitenin ve Türkiye'deki tüm devlet ve vakıf üniversitelerinin web siteleri üniversitelerin girişimcilik eğitimi alanındaki mevcut durumlarını ve girişimcilikle ilgili tüm faaliyetlerini tespit etmek amacıyla taranmış ve girişimcilik eğitiminin Türkiye'de

ön lisans, dünyada ise yüksek lisans düzeyinde yoğun olarak verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dünya üniversitelerinde lisans düzeyinde girişimcilik dersleri İktisadi ve İdari Bilimler fakültelerinde yoğunlaşırken mühendislik ve eczacılık gibi diğer programlarda da girişimcilik ile ilgili dersler bulunmaktadır. Türkiye'de ise girişimcilik dersleri meslek kazandırmaya yönelik ön lisans programlarında yaygın olarak verilmektedir. Türkiye'deki üniversitelerde girişimcilik eğitimine yönelik ders içerikleri dünya üniversitelerindekilere göre daha az kapsamlı ve birbirine benzer şekildedir. Araştırmacılar girişimcilik eğitiminin hem Türkiye hem de dünya üniversitelerinde önemli bir yere sahip olduğunu bulmuşlar, Türkiye'de girişimcilik eğitiminin daha iyi planlanıp içeriğinin geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmışlardır (Yelkikalan ve Ark. 2010).

Alain Fayolle Avrupa Girişimcilik Eğitimi ödülünü aldığı 2013 yılında ödül töreninde yaptığı konuşmanın metnini oluşturan ve daha sonra "Girişimcilik Eğitiminin Geleceği Hakkındaki Kişisel Görüşler" adıyla kaleme aldığı makalesinde girişimcilik eğitiminde o ana kadar yapılanların değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Fayolle'e göre girişimcilik eğitiminin geliştirilmesi için izlenecek iki yol vardır:

- Girişimcilik programlarını ve derslerini desteklemek için girişimciliğin ve eğitimin farklı alanlarından yararlanarak girişimcilik eğitiminin teorik ve kavramsal temellerini kuvvetlendirmek.

- Uygulamaları olduğu gibi kabul etmek yerine eleştirel bir gözle değerlendirmek. Bu aşamalardan sonra mevcut durum ve geçmiş hakkındaki bilgiler birleştirilebilir ve girişimcilik eğitimin geleceği hakkında tahminde bulunulabilir (Fayolle, 2013).

Girişimcilik eğitimi hedef, ilişki ve yansıma stratejileri ile desteklenmiş bir şekilde geleceğe odaklanmalı ve amaç ve strateji net olarak belirlenmelidir. Girişimcilik eğitimi araştırmaları hem girişimcilik hem de eğitim alanlarının araştırmalarından yararlanmalıdır. Girişimcilik eğitimi alanındaki araştırma ve uygulamalar girişimcilerin farklı durum ve ortamlarda karşılaşabilecekleri ana sorunları çözmeye yönelik olmalıdır. Onlara bu sorunlarla baş edebilecek stratejiler ve yeterlilikler kazandırmalı, gerçek hayat tecrübelerinin sınıf ortamına nasıl aktarılabileceği, bunun için gerekli şartların nasıl yaratılabileceği sorusuna cevap aranmalıdır. Girişimcilik eğitimi veren kişiler eğitim ve girişimcilik alanında yeterli bilgiye sahip olmalıdırlar. Eğitimi girişimcilikle ilgili konularla; örneğin, girişimcilik kafa yapısı oluşturma, fırsat inşası,

iş-hayat dengesi, duygu yönetimi ve başarısızlıklardan öğrenme gibi konularla, bağdaştırabilmeli, girişimcilik niyeti ve davranışı arasındaki ilişkiyi incelemelidirler. Eğitimin bütün seviyelerinde etkin, faydalı, tutarlı bir tutum sergilenmelidir. Girişimcilik eğitiminin müşterisi toplumdur. Yani girişimcilik öğrenimi ve çıktısı tüm paydaşların (öğrencilerin, ailelerin, örgütlerin ve ülkelerin) sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarına cevap verebilmelidir.

Bunu gerçekleştirebilmek için girişimcilik eğiticileri ve araştırıcıları aynı hedefleri ve değerleri paylaşan profesyonel bir topluluk yaratmaya çalışmalıdırlar (Fayolle, 2013).

Mery Citra Sondari, Girişimcilik Eğitimi Gerçekten Gerekli midir? Girişimcilik Kararı Öncesine Yönelik İnceleme konulu makalesinde Endonezya'da üniversite mezunları arasındaki işsizlik oranının artış gösterdiğini belirtmiş ve çözüm olarak girişimci gençler yetiştirilmesi gerektiğini söylemiştir. Ona göre, girişimcilerin kariyer yolu normal işletme çalışanlarının kariyer yolundan farklıdır. Girişimcilik kariyer niyeti kişinin iş hayatı boyunca kendi işini yaratmasını, işini yaparken değişik rolleri icra etmesini ve gereken girişimcilik faaliyetlerinde bulunmasını gerektirecek kafa yapısına sahip olması olarak tanımlanabilir. Niyetin davranışa dönüşmesini etkileyen faktörler ise kişinin konuyu gerçekleştirme isteği, konu hakkındaki yorumları ve konu üzerindeki kontrolüdür. Ayrıca bazı dış faktörler de etkili olabilir. Eğitim de bu dış faktörlerden biridir. Bu nedenle iyi bir girişimcilik eğitimi almış bireylerin girişimci olma niyetlerinin daha fazla olması, girişimcilik hakkında olumlu düşüncelere sahip olmaları, algılanan davranışsal kontrollerinin daha yüksek olması, işi başarabileceklerine olan inançlarının fazla olması beklenir. Kısaca bu makalede girişimcilik eğitiminin girişimcilik niyetine olumlu yönde katkıda bulunduğu belirtilmektedir (Sondari, 2014).

Astri Ghina tarafından yazılan, *Yüksek Öğretim Kurumlarında Girişimcilik Eğitiminin Etkinliği* isimli makalede Endonezya'daki yüksek öğretim kurumlarında girişimcilik eğitiminin etkinliği değerlendirilmiştir. Ghina, Endonezya'da eğitimli kimselerin girişimci olmak yerine güvenli bir işte çalışmayı tercih ettiklerini ancak iş imkânlarının sınırlı olduğunu belirtmektedir. Endonezya'da girişimcilik eğitiminin 5 yıllık bir geçmişi olduğunu belirten Ghina, hükümetin ve bazı üniversitelerin yaratıcı ve girişimci insanlar yetiştirme konusuna büyük önem vermeye başladığının altını çizmektedir. Ancak öğrenciler eğitim programlarına ilgi göstermemekte ve girişimciliği hala güvenli bir kariyer alternatifi olarak görmemektedirler. Ayrıca

girişimcilik eğitiminin uygulanma aşamasında da, öğretim üyesi eksikliği, müfredatlar arasında uyum olmaması, girişimcilik merkezlerini etkin biçimde çalışmaması ve toplumdan ve iş dünyasından kopuk olması gibi engeller de bulunmaktadır. Ghina bu çalışmada Endonezya'da üniversitelerdeki girişimcilik eğitiminin etkinliğinin arttırılmasını sağlayabilecek önerilerde bulunmuştur. Buna göre girişimcilik eğitiminde öğrenciye üniversite içinden (kuluçka merkezi, girişimcilik merkezi, kütüphane, mali destek gibi) ve dışından (aile geçmişi, sosyal sınıf, etnik köken gibi) mümkün olduğunca fazla kanaldan erişmeye çalışılmalı, eğitim imkân ve kabiliyetleri (müfredat, öğretim elemanı, öğretim yöntemleri) yaratılmalı ve başarılı girişimcilerin tecrübeleri aktarılmalıdır (Ghina, 2014).

Edelman, Brush ve Manolova, mevcut girişimcilik eğitimi konusunda bazı eksikliklerin fark edilmesine rağmen içerik araştırması yapma ya da derslerde öğretilenlerle piyasanın beklentilerini karşılaştırma konusunda hemen hemen hiç araştırma yapılmadığını belirtmektedir. Uyguladıkları anketle yüksek öğretim kurumlarında verilmekte olan girişimcilik dersleri ve derslerde kullanılan yenilikçi öğretim yöntemleri hakkında detaylı bilgi elde etmişler ve girişimciliğin gençler arasında bir kariyer seçeneği olarak görülmesinin girişimcilik eğitimine olan talebi arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır. (Brush, Manolova ve Edelman, 2008).

Candida Brush, Forbes dergisinde yayınlanan, '*Girişimcilik Eğitimi İşe Yarar mı?'* başlıklı yazısında yüksek öğretimdeki girişimcilik derslerinin sayısının 2012 yılında 2600'e ulaştığını ancak bu derslerin etkinliği konusunda fazla bilgi sahibi olunmadığını belirtmiştir. Genel olarak kabul gören düşünceye göre derslerin etkinliği mezuniyetten sonra şirketini kuran öğrencilerin sayısı ile ölçülür. Ancak bu alınan eğitimin etkinliğini ölçemeyecek dar bir görüştür. Mezun olan öğrencilerin çoğu mezuniyetlerinin üzerinden 5 yıl geçinceye kadar herhangi bir iş kurma niyetinde değildirler. Çünkü tecrübeye ihtiyaçları vardır. Brush, öğretim üyesi olduğu Babson College'de öğrencilere Girişimci Düşünce ve Davranış dersi verdiklerini ve bu derste onlara fırsatları nasıl yaratabileceklerini ya da tanımlayabileceklerini, kaynakları nasıl elde edebileceklerini ve ekonomik ve sosyal değeri olan bir şeyler yaratabilmek için nasıl takım çalışmasında bulunabileceklerini öğrettiklerini söylemektedir. Babson College'de bütün öğrencilerin girişimcilik dersi alması zorunlu iken mezuniyetten hemen sonra girişimci olma oranı %11-15 olarak gerçekleşmektedir. Mezuniyetten 5 yıl sonra mezunların %50'si bir şirketin kurucusu, ya da ortağı olmakta, %68'i ise kendilerini girişimci olarak görmektedirler. Sonuç olarak, mezunlar bir işletme kursunlar ya da kurmasınlar girişimcilik

eğitiminden pozitif etkilenmektedirler. Mezunların %80'i bağımsız düşünebildiğini, %66'sı yeni iş fırsatları görmede ya da yaratmada kendilerine güvendiklerini belirtmektedir (Brush, 2013).

Babson College'den *Andrew Corbett*, *Girişimciliği Öğretemezsiniz*, isimli yazısında bazı kişilerin girişimciliğin öğretilemeyeceğini iddia ettiklerini ancak bunun yanlış bir fikir olduğunu savunarak St. Louis Üniversitesi'nden Jerry Katz'ın konu hakkındaki görüşlerine yer vermiş ve girişimcilik derslerinin hızla arttığını vurgulayarak girişimcilik eğitimi ve işletme eğitimi arasındaki farkın altını çizmiştir. Girişimcilik eğitiminde asıl önemli olanın fırsatları fark etme ve değerlendirebilme olduğunu vurgulayan Profesör Katz bunun deneysel yöntemlerle öğretilebileceğini savunmuştur. Corbett ayrıca Indiana Üniversitesinden Profesör Donald Kuratko'nun görüşlerine de yer vermiş ve Kuratko'nun girişimciliğin öğretilemeyeceğini iddia eden kişilerin, insanların kendilerini geliştiremeyeceğine inanan dar fikirli kişiler olduğunu belirttiğini söyleyerek eskiden tıp biliminin de öğretilemeyeceğini savunanlar olduğunu hatırlatmıştır. Kuratko girişimcilik eğitiminin bir yöntemi olduğunun ve bu yöntemin sadece yeni işletmelerin kurulmasında değil, hayatın tüm alanlarında uygulanabileceğinin ve böylece girişimci ruhla hareket eden kimselerin dünyayı güzelleştireceğinin altını çizmiştir (Corbett, 2012).

Donald Kuratko, Girişimcilik Eğitimi: Son Trendler ve 21.yy İçin Zorlu Görevler başlıklı makalesinde girişimciliğin iş yaratmanın ötesinde bir kavram olduğunu, girişimcilik resminin tamamlanması için fırsatları yakalama, risk alma ve bir fikri gerçeğe dönüştürmek için çaba sarf etme gibi öğelerin gerektiğini belirtmiştir. Kuratko girişimcilik sayesinde ABD ekonomisinin kalkındığını ve girişimciliğin 3 öğesi olduğunu belirtir. Bu öğelerden birincisi 1990'lı yıllarda küçülen ve yeniden yapılanan şirketlerin şimdi başarıyı yakalamaları, ikincisi bu işletmelerin kendilerini dönüştürmeleri ve yeni girişimlerin kurulmaları ve üçüncüsü azınlıklar, kadınlar ve göçmenler tarafından binlerce küçük işyerinin kurulmasıdır. Kuratko girişimcilik alanındaki eğitim ve araştırmalarda incelenen konuları şu başlıklar altında toplamıştır (Kuratko, 2003):

- Girişimcilik ve işletme konuları birbirinden tamamen farklı konular değildir, kesiştikleri noktalar vardır.

- İç girişimcilik ve girişimcilik kültürüne olan gereksinim önem kazanmış, girişimcilik stratejileri oluşturulmuştur.

- Girişimcilik türleri ve kullanılan yöntemler arasındaki farklılıklar girişimcileri girişimciliğin psikolojik yönünü araştırma konusunda harekete geçirmiştir.

- Kadınlar ve azınlıklar arasında girişimcilik yaygınlaşmıştır. Bu toplulukların sorunları da farklılık göstermektedir.

- Girişimcilik ruhu evrenseldir, girişimcilik alanında dünyanın her yerinde gelişmeler görülmüştür.

- Yeni işletmelerin, aile şirketlerinin ve girişimcilerin ekonomik ve sosyal katkılarının iş yaratmaya, yeniliklere ve ekonomik iyileşmeye katkılarının Fortune 500 şirketinin katkılarına kıyasla son derece fazla olduğu görülmektedir.

- Girişimcilik eğitimi okullardaki en önemli konulardan biri haline gelmiştir.

Kuratko daha sonra girişimcilik merkezlerinin önemine değinmiş ve bu merkezlerin başlıca 3 işlevi yerine getirdiğini savunmuştur (Kuratko, 2003):

- Girişimcilik Eğitimi,
- Girişimcilere Danışmanlık,
- Girişimcilik Araştırmaları.

Kuratko makalesinde bazı girişimcilik araştırmacılarının görüşlerine de yer vermiş ve girişimcilik derslerinin niteliği konusuna değinerek yazısını bitirmiştir. Ona göre girişimcilik derslerinde teknoloji kullanılmalı, yeni yöntemlere ve gerçek hayattan örneklere yer verilmelidir.

Yıldırım ve Aşgun tarafından yapılan, *Devlet Üniversitelerinde Girişimcilik Eğilimi: Eğitim ve Araştırmanın Ötesine Gidiş?* başlıklı çalışmada Türkiye'deki devlet üniversiteleri girişimcilik eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla web siteleri vasıtasıyla strateji, kültür, işbirliği ve örgütlenme başlıkları altında incelenmişlerdir. Çalışmada Türkiye'deki devlet üniversitelerinin sadece %13'ünün stratejilerinde girişimcilikle ilgili ifadelere yer verdikleri, bu nedenle girişimci üniversite olarak tanımlanamayacakları sonucuna varılmıştır. Bununla beraber stratejilerinde girişimcilik eğitimine yer veren üniversitelerin oranı %26, hem girişimciliğe hem de girişimcilikle eğitimine yer veren üniversitelerin oranı ise %4 olarak bulunmuştur. Akademik birimlerinin stratejilerinde Girişimcilik ya da Girişimcilik Eğitimi konusuna

yer veren üniversitelerin oranı % 20, her ikisine de yer veren üniversitelerin oranı ise %11 olarak belirlenmiştir. Web sitelerinde stratejilerini ifade ederken girişimcilikten söz eden üniversitelerin alt birimlerinin stratejik ifadelerinde de girişimciliğe yer verilmiştir. Aynı şey girişimcilik eğitimi için de söz konusudur. Devlet üniversitelerinin %44'ünde girişimcilik merkezi bulunmaktadır. Bu %44'lük kısmın sadece %13'ünün stratejisinde girişimcilikle ilgili bir ifade yer almaktadır. Girişimcilik kulübü olan devlet üniversitelerinin oranı ise %56'dır. Stratejilerinde girişimcilikle ilgili bir ifade yer alan devlet üniversitelerinin yarısında girişimcilik kulübü bulunmamaktadır. Bu durum girişimcilik kulüplerinin varlığının üniversitenin girişimcilik eğilimleri ile ilgisi olmadığının göstergesidir. Bununla beraber girişimcilik kulüpleri stratejilerinde girişimcilik eğitimine yer veren üniversitelerde (%18) vermeyenlere (%8) kıyasla daha fazladır. Devlet üniversitelerinin %95'inin üniversite dışına girişimcilik eğitimi verdiği görülmüştür (Yıldırım ve Aşkun, 2012).

Yapılan çalışmalarda genel olarak girişimcilik eğitiminin nasıl olması gerektiği, hitap ettiği grupların ve bu grupların beklentilerinin neler olduğu, teorik derslerle gerçek hayat arasında bağ kurmanın önemi ve girişimcilik eğitiminin çıktılarını değerlendirmenin zorluğu üzerinde durulmuştur. Ülkelerin girişimcilik eğitimi konusundaki durumlarını ayrı ayrı ele alan çalışmalar da mevcuttur, ancak Türkiye'deki üniversitelerin girişimcilik eğitimi açısından genel durumunu çok yönlü olarak ele alan bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Amaç

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye'deki girişimci üniversiteleri ve girişimcilik eğitimini incelemek, üniversitelerin girişimcilik eğitimi konusundaki mevcut durumunu belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada üniversitelerin girişimci üniversitelere dönüşüm süreçleri incelenmiş, girişimcilik eğitiminde üniversitelerin rolü ve önemi vurgulanmıştır. Ayrıca, Türkiye'de üniversitelerde verilmekte olan girişimcilik eğitiminin güçlü ve zayıf yönleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla cevaplandırılmaya çalışılan sorular şunlardır:

1. Türkiye'deki üniversitelerin girişimcilik eğitimi ile ilgili genel durumu nedir?

2. Türkiye'deki üniversitelerde verilmekte olan girişimcilik eğitimi;

- strateji
- kurumsal altyapı
- öğretim
- gelişim
- eğitim
- kaynaklar

boyutları açısından nasıl değerlendirilebilir?

3. Bu çalışmada altı alt boyutta ele alınan girişimcilik eğitimi

- alt boyutlar arasındaki ilişkiler,
- alt boyutlarla genel girişimcilik eğitimi arasındaki ilişki,
- strateji boyutu ile diğer boyutlar arasındaki ilişki,

açılarından nasıl değerlendirilebilir?

4. Üniversitelerin;

- devlet veya vakıf üniversitesi olması,
- öğrenci sayıları,
- girişimcilik eğitiminin verilme süresi ve şekli (kredili veya kredisiz ders, kurs),
- verilen ders sayısı,
- girişimcilikle ilgili bir program, birim, bilim dalının varlığı

gibi özellikleri ile üniversitede verilen girişimcilik eğitiminin genel durumu arasında bir ilişki var mıdır?

Önem

Bu çalışmada üniversitelerdeki girişimcilik eğitimi, eğitimin genel niteliğini ve mevcut durumunu irdeleyen ve altı ayrı boyuttan oluşan bir çerçevede ele alınmıştır. Benzeri bir çerçeve daha önce Avrupa Komisyonu tarafından hazırlatılan *"Yüksek Öğretimde*

Girişimcilik Eğitimi" başlıklı araştırmada kullanılmıştır (Survey of Entrepreneurship Education, 2008). Bu çalışmanın Türkiye'de üniversitelerdeki girişimcilik eğitimini bu boyutlar çerçevesinde ele alan ilk çalışma olması açısından önemli olduğu, gerek uygulayıcılara gerek akademisyenlere katkı sağlayabileceği ve girişimcilik eğitimi konusunda farkındalık yaratacağı söylenebilir. Dolayısıyla çalışma, Türkiye'deki üniversitelerdeki girişimcilik eğitiminin mevcut durumunu ortaya koyması ve üniversitelerin bu konuda güçlendirmeleri, geliştirmeleri, iyileştirmeleri gereken alanlarla ilgili öneriler getirmesi gibi nedenlerle de üniversitelere ve bu alanda çalışanlara rehberlik edebilecektir.

Varsayımlar

Bu araştırmada;

1. Kullanılan anketin üniversitelerdeki girişimcilik eğitiminin durumunu saptayacak özelliklerde olduğu,

2. Araştırmaya katılan üniversitelerin ilgili bilgileri eksiksiz ve doğru olarak verdikleri,

varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma; Türkiye'de 2014-2015 akademik yılında faaliyette bulunan vakıf ve devlet üniversitelerinden oluşan bir çalışma evreni ile sınırlıdır.

Anketin ikinci sınırlılığı geri dönüş oranında kendini göstermektedir. Anket %53 oranında yanıtlanmıştır ve bu oran çalışmanın ikinci kısıtını oluşturmaktadır.

Tanımlar

Girişimcilik: Yeni ya da mevcut bir organizasyon içinde, risk alma, yaratıcılık ve yenilikleri sağlam bir yönetim sistemiyle bütünleştirerek ekonomik faaliyet yaratma ya da geliştirme zihniyeti ve süreci (Doğaner, 2014).

Girişimci Üniversiteler: Kendi içinden çıkan araştırmanın, ticarileştirilmesi sürecinde aktif olarak rol oynayan, ekonomiye katkıyı dışarıdan beklemeyip iş

kurmaya çalışan, mezunlarının, hocalarının ve çalışanlarının yeni şirketler ürettiği üniversite (LPM Dergi, 2014; Erkut, 2014).

Girişimcilik Eğitimi: Girişimciliği teşvik etmek, kişilere girişimci bir kafa yapısı, bakış açısı ve girişimcilik becerileri kazandırmak ve yol göstermek amacıyla her seviyede verilen eğitim ve öğretim.

BÖLÜM 2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve araştırma grubu, veriler ve toplanması ile verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasında izlenen süreçlere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırma Türkiye'deki üniversitelerde verilmekte olan girişimcilik eğitiminin mevcut durumunu tespit etmek, girişimcilik eğitiminin alt boyutlarının genel bir değerlendirmesini yapmak ve daha iyiye götürülebilmesi için alınması gereken tedbirler açısından saptamalarda bulunmak amacıyla yapılmış tarama modelinde bir çalışmadır.

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. (Karasar, 2015)

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'de bulunan yüksek öğretim kurumları oluşturmaktadır. Bu kurumların isimleri 2014 yılı Eylül ayında Yüksek Öğretim Kurumu internet sitesinden alınmıştır. Listede Kara, Deniz, Hava Harp Okulları ve GATA dışında 175 üniversite bulunmaktadır. 104'ü devlet, 71'i vakıf üniversitesi olan bu 175 üniversite araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Bu üniversitelerin tamamına anket gönderilmiş ve 99 tanesinden cevap alınmıştır. Anketi cevaplayan 99 üniversite içinde 2 tanesi adını belirtmemiş ve 4 tanesi anketi tam olarak doldurmamıştır. Yanıtların değerlendirilmesinde anketi tam olarak doldurmayan üniversiteler ile adını belirtmeyen üniversitelerin değerlendirmeleri dikkate alınmamıştır.

Yaklaşık %53 dönüş oranında değerlendirmeye alınabilen 93 üniversitenin yeterince temsili olduğunu iddia etmek zor görünmektedir. Bu nedenle temsili bir örneklem yerine araştırma grubu olarak tanımlanmalarının daha uygun olacağı düşünülmüştür.

Veriler ve Toplanması

Üniversitelerdeki girişimcilik eğitimini incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. EK-1'de yer alan anketin hazırlanmasında Avrupa Komisyonu tarafından 2008 yılında hazırlanan "Yüksek Öğrenimde Girişimcilik Eğitimi" adlı çalışma ve George Washington Üniversitesi tarafından ABD'deki üniversitelerde uygulanan "Milli Girişimcilik Eğitimi Anketi" (National Survey of Entrepreneurship Education, 2014) isimli anket temel alınmış ve sorular bu iki çalışmadan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Anket iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde üniversitelerin genel özelliklerine ilişkin üç adet açık uçlu, 11 adet çoktan seçmeli soru bulunmaktadır. İkinci bölümde ise girişimcilik eğitiminin boyutlarına ilişkin 34 adet ifade yer almaktadır. Beşli Likert ölçeğine göre hazırlanan anketteki bu ifadelerin araştırmaya katılanlar tarafından 'Kesinlikle Hayır/Hiçbir zaman' (1) ile 'Kesinlikle Evet/Her zaman' (5) seçenekleri arasında değerlendirilmesi istenmiştir.

Hazırlanan anketin pilot uygulaması Maltepe Üniversitesinde ve Piri Reis Üniversitesinde yapılmıştır. Anket, soruların net olarak anlaşılabildiğinden emin olmak için farklı kişilerce yanıtlanmış ve herhangi bir yanlış anlaşılmanın önüne geçmek amacıyla yeterince net olmadığı düşünülen dört soru yeniden düzenlenerek daha kolay anlaşılır hale getirilmiştir.

Araştırmada girişimcilik eğitimi ile ilgili olarak hazırlanan anket üniversitelere e-posta yoluyla gönderilmiştir. Böylece fiziksel uzaklıktan doğan engellerin en aza indirilmesi ve iletişimin hızlandırılması amaçlanmıştır. Hazırlanan ankete aşağıdaki basamaklar izlenerek yanıt aranmıştır:

Bir üniversitede verilmekte olan girişimcilik eğitimi ile ilgili soruları en iyi şekilde o dersi veren kişinin yanıtlayabileceği düşüncesinden hareketle, üniversitelerin web siteleri taranmış ve eğer girişimcilik dersi veriliyorsa, bu dersi kimin verdiği bilgisine ulaşılmaya çalışılmıştır.

Daha sonra anket bu kişiye gönderilmiş ve cevap bekleme süreci başlamıştır. Bu aşamada tatminkâr bir geri dönüş olmamıştır. Gönderilen anketlere alınan cevap oranı yaklaşık %10 olarak gerçekleşmiştir.

İkinci aşamada, anket henüz yanıtlamayan öğretim üyelerine bir kez daha gönderilmiş ve aynı zamanda telefon da edilerek yardım talebinde bulunulmuştur. Bu durum anketlerin yanıtlanma oranını biraz attırdıysa da bütün anketlere yanıt almak mümkün olmamıştır.

Üçüncü aşamada, ankete henüz yanıt vermemiş üniversitelerin web siteleri bir kez daha incelenmiş ve söz konusu üniversitenin bir teknoloji transfer ofisi ya da teknoparkı bulunuyorsa bu birim telefonla aranarak eğitim bölümleri ile görüşülmüş ve anketin doldurulması talebinde bulunulmuştur. Bu yolla bir kısım ankete daha yanıt alınmıştır.

Bu aşamadan sonra, henüz yanıt alınamayan üniversitelerin bir girişimcilik merkezi ya da girişimcilik kulübü olup olmadığı araştırılmış ve eğer bulunuyorsa bu merkez ya da kulüp ile temasa geçilmiştir. Bu yolla da birkaç ankete daha cevap alındıktan sonra henüz cevap alınamayan üniversitelerin işletme bölümlerinin idari personeli telefonla aranmış ve anket hakkında bilgi verilerek yanıtlanması için kiminle temasa geçilmesi gerektiği konusunda fikir sorulmuştur.

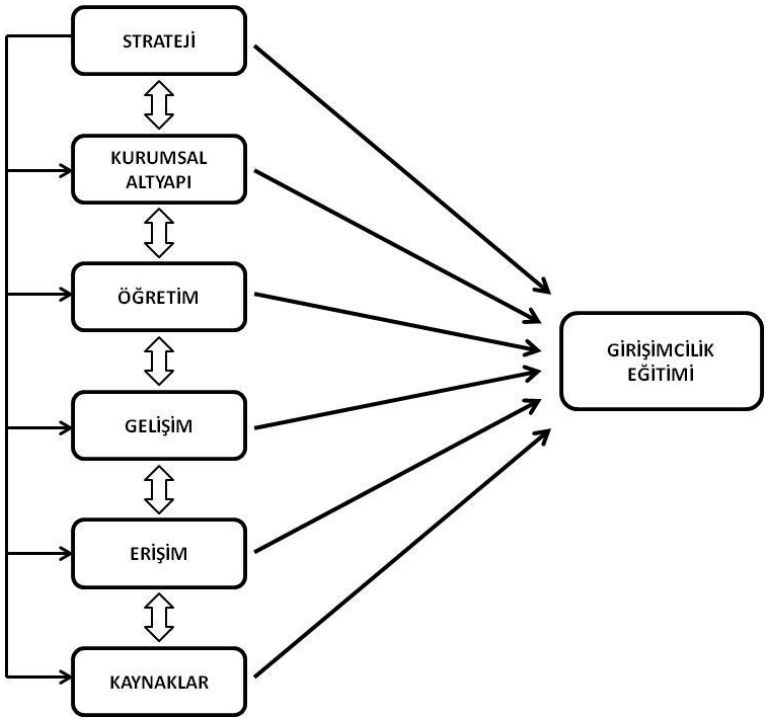
Tüm bu işlemlerin sonunda anket gönderilen 175 üniversitenin 93 tanesinden sağlıklı yanıt alabilmek mümkün olmuştur. Bu nedenle, araştırmanın kısıtlarının anketin gönderileceği kişi ya da makamın seçiminde ve cevap alma sürecinde kendini göstermiş olduğu söylenebilir.

Anketi cevaplamayan üniversitelerin bazıları anketi cevaplamama nedenlerini bildirmişlerdir. Bu nedenler şunlardır:

- Üniversitenin henüz kuruluş aşamasında bulunması ve faaliyete geçmemiş olması,
- Üniversitenin faaliyete son birkaç yıl içinde geçmiş olması, bu nedenle girişimcilik derslerinin henüz başlamamış olması,
- Anketi yanıtlamakta kullanılacak bilgilerin üniversite tarafından paylaşılmak istenmemesi,
- Üniversitede girişimcilik dersi verilmemesi,

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Çalışmada Türkiye'deki üniversitelerde verilmekte olan girişimcilik eğitimi, Avrupa Komisyonu tarafından Avrupa'da yüksek öğretim kurumlarında verilmekte olan girişimcilik eğitimini incelemek üzere yaptırılan çalışmada olduğu gibi, *"Strateji, Kurumsal Altyapı, Öğretim, Gelişim, Erişim ve Kaynaklar"* olmak üzere altı farklı boyutta incelenmiş, boyutların birbirleri ile ilişkileri ve üniversitenin girişimcilik eğitimine olan etkileri değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmada ele alınan bu boyutlar Şekil 6'daki gibi şematize edilebilir:

Şekil 6. Üniversitelerde Girişimcilik Eğitiminin Boyutları

Çalışmada girişimcilik eğitimi, yukarıda da belirtildiği gibi altı farklı boyutta incelenmiştir. Bu boyutlar ve özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Araştırmanın *strateji boyutu* anketteki 7-15-16-18-25-26 numaralı sorular tarafından ölçülmeye çalışılmıştır. Bu boyut altında incelenen özellikler aşağıdadır:

- Üniversitenin girişimcilik hedeflerinin ve politikalarının belirlenmiş olması,
- Girişimcilik ruhunun üniversitenin stratejisine nüfuz etmiş olması ve herkes tarafından benimsenerek üniversitenin hedeflerinin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmesi,

- Öğrencilerin girişimcilik becerilerine, davranışlarına ve kafa yapısına sahip olacak şekilde eğitilmelerine önem verilmesi,
- Faaliyetlerin ve derslerin öğrencilere girişimcilik özellikleri kazandıracak şekilde düzenlenmesi,

Araştırmada *kurumsal altyapı boyutu* anketteki 9-11-24-27-28-29 ve 47 numaralı sorularla ölçülmeye çalışılmıştır. Bu boyut altında aşağıdaki özellikler ele alınmıştır:

- Üniversitelerde girişimcilik merkezi, kuluçka merkezi, teknoloji transfer ofisi gibi girişimciliği destekleyici yapılar bulunması,
- Disiplinler arası çalışmalar yapılması,
- Girişimcilik derslerinin sadece işletme bölümlerinde okuyan öğrenciler tarafından değil, tüm öğrenciler tarafından alınabilmesi,
- Girişimcilik faaliyetlerinin farklı fakültelerin ortak çalışma yapmasını mümkün kılması,
- Üniversitenin girişimcilik eğitimi konusundaki araştırmaları yürütme yeterliliğine sahip olması; yeni müfredatlar ve öğretim teknikleri geliştirebilmesi.

Araştırmanın *öğretim boyutu* 8-10-12-14-19-22-23-30-31-40 numaralı sorular tarafından ölçülmüştür ve bu boyut altında incelenen özellikler aşağıdadır:

- Üniversitede verilmekte olan girişimcilik derslerinin nicelik ve nitelikleri,
- Girişimcilik alanında verilen dereceler (lisans, yüksek lisans vb.),
- Sadece belli sayıda öğrenciye lisans/lisansüstü eğitimi verilmesi yerine derslerin tümüne girişimcilik bakış açısı katılabilmesi,
- Öğrencilerin büyük bir bölümüne ulaşılabilmesi,
- Gerçekleştirilen müfredat dışı faaliyetler,
- Üniversitelerin girişimcilik eğitimiyle ilgili olarak kendi müfredatlarını geliştirebilmesi, yerel ve milli vaka çalışmaları üretilmesi,

- Vaka çalışmaları, konferanslar, proje çalışmaları, konuk konuşmacılar, iş simülasyon teknikleri gibi yöntemleri sıkça kullanmak ve deneysel ve yenilikçi yöntemlere yer vermek,

- İyi uygulamaların kurumlar arasında paylaşılması,

Aşağıdaki maddeler araştırmanın *erişim boyutu* altında incelenen özelliklerdir. Erişim boyutunu değerlendirmek için anketin 20-32-33-34-35-36-37-38 numaralı soruları kullanılmıştır.

- Üniversitenin eski mezunlarıyla, çevredeki halk ve iş yeri sahipleriyle ve resmi ortaklarla girişimcilik eğitimine katkıda bulunacak şekilde ilişki kurması,

- Bölgesel ve ulusal yönetimle, özel şirketlerle, danışmanlık hizmeti sağlayıcılarla el ele çalışması, danışmanlık hizmeti vermesi,

- Akademik şirketler (spin-off) kurması ve bu yolla üniversitenin bilgi ve becerilerini ticarileştirme amacını gütmesi,

- Öğrencilerine girişimcilik kafa yapısı kazandırmak amacıyla üniversite dışı şirketlerde çalışma imkânı sunması,

- Halka açık girişimci faaliyetlere ev sahipliği yapması, yerel girişimcilere ve işletmelere danışmanlık hizmeti vermesi, çevre okullarda girişimcilik faaliyetlerini desteklemesi.

Aşağıdaki maddeler araştırmanın *gelişim boyutu* altında incelenmiştir. Gelişim boyutunu ölçmek üzere anketin 21-39-41-42-43 numaralı soruları kullanılmıştır.

- Girişimcilik dersi veren kişilerin girişimcilik tecrübesine sahip olması,

- Öğreticilerin girişimcilik öğretim yöntemleri konusunda bilgi sahibi olması ve metodoloji eğitiminden geçmiş olması,

- Üniversitelerin son eğilimlere ve öğrencilerden gelen taleplere göre girişimcilik eğitimlerinde değişiklikler yapabilmeleri,

- Akademik personelin girişimcilik konusundaki başarılarının teşvik ve takdir edilmesi.

Araştırmanın *kaynaklar boyutu* altında incelenen özellikler aşağıdadır. Bu boyut anketin 24-44-45-46 numaralı soruları tarafından ölçülmüştür.

- Girişimcilik dersleri için öğretim üyesi görevlendirme, materyal geliştirme, girişimcilik merkezi kurma veya öğrenciler için müfredat dışı faaliyetler gerçekleştirme amacıyla gerekli kaynak tahsisinin yapılması,
- Üniversitenin gelir yaratan girişimcilik faaliyetlerinde bulunması
- Seminer ve atölyelere giriş ücretleri ve danışmanlık hizmetlerinden alınan ücretler gibi iç fonlama kaynakları olarak adlandırılan faaliyetlerden yararlanması,
- Üniversitenin hükümet fonları, özel şirket fonları, mezunlar tarafından yapılan bağışlar gibi dış fonlama kaynaklarını kullanması,
- Alternatif fon kaynaklarını çekmek için faaliyetlerde bulunulması.

Anket ile toplanan verilerin tümü SPSS 18.0 (Sosyal Bilimler için İstatistik Programı) ile analize tabi tutulmuştur. Araştırma ile elde edilen verilerle ilgili olarak aşağıdaki istatistikî çözümlemeler yapılmıştır:

- Örneklemi oluşturan üniversitelerin demografik özelliklerini özetlemek açısından, değişkenlerinin frekans (f), yüzdeleri (%) hesaplanmıştır.
- Girişimcilik eğitimi boyutlarında yer alan maddelerin ortalama ($\overline{X}$) ve standart sapma (ss) değerleri hesaplanmıştır.
- Katılımcıların, girişimcilik eğitimi alt boyutlarında yer alan maddelere ilişkin verdikleri puanların, üniversitenin türü ve girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olup olmasına göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmak amacıyla ilişkisiz (bağımsız) gruplar t-testi yapılmıştır.
- Katılımcıların, girişimcilik eğitimi alt boyutlarında yer alan maddelere ilişkin verdikleri puanların, girişimcilik eğitiminin kaç yıl verildiğine, girişimcilik eğitiminden sorumlu olan birime, girişimcilik eğitiminin veriliş şekline ve kaç çeşit ders verildiğine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmak amacıyla, (normallik varsayımı sağlanamadığından) non-parametrik Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Anlamlı farklılaşmaların

bulunduğu durumda, değişkenlerin hangi grupları arasında farklılık olduğunu araştırmaya yönelik ise post-hoc Mann-Whitney testi uygulanmıştır.

- Üniversitedeki girişimcilik eğitimi düzeyi ile öğrenci sayısı arasındaki ilişkiler Pearson's momentler çarpımı korelasyonu katsayıları ile incelenmiştir.
- Girişimcilik eğitiminin alt boyutları arasında ilişki olup olmadığını görmek üzere boyutlar arasındaki korelasyon katsayıları bulunmuştur.
- Boyutlar arasındaki ilişkilerin yönünü belirlemek üzere hiyerarşik regresyon analizi ve ANOVA testi yapılmıştır.

Tüm istatistiksel hesaplamalarda anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir. Anlamlılık değeri, .05'ten küçük (p<.05) bulunduğunda bağımsız değişkenlerin grupları (kategorileri) arasındaki faklılıklar ve ilişkiler "anlamlı" olarak kabul edilmiş ve sonuçlar buna göre değerlendirilmiştir.

Girişimcilik Eğitimi ile toplanan veriler Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity testi ile incelemeye tabi tutulmuştur. KMO'nun .60'dan yüksek ve Barlett testinin anlamlı çıkması halinde verilerin faktör analizine uygun olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2007). Barlett küresellik testi bize ayrıca değişkenler arasında yeterli oranda ilişki olup olmadığını ve *p<,05*'ten düşük olması halinde değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (Beril Sipahi, Serra Yurtkoru, Murat Çinko, 2006).

Çizelge 3. Girişimcilik Eğitimi Anketine İlişkin KMO ve Bartlett Testi

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklemin Uygunluğu Ölçümü		0,861
Bartlett Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare (X^2)	1839,691
	Serbestlik Derecesi (*sd*)	561
	Anlamlılık (*p*)	0,000

Çizelge 9'dan da görüleceği üzere ölçek ile toplanan verilerin faktör analizine uygunluğu için yapılan *Kaiser Meyer Olkin* (*KMO*) testi, ölçeğin faktör analizine uygun olduğunu ve ölçülen özelliğin, örneklemin seçildiği evrende çok boyutluluk özelliği taşıdığını göstermektedir [KMO=.861; X^2=1839,691; sd=561 ve p<0,001]. Veri grubu için yapılan Bartlett Küresellik testi sonucu p<,001 bulunduğundan, ölçeğin maddeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır.

BÖLÜM 3. BULGULAR VE YORUM

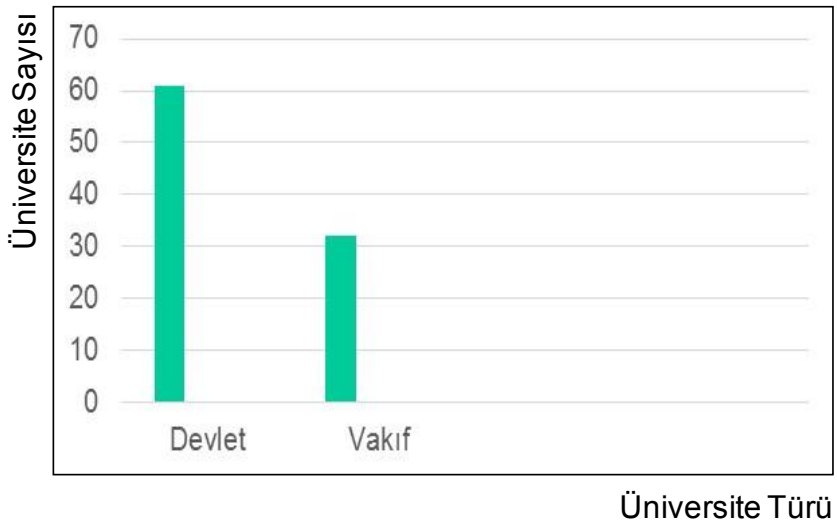
Araştırmanın bu bölümünde araştırma grubunu oluşturan üniversitelerinn demografik özellikleri yanında, girişimcilik eğitimi ile ilgili genel durumlarına, girişimcilik eğitiminin alt boyutları açısından değerlendirilmelerine ve boyutların arasındaki ilişkilere yer verilmiştir.

Araştırma Grubunun Demografik Yapısı

Araştırmaya katılan üniversitelerin demografik özellikleri aşağıdaki çizelgede ve grafikte özetlenebilir:

Çizelge 4. Üniversite Türleri Dağılımı

	Grup	**f**	**%**
Üniversitenin Türü	Devlet	61	65,5
	Vakıf	32	34.5
Toplam		93	100

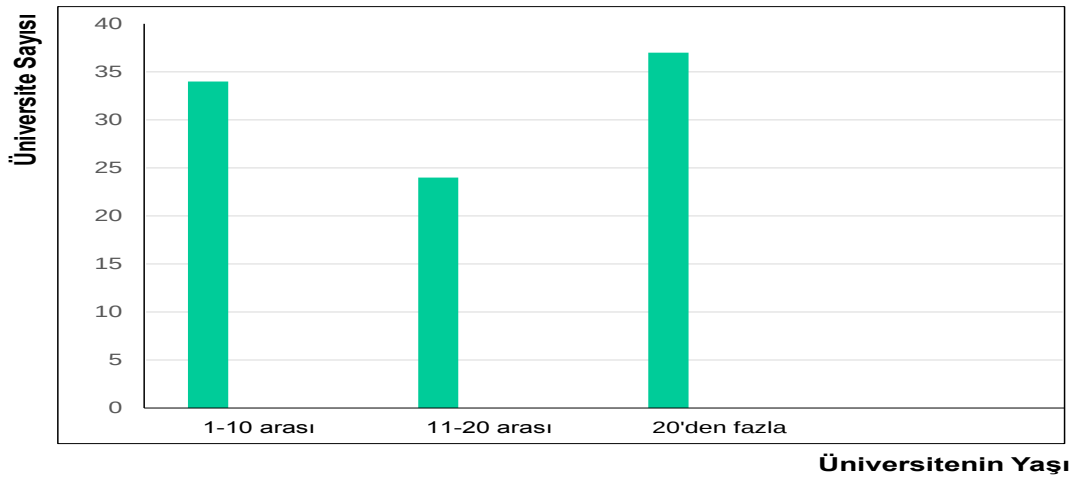

Şekil 7. Üniversite Türleri Dağılımı

Araştırmaya katılan 93 üniversitenin 61'i devlet, 32'si vakıf üniversitesidir.

Çizelge 5. Üniversitelerin Yaşlarının Dağılımı

	Grup	f	%
Üniversitenin Yaşı	1-10 arası	34	36
	11-20 arası	24	25
	20'den fazla	37	39
Toplam		93	100

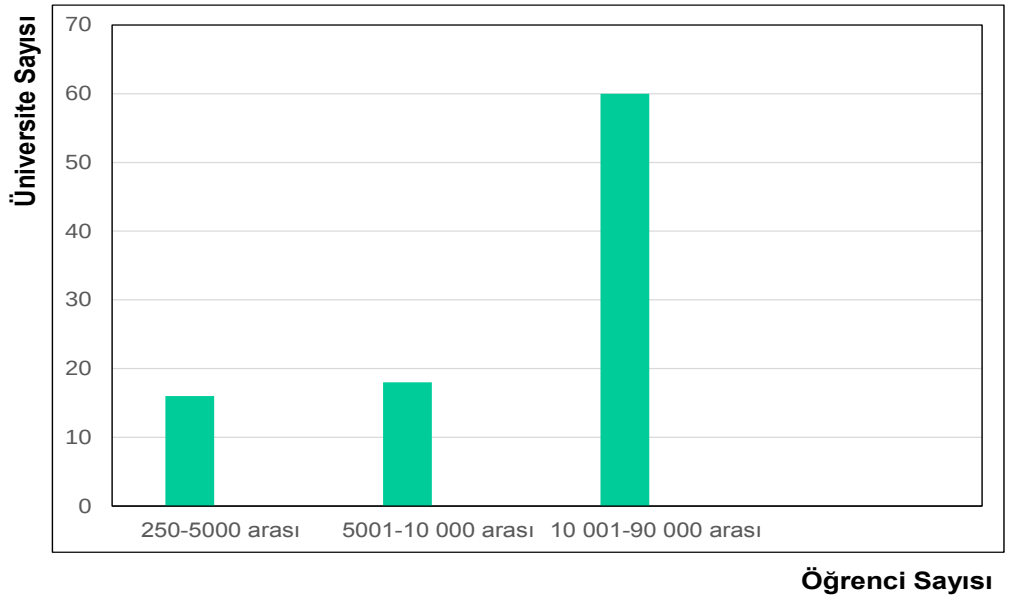
Şekil 8. Üniversitelerin Yaşlarının Dağılımı

Araştırmaya katılan 93 üniversiteden 34 tanesinin yaşı 1-10 arasında; 24 tanesinin yaşı ise 11-20 arasındadır. Yaşı 20'den fazla olan üniversite sayısı ise 37'dir.

Çizelge 6. Üniversitelerin Öğrenci Sayılarının Dağılımı

	Grup	f	%
Öğrenci sayısı	250-5000 arası	16	17
	5001-10000 arası	18	19
	10001-90000 arası	60	64
Toplam		93	100

Üniversitelerin öğrenci sayısı 250 ile 90000 arasında değişmektedir. Araştırmaya öğrenci sayısı 250 ile 5000 arasında olan 16 üniversite, 5001-10000 arasında olan 18 üniversite ve 10000'den fazla olan 60 üniversite katılmıştır.

Şekil 9. Üniversitelerin Öğrenci Sayıları Dağılımı

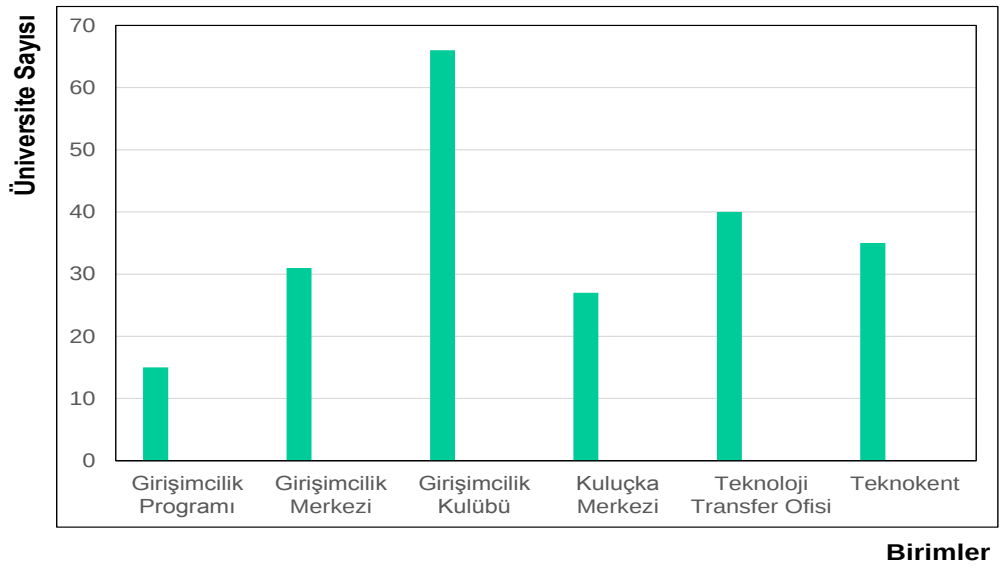
Üniversitelerin Girişimcilik Eğitimi ile İlgili Genel Durumları

Bu bölümde Türkiye'deki üniversitelerin girişimcilikle ilgili genel durumlarına yer verilmiştir. Bu başlık altında verilen bilgiler şunlardır: Araştırmaya katılan üniversitelerde; girişimcilik faaliyetleri ile ilgili olarak bulunan birimler, ders dışı girişimcilik faaliyetleri, girişimciliğe ilişkin eğitimlerin ne kadar zamandan beri verildiği, eğitimlerden sorumlu olan birim, eğitimin verilme şekli, girişimcilik programı olup olmaması, verilen ders çeşidi sayısı, girişimcilik eğitiminde kullanılan yöntemler.

Çizelge 7. Üniversitede Girişimcilik Faaliyetleri İle İlgili Olarak Bulunan Birimler

	Birim adı	f	%
Üniversitede girişimcilik faaliyetleri ile ilgili olarak bulunan birimler *	Girişimcilik Programı (Bilim Dalı)	15	19
	Girişimcilik Merkezi	31	37
	Girişimcilik Kulübü	66	80
	Kuluçka Merkezi	27	33
	Teknoloji Transfer Ofisi	40	48
	Teknokent	35	42
Toplam Birim Sayısı		214	-

* Bir üniversitede birden fazla birim bulunabilir.

Şekil 10. Üniversitede Girişimcilik Faaliyetleri İle İlgili Olarak Bulunan Birimler

Üniversitelerde girişimcilik faaliyetleri ile ilgili olarak en çok bulunan birim girişimcilik kulübüdür. Girişimcilik kulüplerini teknoloji transfer ofisleri, teknokent yapılanmaları ve girişimcilik merkezleri takip etmektedir. Üniversitelerde girişimcilikle ilgili olarak en az bulunan birimlerden biri kuluçka merkezleridir. Girişimcilikle ilgili programlar da az sayıda üniversitede bulunmaktadır. Anketi yanıtlayan 93 üniversitenin 66'sında girişimcilik kulübü bulunmaktayken ancak 15 tanesinde girişimcilikle ilgili bir program vardır. Araştırmaya katılan üniversitelerin %37'sinde girişimcilik merkezi, %80'inde girişimcilik kulübü bulunmaktadır. Kuluçka merkezine sahip olan üniversiteler % 33, teknoloji transfer ofisine sahip üniversiteler ise %48 oranındadır. Üniversitelerin %42'sinin bir teknokent ile ilişkisi bulunmaktadır. Araştırmaya katılan üniversitelerde girişimcilik ile ilgili olarak toplam 214 adet birim bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

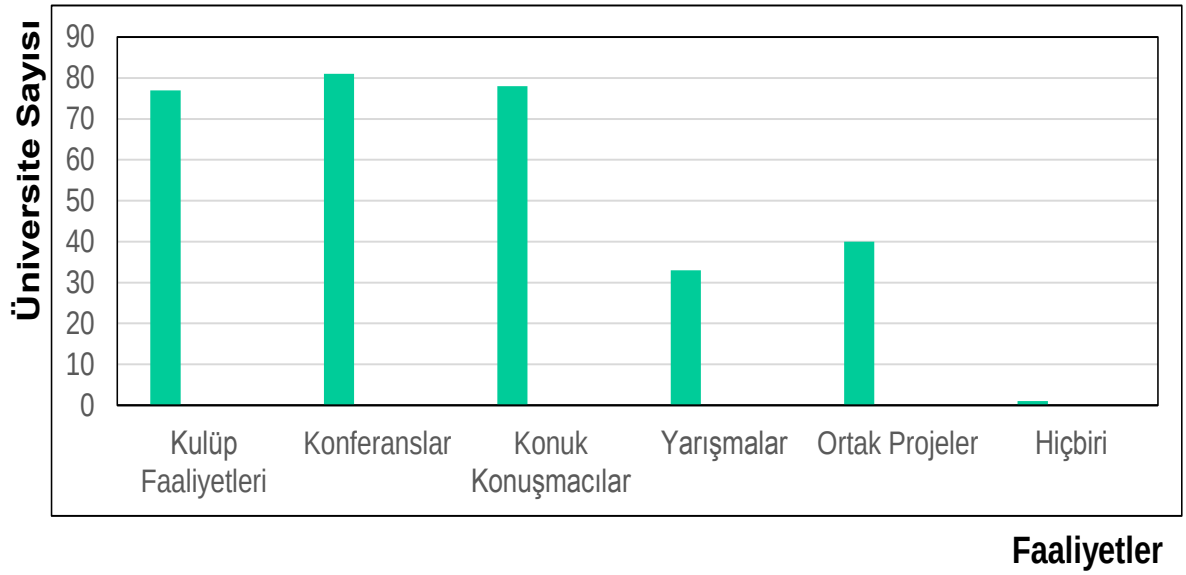
Çizelge 8 ve Şekil 11 üniversitelerdeki ders dışı girişimcilik faaliyetleri hakkında bilgi vermektedir.

Araştırmaya katılan üniversitelerin %79'unda girişimcilik eğitiminin tamamlayıcı ve destekleyici faaliyetlerinden olan kulüp faaliyetlerinde bulunulmakta, %34'ünde girişimcilik yarışmaları düzenlenmekte, %41'inde ise başka kurum ve kuruluşlarla ortak projeler geliştirilmektedir. Ayrıca üniversitelerin %83'ünün girişimcilik konusunda konferanslar düzenlemek, %80'inin ise konuk konuşmacılardan faydalanmak yoluyla girişimciliği tanıtma ve teşvik etme yoluna gittikleri tespit edilmiştir. Bu üniversitelerde geçtiğimiz akademik yılda girişimcilikle ilgili olarak beş alanda toplam 320 faaliyetin gerçekleştiği söylenebilir.

Çizelge 8. Üniversitedeki Ders Dışı Girişimcilik Faaliyetleri

	Faaliyet Adı	f	%
Üniversitedeki ders dışı girişimcilik faaliyetleri**	Kulüp Faaliyetleri	77	79
	Konferanslar	81	83
	Konuk Konuşmacılar	78	80
	Yarışmalar	33	34
	Ortak Projeler	40	41
	Hiçbiri	1	1
Toplam Faaliyet Sayısı		319	-

* Bir üniversitede birden fazla faaliyet alanı bulunabilir.

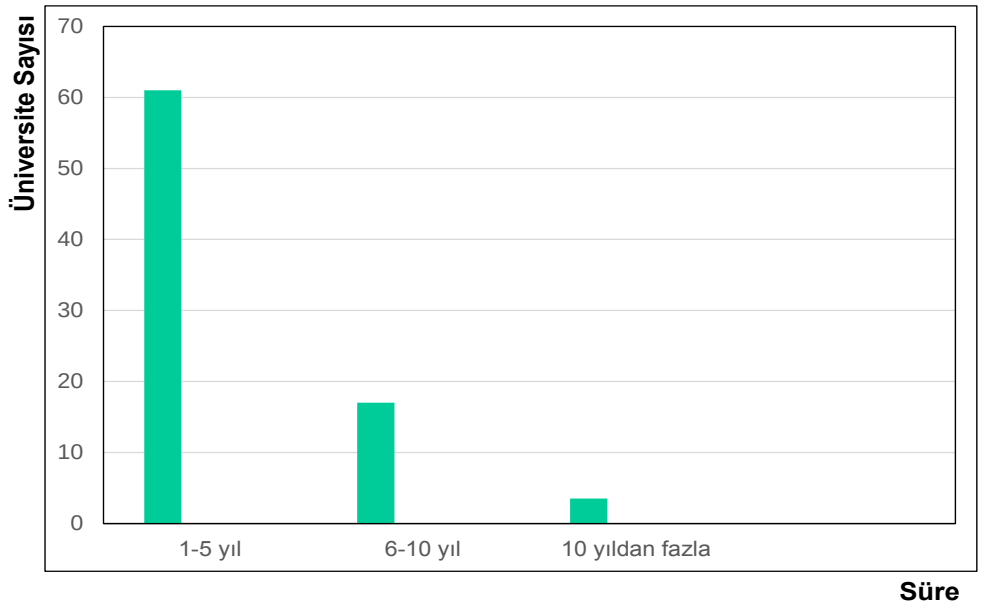

Şekil 11. Üniversitedeki Ders Dışı Girişimcilik Faaliyetleri

Çizelge 9 ve Şekil 12'de araştırmaya katılan üniversitelerde girişimcilik eğitiminin kaç yıldan beri verilmekte olduğu görülmektedir.

Çizelge 9. Girişimcilik Eğitiminin Verilme Süresi

	Grup	**f**	**%**
Girişimcilik eğitiminin verilme süresi	1-5 yıl	61	67.2
	6-10 yıl	17	18.6
	10 yıldan fazla	13	14.2

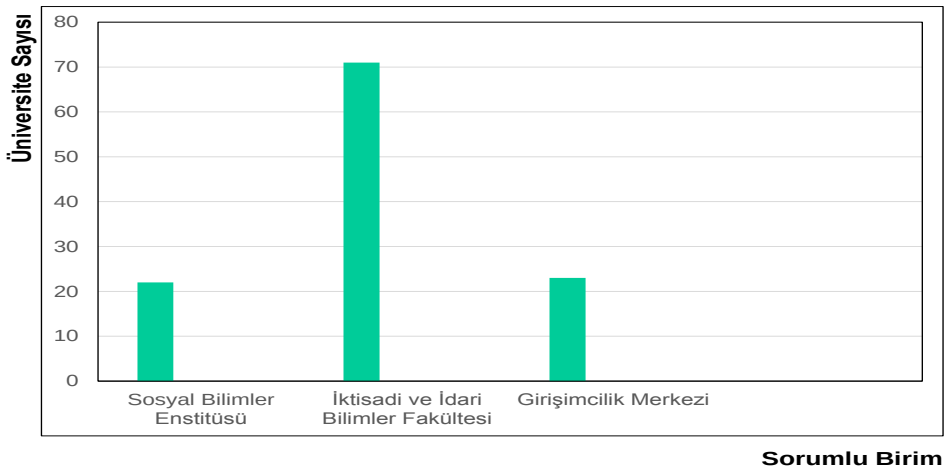
Şekil 12. Girişimcilik Eğitiminin Kaç Yıldır Verildiği

Bu üniversitelerin %67.2'sinde 1-5 yıldır, %18.6'sında 6-10 yıldır ve %14.2'sinde 10 yıldan fazla bir süredir girişimcilik eğitimi verilmektedir.

Çizelge 10 ve Şekil 13'de girişimcilik eğitiminin hangi birimin sorumluluğunda verildiği görülmektedir.

Çizelge 10. Üniversitelerde Girişimcilik Eğitiminden Sorumlu Birim

	Grup	**f**	**%**
Girişimcilik eğitiminden sorumlu birim	Sosyal Bilimler Enstitüsü	22	27,1
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	71	87,6
	Girişimcilik Merkezi	23	28,4

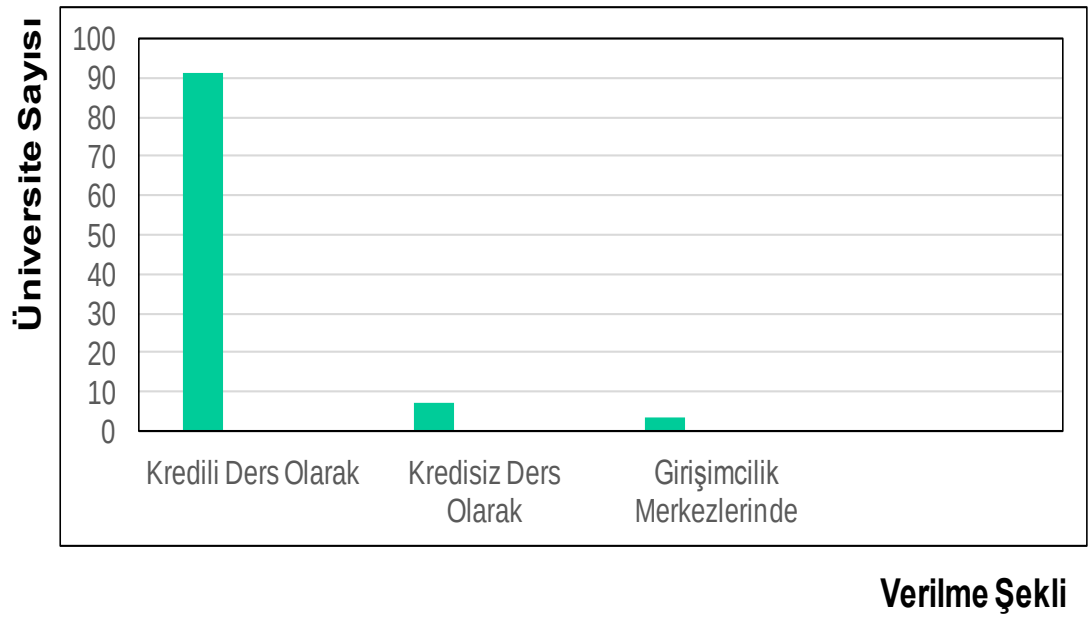
Şekil 13. Üniversitelerde Girişimcilik Eğitiminden Sorumlu Birim

Girişimcilik eğitimi bu üniversitelerin %27,1'inde Sosyal Bilimler Enstitüsünün, %87,6'sında İİBF'nin, %28,4'ünde Girişimcilik Merkezinin sorumluluğunda verilmektedir. Üniversitelerin %10,8'inde ise bu eğitim mühendislik fakültesi, meslek yüksek okulu, sürekli eğitim merkezi ya da teknoloji transfer ofisi gibi diğer bir birimin sorumluluğunda devam etmektedir.

Çizelge 11 ve Şekil 14'de üniversitelerde girişimcilik eğitiminin verilme şekli görülmektedir.

Çizelge 11. Girişimcilik Eğitiminin Verilme Şekli

	Grup	**f**	**%**
Girişimcilik eğitiminin verilme şekli	Kredili ders olarak	91	97.85
	Kredisiz ders olarak	7	7.53
	Girişimcilik merkezlerinde konferanslar/kurslar	31	33.33

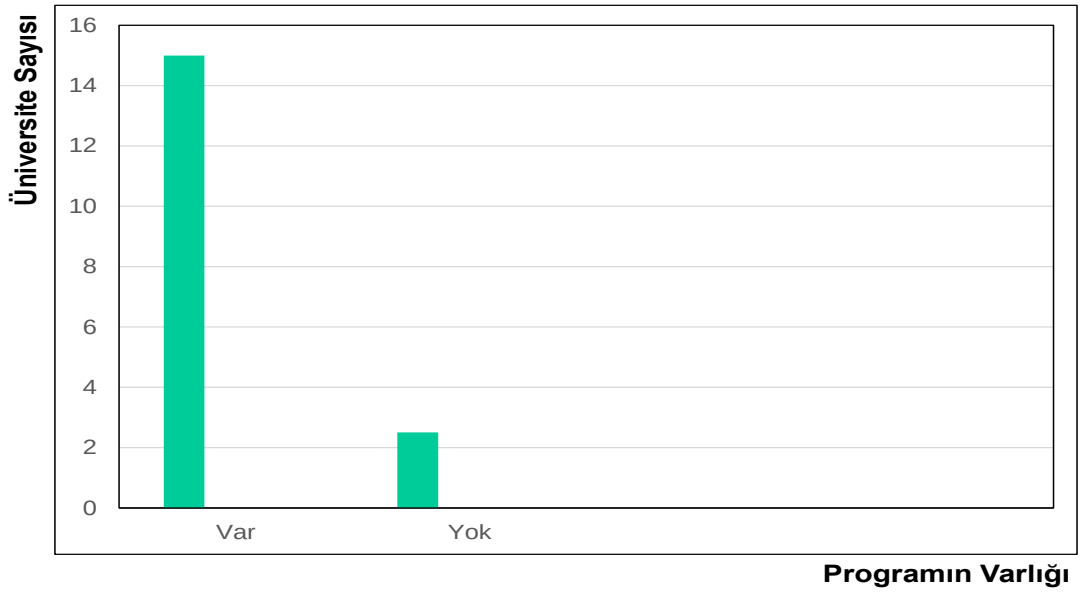
Şekil 14. Girişimcilik Eğitiminin Verilme Şekli

Bazı üniversitelerde farklı düzeylerde ve farklı birimlerin sorumluluğunda birden fazla girişimcilik eğitimi verilmektedir. Araştırmaya katılan üniversitelerin %97.85'inde girişimcilik eğitimi kredili ders olarak, %7.53'ünde kredisiz ders olarak ve %33.3'ünde girişimcilik merkezlerinde konferans veya kurslar şeklinde verilmektedir.

Çizelge 12 ve Şekil 15'de üniversitede girişimcilikle ilgili bir programın olup olmadığı hakkında bilgi verilmektedir.

Çizelge 12. Girişimcilikle İlgili Bir Programın Varlığı

	Grup	f	%
Girişimcilik ile ilgili bir program/bilim dalı/ anabilim dalının varlığı	Var	15	16.1
	Yok	78	83.9

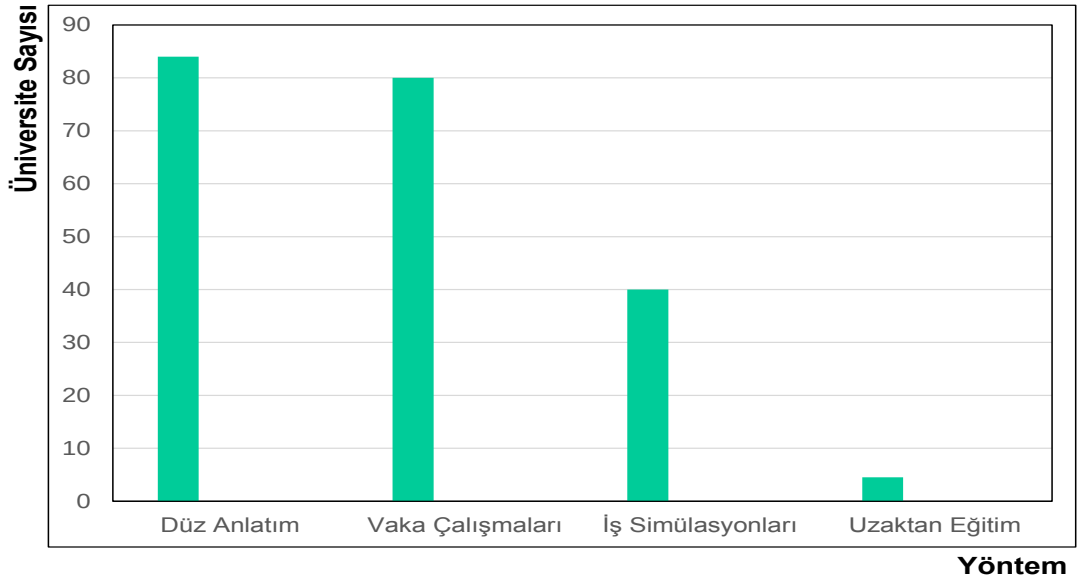
Şekil 15. Girişimcilikle İlgili Bir Programın Varlığı

Üniversitelerin %16.1'inde girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı varken, %83.9'ünde yoktur.

Çizelge 13 ve Şekil 16'da girişimcilik eğitiminde kullanılan yöntemler görülmektedir.

Çizelge 13. Girişimcilik Eğitiminde Kullanılan Yöntemler

	Grup	f	%
Girişimcilik eğitiminde kullanılan yöntemler	Düz Anlatım	84	89,36
	Vaka Çalışmaları	80	85.11
	Is Simülasyonları	40	42.55
	Uzaktan Eğitim	12	12.77

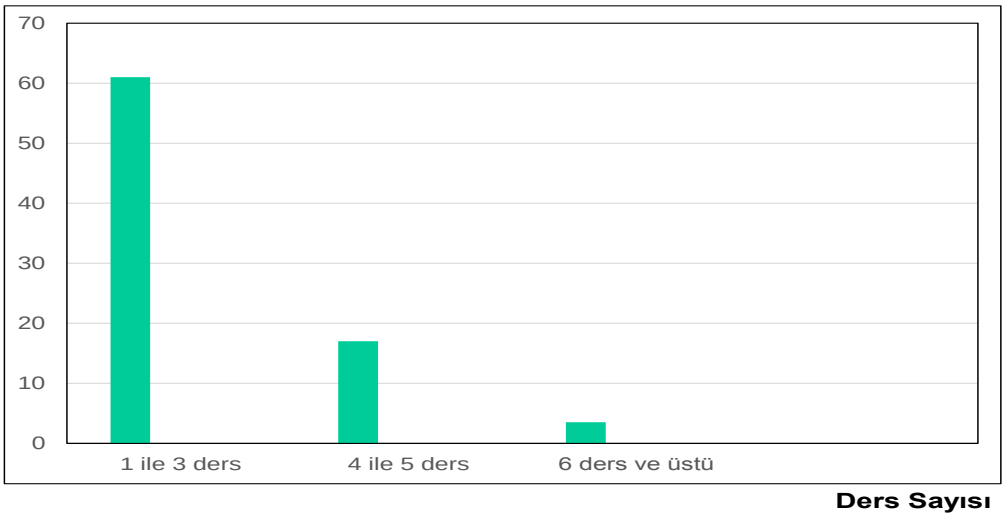
Şekil 16. Girişimcilik Eğitiminde Kullanılan Yöntemler

Girişimcilik eğitimi veren üniversitelerin %89,3'ü derslerde düz anlatım yöntemine yer vermektedir. Düz anlatımın yanı sıra vaka çalışmalarından da faydalananların oranı %85, iş simulasyonlarına yer verenlerin oranı %42,5'tir. Üniversitelerin %12,7'si ise girişimcilik eğitiminde uzaktan eğitim yöntemini kullanmaktadır.

Çizelge 14 ve Şekil 17'de girişimcilik konusunda verilen ders sayısı görülmektedir.

Çizelge 14. Girişimcilik Konusunda Verilen Ders Sayısı

	Grup	**f**	**%**
Girişimcilik konusunda verilen ders sayısı	1 ile 3 ders	61	64.89
	4 ile 5 ders	17	18,09
	6 ders ve üstü	15	17.01

Şekil 17.Girişimcilik Konusunda Verilen Ders Sayısı

Üniversitelerin %64.9'unda 1-3 arasında farklı girişimcilik dersi varken, bu sayı üniversitelerin %18,9'unda 4-5 ve %17.1'inde 6 ve daha fazla olarak gerçekleşmektedir.

Üniversitelerde verilen girişimcilikle ilgili dersler, ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeylerinde olabilmektedir. Bu dersler birden fazla birimin sorumluluğunda ve farklı şekillerde verilebilmektedir. Örneğin bazı üniversitelerde hem İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin hem de Girişimcilik Merkezinin sorumluluğunda verilen ve hem kredili hem de kredisiz olabilen girişimcilik dersleri bulunmaktadır. Çizelge 15'de araştırmaya katılan üniversitelerde girişimcilikle ilgili verilen derslerin adları ve bu derslerin verilme düzeylerine ilişkin dağılım görülmektedir.

Çizelge 15. Girişimcilikle İlgili Verilen Dersler ve Düzeyleri

Dersler	**Ön Lisans**	**Lisans**	**Yüksek Lisans**	**Doktora**
Girişimcilik Eğitimi	32	83	38	8
Teknoloji Yönetimi	6	32	29	6
Yaratıcılık	3	27	14	4
İş Projesi Hazırlama ve Geliştirme	10	44	20	4
Küçük İşletme Yöneticiliği	12	39	24	3
İnovasyon	6	42	34	11
TOPLAM	**69**	**260**	**159**	**36**

Bu çizelgeden hareketle, 2014 - 2015 eğitim öğretim yılında araştırmaya katılan üniversitelerde girişimcilik alanında ön lisans düzeyinde 69 adet, lisans düzeyinde 260 adet, yüksek lisans düzeyinde 159 adet ve doktora düzeyinde 36 adet olmak üzere toplam 524 adet ders açıldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Üniversitelerdeki Girişimcilik Eğitiminin Alt Boyutlar Açısından Değerlendirilmesi

Üniversitelerde verilmekte olan girişimcilik eğitimini alt boyutları açısından değerlendirmek için bu alt boyutlara ait her bir ifadeye üniversitelerin verdikleri puanların ortalaması alınmıştır. Böylece her bir ifadenin ortalama puanı bulunmuştur. Bu puanların aritmetik ortalamaları alınmış ve her bir boyutun puanı tespit edilmiştir. Bulunan bu ortalama puanın Çizelge 16'da karşılık geldiği seçenek boyutun genel durumu hakkında yapılan yoruma temel oluşturmuştur.

Ölçekte her bir ifade için en yüksek puan 5, en düşük puan 1 olarak kabul edilmiştir. 1 ile 5 arasında kalan 4 puanlık aralık 5'e bölünmüş ve seçenekler arasında 0.80 puanlık fark bulunmuştur. Bu durumda ölçekten elde edilen sonuçlar Çizelge 16'da yer alan puan aralıklarına göre değerlendirilmiştir.

Çizelge 16. Puan Aralıkları

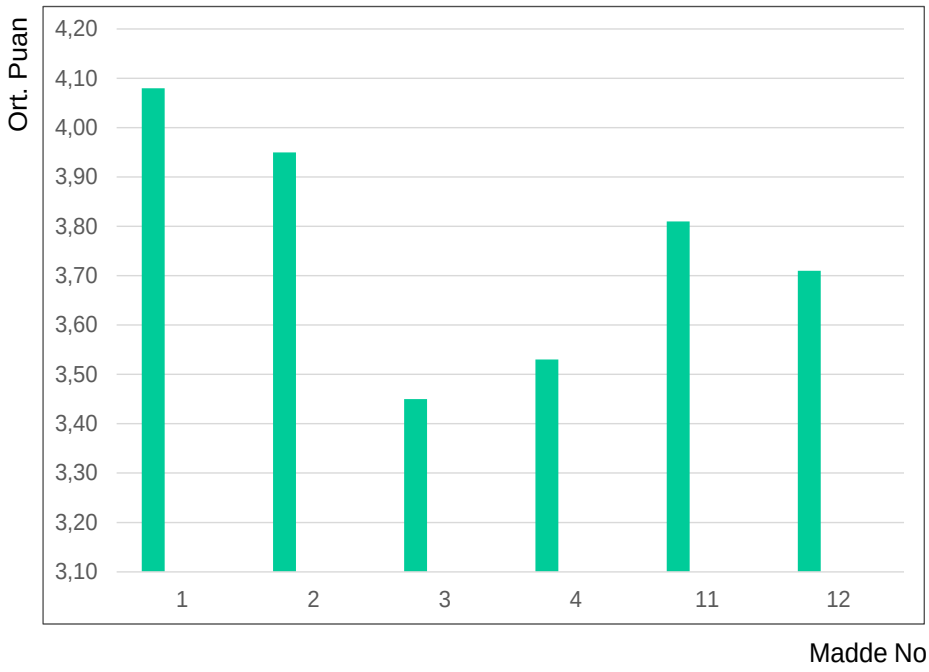
Seçenekler	**Puan Aralığı**
Kesinlikle hayır/Hiçbir zaman	1,00 - 1,79
Hayır/Nadiren	1,80 - 2,59
Kısmen/Bazen	2,60 - 3,39
Evet/Genellikle	3,40 - 4,19
Kesinlikle evet/Her zaman	4,20 - 5,00

Girişimcilik Eğitiminin Strateji Boyutu Açısından Değerlendirilmesi

Uygulanan ankette girişimcilik eğitiminin *strateji* boyutunu ölçen maddelere üniversitelerin verdikleri puanların ortalama değerleri Çizelge 17 ve Şekil 18'de verilmektedir.

Çizelge 17. Girişimcilik Eğitiminin Strateji Boyutu

Strateji Boyutu	$\overline{X}$	**Ss**
01. Girişimci üniversite olmak üniversitemizin stratejik amaçları arasında bulunmaktadır.	4,08	1,02
02. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitiminin ilkeleri ve hedefleri belirlenmiştir.	3,95	1,00
03. Üniversitemizin misyonunda ve/veya vizyonunda girişimcilik ile ilgili bir ifade yer almaktadır.	3,45	1,18
04. Fakülte ve bölümlerin ilkelerinde ve hedeflerinde girişimciliğe yer verilmektedir.	3,53	1,11
11. Üniversitemizde girişimci vasıflarına sahip öğrenci yetiştirmeye özen gösterilmektedir.	3,81	0,96
12. Üniversitemiz mezunlarının ve öğretim üyelerinin girişimci faaliyetlerini destekleyici ve girişimciliği özendirici uygulamalar içindedir (rehberlik etme, araştırma sonuçlarını paylaşma vb)	3,71	1,05

Şekil 18. Girişimcilik Eğitiminin Strateji Boyutu

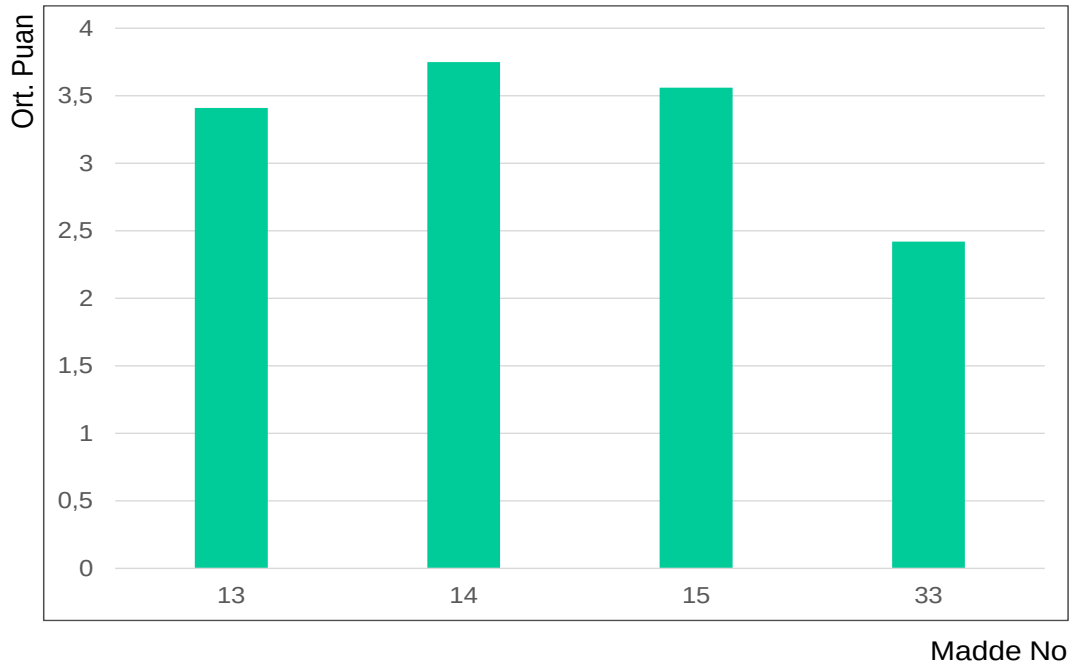
Araştırmaya katılanların üniversitelerindeki girişimcilik eğitiminin strateji alt boyutuna ilişkin ifadeleri $\overline{X}$ =3,45 ile $\overline{X}$ =4,08 arasında ortalama puanlarla değerlendirdikleri görülmektedir. Katılımcılar, en düşük ortalama puanı $\overline{X}$ =3,45 ile '03. Üniversitemizin misyonunda ve/veya vizyonunda girişimcilik ile ilgili bir ifade yer almaktadır.' ifadesine vermişlerdir. Bu ifade katılımcıların en az fikir birliği gösterdikleri ifadedir. En fazla fikir birliği gösterdikleri ifade ise ' Üniversitemizde girişimci vasıflarına sahip öğrenci yetiştirmeye özen gösterilmektedir' ifadesidir. Katılımcılar en yüksek ortalama puanı $\overline{X}$ =4,08 ile '01. Girişimci üniversite olmak üniversitemizin stratejik amaçları arasında bulunmaktadır.' ifadesi için vermişlerdir. Genel olarak bakıldığında, araştırmaya katılanların üniversitelerini girişimcilik eğitiminin strateji boyutunda olumlu değerlendirdikleri söylenebilir. Ortalamalar dikkate alındığında katılımcıların tüm ifadeleri 'Evet/Genellikle' düzeyinde değerlendirdikleri görülmektedir. Dolayısıyla, üniversitelerin girişimci bir üniversite olmayı ve girişimcilik eğitimi vermeyi stratejik bir hedef olarak benimsedikleri ve buna stratejilerinde yer verdikleri söylenebilir. Bu bölüme ait soruların ortalama puanı $\overline{X}$ =3.76 olarak hesaplanmıştır. Puan aralıkları dikkate alındığında bu puan "Evet, genellikle" seçeneğine karşılık gelmektedir.

Girişimcilik Eğitiminin Kurumsal Altyapı Boyutu Açısından Değerlendirilmesi

Üniversitelerdeki girişimcilik eğitiminin *kurumsal altyapı* boyutuna ilişkin ortalama değerler Çizelge 18 ve Şekil 19'da verilmektedir.

Çizelge 18. Girişimcilik Eğitiminin Kurumsal Altyapı Boyutu

Kurumsal Altyapı Boyutu	$\overline{X}$	**Ss**
13. Üniversitemizde girişimcilik eğitimini geliştirmek amacıyla araştırmalar yapılmaktadır (müfredat, materyal ya da öğretim yöntemi geliştirme gibi).	3,41	1,18
14. Öğrenciler, bölümleri ne olursa olsun, istediklerinde girişimcilik dersi alabilmektedir.	3,75	1,32
15. Girişimcilik eğitimi ve araştırmaları bölümler arası ya da disiplinler arası düzeyde gerçekleştirilmektedir.	3,56	1,25
33. Üniversitemiz girişimcilik eğitimi kapsamında yabancı üniversitelerle ortak çalışmalar yapmaktadır.	2,42	1,42

Şekil 19. Girişimcilik Eğitiminin Kurumsal Altyapı Boyutu

Araştırmaya katılanların üniversitelerindeki girişimcilik eğitiminin kurumsal altyapı boyutuna ilişkin ifadeleri $\overline{X}$ =2,42 ile $\overline{X}$ =3,75 arasında ortalama puanlarla değerlendirdikleri bulunmuştur. Katılımcılar, en düşük ortalama puanı $\overline{X}$ =2,42 ile *'33. Üniversitemiz girişimcilik eğitimi kapsamında yabancı üniversitelerle ortak çalışmalar yapmaktadır.'* ifadesine vermişlerdir. Katılımcılar, üniversitelerinde girişimcilik eğitimi kapsamında yabancı üniversiteler ile ortak çalışmaların pek yapılmadığını belirtmektedir. Bu maddeye ilişkin değerlendirme 'Hayır/Nadiren' düzeyindedir. Ancak, bu ifade aynı zamanda üniversitelerin en az fikir birliği gösterdiği ifadedir. En fazla fikir birliğinde bulundukları ifade ise, 'Üniversitemizde girişimcilik eğitimini geliştirmek amacıyla araştırmalar yapılmaktadır,' ifadesi olmuştur. Katılımcılar, 33. madde dışındaki kurumsal altyapı ifadelerinin hepsini 'Evet/Genellikle' düzeyinde değerlendirmişlerdir. Katılımcıların en yüksek puanla ($\overline{X}$ =3.75) değerlendirdikleri ifade ise, *'14. Öğrenciler, bölümleri ne olursa olsun, istediklerinde girişimcilik dersi alabilmektedir.'*, ifadesi olmuştur. Kurumsal altyapı boyutunun ortalama puanının $\overline{X}$ =3.28 olduğu ve bunun "Kısmen, Bazen" ifadesine karşılık geldiği görülmektedir. Bu durumda katılımcıların üniversitelerini kurumsal alt yapı boyutunda çok yeterli bulmadıkları söylenebilir. Katılımcıların üniversiteleri

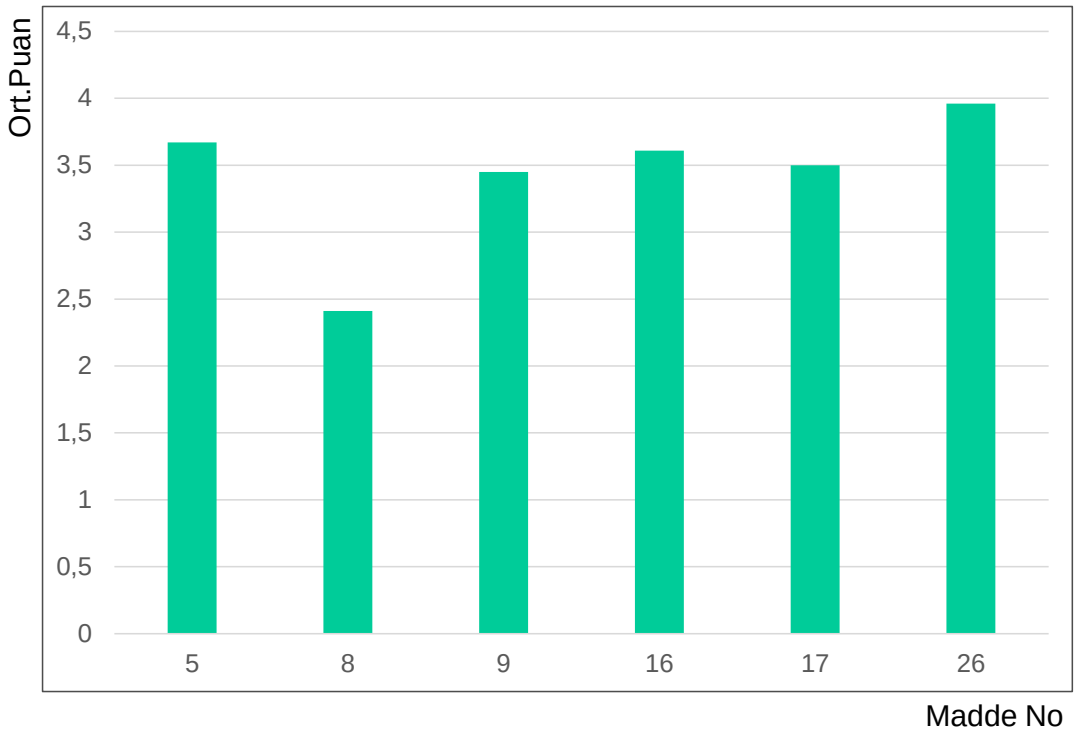
yabancı üniversitelerle ortak çalışmalar yapma konusunda yetersiz buldukları görülmektedir. Öğrencilerin bölümleri ne olursa olsun girişimcilik dersi alabilmeleri ise yüksek puanla değerlendirilen bir ifadedir ve girişimciliğe ilgi duyan öğrencilerin genellikle girişimcilik dersi alabildiklerini göstermektedir.

Girişimcilik Eğitiminin Öğretim Boyutu Açısından Değerlendirilmesi

Üniversitelerdeki girişimcilik eğitiminin *öğretim* boyutuna ilişkin ortalama değerler Çizelge 19 ve Şekil 20'de verilmektedir.

Çizelge 19. Girişimcilik Eğitiminin Öğretim Boyutu

Öğretim Boyutu	$\overline{X}$	**Ss**
05. Üniversitemizde ön lisans ve lisans öğrencileri yüksek lisans ve doktora öğrencilerine kıyasla daha fazla ve çeşitli girişimcilik dersi alabilmektedirler.	3,67	1,01
08. Üniversitemiz girişimcilik eğitiminde kullandığı müfredat ve yöntemleri başka yüksek öğretim kurumlarından almaktadır.	2,41	0,91
09. Üniversitemiz tarafından geliştirilmiş girişimcilik eğitimi müfredatı ve öğretim yöntemleri vardır.	3,45	1,03
16. Öğrenciler girişimcilik dersleri hakkında bilgilendirilmekte ve bu dersleri almaları için teşvik edilmektedir.	3,61	1,17
17. Derslerde kullanılmak üzere girişimcilikle ilgili yerel ya da ulusal vaka çalışmaları üretilmesine önem verilmektedir.	3,50	1,12
26. Girişimcilik eğitiminde girişimcilik tecrübesi olan kişilerden misafir konuşmacı olarak faydalanılmaktadır.	3,96	1,02

Şekil 20. Girişimcilik Eğitiminin Öğretim Boyutu

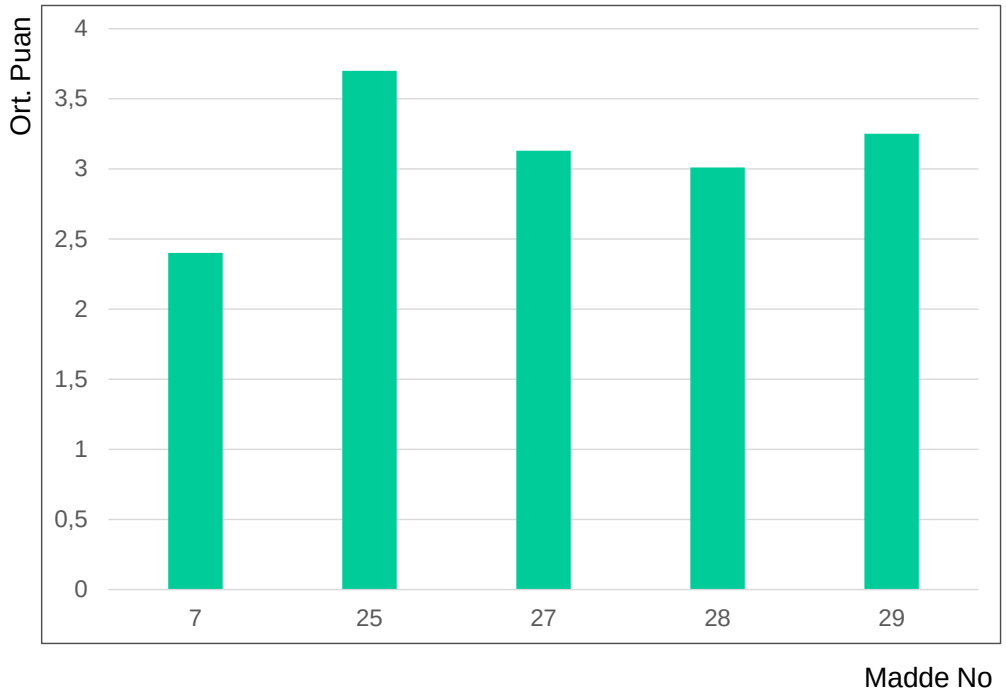
Katılımcıların üniversitelerindeki girişimcilik eğitiminin öğretim alt boyutuna ilişkin ifadeleri $\overline{X}$ =2,41 ile $\overline{X}$ =3,96 arasında ortalama puanlarla değerlendirdikleri görülmektedir. Katılımcılar, en düşük ortalama puanı $\overline{X}$ =2,41 ile '*08. Üniversitemiz girişimcilik eğitiminde kullandığı müfredat ve yöntemleri başka yüksek öğretim kurumlarından almaktadır.*' ifadesine vermişlerdir. İfade olumsuz yüklemli olduğundan, katılımcıların, üniversitelerinin girişimcilik eğitiminde kullanılan müfredat ve yöntemleri başka öğretim kurumlarından aldıkları ifadesine katılmadıkları anlaşılmaktadır. Bu durumda üniversitelerin derslerde kullanılmak üzere öğretim yöntemleri geliştirdikleri ve kendi müfredatlarını oluşturdukları söylenebilir. Bu ifade aynı zamanda üniversitelerin en fazla fikir birliğinde oldukları ifadedir. Üniversitelerin en az fikir birliğinde oldukları ifadenin ise öğrencilerin girişimcilik dersleri hakkında bilgilendirilip teşvik edilmesi yolundaki ifade olduğu görülmektedir. Öğretim alt boyutunda en yüksek ortalama puan $\overline{X}$ =3,96 ile '*26. Girişimcilik eğitiminde girişimcilik tecrübesi olan kişilerden misafir konuşmacı olarak faydalanılmaktadır.*' ifadesi için verilmiştir. Genel olarak bakıldığında, öğretim alt boyutunun ortalama puanının $\overline{X}$ = 3.63 olduğu görülmektedir. Bu durumda araştırmaya katılanların üniversitelerini girişimcilik eğitiminin öğretim boyutunda genelde olumlu değerlendirdikleri ve yeterli olarak algıladıkları söylenebilir.

Girişimcilik Eğitiminin Gelişim Boyutu Açısından Değerlendirilmesi

Üniversitelerdeki girişimcilik eğitiminin *gelişim* boyutuna ilişkin ortalama değerler Çizelge 20, Şekil 21'de verilmektedir.

Çizelge 20. Girişimcilik Eğitiminin Gelişim Boyutu

Gelişim Boyutu	$\overline{X}$	**Ss**
07. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi verecek olan öğretim üyeleri ek bir metodoloji eğitimi almaktadırlar.	2,40	0,93
25. Üniversitemizde girişimcilik konusunda ders veren öğretim elemanlarından girişimcilik tecrübesine sahip olanlar vardır.	3,70	1,14
27. Akademik personelin girişimcilik eğitimindeki ya da faaliyetlerindeki başarıları takdir edilmekte ve ödüllendirilmektedir.	3,13	1,35
28. Girişimcilik dersleri ve ilgili ders dışı faaliyetler belli aralıklarla ve belli ölçütlere göre değerlendirilmekte, hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığı denetlenmekte ve geri besleme yapılmaktadır.	3,01	1,26
29. Girişimcilik eğitiminin hedefleri ve müfredatı belirlenirken farklı sektörlerden işverenlerin, yatırımcıların, ticaret ve sanayi odalarının ve mesleki kuruluşların görüşleri ve değerlendirmeleri alınmaktadır.	3,25	1,26

Şekil 21. Girişimcilik Eğitiminin Gelişim Boyutu

Araştırmaya katılanların üniversitelerindeki girişimcilik eğitiminin gelişim boyutuna ilişkin ifadeleri $\overline{X}$ =2,40 ile $\overline{X}$ =3,70 arasında ortalama puanlarla değerlendirdikleri bulunmuştur. Katılımcılar, en düşük ortalama puanı $\overline{X}$ =2,40 ile '*07. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi verecek olan öğretim üyeleri ek bir metodoloji eğitimi almaktadırlar.*' ifadesine vermişlerdir. Katılımcılar, üniversitelerinde girişimcilik eğitimi verecek öğretim üyelerinin ek bir metodoloji eğitimi alma durumlarını 'Hayır/Nadiren' düzeyinde değerlendirmişlerdir. Bu üniversitelerin en fazla fikir birliği gösterdikleri ifadedir. En az fikir birliğinde oldukları ifade ise personelin başarısının takdir edilip ödüllendirilmesini ölçen ifade olmuştur. Bu konuda üniversiteler arasında uygulama faklılıkları olduğu düşünülmektedir. Katılımcılar, 7. madde dışındaki gelişim boyutu ifadelerini 'Evet/Genellikle' düzeyinde puanlamışlardır. Gelişim boyutunda en yüksek ortalama puan $\overline{X}$ =3,70 ile '*25. Üniversitemizde girişimcilik konusunda ders veren öğretim elemanlarından girişimcilik tecrübesine sahip olanlar vardır.*' ifadesine verilmiştir. Gelişim boyutu genel olarak değerlendirildiğinde, boyutu oluşturan maddelerin ortalama puanının $\overline{X}$ =3.07 olduğu ve bu puanın "Kısmen, Bazen" aralığına karşılık geldiği görülmektedir. Bu durumda gelişim alt boyutunda geliştirilmesi gereken noktaların diğer boyutlara kıyasla daha fazla olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür.

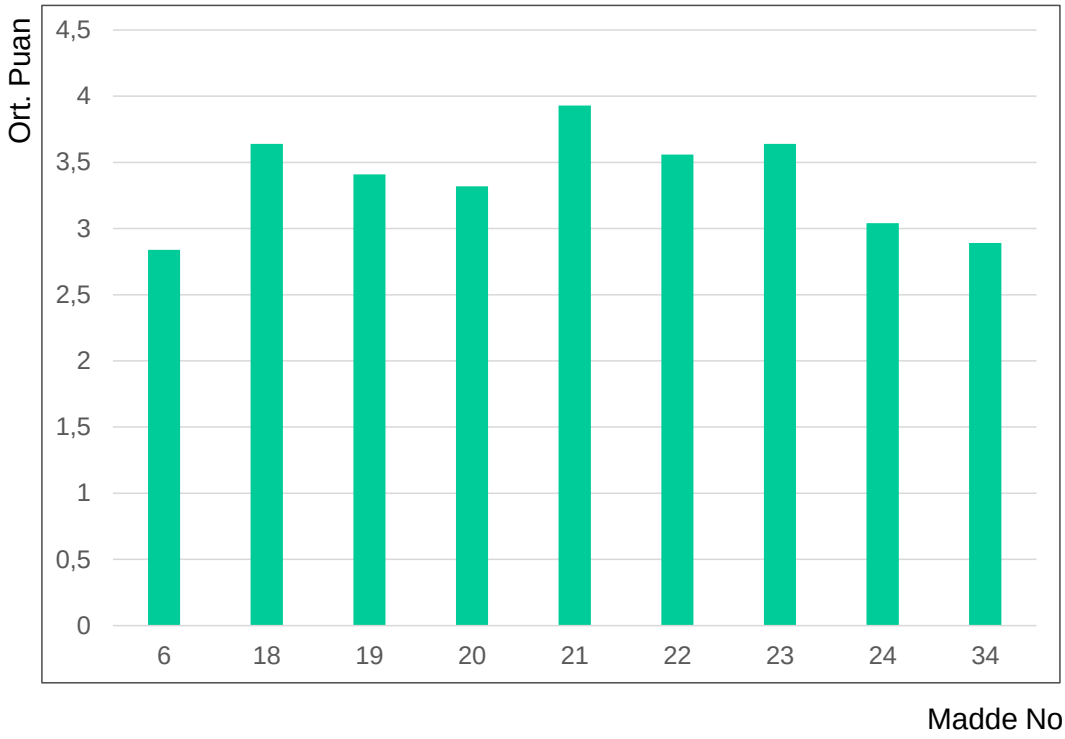
Girişimcilik Eğitiminin Erişim Boyutu Açısından Değerlendirilmesi

Üniversitelerdeki girişimcilik eğitiminin *erişim* boyutuna ilişkin ortalama değerler Çizelge 21 ve Şekil 22'de verilmektedir.

Çizelge 21. Girişimcilik Eğitiminin Erişim Boyutu

Erişim Boyutu	$\overline{X}$	**ss**
06. Üniversitemizde girişimcilerin ya da öğrencilerin internet aracılığıyla sorularını yöneltebilecekleri ve cevap alabilecekleri bir birim mevcuttur.	2,84	1,36
18. Yerel girişimciler ve işletmeciler de istedikleri takdirde üniversitemizden danışmanlık hizmeti alabilmektedirler.	3,64	1,19
19. Üniversite dışına yönelik olarak girişimcilik, teknoloji yönetimi, yenilik, yaratıcılık gibi alanlarda sertifika programları düzenlenmektedir.	3,41	1,13
20. Üniversitemiz dış paydaşları (mezunlar, işverenler, meslek odaları vb.) ile kurduğu networklardan girişimcilik eğitimine katkıda bulunacak şekilde faydalanmaktadır.	3,32	1,22

21. Üniversitemiz girişimcilik faaliyetlerini geliştirmek amacıyla paydaşlarıyla ilişki kuracak kanallar kullanmaktadır. (Kulüp faaliyetleri, konferanslar, konuk konuşmacılar, web sayfası gibi.)	3,93	1,04
22. Üniversitenizde girişimcilik dersi alan öğrenciler okul dışı girişimcilik faaliyetlerine katılmaktadır (Bölgesel girişimcilik faaliyetlerine katılma, üniversite dışında stajlar yapma ya da yarışmalara katılma gibi).	3,56	1,07
23. Girişimciliği destekleyen örgütler ile üniversitemiz arasında girişimcilik eğitimini destekleyici yönde karşılıklı işbirliği ve yardımlaşma vardır.	3,64	1,24
24. Üniversitemiz çevre okullardaki girişimcilik faaliyetlerini ve eğitimini desteklemektedir.	3,04	1,32
34. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi ile ilgili olarak sosyal medyadan (Facebook, twitter vb) yararlanılmaktadır.	2,89	1,38

Şekil 22. Girişimcilik Eğitiminin Erişim Boyutu

Araştırmaya katılanların üniversitelerindeki girişimcilik eğitiminin erişim boyutuna ilişkin ifadeleri $\overline{X}$ =2,84 ile $\overline{X}$ =3,93 arasında ortalama puanlarla değerlendirdikleri görülmüştür. Katılımcılar, en düşük ortalama puanı $\overline{X}$ =2,84 ile '*06. Üniversitemizde girişimcilerin ya da öğrencilerin internet aracılığıyla sorularını yöneltebilecekleri ve cevap alabilecekleri bir birim mevcuttur.*' ifadesine vermişlerdir. Katılımcılar, bu ifadeyi kendi üniversiteleri açısından 'Kısmen/Bazen' düzeyinde

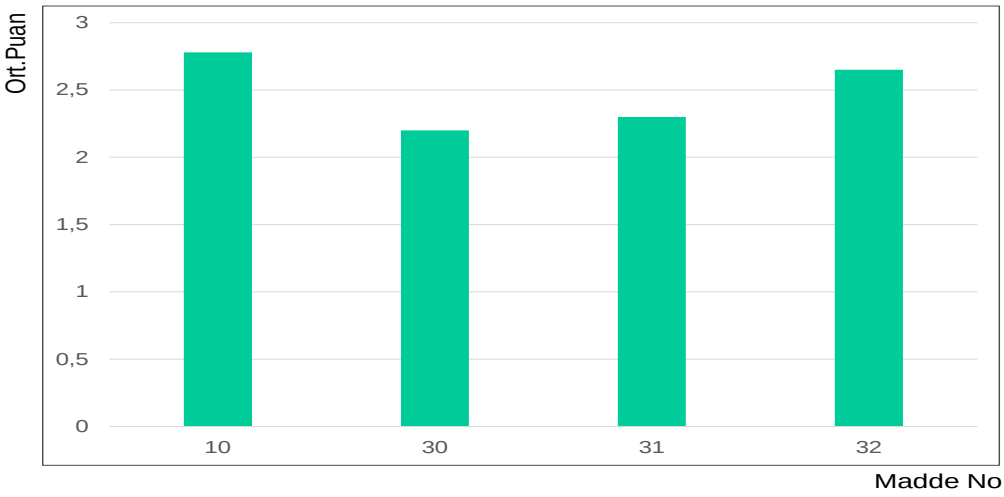
değerlendirmişlerdir. Erişim boyutunda en yüksek ortalama puan ise $\overline{X}$ =3,93 ile '*21. Üniversitemiz girişimcilik faaliyetlerini geliştirmek amacıyla paydaşlarıyla ilişki kuracak kanallar kullanmaktadır. (Kulüp faaliyetleri, konferanslar, konuk konuşmacılar, web sayfası gibi.)*' ifadesine verilmiştir. Standart sapmalara bakıldığında üniversitelerin bu boyutta en fazla fikir birliği gösterdikleri ifadenin de bu ifade olduğu görülmektedir. Üniversitelerin en farklı uygulamaları girişimcilik konusunda sosyal medyadan yararlanmada gösterdiği görülmektedir. Katılımcıların, erişim boyutu ifadelerinden dördünü 'Kısmen/Bazen' düzeyinde ve beşini ise 'Evet/Genellikle' düzeyinde değerlendirdiği görülmektedir. Bu durumda bu boyutta geliştirilmesi gereken noktalar bulunduğu, ancak katılımcıların üniversitelerinin bu boyuttaki durumunu genellikle olumlu değerlendirdikleri söylenebilir.

Girişimcilik Eğitiminin Kaynaklar Boyutu Açısından Değerlendirilmesi

Üniversitelerdeki girişimcilik eğitiminin *kaynaklar* boyutuna ilişkin ortalama değerler Çizelge 22 ve Şekil 23'te verilmektedir.

Çizelge 22.Girişimcilik Eğitiminin Kaynaklar Boyutu

Kaynaklar Boyutu	$\overline{X}$	**ss**
10. Üniversitemizin girişimcilik eğitimi için tahsis edilmiş yeterli finansal kaynağa sahip olmaması bu eğitimin devamlılığını, büyümesini ve gelişmesini engellemektedir.	2,78	1,20
30. Üniversitemiz girişimcilik eğitimi faaliyetlerinden gelir elde etmektedir.	2,20	1,13
31. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitimi finansal desteğini hükümet fonları, özel şirket fonları, mezunlardan gelen bağışlar gibi dış fonlama kaynaklarından almaktadır.	2,30	1,27
32. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitimi finansal desteğini öğrenci harçları, seminer, kurs gibi faaliyetlerden elde edilen gelirler ve danışmanlık ücretleri gibi iç fonlama kaynaklarından almaktadır.	2,65	1,28

Şekil 23. Girişimcilik Eğitiminin Kaynaklar Boyutu

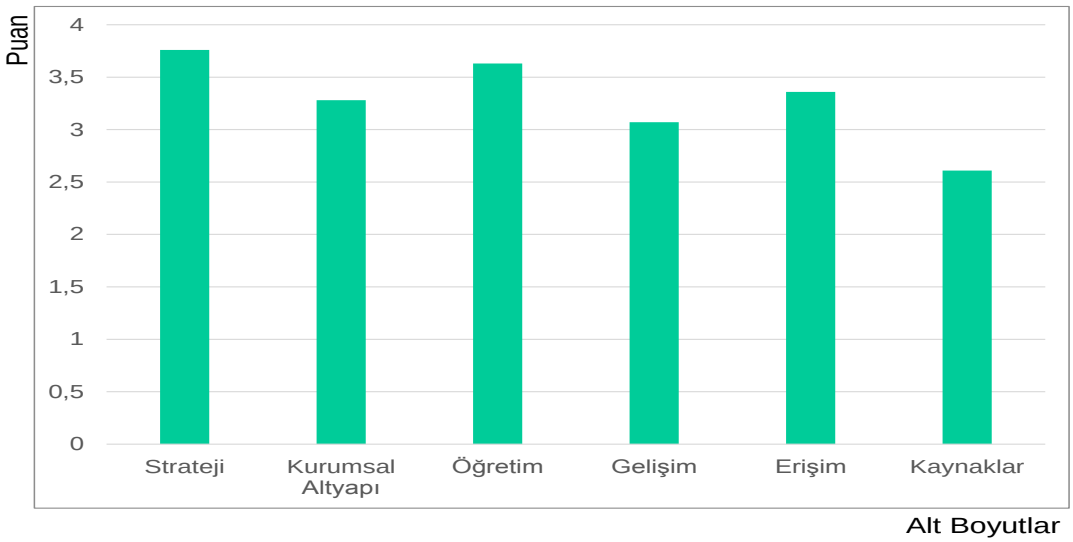
Katılımcıların üniversitelerindeki girişimcilik eğitiminin son boyutu olan kaynaklara ilişkin ifadeleri $\overline{X}$ =2,20 ile $\overline{X}$ =2,78 arasında ortalama puanlarla değerlendirdikleri görülmektedir. Katılımcılar, en düşük ortalama puanı $\overline{X}$ =2,20 ile '*30. Üniversitemiz girişimcilik eğitimi faaliyetlerinden gelir elde etmektedir.*' ifadesine vermişlerdir. Araştırmaya katılanlar bu ifadeyi 'Hayır/Nadiren' düzeyinde değerlendirmişlerdir. Bu ifade katılımcıların en fazla fikir birliği gösterdikleri ifadedir. Buna çok yakın olarak, katılımcılar $\overline{X}$ =2,30 ile '*31. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitimi finansal desteğini hükümet fonları, özel şirket fonları, mezunlardan gelen bağışlar gibi dış fonlama kaynaklarından almaktadır.*' ifadesini de 'Hayır/Nadiren' düzeyinde değerlendirmişlerdir. Ancak bu maddenin bu boyutta standart sapması en yüksek olan madde olduğu görülmektedir. Bu durumda bu konuda farklı uygulamaların olduğu düşünülebilir. Kaynaklar boyutunun, ortalama puanının $\overline{X}$ =2.61 olduğu ve bu puanın tüm boyutlar arasında en düşük puan olduğu görülmektedir. Bu durumda üniversitelerin girişimcilik eğitimini daha iyi verebilmek ve geliştirebilmek için yeterli finansal kaynağa sahip olmadıkları söylenebilir.

Girişimcilik Eğitiminin Genel Değerlendirmesi

Her bir boyut için ulaşılan ortalama puan, değerlendirmede kullanılan en yüksek puan olan 5'e ne kadar yakın ise söz konusu boyutun o kadar kuvvetli olduğu kabul edilmiştir. Bu yolla girişimcilik eğitiminin tüm boyutlarına ilişkin olarak ulaşılan ortalama puanlar ve standart sapma değerler Çizelge 23'te ve Şekil 24'te verilmiştir:

Çizelge 23. Girişimcilik Eğitimi Alt Boyutlarına Ait Ortalamalar

Boyutlar	Aritmetik Ortalama	ss
Strateji	3,76	0,87
Kurumsal Altyapı	3,28	1,00
Öğretim	3,63	0,67
Gelişim	3,07	0,86
Erişim	3,36	0,88
Kaynaklar	2,61	0,77
Girişimcilik (genel)	3,25	0,70

Şekil 24.Girişimcilik Eğitimi Boyutlarına Ait Ortalamalar

Görüldüğü gibi, boyutlar aritmetik ortalamaya göre en yüksek değeri alan boyuttan en düşük değeri alan boyuta doğru sıralandığında aşağıdaki sonuca ulaşılmaktadır:

1. Strateji
2. Öğretim
3. Erişim
4. Kurumsal Altyapı
5. Gelişim
6. Kaynaklar

Strateji boyutunun aritmetik ortalamasının 3.76 olduğu ve bu rakamın kullanılan ölçekte ‘Evet, Genellikle’ anlamına karşılık geldiği; kaynaklar boyutunun aritmetik ortalamasının ise 2.61 olduğu ve bu rakamın ölçekte ‘Kısmen, Bazen’ anlamına karşılık geldiği görülmektedir. Bu durumda üniversitelerdeki girişimcilik eğitiminin "strateji' boyutunun en kuvvetli, 'kaynaklar' boyutunun en zayıf boyut olduğu söylenebilir.

Girişimcilik Eğitiminin Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler

Çizelge 24'te girişimcilik eğitiminin alt boyutlarının birbirleriyle aralarındaki korelasyonun ve her bir alt boyutun girişimcilik eğitiminin genel düzeyiyle arasındaki korelasyonun katsayısı verilmiştir.

Çizelge 24. Girişimcilik Eğitiminin Boyutları Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Boyut/Ölçek		Strateji	Kurumsal Altyapı	Öğretim	Gelişim	Erişim	Kaynaklar	Girişimcilik Eğitimi (genel)
Strateji	r	1	,589	,601	,675	,694	,301	,792
	p		0,000	0,000	0,000	0,000	0,004	0,000
Kurum. Alt.	r		1	,662	,730	,752	,415	,872
	p			0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Öğretim	r			1	,658	,737	,326	,811
	p				0,000	0,000	0,002	0,000
Gelişim	r				1	,776	,397	,889
	p					0,000	0,000	0,000
Erişim	r					1	,520	,927
	p						0,000	0,000
Kaynaklar	r						1	,627
	p							0,000
Girişimcilik (genel)	r							1
	p							

Çizelgeden de görüleceği gibi, strateji boyutu kurumsal altyapı (0.589), öğretim (0.601), gelişim (0.671) ve erişim (0.694) boyutları ile orta, kaynaklar boyutu ile düşük (0.301) oranda korelasyonda bulunmaktadır. Buradan hareketle, üniversitelerin girişimcilik ve girişimcilik eğitimi konusunda kuvvetli stratejik hedeflere sahip olmasının onları bunu hedefleri gerçekleştirmek üzere yapılanmaya ve eğitim öğretim faaliyetlerinde gerekli düzenlemeleri yapmaya sevkettiği sonucuna ulaşılabilir. Ancak üniversitelerin girişimcilik eğitimi konusundaki stratejik hedeflerini gerçekleştirebilmek için gerekli finansal desteğe sahip olma konusunda sorun yaşadıkları ifade edilebilir.

Kurumsal altyapı boyutunun ise strateji (0.589) ve öğretim (0.662) boyutları ile arasında orta düzeyde ilişki olmasın karşın, gelişim (0.730) ve erişim (0.752) boyutları ile arasında kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır. Kurumsal altyapı ile kaynaklar boyutu arasında ise (0.415) düşük düzeyde bir ilişki vardır. Kurumsal altyapının kuvvetli olmasının en büyük etkisinin üniversitelerin girişimcilik eğitimi konusunda daha fazla kişiye ulaşma ve bu eğitimi daha iyiye götürebilme konusunda adımlar atmada görüldüğü söylenebilir. Bir başka deyişle kurumsal altyapısı güçlü olan üniversiteler hem üniversite dışındaki istekliler de dahil olma üzere daha çok kişiye girişimcilik eğitimi verebilmekte hem de bu eğitimi daha iyiye götürme konusunda araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunabilmektedirler. Ancak bu konudaki yapılanmaların ya da faaliyetlerin girişimcilik eğitiminin kaynaklar boyutuna etkisinin düşük olduğu yani üniversiteye girişimcilik eğitiminin gelişmesi yönünde fazla bir finansal katkıda bulunmadığı söylenebilir.

Öğretim boyutu ile strateji (0.601), kurumsal altyapı (0.662) ve gelişim (0.658) boyutları arasında orta düzeyde bir ilişki varken, erişim boyutu ile (0.737) kuvvetli, kaynaklar boyutu ile ise (0.326) düşük düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Bu üniversitenin stratejisinin, sahip olduğu destekleyici unsurların ve dış paydaşlarıyla geliştirdiği ilişkinin niteliğinin girişimcilik derslerinin nicelik ve nitelikleri, ders dışı faaliyetlerin çeşitliliği ve bu derslerin hitap ettiği grubun kapsayıcılığı üzerinde olumlu etkisi olduğunu göstermektedir. Öğretim boyutunun en yüksek korelasyonu erişim boyutu ile yaptığı dikkate alınacak olursa girişimcilik eğitiminde dershanenin duvarları arasında kalmamanın, gerçek hayat olarak nitelenebilecek üniversite dışı ortamlarda kazanılan tecrübelerin öğrencilerle paylaşılmasının ve öğrencilerin bu ortamlarda tecrübe sahibi olmasının önemi ve bu durumların eğitimin etkinliğine yaptığı katkı daha iyi anlaşılmaktadır. Öğretim ve kaynaklar boyutlarındaki korelasyonun düşük olması ise öğretim alt boyutundaki etkinliklerin kaynakların gelişimine önemli bir fayda sağlamadığını göstermektedir.

Gelişim boyutu ile strateji (0.675) ve öğretim (0.658) boyutları arasında orta düzeyde, kurumsal altyapı (0.730) ve erişim (0,776) boyutları arasında kuvvetli düzeyde ve kaynaklar boyutu arasında ise (0.326) düşük düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Gelişim boyutu en yüksek korelasyonu erişim boyutu ile yapmıştır. Bu durumda verilen girişimcilik eğitiminin son eğilimlere ve taleplere göre düzenlenmesi için bu beklenti ve ihtiyaçların ne olduğunu bilmek, bunları bilebilmek için de üniversite dışı ortamla sıkı temas halinde bulunmak ve gerçek hayatta girişimcilik tecrübeleri yaşamak gerektiği düşünülebilir. Üniversitenin dış

paydaşlarıyla ne kadar fazla ilişkide bulunursa kullandığı yöntemlerde ve müfredatlarda o kadar beklentilere uygun düzenlemelere gidebileceği ifade edilebilir. Gelişim ve kurumsal altyapı arasındaki korelasyonun kuvvetli olması üniversitelerdeki girişimcilik eğitimini geliştirici yöndeki faaliyetler ile destekleyici alt yapı unsurlarının varlığı ve etkinliği arasında ilişkinin varlığına işaret etmektedir. Bu durumda üniversitenin kendisinin teknoloji transfer ofisi, kuluçka merkezi gibi unsurlara sahip olmasının buralarda çalışma imkanı bulan öğretim üyelerine de girişimcilik tecrübesi kazandırmakta olduğu, dolayısıyla yaşadıkları tecrübeleri öğrencilerle paylaşma ve derslerde piyasanın ihtiyaç ve beklentilerine göre düzenlemelere gitme fırsatı ve imkanı vermekte olduğu söylenebilir. Üniversitenin stratejisinde girişimcilik ya da girişimcilik eğitimi ile ilgili bir ifade olmasının öğretim boyutunu orta düzeyde etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Üniversitenin stratejisinde girişimciliğe ve girişimcilik eğitimine yer verilmesi ile girişimcilik derslerinin sayısı, gerçekleştirilen ders içi ve ders dışı faaliyetler, ders içeriklerinin beklentilere göre düzenlemesi ve dersi veren kişilerin girişimcilik tecrübesine sahip olması gibi hususlar arasında ise orta derecede ilişki olduğu görülmektedir.

Girişimcilik eğitiminin alt boyutları arasındaki korelasyon dikkate alındığında tüm boyutların en yüksek korelasyonu erişim boyutu ile yaptıkları görülmektedir. Erişim boyutu ile strateji boyutu (0.694) ve kaynaklar boyutu (0.520) arasında orta; diğer boyutlar arasında ise kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır (Kurumsal altyapı 0.752, öğretim 0.737 ve gelişim 0.776). Bu durumda üniversitenin eski mezunlarıyla kurduğu networklerin, yakın çevresiyle içinde bulunduğu kazan-kazan ilişkisinin ve şirketler kurarak bilgilerini ticarileştirmesinin üniversitede verilen girişimcilik derslerinin nitelik ve niceliğine, kullanılan öğretim yöntemlerine, bu derslerin piyasanın talepleri doğrultusunda değiştirilip düzenlenmesine ve girişimci faaliyetleri destekleyici altyapı unsurlarının oluşturulmasına olumlu katkıda bulunduğu ifade edilebilir. Üniversitenin stratejisinde bulunan girişimciliği destekleyici ifadelerin de üniversitenin çevreye olan olumlu katkılarını destekleyici yönde rol oynadığını söylemek mümkündür. Erişim boyutunun kaynaklar boyutu ile orta derecede korelasyonda bulunmasının nedeni erişim boyutu altında değerlendirilen üniversitenin halka açık girişimci faaliyetlere ev sahipliği yapması ve yerel girişimlere ve işletmelere danışmanlık hizmeti vermesi gibi faaliyetler sonucunda gelir elde etmesi olabilir.

Kaynaklar boyutu açısından bakıldığında ise bu boyutun erişim boyutu ile arasında (0.520) orta, diğer tüm boyutlar ile arasında düşük (strateji 0.301, kurumsal altyapı

0.415, öğretim 0.326 ve gelişim 0.397) bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu durumda kaynaklar boyutuna sadece erişim boyutu tarafından katkıda bulunulduğu diğer boyutlardaki faaliyetlerin kaynaklar alt boyutuna bir etkisinin bulunmadığı söylenebilir.

Girişimcilik Eğitiminin Alt Boyutları İle Genel Girişimcilik Eğitimi Arasındaki İlişki

Çizelge 25. Girişimcilik Eğitimi ve Alt Boyutlar Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Boyut/Ölçek		**Girişimcilik Eğitimi (genel)**
Strateji	r	,792
	p	0,000
Kurum. Alt.	r	,872
	p	0,000
Öğretim	r	,811
	p	0,000
Gelişim	r	,889
	p	0,000
Erişim	r	,927
	p	0,000
Kaynaklar	r	,627
	p	0,000
Girişimcilik (genel)	r	1
	p	

Çizelge 25'de girişimcilik eğitiminin alt boyutları ile genel girişimcilik eğitimi arasındaki korelasyonlara yer verilmiştir. Buna göre genel girişimcilik eğitimi ile en yüksek korelasyona sahip olan boyut erişim boyutudur ve aralarında çok kuvvetli bir ilişki (.927) bulunmaktadır. Genel girişimcilik eğitimi ile gelişim (.889), kurumsal altyapı (.872), öğretim (.811) ve strateji (.792) alt boyutları arasında kuvvetli bir ilişki olduğu görülmektedir. Kaynaklar alt boyutu ile genel girişimcilik eğitimi arasında ise (.627) orta düzeyde bir ilişki vardır. Bu durumda genel girişimcilik eğitiminin başarısını en çok yükselten alt boyutun erişim alt boyutu olduğu görülmektedir. Gelişim, öğretim ve kurumsal altyapı da hem kendi aralarında hem de genel girişimcilik eğitimi ile yüksek korelasyon gösteren alt boyutlardır.

Girişimcilik eğitimi ile onun en önemli başarı faktörü olarak nitelenebilecek erişim alt boyutu arasındaki 0.927'lik korelasyon ikisi arasında neredeyse birebir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu durumda girişimcilik eğitiminin düzeyine en büyük katkının üniversitelerin bu konuda mümkün olduğunca çok kişiye ulaşmalarından

geldiği söylenebilir. Bu kişiler üniversitenin eski mezunları, çevredeki halk ve işyeri sahipleri, resmi ya da özel kurumların çalışanları olabilir. Üniversite bu kişi ve kurumlarla işbirliğine gidebilir. Onlara eğitim ve danışmanlık hizmeti sağlarken tecrübelerinden faydalanabilir ve taleplerini dikkate alabilir. Ayrıca bu sayede öğrencilerine girişimcilik tecrübesi kazanabilecekleri imkanlar sunabilmesi de mümkün olabilir.

Erişim boyutunu takip eden sırada iki alt boyut olduğu görülmektedir. Bunlar değerleri birbirine çok yakın çıkan gelişim ve kurumsal altyapı boyutlarıdır. Bu durumda üniversitelerin ihtiyaçlar ve talepler doğrultusunda değiştirilebilecek, esnek bir programa sahip olmasının ve üniversitede girişimcilik eğitimini destekleyecek altyapı unsurlarının bulunmasının girişimcilik eğitimini olumlu yönde desteklediği sonucuna ulaşılabilir.

Üçüncü sırada ise yine değerleri yakın çıkan öğretim ve strateji boyutları yer almaktadır. Bu durumda stratejinin girişimcilik eğitiminin başarısı ve etkinliği için önemli olduğu, ancak erişim, gelişim ve kurumsal altyapı boyutlarının bu anlamda daha etkin oldukları sonucuna ulaşılabilir. Öğretim alt boyutu altında değerlendirilen daha fazla girişimcilik dersi verme, yöntem oluşturma, müfredat geliştirme konusunda çalışmalar yapma gibi faaliyetler de genel girişimcilik eğitiminin başarısına, erişim, gelişim ve kurumsal altyapı boyutları kadar olmasa da, önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır.

Genel girişimcilik eğitimi ile kaynaklar arasında ise orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu durumda kaynak yaratmaya yönelik faaliyetlerin genel girişimcilik eğitiminin etkinliğine orta düzeyde katkıda bulunduğu söylenebilir.

Girişimcilik Eğitiminin Strateji Boyutu İle Diğer Boyutları Arasındaki İlişki

Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Yüksek Öğretimde Girişimcilik Eğitimi Raporunda (2008) girişimcilik eğitiminde strateji boyutunun en önemli boyut olduğu ve girişimcilik eğitimi ile ilgili tüm faaliyetlerin etkin ve verimli olarak yapılabilmesi için üniversitelerin stratejilerinde girişimciliğe ve girişimcilik eğitimine yer vermeleri gerektiği belirtilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde anketi yanıtlayan üniversitelerde de bu bilgiye paralel bir durumun olup olmadığı araştırılmış ve Türkiye'deki üniversitelerde verilen girişimcilik eğitiminde strateji boyutunun rolü ve bu boyutun diğer boyutlarla ilişkisi tespit edilmeye çalışılmıştır.

Yapılan korelasyon analizine göre, girişimcilik eğitiminin strateji boyutu ile kurumsal altyapı, öğretim, gelişim ve erişim boyutları arasında orta düzeyde, kaynaklar boyutu ile arasında ise düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmüştür. Strateji ile diğer alt boyutlar arasında kuvvetli bir ilişki bulunmamasından yola çıkılarak stratejilerini çok güzel tanımlayan ama bunu diğer boyutlarda somuta indirgeyemeyen üniversiteler bulunduğu sonucuna ulaşılabilir. Ya da bunun tam tersi olabilir. Yani bir üniversite diğer tüm boyutlarda güçlü olabilir, ancak bunu stratejisine yansıtmayabilir.

Strateji boyutunun diğer boyutlar üzerindeki etkisini incelemek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan regresyon analizinde strateji boyutu bağımsız değişken, diğer boyutlar bağımlı değişken olarak kabul edilmiştir. Regresyon sonuçları çizelge 26, 27 ve 28'de verilmektedir.

Çizelge 26. Regresyon İstatistikleri

Regresyon İstatistikleri	
Çoklu R	0,835224388
R Kare	0,697599779
Ayarlı R Kare	0,681514661
Standart Hata	0,624206925
Gözlem	100

Çizelge 27. ANOVA İstatistikleri

	Df (Serbestlik Derecesi)	**Sum of Squares (Kareler Toplamı)**	**Mean Square (Ortalama Kare)**	**F (F Dağılımı)**	**Sigma (Toplam)**
Regresyon	5	84,458	16,892	43,400	0,000a
Fark (Residual)	94	36,586	0,389		
Toplam	99	121,043			

Çizelge 28. Karşılaştırmalı Regresyon İstatistikleri

	Katsayılar (β)	Standart Hata	t Stat (Standardize Edilmiş t Değeri)	P-değeri
Kesişim (constant)	0,556114504	0,245529	2,26497	0,02581
Kurumsal A.	0,017520398	0,0948	0,18481	0,85377
Öğretim	0,426649559	0,123019	3,46817	0,00079*
Gelişim	0,244459885	0,123516	1,97918	0,05072*
Erişim	0,331640379	0,138158	2,40044	0,01835*
Kaynaklar	-0,086785612	0,086647	-1,00160	0,31911

**Fark p<.05 ve **fark p<.001 düzeyinde anlamlıdır.*

Regresyon analizinde katsayılar, ilişkinin kuvvetini, t- ve p değerleri ise bu ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını gösterir.

Yukarıda verilen çizelgelerdeki regresyon istatistikleri incelendiğinde strateji ile öğretim arasında pozitif (0,426) bir ilişki olduğu görülmektedir. t- ve p değerinden strateji ile öğretim arasındaki ilişkinin (t=3,468, p=0,0007) anlamlı olduğu söylenebilir. Benzer şekilde, analizin sonuçlarına göre, strateji ile gelişim (t=1,97918, p=0,05072) ve strateji ile erişim (t=2,40044, p=0,01835) arasında da pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin bulunduğu söylenebilir. Bu stratejilerinde girişimcilik ve girişimcilik eğitimi konusuna yer veren üniversitelerin öğretim, gelişim ve erişim boyutları açısından da bu doğrultuda bir yapılanma gösterdikleri anlamına gelmektedir.

Buna karşılık, strateji boyutu ile aralarındaki regresyon katsayısı 0.0175 düzeyinde çıkan kurumsal altyapı boyutu ile, -0.867 düzeyinde çıkan kaynaklar arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmektedir.

Buna göre girişimcilik eğitimi veren üniversitelerin stratejilerinde girişimcilikle ilgili bir ifade olmasının öğretim, gelişim ve erişim boyutlarını etkilediği, ancak kurumsal altyapı ve kaynaklar boyutları üzerine bir etkisi olmadığı söylenebilir.

Sonuç olarak, üniversitelerin stratejilerinde girişimcilik ve girişimcilik eğitimine yer verdikleri halde kurumsal altyapı ve kaynaklar boyutlarında girişimcilik eğitimini arzulanan şekilde verebilecek kadar iyi bir yapılanmaya gidemedikleri ifade edilebilir.

Farklı Bakış Açılarından Girişimcilik Eğitimi *

Girişimcilik Eğitimi ve Üniversite Türü İlişkisi

Bu başlık altında girişimcilik eğitiminin üniversitenin devlet ya da vakıf üniversitesi olmasına göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Araştırma t testi kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

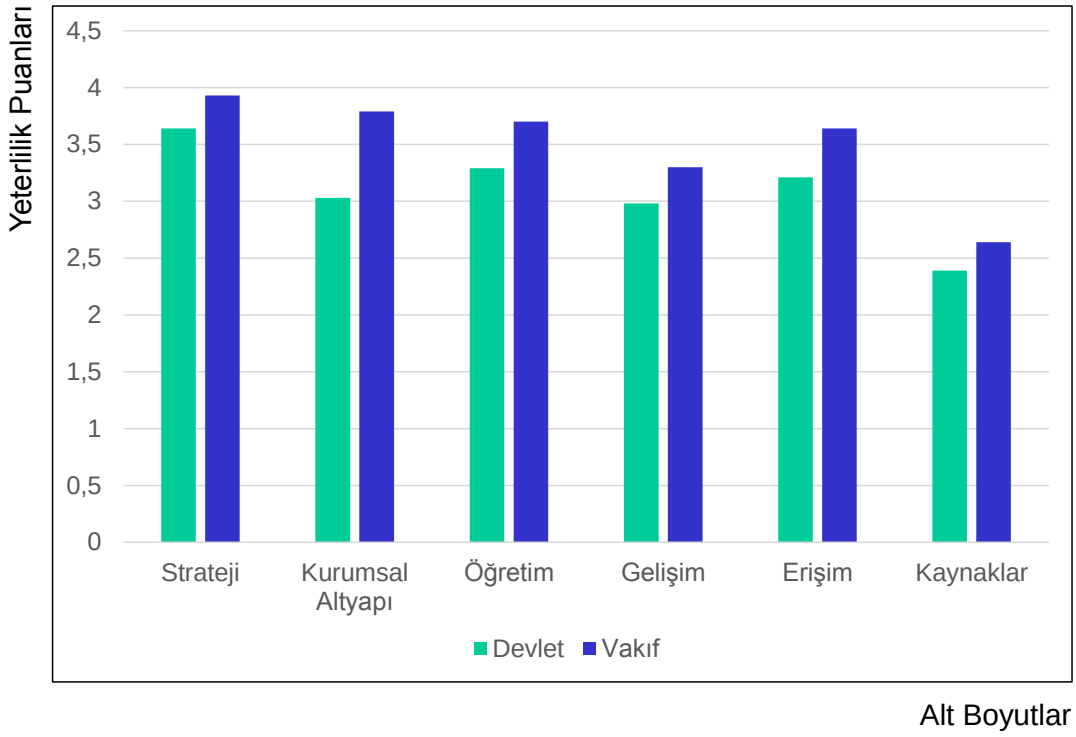
Çizelge 29'da girişimcilik eğitiminin alt boyutları ile üniversitenin devlet ya da vakıf üniversitesi olması arasında bir ilişki olup olmadığına yönelik olarak yapılan t testinin sonucuna göre ulaşılan ortalama puanlar görülmektedir:

* Bölüme ait sayısal veriler ve çizelgeler EK-B'de verilmiştir.

Çizelge 29. Üniversite Türlerine Göre Alt Boyutların Yeterlilikleri

	STRATEJİ	KURUMSAL ALTYAPI	ÖĞRETİM	GELİŞİM	ERİŞİM	KAYNAKLAR
DEVLET ÜNİVERSİTELERİ	3.64	3.03	3.29	2.98	3.21	2.39
VAKIF ÜNİVERSİTELERİ	3.93	3.79	3.70	3.30	3.64	2.64

Şekil 25'de devlet ve vakıf üniversitelerinin girişimcilik eğitiminin alt boyutlarından aldıkları puanların dağılımı verilmiştir.

Şekil 25. Üniversite Türlerine Göre Alt Boyutların Yeterlilikleri

Vakıf üniversitelerine ait puanların tüm alt boyutlarda devlet üniversitelerine ait puanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda girişimcilik eğitimi yönünden vakıf üniversitelerinin devlet üniversitelerine göre daha iyi durumda oldukları söylenebilir.

Girişimcilik Eğitimi ve Üniversitenin Öğrenci Sayısı İlişkisi

Bu başlık altında üniversitelerdeki öğrenci sayısı ile girişimcilik eğitimi düzeyi arasında bir ilgi bulunup bulunmadığı incelenmiştir. İfadelere ilişkin ortalama puanlar ile öğrenci sayısı arasındaki ilişki *Pearson's momentler çarpım korelasyonu* katsayıları ile incelenmiş ve aşağıdaki tablo tüm alt boyutlarda ifadelere erilen puanların ortalamaları dikkate alınarak oluşturulmuştur.

İncelemenin sonucunda girişimcilik eğitiminin alt boyutlarının ortalama puanları ile üniversitenin öğrenci sayısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu saptanmıştır. Buna göre öğrenci sayısı arttıkça boyutlara ilişkin puanlar düşmektedir. Bu konudaki tek istisna erişim boyutundaki, "Üniversitemizde girişimcilerin ya da öğrencilerin internet aracılığıyla sorularını yöneltebilecekleri bir birim mevcuttur" ifadesinde görülmektedir. Bu ifadenin değerlendirilmesinde öğrenci sayısı ile ifadeye ilişkin ortalama puan arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu

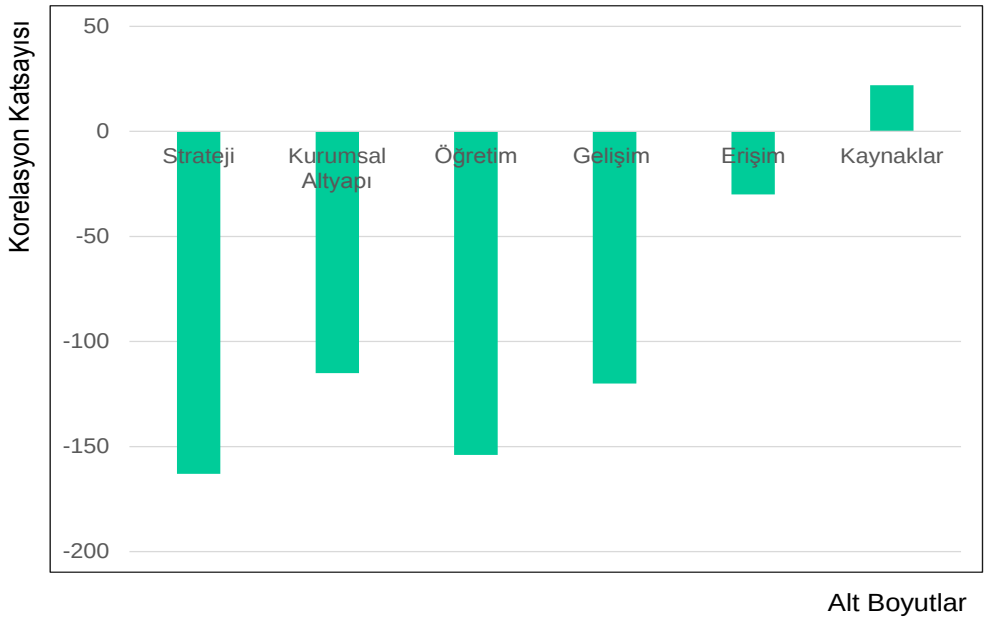
bulunmuştur. Bu durum öğrenci sayısı arttıkça öğrencilerin bölüme uzaktan erişim imkanının da artabildiğini göstermektedir. Bu ifadeye ait puan pozitif olmasına rağmen erişim boyutunun ortalama puanı negatif çıkmıştır. Kaynaklar boyutu ile öğrenci sayısı arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Yapılan araştırmanın sonuçları aşağıdaki çizelgede özetlenmiştir.

Çizelge 30. Öğrenci Sayıları İle Alt Boyutlar Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	STRATEJİ	KURUMSAL ALTYAPI	ÖĞRETİM	GELİŞİM	ERİŞİM	KAYNAKLAR
Öğrenci Sayısı ile Korelasyon Katsayıları	-0.163	-0.115	-0.154	-0.120	-0.030	0.022

Şekil 26'da öğrenci sayıları ile alt boyutlar arasındaki korelasyon katsayıları görülmektedir.

Şekil 26. Öğrenci Sayıları İle Alt Boyutlar Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Girişimcilik Eğitimi ve Verilme Süresi İlişkisi

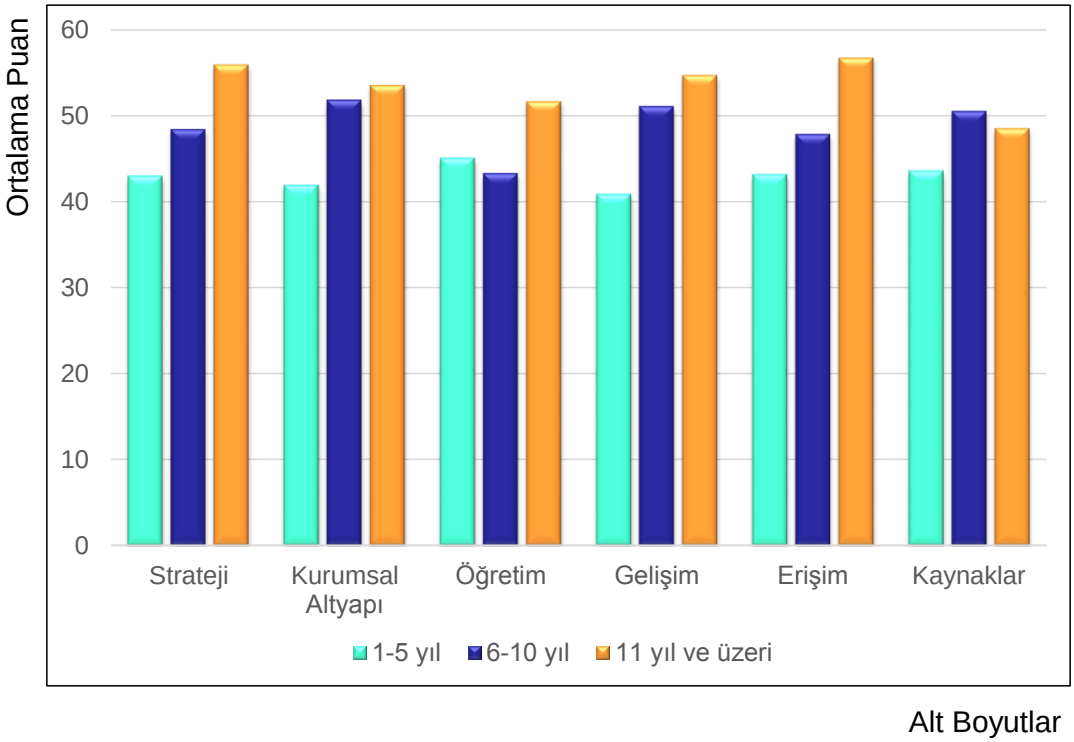
Bu başlık altında üniversitelerde verilmekte olan girişimcilik eğitiminin alt boyutlarındaki yapılanmanın girişimcilik eğitiminin kaç yıldır verilmekte olduğuna göre değişiklik gösterip göstermediği incelenmiştir. İncelemede üniversiteler üç gruba ayrılmıştır. I. grupta girişimcilik eğitimine son 5 yıl içinde başlamış olan üniversiteler, II. grupta bu eğitimi 6-10 yıl arasında, III. grupta ise 11 yıldan daha uzun süreden beri vermekte olan üniversiteler bulunmaktadır.

Katılımcıların, üniversitede girişimcilik eğitiminin kaç yıldır verildiğine bağlı olarak alt boyutlara ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek üzere non-parametrik Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Çizelge 31 test sonucunda ulaşılan puanların ortalaması dikkate alınarak oluşturulmuştur.

Çizelge 31. Alt Boyutlar ile Girişimcilik Eğitiminin Verilme Süresi Arasındaki İlişki

	STRATEJİ	KURUMSAL ALTYAPI	ÖĞRETİM	GELİŞİM	ERİŞİM	KAYNAKLAR
1-5 yıl	42.96	41.91	45.06	40.87	43.15	43.57
6-10 yıl	48.35	51.77	43.23	51.02	47.79	50.47
11≥ yıl	55.92	53.54	51.65	54.70	56.73	48.53

Buna göre, girişimcilik eğitimini 11 yıl ve daha fazla süredir vermekte olan üniversitelerin kaynaklar dışındaki tüm boyutlarda diğer üniversitelerden daha kuvvetli yapılanmış oldukları görülmektedir. Bu gruptaki üniversitelerin puanları II. gruptaki girişimcilik eğitimini 6-10 yıl arası vermekte olan üniversitelerin puanlarından kaynaklar boyutu dışındaki tüm boyutlarda daha yüksek, II. grup üniversitelerin puanları ise öğretim boyutu dışında I. grup üniversitelerin puanlarından daha yüksektir. Bu durumda girişimcilik eğitiminin alt boyutlardaki yapılanmasının eğitimin verilme süresi ile paralel gittiği söylenebilir. Bir başka deyişle, üniversite bu eğitimi ne kadar uzun süredir vermekte ise alt boyutlarda o kadar kuvvetli şekilde yapılanmıştır. Şekil 27'de üniversitelerin girişimcilik eğitiminin alt boyutlarından aldıkları puanların girişimcilik eğitiminin verilme süresine göre dağılımı görülmektedir.

Şekil 27. Alt Boyutların Girişimcilik Eğitiminin Verilme Süresine Göre Değerleri

Girişimcilik Eğitimi ile Verilme Şekli Arasındaki İlişki

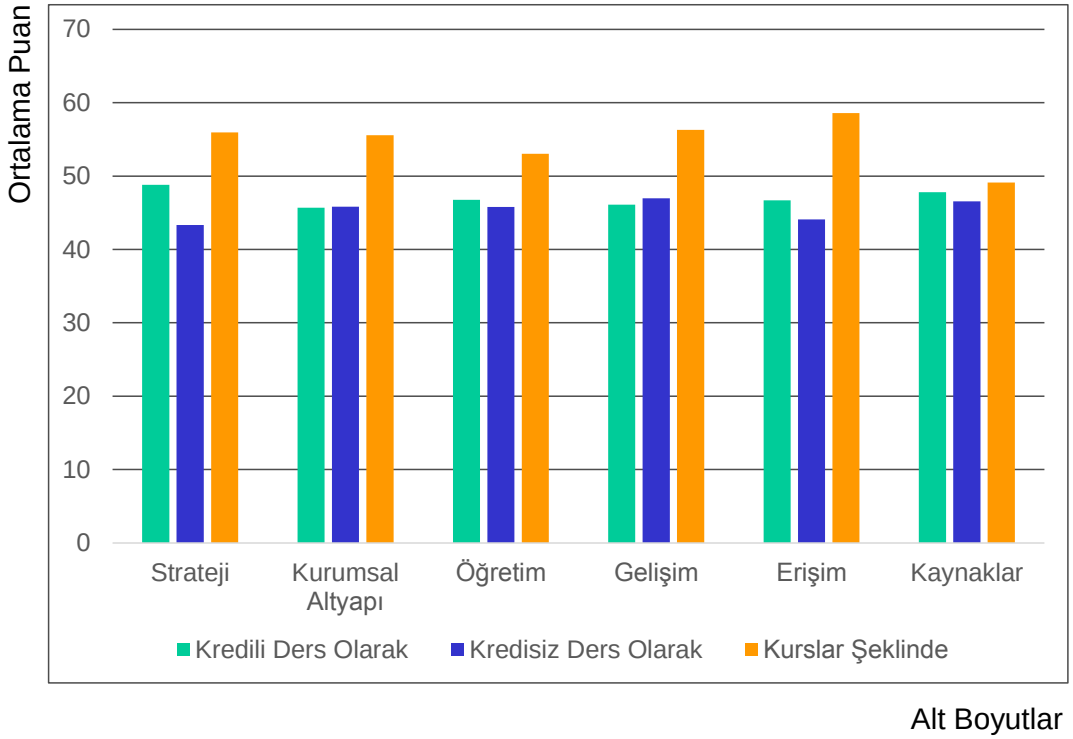
Bu başlık altında girişimcilik eğitiminin verilme şekli ile alt boyutlardaki yapılanmanın etkinliği arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmış, girişimcilik eğitimini kredili ders olarak veren üniversitelerdeki eğitimin kredisiz ders ya da kurs olarak verenlere kıyasla daha güçlü olup olmadığına bakılmıştır. İncelemede üniversiteler üç gruba ayrılmıştır: 1.Girişimcilik eğitimini kredili ders olarak veren üniversiteler, 2. Girişimcilik eğitimini kredisiz ders olarak veren üniversiteler, 3. Girişimcilik eğitimini girişimcilik merkezlerinde ya da başka birimlerde kurslar şeklinde veren üniversiteler. Puanları hesaplamak için önce non-parametrik Kruskal Wallis testine göre değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklı olan sorular tespit edilmiş, ardından hangi gruplar arasında anlamlı bir fark olduğunu bulmaya yönelik olarak post-hoc Mann-Whitney testi yapılmıştır. Tabloda verilen rakamlar grupların post-hoc Mann-Whitney testinin sonucunda aldıkları ortalama puanlardır. Çizelgedeki değerler girişimcilik eğitimini girişimcilik merkezlerinde kurslar şeklinde veren üniversitelerin tüm alt boyutlarda diğerlerinden daha güçlü olduğunu göstermektedir. İkinci sırada girişimcilik eğitimini kredili ders olarak veren üniversiteler yer almıştır. Bu açıdan en

son sırada ise girişimcilik eğitimini kredisiz ders olarak veren üniversiteler bulunmaktadır.

Çizelge 32. Girişimcilik Eğitiminin Verilme Şekline Göre Alt Boyutların Değerleri

	STRATEJİ	K. ALTYAPI	ÖĞRETİM	GELİŞİM	ERİŞİM	KAYNAKLAR
Kredili Ders	48.82	45.70	46.77	46.10	46.69	47.79
Kredisiz Ders	43.33	45.83	45.78	46.97	44.08	46.57
Gir.Mer. Kurs.	55.96	55.57	53.04	56.32	58.60	49.11

Şekil 28'de girişimcilik eğitiminin alt boyutlarına ait ortalama değerlerin girişimcilik eğitiminin verilme şekline göre değişimi verilmiştir.

Şekil 28. Girişimcilik Eğitiminin Verilme Şekline Göre Alt Boyutların Değerleri

Araştırma, girişimcilik eğitimini girişimcilik merkezlerinde kurslar şeklinde veren üniversitelerin tüm boyutlarda daha kuvvetli bir yapılanma içinde olduklarını göstermektedir.

Girişimcilik Eğitimi ve Girişimcilik Programı Varlığı İlişkisi

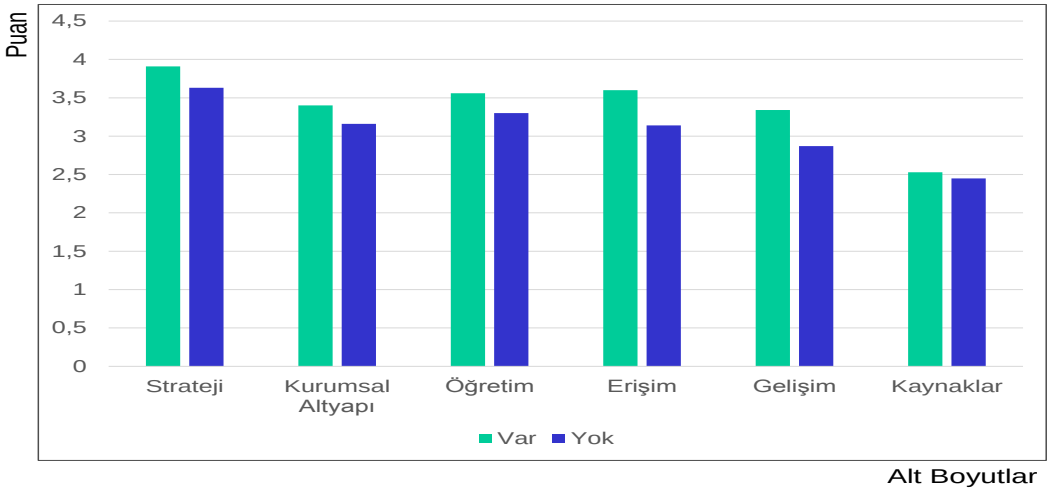
Bu başlık altında, boyutlara ait puanların üniversitelerde girişimciliğe yönelik özel bir program, bölüm ya da ana bilim dalı olup olmamasına göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmış ve yapılan t testi sonucunda aşağıdaki verilere ulaşılmıştır.

Çizelgedeki rakamlar girişimcilik eğitiminin alt boyutlarını ölçmekte kullanılan ifadelere ait olarak t testi sonucu ulaşılan ortalama rakamları göstermektedir. Buna göre üniversitede herhangi bir girişimcilik programının varlığının üniversitenin girişimcilik eğitiminin alt boyutlarda biraz daha kuvvetli yapılanmasını sağladığı söylenebilir.

Çizelge 33. Alt Boyut Puanları ve Programın Varlığı

	STRATEJİ	KURUMSAL ALTYAPI	ÖĞRETİM	GELİŞİM	ERİŞİM	KAYNAKLAR
Var	3.91	3.40	3.56	3.34	3.60	2.53
Yok	3.63	3.16	3.30	2.87	3.14	2.45

Şekil 29'da üniversitede girişimcilikle ilgili bir program olup olmamasına göre alt boyutların aldığı değerler görülmektedir.

Şekil 29. Alt Boyutlara Ait Puanların Programın Varlığına Göre Değişimi

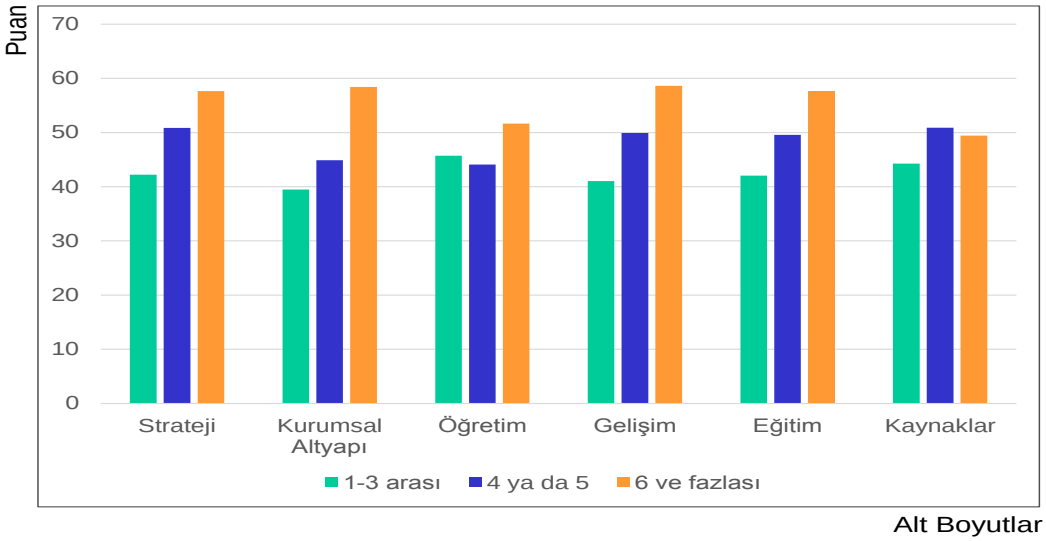
Girişimcilik Eğitimi ve Girişimcilik Dersi Sayısı İlişkisi

Bu başlık altında üniversitede girişimcilikle ilgili olarak verilmekte olan derslerin sayısı ile alt boyutlardaki yapılanmanın etkinliği arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmış ve bu amaçla Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Ankette üniversitelerin alt boyutlara ilişkin ifadeleri anlamlı bir şekilde farklı değerlendirdiğinin anlaşılması üzerine hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik olarak post-hoc Mann-Whitney testi uygulanmıştır. Ulaşılan sonuç girişimcilikle ilgili olarak daha fazla ders vermekte olan üniversitelerin alt boyutlardaki yapılanmasının daha kuvvetli olduğunu göstermektedir. Çizelge 34'te girişimcilikle ilgili ders sayısına göre alt boyutların puanları verilmiştir.

Çizelge 34. Girişimcilikle İlgili Ders Sayısına Göre Alt Boyutların Puanları

DERS SAYISI	STRATEJİ	KURUMSAL ALTYAPI	ÖĞRETİM	GELİŞİM	ERİŞİM	KAYNAKLAR
1-3	42.21	39.48	45.71	41.06	42.06	44.26
4-5	50.85	44.90	44.11	49.92	49.58	50.89
6≥	57.66	58.43	51.64	58.63	57.70	49.65

Çizelge 30'da girişimcilikle ilgili ders sayısına göre alt boyutların değerleri görülmektedir.

Şekil 30. Alt Boyutlara Ait Puanların Ders Sayılarına Göre Değişimi

Toplu Yorumlar

Araştırma grubunu oluşturan 93 üniversiteden elde edilen verilerden yola çıkılarak Türkiye'deki üniversitelerde girişimcilik eğitiminin son beş yıldır hız kazandığı söylenebilir. Son beş yıl içinde girişimcilik eğitimi vermeye başlayan üniversiteler araştırmaya katılan tüm üniversitelerin %67'sini oluştururken girişimcilik eğitiminin geçmişi 10 yıldan eski olan üniversiteler ancak % 14'ünü oluşturmaktadırlar. Üniversitelerin %19'unda ise girişimcilik eğitiminin geçmişi 5-10 yıl arasındadır. Girişimcilik eğitimine verilen önem son yıllarda tüm dünyada artış gösterdiğinden Türkiye'deki üniversitelerdeki durumun dünya ile paralellik gösterdiği görülmektedir.

Türkiye'de araştırmaya katılan 93 üniversitede 2014/2015 akademik yılında girişimcilikle ilgili olarak toplam 524 adet ders açılmıştır. Aynı dönemde ABD'de yapılmış olan benzeri bir araştırmada ise araştırmaya katılan 206 üniversitede toplam 1178 ders açılmış olduğu görülmektedir (National Survey of Entrepreneurship Education, 2014). Görüldüğü gibi, Türkiye'deki üniversitelerde girişimcilik konusunda yılda ortalama altı ders açılırken ABD'de de bu rakam altı olarak gerçekleşmiştir. Girişimcilik eğitimine ABD'den çok daha sonra başlayan ve hala emekleme döneminde olduğu söylenebilecek olan ülkemizde ulaşılan bu rakam girişimcilik eğitiminin önümüzdeki yıllarda daha hızlı gelişeceğinin habercisi olabilir.

Bu araştırmada, anketi yanıtlayan üniversitelerde geçtiğimiz akademik yılda toplam 318 adet ders dışı girişimcilik faaliyetinde bulunulduğu tespit edilmiştir. Bu durumda üniversitelerde öğrencilere girişimciliği tanıtacak ve onları girişimciliğe teşvik edecek faaliyetlerin yoğun olarak verilmeye çalışıldığı söylenebilir.

Girişimciliği destekleyen birimler açısından incelendiğinde ise anketi yanıtlayan 93 üniversitede toplam 214 adet destekleyici birim olduğu görülmektedir. Kurumsal altyapı boyutu altında değerlendirilen destekleyici birimler arasında en yaygın olanı üniversitelerin %80'inde var olan girişimcilik kulüpleridir. Amacı girişimciliği tanıtmak ve öğrencilerde girişimcilik bakış açısı yaratmak olan girişimcilik kulüplerinin üniversitelerde ağırlıklı olarak bulunması genel itibarıyla girişimcilik eğitimine yeni başlamış sayılabilecek üniversitelerin konuya verdikleri önemin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Girişimcilik eğitiminin alt boyutları açısından yapılan incelemede, strateji ve öğretim boyutlarındaki faaliyetlerin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Diğer dört boyut ise

kuvvetliden zayıfa doğru erişim, kurumsal altyapı, gelişim ve kaynaklar şeklinde sıralanmaktadır.

Bu sonuca göre, üniversitelerin girişimcilik konusundaki faaliyetleri stratejilerine dahil ettikleri ve girişimcilik eğitimi vermeye başladıkları ortaya çıkmaktadır. Ancak bu eğitimi sağlıklı ve tam olarak verme noktasında bir takım eksiklikler bulunduğu, üniversitelerin girişimcilik eğitimi açısından bulundukları çevreye katkı sağlama konusunda yeterli olmadıkları görülmektedir. Üniversitelerde verilen girişimcilik eğitimini destekleyecek olan altyapı unsurlarının ve müfredat geliştirme faaliyetlerinin de yetersiz olduğu söylenebilir. Konu hakkında tespit edilen diğer bir nokta girişimcilik derslerini verecek yeterlikte öğretim üyesi bulma konusunda yaşanan sıkıntıdır. Üniversiteler girişimcilik derslerini verecek, bu alanda altyapısı sağlam; bir başka deyişle, hem teorik hem de pratik açıdan girişimcilik konusuna hakim öğretim üyeleri bulmakta zorluk yaşamaktadırlar. Aynı zorluk mevcut öğretim üyelerini girişimcilik konusunda yetiştirmekte de kendini göstermektedir. Üniversitelerin girişimcilik eğitimini destekleyecek alt yapı unsurlarını henüz tam olarak kuramama nedenlerini girişimcilik eğitimi konusunun Türkiye için genç bir konu olmasında aramak gerekebilir. Üniversitelerimizin girişimciliğe olan ilgileri eskiye dayanmadığından ve konu hakkındaki yoğun faaliyetler son beş yıl içinde başladığından destekleyici alt yapı unsurları henüz tam olarak kurulamamış olabilir.

Avrupa Komisyonu tarafından yaptırılan araştırmada girişimcilik eğitiminin gelişmesinin ve devamlılığının sağlanmasının önündeki en büyük engelin kaynaklar sorunu olduğu vurgulanmıştır. Fayolle (Fayolle, 2013) da aynı konunun altını çizmiş ve üniversitelerin girişimcilik konusunda gelişebilmek için gerekli fonlara sahip olması gerektiğini, ancak mevcut durumda Avrupa'daki üniversitelerde bu konuda sıkıntı yaşandığını ve bu durumun girişimcilik eğitiminin gelişmesinin ve sürekliliğinin sağlanmasının önünde engel teşkil ettiğini belirtmiştir.

Bu araştırma sonucunda ulaşılan bulgular da girişimcilik eğitiminin boyutları arasında en zayıf olanının kaynaklar boyutu olduğunu göstermektedir. Bu durum, Türk üniversitelerinde de benzer bir sorunun yaşandığına işaret etmektedir. Oysa üniversitenin girişimcilik eğitiminin devamlılığını, büyümesini ve gelişmesini sağlayacak yeterli finansal kaynağa sahip olması gerekmektedir. Bunu sağlayabilmek için üniversiteler girişimcilik faaliyetlerinden gelir elde etmelidirler. Bu, girişimcilik konusunda kurslar açarak eğitim vermek yolu ile olabileceği gibi, üniversitede üretilen bilginin ticarileştirilmesi, iş dünyası ile ortak projeler

yürütülmesi, danışmanlık hizmetleri verilmesi şeklinde de olabilmektedir. Ayrıca mezunlar tarafından yapılan bağışlar ve mevcut öğrencilerden alınan harçlar da üniversiteye finansal kaynak yaratabilmektedir. Girişimcilik eğitiminin kaynaklar alt boyutunun en zayıf alt boyut olarak ortaya çıkması nedeniyle, Türkiye'deki üniversitelerin bu konularda sıkıntı yaşadıkları söylenebilir.

Çalışmada ayrıca vakıf üniversitelerinde girişimcilik eğitimine daha fazla önem verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni vakıf üniversitelerinin sürdürülebilirliklerini temin açısından kendilerini kaynak yaratıcı faaliyetlere ortam hazırlamak zorunda hissetmeleri ve bunun için daha fazla çaba harcamak zorunda olmaları olabilir.

Ulaşılan bir diğer sonuç, öğrenci sayısı az olan üniversitelerin girişimcilik eğitimi konusunda diğerlerinden daha iyi olmalarıdır. Bu sonuca, söz konusu üniversitelerde öğrencilerin üniversitenin tüm kaynaklarından yararlanma oranı öğrenci sayısı fazla olan üniversitelere kıyasla daha fazla olduğundan ulaşılmış olabilir.

Ayrıca girişimcilik eğitimini vermeye diğerlerinden daha önce başlamış olan üniversitelerin tüm alt boyutlar açısından diğerlerinden daha önde olduğu görülmüştür. Bunun nedeni bu üniversitelerin girişimcilik eğitimine başladıkları yıldan itibaren bu eğitimi destekleyecek yönde yapılanmaya gitmeleri ve tecrübelerinden yararlanarak gerekli değişiklik ve düzeltmeleri yapmaları olabilir.

Bunun yanı sıra, daha fazla girişimcilik dersi veren, girişimcilikle ilgili bir bölümü bulunan veya girişimcilik derslerini kredili ders olarak ya da girişimcilik merkezlerinde kurs olarak veren üniversitelerin alt boyutlar açısından daha iyi oldukları görülmüştür. Tüm bu faaliyetler zaten girişimcilik eğitimine önem veren üniversitelerin hareket tarzlarını yansıttığından ulaşılan bu sonuç normal kabul edilebilir.

Girişimcilik eğitiminin alt boyutlarının girişimcilik eğitimi ile olan korelasyonları incelendiğinde ise girişimcilik eğitiminin en yüksek korelasyonu erişim boyutu ile yaptığı görülmektedir. Bu sonuca göre girişimcilik eğitimi veren üniversitelerin daha iyi eğitim verebilmek ve daha fazla kişiye ulaşabilmek için bir çaba içinde oldukları söylenebilir.

Çalışmada girişimcilik eğitiminin alt boyutlarından en önemlisi olarak kabul edilen strateji boyutunun diğer boyutlarla olan ilişkisi incelenmiş ve strateji boyutunun

kuvvetli olmasının öğretim, gelişim ve erişim boyutlarını olumlu etkilediği ancak kurumsal altyapı ve kaynaklar boyutları üzerinde bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda üniversitenin girişimcilik eğitimine önem verdiği ve iyi bir girişimcilik eğitimi verme yolunda kararlar aldığı ancak kaynak yetersizliğinden destekleyici altyapı unsurlarını arzulanan düzeyde oluşturamadığı sonucuna varılabilir.

BÖLÜM 4. ÖZET, YARGI VE ÖNERİLER

Özet

Bu araştırma ile Türkiye'de bulunan 93 üniversitedeki girişimcilik eğitimi, altı alt boyuttan yola çıkılarak incelenmiş ve alt boyutların mevcut durumu irdelenerek girişimcilik eğitiminin genel durumu hakkında bir yargıya varılmaya çalışılmıştır. Çalışmada ayrıca, üniversitelerde verilmekte olan girişimcilik eğitiminin üniversitenin devlet ya da vakıf üniversitesi olmasına, yaşına, verilmekte olan girişimcilik dersi sayısına, öğrenci sayısına, girişimcilik eğitiminin ders ya da kurs olarak verilmesine ve girişimcilik eğitiminin başlama zamanına göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

Türkiye'de girişimci üniversiteleri ve girişimcilik eğitimini incelemek, üniversitelerin girişimcilik eğitimi konusunda mevcut durumunu belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada, üniversitelerde verilmekte olan girişimcilik eğitiminin farklı açılardan araştırılmasına yönelik bir anket (Girişimcilik Eğitimi Anketi) (EK-1) uygulanmıştır.

Çalışmadan elde edilen bilgi ve bulgular doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşıldığı söylenebilir:

Girişimcilik eğitimi, Türkiye'de oldukça yeni bir konu olmakla birlikte Türkiye'de üniversitelerde girişimcilik eğitimi verilmesinin son 5 yılda hız kazandığı ifade edilebilir. Üniversitelerin büyük bir çoğunluğunun girişimcilik eğitimi vermeye 2010 yılından sonra başladıkları görülmektedir. Anketi yanıtlayan üniversitelerin sadece %14.2'sinde 10 yıldan uzun süredir girişimcilik eğitimi verildiği, %18.6'sında bu sürenin 6-10 yıl arasında olduğu, %67.2'sinde ise 5 yıl veya daha az süredir girişimcilik eğitimi verildiği görülmektedir.

Anketi yanıtlayan üniversitelerin %88'inde girişimcilik dersleri İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin sorumluluğunda verilmektedir. Araştırmaya katılan üniversitelerin %27'sinde Sosyal Bilimler Enstitüsünün ve %28'inde Girişimcilik Merkezinin sorumluluğunda verilen girişimcilik dersleri vardır. Girişimcilik dersleri bazı üniversitelerde her iki ya da üç birim tarafından da verilebilmektedir. Verilme şekli olarak ele alındığında ise en çok kredili ders olarak verildiği (%98), bunu konferans ve kursların takip ettiği (%33) en az ise kredisiz ders olarak (%8) verildiği görülmektedir.

Ayrıca girişimcilik eğitimi bazı üniversitelerde “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme İdaresi Başkanlığı” protokolü çerçevesinde kurs şeklinde ya da MYO bünyesinde ders olarak verilmekte ve başarılı öğrencilere sertifika verilmektedir. Toplam 14 üniversitede ise TÜBİTAK 1601 Yenilikçilik ve Girişimcilik Alanlarında Kapasite Arttırılmasına Yönelik Destek Programı çerçevesinde hem öğrencilere hem de öğretim üyelerine yönelik eğitimler verilmektedir.

Araştırmaya katılan üniversitelerin %60’ında girişimcilik programı, bilim dalı ya da ana bilim dalı bulunmamaktadır.

Derslere yönelik nicel değerlendirme yapıldığında ise araştırmaya katılan üniversitelerin %65’inde girişimcilik derslerinin sayısının 1 - 3 arasında değiştiği, % 19'unda ise 4 ya da 5 girişimcilik dersi verildiği görülmektedir. Geriye kalan % 16 üniversitede ise 6 veya daha fazla sayıda girişimcilik dersi verilmektedir.

Girişimcilik derslerinde en fazla düz anlatım yönteminin ve vaka çalışmalarının kullanıldığı görülmektedir. İş simülasyonları üniversitelerin % 43’ü tarafından kullanılmaktayken üniversitelerin ancak %13'ü uzaktan eğitim yöntemini kullanmaktadır.

Üniversitenin sahip olduğu destekleyici birimlerin varlığı hem yeni fikirlerin hayata geçirilmesi açısından hem de girişimciliğin ve girişimcilik eğitiminin özendirilmesi açısından önemlidir. Bu nedenle üniversitelerin TTO, Kuluçka Merkezi, Girişimcilik Merkezi ya da Girişimcilik Kulübü gibi birimleri olması yeni projelerin hayata geçirilmesini kolaylaştırmanın yanı sıra öğrencileri girişimcilik eğitimine yöneltebilecek bir teşvik unsuru olarak değerlendirilmektedir. Araştırmaya katılan üniversitelerde en çok bulunan destekleyici birimin % 80’lik bir oranla girişimcilik kulübü olduğu görülmüştür. Bunu % 33'lük oranla Kuluçka Merkezi, % 42'lik oranla da teknokent ofisleri izlemektedir.

Üniversiteler girişimcilik eğitimine yönelik ek faaliyetler açısından da değerlendirilmiş ve en yaygın ek faaliyetin konferanslar olduğu tespit edilmiştir. Bunu konuk konuşmacılar ve kulüp faaliyetleri izlemektedir. En az yer verilen faaliyetler ise yarışmalar ve ortak projeler olarak belirlenmiştir.

Çalışma kapsamında üniversitelerde verilen girişimcilik derslerinin çeşitleri de ele alınmış ve ön lisans, lisans ve yüksek lisans seviyesinde en çok verilen dersin 'Girişimcilik' daha sonra 'İş Projesi Hazırlama ve Geliştirme' ve 'İnovasyon' dersleri

olduğu görülmüştür. Doktora düzeyinde ise en çok verilen dersler sırasıyla 'İnovasyon', 'Girişimcilik' ve 'Teknoloji Yönetimi' dersleridir.

Bu çalışmada üniversitelerde verilmekte olan girişimcilik eğitimi, 6 ayrı boyutta incelenmiştir. Bu boyutlardan birincisi üniversitenin girişimcilikle ilgili belli bir stratejisi olup olmamasını ve bu stratejinin eğitim faaliyetlerine yansıma durumunu araştıran *strateji* boyutu, ikincisi etkin bir girişimcilik eğitiminin gerçekleştirilebilmesini destekleyecek yapıların varlığı ve bu eğitimin verimli öğretim teknikleri ve uygulamalar ile üniversitenin tüm öğrencilerini kucaklayabilme olanağını değerlendiren *kurumsal altyapı* boyutudur. Üniversitede verilmekte olan girişimcilik derslerini ve ders dışı faaliyetleri sayı ve nitelik açısından inceleyen *öğretim* boyutu üçüncü, üniversitenin çevre ile etkileşimini ve işbirliğini ele alan *erişim* boyutu dördüncü boyut olarak ele alınmıştır. Değerlendirilen beşinci boyut girişimcilik eğitiminin etkinliğinin arttırılmasına yönelik faaliyetlerin incelendiği *gelişim* boyutu, altıncı boyut ise girişimcilik eğitiminin beslendiği finansal kaynakları araştıran *kaynaklar* boyutudur.

Çalışmada, üniversitelerde verilmekte olan girişimcilik eğitimi hem bu boyutların her biri açısından diğerlerinden bağımsız olarak tek başına ele alınıp değerlendirilmiş, hem de bu boyutların birbirleriyle ve strateji boyutunun diğer boyutlarla etkileşimi araştırılmıştır. Bu çalışma kapsamında ulaşılan bulgulara göre üniversitelerdeki girişimcilik eğitiminin en kuvvetli boyutlarından biri strateji boyutudur. Girişimcilik eğitiminin strateji boyutunu ölçmek amacıyla hazırlanmış olan 6 ifadenin üniversitelerce değerlendirilmesi sonucu bu boyutun ortalama puanı 3.75 olarak hesaplanmıştır. Bu bölümdeki değerlendirmelerde kullanılacak en yüksek puanın 5, en düşüğün 1 olduğu dikkate alınırsa, katılımcıların girişimcilik eğitimi açısından üniversitelerinin strateji boyutundaki etkinliklerini yeterli olarak algıladıkları değerlendirilebilir.

İkinci olarak değerlendirilen boyut kurumsal altyapı boyutudur. Bu boyutu incelemek için 4 ifade kullanılmış ve boyutun ortalama puanı 3.28 olarak hesaplanmıştır.

Değerlendirilen üçüncü boyut öğretim boyutudur. Girişimcilik eğitimini müfredat, yöntem ve işleyiş açısından ele alan bu boyut katılımcılar tarafından genellikle olumlu olarak değerlendirilmiş ve 3.43 ortalama puan almıştır.

Dördüncü boyut olan erişim boyutu kapsamında üniversitelerin çevre ile girişimcilik yönünden etkileşimi ve girişimcilik ruhunu çevreye yayma yetkinliği

değerlendirilmiştir. Bu boyutu ölçmek için kullanılan 9 ifade ortalama olarak 3.36 puan almıştır.

Üniversitenin girişimcilik eğitimini daha iyiye götürme yolundaki çabalarının değerlendirildiği gelişim boyutu 3.09 ortalama puan almış ve üniversitelerce diğer boyutlara göre yetersiz olarak görülmüştür.

Son olarak, girişimcilik eğitiminin finansal yönden desteklenme düzeyini değerlendiren kaynaklar boyutu 2.48 ortalama puan alarak zincirin en zayıf halkası olmuştur. Bu sonuca göre üniversitelerin girişimcilik eğitimi vermek ve bu eğitimi daha çok kişiye ulaştırıp daha iyi hale getirebilmek için gerek duydukları parasal destekten genellikle mahrum oldukları söylenebilir.

Sonuç olarak, güçlü bir girişimcilik eğitiminin gerçekleşebilmesi için ana faaliyet sahaları olarak kabul edilen boyutların, üniversitelerdeki mevcut durumu incelendiğinde en kuvvetli boyutun strateji boyutu, en zayıf boyutun ise kaynaklar boyutu olduğu görülmektedir. Boyutlar en kuvvetliden en zayıfa doğru sıralandığında aşağıdaki sonuca ulaşılmaktadır:

Strateji - Öğretim - Erişim - Kurumsalt Altyapı - Gelişim – Kaynaklar

Boyutlar arasındaki sıralamada en önde gelen boyut olan strateji boyutu girişimcilik eğitimi açısından önemli bir boyuttur ve stratejilerinde girişimciliğe yer veren üniversiteler girişimcilik eğitiminde de ön sıralarda olan üniversitelerdir.

Çalışmada ayrıca, strateji boyutu ile diğer boyutlar arasındaki ilişki incelenmiş ve kurumsal altyapı, öğretim, erişim, gelişim ve kaynaklar boyutları ile strateji boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu ilişki kurumsal altyapı, öğretim, gelişim ve erişim boyutları ile orta, kaynaklar boyutu ile düşük bir ilişkidir. Strateji boyutu ile genel girişimcilik arasında ise kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır. Daha sonra yapılan regresyon analizi ile strateji boyutu güçlü olan üniversitelerin diğer tüm boyutlarda güçlü olup olmadığı araştırılmış ve stratejilerinde girişimcilik ve girişimcilik eğitimi konusuna yer veren üniversitelerin öğretim, gelişim ve erişim boyutları açısından kuvvetli bir yapılanma gösterdikleri belirlenmiştir. Ancak strateji boyutu ile kurumsal altyapı ve kaynaklar boyutları arasında arasında pozitif anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Boyutların birbirleri ile olan etkileşimini incelemek üzere alt boyutları arasındaki korelasyon dikkate alınmış ve tüm boyutların en yüksek korelasyonu erişim boyutu ile yaptıkları görülmüştür.

Araştırma kapsamında üniversitelerde verilen girişimcilik eğitiminin alt boyutları üniversitenin devlet ya da vakıf üniversitesi olması, öğrenci sayısı, girişimcilik eğitiminin ne zaman verilmeye başladığı, girişimcilik eğitiminin verilme şekli, üniversitede girişimcilikle ilgili bir program olup olmaması ve girişimcilikle ilgili olarak verilen derslerin sayısı gibi değişkenler dikkate alınarak incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Üniversite türü açısından yapılan değerlendirmede devlet üniversiteleri ile vakıf üniversiteleri girişimcilik eğitimi açısından karşılaştırılmış ve tüm boyutlarda vakıf üniversiteleri lehine bir sonuca varılmıştır. Bu durumda girişimcilik eğitimi açısından vakıf üniversitelerinin devlet üniversitelerine kıyasla daha üst sıralarda oldukları söylenebilir.

Öğrenci sayısı açısından yapılan kıyaslamada ise öğrenci sayısı az olan üniversitelerde girişimcilik eğitimine verilen önemin öğrenci sayısı fazla olan üniversitelere kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür.

Üniversitelerdeki girişimcilik eğitimi, verilme süresine göre 3 farklı grupta ele alınarak değerlendirilmiştir. Buna göre 1. grubu oluşturan üniversiteler girişimcilik eğitimini 5 yıldan daha az süreden beri vermekte olan üniversitelerdir. 2. grup, bu eğitimi 6-10 yıl arasında, 3. grup ise 10 yıldan daha uzun süre veren üniversitelerdir. Bu açıdan yapılan incelemenin sonucunda diğer üniversitelere kıyasla daha uzun süredir girişimcilik eğitimi vermekte olan üniversitelerin tüm boyutlarda diğerlerinden daha önde oldukları görülmüştür.

Üniversitelerdeki girişimcilik eğitimi, ders programı çerçevesinde kredili ya da kredisiz ders olarak ya da girişimcilik merkezlerinde kurslar şeklinde verilebilmektedir. Bazı üniversitelerde bu uygulamalardan sadece bir tanesi gerçekleştirilirken bazılarında ikisine ya da üçüne birlikte yer verilmektedir. Araştırma girişimcilik derslerini kredili veya kredisiz ders olarak vermenin yanı sıra girişimcilik merkezlerinde kurs olarak da veren üniversitelerin ele alınan tüm boyutlarda diğer üniversitelerden daha önde olduklarını ortaya çıkarmıştır.

Anketi yanıtlayan üniversitelerin % 60'ı üniversitelerinde girişimcilik ile ilgili bir program olmadığını, girişimcilik derslerinin diğer programların müfredatları içinde ya da girişimcilik merkezlerinde verildiğini belirtmişlerdir. Araştırmanın sonuçları girişimcilikle ilgili bir programa sahip olan üniversitelerin incelenen tüm boyutlar açısından diğer üniversitelerden daha önde olduklarını dolayısıyla daha güçlü bir girişimcilik eğitimine sahip olduklarını göstermiştir.

Üniversitelerdeki girişimcilik eğitimi, son olarak girişimcilik alanında verilen ders sayısına göre değerlendirilmiştir. Üniversiteler verdikleri girişimcilik derslerinin sayısı açısından, 1-3 arasında ders veren, 4-5 arasında ders veren ve 6 ya da daha fazla ders veren üniversiteler olmak üzere 3 gruba ayrılarak incelenmişlerdir. Yapılan inceleme sonucunda girişimcilik derslerinin sayısı ile araştırılan boyutlar arasında olumlu bir ilişki bulunduğu, yani ders sayısı arttıkça boyutlara ait puanların da arttığı tespit edilmiştir. Bu durumda daha fazla girişimcilik dersi veren üniversitelerin girişimcilik eğitimi açısından daha güçlü olduğu söylenebilir.

Yargı

Türkiye'deki üniversiteler girişimcilik eğitimi vermeye başlamışlardır ve bu eğitim son beş yılda yoğunluk kazanmıştır

Üniversiteler girişimci üniversite olma ve girişimcilik eğitimi verme amaçlarını stratejilerinde belirtmekte ve bunu gerçekleşirecek şekilde eğitim vermektedirler. Ancak erişim, gelişim ve kurumsal altyapı boyutlarında henüz etkin bir şekilde yapılanamamışlardır. Bunun nedeni üniversitelerin girişimcilik eğitiminin gelişmesi için yeterli finansal kaynağa sahip olmaması olabilir. Araştırma sonucunda kaynaklar boyutunun zayıf bulunması da bunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Genel girişimcilik eğitimi ile en yüksek korelasyona sahip olan boyut erişim boyutudur. Üniversitenin stratejisinde girişimcilik eğitimini destekleyici ifadeler bulunmasının genel girişimcilik eğitimine katkısının çok fazla olmadığı görülmüştür. Genel girişimcilik eğitimi ile strateji arasındaki korelasyon çok yüksek değildir.

Girişimcilik eğitiminin alt boyutları açısından vakıf üniversiteleri ve öğrenci sayısı az olan üniversiteler daha etkin bir yapılanma gerçekleştirmişlerdir. Aynı şekilde bir girişimcilik programına sahip olan üniversitelerde, girişimcilik eğitimine diğerlerinden

daha önce başlamış üniversitelerde ve daha fazla girişimcilik dersi vermekte olan üniversitelerde bu yapılanmanın daha etkin olduğu görülmektedir.

Girişimciliğin ekonominin itici gücü olduğu unutulmamalı ve üniversitelerde girişimcilik eğitimini geliştirici ve güçlendirici tedbirler alınmalıdır.

Öneriler

Bu araştırmada Türkiye'deki üniversitelerde verilmekte olan girişimcilik eğitimi, strateji, kurumsal altyapı, öğretim, gelişim, eğitim ve kaynaklar olmak üzere toplam altı boyut açısından değerlendirilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde araştırmadan elde edilen bulgulardan yola çıkılarak daha iyi bir girişimcilik eğitimi için yapılabilecekler konusunda bir takım öneriler getirilmeye çalışılacaktır.

Öğrencilerin mümkün olduğu kadar farklı disiplinler, kültürler, yaklaşımlar ve yorumlarla tanışmalarının onlara değişik bakış açıları ve beceriler kazandıracağı bilinmektedir. Bu nedenle üniversiteler hem öğrencilere yaratıcılıklarını ve girişimcilik eğilimlerini besleyecek farklı beceriler ve kafa yapısı kazandırmak hem de diğer üniversitelerin konu hakkındaki bilgi ve tecrübelerini paylaşmak ve yapılan iyi uygulamalardan haberdar olmak için Türkiye'deki ve başka ülkelerdeki üniversitelerle ortak çalışmalar yapmalıdırlar.

Üniversiteler girişimcilik derslerini zenginleştirmek ve daha çok öğrencinin bu dersleri almaya istekli olmasını sağlamak amacıyla bulundukları çevrenin ihtiyaçlarını da dikkate alarak girişimcilik konusunda kendilerine özgü müfredatlar, vaka çalışmaları ve projeler üretmeli, disiplinler arası ve interaktif yaklaşımlarla dersleri desteklemelidirler.

Girişimcilik eğitimini verecek olan öğretim üyelerinin girişimcilik tecrübesine sahip olmaları ya da girişimcilik konusunda eğitim almış veya çalışma yapmış olmaları en az öğrencilerin sınıf ortamında verilen eğitimle sınırlı kalmayıp okul dışı girişimcilik faaliyetlerine katılması ve gerçek uygulamalarla deneyim kazanması kadar önemli bir noktadır. Bu nedenle girişimcilik derslerini verecek öğretim kadrosunun bu konuda etkin olmasına dikkat edilmelidir. Girişimcilik alanında kadrolar açılmalı ve nitelikleri uygun kişilerin bu kadrolara atanması, bu alanda akademik çalışmalar yapılması sağlanmalıdır.

Üniversiteler girişimcilik alanındaki faaliyetlerini ve çevre okullara, kurumlara ve kişilere rehberlik etme görevlerini iletişim alanındaki gelişmelere paralel olarak sosyal medya ve internet üzerinden duyurmalı ve bu iki unsur aracılığıyla daha geniş kesimlere ulaşmaya çalışmalıdırlar.

Üniversiteler işsizliği azaltmak ve toplumun refah düzeyini arttırmak amacıyla yaş ve konum itibarıyla eğitime ulaşma imkanı daha kısıtlı olan kesimlerdeki kişilere; kadınlara, engelli kişilere ve göçmenlere, yönelik özel girişimcilik eğitimi programları düzenlemeli ve bu yolla onları iş gücüne kazandırmaya çalışmalıdırlar.

Üniversitelerin girişimcilik ve girişimcilik eğitimi alanındaki faaliyetlerini destekleyici yeterli finansal kaynağa sahip olmamaları girişimcilik eğitiminin devamlılığının, büyümesinin ve gelişmesinin önündeki en büyük engel olarak görülmektedir. Bu nedenle üniversiteler girişimcilik konusunda seminerler, kurslar ya da danışmanlık hizmetleri vermek suretiyle gelir elde etmeye çabalamalı veya mezunlardan ya da onların ilişkide bulunduğu kuruluşlardan gelen bağışlar yardımıyla ayakta kalabilecek vakıflar kurarak üniversitenin girişimcilik konusundaki faaliyetlerine kaynak yaratmalıdırlar.

Girişimcilik eğitiminden ne kadar verim alındığının belirlenmesi için üniversitelerin mezunlarını takip edebilecekleri bir sistem oluşturmaları ve bu eğitimi almış olan mezunları arasından ne kadarının girişimcilikle ilgili faaliyette bulunduğunu belli periyotlarla ölçmeleri gerekmektedir. Bu hem verilen eğitimde gerekli düzenlemelerin yapılması ve kalitenin arttırılması hem de eğitimin etkinliğinin ölçülmesi için önemli bir konudur. Bu çalışmada girişimcilik eğitimi almış kişilerin girişimci olma oranlarının ne olduğu konusunda araştırma yapılmamıştır. Müteakip çalışmalarda bu konunun da araştırılması ve girişimcilik eğitiminin çıktılarının da çalışmanın alt boyutlarına dahil edilmesi eğitimin etkinliğinin değerlendirilmesine katkıda bulunabilir.

ABD başta olmak üzere bazı ülkelerde yüksek öğretim kurumlarının girişimcilik eğitimi açısından periyodik olarak değerlendirildiği ve bir sıralamanın oluşturulduğu görülmüştür. Ülkemizde üniversiteleri girişimcilik ve yenilikçilik açılarından değerlendirecek bir endeks mevcut olduğu halde girişimcilik eğitimi açısından değerlendirecek bir endeks mevcut değildir. Böyle bir endeksin oluşturulması için çalışma yapılabilir.

Girişimcilik eğitiminin erken yaşlarda başlamasının öğrencilerde girişimcilik bakış açısı ve kafa yapısı oluşturma noktasında daha etkin olduğu unutulmamalı ve

ülkemizde lise düzeyinde verilmeye başlanan girişimcilik eğitiminin başlama zamanını daha erkene çekme konusunda çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalar özellikle küçük yaş gruplarında doğrudan girişimcilik eğitimi adı altında girişimcilik eğitimi verme şeklinde değil de mevcut dersleri girişimcilik bakış açısı kazandıracak faaliyetlerle zenginleştirme şeklinde olmalıdır.

Girişimciliğin ekonominin itici gücü olarak kabul edildiği unutulmamalı ve girişimcilik eğitiminin sadece üniversitelerde değil tüm eğitim kurumlarında yaygın ve etkin şekilde verilmesine çalışılmalıdır.

EKLER

EK-1 : ÜNİVERSİTELERDE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ ANKETİ

EK-2 : SAYISAL VERİLER VE ÇİZELGELER

EK-3 : ARAŞTIRMAYA KATILAN ÜNİVERSİTELERİN LİSTESİ

EK-1 : ÜNİVERSİTELERDE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ ANKETİ

ÜNİVERSİTELERDE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ ANKETİ

Bu anket üniversiteler tarafından verilmekte olan girişimcilik eğitimi konusunda bir durum tespiti yapmak üzere hazırlanmıştır. Lütfen üniversitenizdeki mevcut durumu ve uygulamaları göz önüne alarak verilen ifadeye en uygun seçeneği işaretleyiniz. Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

ÜNİVERSİTENİZİN ADI:

1. Üniversiteniz bir devlet üniversitesi mi yoksa vakıf üniversitesi midir? Devlet ( ) Vakıf ( )
2. Üniversiteniz hangi yıl kurulmuştur?
3. Üniversitenizin öğrenci sayısı nedir?
4. Üniversitenizde girişimcilik eğitimi verilmekte midir? Evet ( ) Hayır ( )
5. Yanıtınız "Evet" ise bu eğitim kaç yıldır verilmektedir?

   1-5 yıl arası ( ) 6-10 yıl arası ( ) 10 yıldan fazla ( )
6. Girişimcilik eğitimi ile ilgili olarak bilgi almak üzere bağlantı kurulabilecek kişinin (ya da yerin) iletişim bilgileri:

   .....
7. Üniversitenizdeki girişimcilik eğitimi hangi birimin sorumluluğunda verilmektedir?

   Sosyal Bilimler Enstitüsü ( ) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ( )

   Girişimcilik Merkezi ( ) Diğer ( ) ..... (Lütfen belirtiniz)
8. Girişimcilik eğitimi ne şekilde verilmektedir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

   Kredili ders olarak ( ) Kredisiz ders olarak ( )

   Girişimcilik merkezlerinde konferanslar ya da kurslar şeklinde ( )

   Diğer..... (lütfen açıklayınız.)
9. Üniversitenizde girişimcilik ile ilgili bir program/bilim dalı/ ana bilim dalı varsa hangi düzeydedir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

   Ön lisans ( ) Lisans ( ) Yüksek Lisans ( ) Doktora ( ) Yok( )
10. Üniversitenizde verilmekte olan girişimcilik eğitiminde hangi yöntemler kullanılmaktadır? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

    Düz anlatım ( ) Vaka çalışmaları ( ) İş simulasyonları ( )

    Uzaktan eğitim ( ) Diğer……...(Lütfen belirtiniz.)

11. Üniversiteniz girişimcilik faaliyetleri ile ilgili olarak aşağıdaki birimlerden hangisine (hangilerine) sahiptir?

Girişimcilik Programı (Bilim dalı) ( ) Girişimcilik Merkezi ( ) Girişimcilik Kulübü ( )
Kuluçka Merkezi ( ) Teknoloji Transfer Ofisi ( ) Teknokent ( )
Diğer ( ) ……

12. Üniversitenizde girişimcilik konusunda kaç çeşit ders verilmektedir?

1-3 arası ( ) 4-5 arası ( ) 6-7 arası ( ) 8-10 arası ( ) 10'dan fazla ( )

13. Üniversitenizde girişimcilikle ilgili olarak önlisans, lisans ve lisansüstü seviyede hangi dersler verilmektedir?

DERSLER	**Ön Lisans**	**Lisans**	**Yüksek Lisans**	**Doktora**
Girişimcilik Eğitimi				
Teknoloji Yönetimi				
Yaratıcılık				
İş Projesi Hazırlama ve Geliştirme				
Küçük İşletme Yöneticiliği				
İnovasyon				
Diğer				

14. Üniversitenizde ders dışı girişimcilik faaliyeti olarak aşağıdakilerden hangilerine yer verilmektedir?

Kulüp faaliyetleri ( ) Konferanslar ( ) Konuk konuşmacılar ( )
Yarışmalar ( ) Ortak projeler ( ) Hiçbiri ( )
Diğer ( ) …… (Lütfen belirtiniz)

Lütfen üniversitenizde girişimcilik eğitimiyle ilgili olarak sıralanan ifadelerden size en uygun olanı (x) işaretleyiniz.	**Kesinlikle Evet**	**Evet**	**Kısmen**	**Hayır**	**Kesinlikle Hayır**
15. Girişimci üniversite olmak üniversitemizin stratejik amaçları arasında bulunmaktadır.					
16.Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitiminin ilkeleri ve hedefleri belirlenmiştir.					
17. Üniversitemizin misyonunda ve/veya vizyonunda girişimcilik ile ilgili bir ifade yer almaktadır.					
18. Fakülte ve bölümlerin ilkelerinde ve hedeflerinde girişimciliğe yer verilmektedir.					
19. Üniversitemizde ön lisans ve lisans öğrencileri yüksek lisans ve doktora öğrencilerine kıyasla daha fazla ve çeşitli girişimcilik dersi alabilmektedirler.					
20. Üniversitemizde girişimcilerin ya da öğrencilerin internet aracılığıyla sorularını yöneltebilecekleri ve cevap alabilecekleri bir birim mevcuttur.					
21. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi verecek olan öğretim üyeleri ek bir metodoloji eğitimi almaktadırlar.					
22. Üniversitemiz girişimcilik eğitiminde kullandığı müfredat ve yöntemleri başka yüksek öğretim kurumlarından almaktadır.					
23. Üniversitemiz tarafından geliştirilmiş girişimcilik eğitimi müfredatı ve öğretim yöntemleri vardır.					
24. Üniversitemizin girişimcilik eğitimi için tahsis edilmiş yeterli finansal kaynağa sahip olmaması bu eğitimin devamlılığını, büyümesini ve gelişmesini engellemektedir.					
	Her zaman	**Genellikle**	**Bazen**	**Nadiren**	**Hiçbir zaman**
25. Üniversitemizde girişimci vasıflarına sahip öğrenci yetiştirmeye özen gösterilmektedir.					
26. Üniversitemiz mezunlarının ve öğretim üyelerinin girişimci faaliyetlerini destekleyici ve girişimciliği özendirici uygulamalar içindedir. (rehberlik etme, araştırma sonuçlarını paylaşma vb)					
27. Üniversitemizde girişimcilik eğitimini geliştirmek amacıyla araştırmalar yapılmaktadır (müfredat, materyal ya da öğretim yöntemi geliştirme gibi).					

28. Öğrenciler, bölümleri ne olursa olsun, istediklerinde girişimcilik dersi alabilmektedir.					
29. Girişimcilik eğitimi ve araştırmaları bölümler arası ya da disiplinler arası düzeyde gerçekleştirilmektedir					
30. Öğrenciler girişimcilik dersleri hakkında bilgilendirilmekte ve bu dersleri almaları için teşvik edilmektedir.					
31. Derslerde kullanılmak üzere girişimcilikle ilgili yerel ya da ulusal vaka çalışmaları üretilmesine önem verilmektedir.					
32. Yerel girişimciler ve işletmeciler de istedikleri takdirde üniversitemizden danışmanlık hizmeti alabilmektedirler.					
33. Üniversite dışına yönelik olarak girişimcilik, teknoloji yönetimi, yenilik, yaratıcılık gibi alanlarda sertifika programları düzenlenmektedir.					
34. Üniversitemiz dış paydaşları (mezunlar, işverenler, meslek odaları vb.) ile kurduğu networklerden girişimcilik eğitimine katkıda bulunacak şekilde faydalanmaktadır.					
35. Üniversitemiz girişimcilik faaliyetlerini geliştirmek amacıyla paydaşlarıyla ilişki kuracak kanallar kullanmaktadır. (Kulüp faaliyetleri, konferanslar, konuk konuşmacılar, web sayfası gibi.)					
36. Üniversitenizde girişimcilik dersi alan öğrenciler okul dışı girişimcilik faaliyetlerine katılmaktadır. (Bölgesel girişimcilik faaliyetlerine katılma, üniversite dışında stajlar yapma ya da yarışmalara katılma gibi.)					
37. Girişimciliği destekleyen örgütler ile üniversitemiz arasında girişimcilik eğitimini destekleyici yönde karşılıklı işbirliği ve yardımlaşma vardır.					
38. Üniversitemiz çevre okullardaki girişimcilik faaliyetlerini ve eğitimini desteklemektedir.					
39. Üniversitemizde girişimcilik konusunda ders veren öğretim elemanlarından girişimcilik tecrübesine sahip olanlar vardır.					

40. Girişimcilik eğitiminde girişimcilik tecrübesi olan kişilerden misafir konuşmacı olarak faydanılmaktadır.					
41. Akademik personelin girişimcilik eğitimindeki ya da faaliyetlerindeki başarıları takdir edilmekte ve ödüllendirilmektedir.					
42. Girişimcilik dersleri ve ilgili ders dışı faaliyetler belli aralıklarla ve belli ölçütlere göre değerlendirilmekte, hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığı denetlenmekte ve geri besleme yapılmaktadır.					
43. Girişimcilik eğitiminin hedefleri ve müfredatı belirlenirken farklı sektörlerden işverenlerin, yatırımcıların, ticaret ve sanayi odalarının ve mesleki kuruluşların görüşleri ve değerlendirmeleri alınmaktadır.					
44. Üniversitemiz girişimcilik eğitimi faaliyetlerinden gelir elde etmektedir.					
45.Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitimi finansal desteğini hükümet fonları, özel şirket fonları, mezunlardan gelen bağışlar gibi dış fonlama kaynaklarından almaktadır.					
46. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitimi finansal desteğini öğrenci harçları, seminer, kurs gibi faaliyetlerden elde edilen gelirler ve danışmanlık ücretleri gibi iç fonlama kaynaklarından almaktadır.					
47. Üniversitemiz girişimcilik eğitimini kapsamında yabancı üniversitelerle ortak çalışmalar yapmaktadır.					
48. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi ile ilgili olarak sosyal medyadan (Facebook, twitter vb) yararlanılmaktadır.					

EK-2 : SAYISAL VERİLER VE ÇİZELGELER

Girişimcilik Eğitimi ve Üniversite Türü İlişkisi

Çizelge 1'de katılımcıların, üniversitenin türüne bağlı olarak girişimcilik eğitiminin strateji boyutuna ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan t-testi sonuçları görülmektedir.

Çizelge 1. Strateji Boyutu ve Üniversite Türleri Karşılaştırması T-Testi

Strateji	Ünv.	Betimsel İstatistik			t-test		
		n	$\overline{X}$	ss	t	sd	p
01. Girişimci üniversite olmak üniversitemizin stratejik amaçları arasında bulunmaktadır.	Devlet	61	3,92	0,97	2,17	91	0,034*
	Vakıf	32	4,28	1,12			
02. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitiminin ilkeleri ve hedefleri belirlenmiştir.	Devlet	61	3,90	1,00	0,59	91	0,559
	Vakıf	32	4,03	1,00			
03. Üniversitemizin misyonunda ve/veya vizyonunda girişimcilik ile ilgili bir ifade yer almaktadır.	Devlet	61	3,28	1,15	2,08	91	0,039*
	Vakıf	32	3,65	1,27			
04. Fakülte ve bölümlerin ilkelerinde ve hedeflerinde girişimciliğe yer verilmektedir.	Devlet	61	3,52	1,05	0,09	91	0,928
	Vakıf	32	3,55	1,23			
11. Üniversitemizde girişimci vasıflarına sahip öğrenci yetiştirmeye özen gösterilmektedir.	Devlet	61	3,70	0,94	2,03	91	0,041*
	Vakıf	32	4,03	0,95			
12. Üniversitemiz mezunlarının ve öğretim üyelerinin girişimci faaliyetlerini destekleyici ve girişimciliği özendirici uygulamalar içindedir.	Devlet	61	3,54	1,05	2,23	91	0,028*
	Vakıf	32	4,08	0,98			

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Bu sonuçlara göre katılımcıların, okul türüne bağlı olarak, strateji boyutunda yer alan 1, 3, 11 ve 12 numaralı maddelere ilişkin algıları/değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır.

Katılımcıların üniversite türüne bağlı olarak "*01. Girişimci üniversite olmak üniversitemizin stratejik amaçları arasında bulunmaktadır.*" İfadesini farklı değerlendirdikleri ve bu farkın vakıf üniversiteleri lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,17 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, vakıf üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{\text{Devlet}}$=3,92 ve $\overline{X}_{\text{Vakıf}}$=4,28). Katılımcıların üniversite türüne bağlı olarak "*03. Üniversitemizin misyonunda ve/veya vizyonunda girişimcilik ile ilgili bir ifade yer almaktadır.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine vakıf üniversiteleri lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,08 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara

bakıldığında, vakıf üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Devlet}$=3,28 ve $\overline{X}_{Vakıf}$=3,65).

Katılımcıların üniversite türüne bağlı olarak "*11. Üniversitemizde girişimci vasıflarına sahip öğrenci yetiştirmeye özen gösterilmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine vakıf üniversiteleri lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,03 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, vakıf üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Devlet}$=3,70 ve $\overline{X}_{Vakıf}$=4,03).Son olarak, katılımcıların üniversite türüne bağlı olarak "*12. Üniversitemiz mezunlarının ve öğretim üyelerinin girişimci faaliyetlerini destekleyici ve girişimciliği özendirici uygulamalar içindedir (rehberlik etme, araştırma sonuçlarını paylaşma vb)*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine vakıf üniversiteleri lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,23 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, vakıf üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Devlet}$=3,54 ve $\overline{X}_{Vakıf}$=4,08).

Araştırmaya katılanların, üniversitenin türüne bağlı olarak girişimcilik eğitiminin kurumsal altyapı boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan t-testi sonuçları Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 2. Kurumsal Altyapı Boyutu ve Üniversite Türleri Karşılaştırması T-Testi

Kurumsal Altyapı	**Ünv.**	**Betimsel İstatistikler**				**t-test**		
		n	$\overline{X}$	**ss**		**t**	**sd**	**p**
13. Üniversitemizde girişimcilik eğitimini geliştirmek amacıyla araştırmalar yapılmaktadır (müfredat, materyal ya da öğretim yöntemi geliştirme gibi).	Devlet	61	3,19	1,20		2,73	91	0,008*
	Vakıf	32	3,87	0,99				
14. Öğrenciler, bölümleri ne olursa olsun, istediklerinde girişimcilik dersi alabilmektedir.	Devlet	61	3,44	1,39		3,32	91	0,001*
	Vakıf	32	4,33	0,96				
15. Girişimcilik eğitimi ve araştırmaları bölümler arası ya da disiplinler arası düzeyde gerçekleştirilmektedir.	Devlet	61	3,40	1,25		1,87	91	0,064
	Vakıf	32	3,90	1,19				
33. Üniversitemiz girişimcilik eğitimini kapsamında yabancı üniversitelerle ortak çalışmalar yapmaktadır.	Devlet	61	2,10	1,24		3,30	91	0,001*
	Vakıf	32	3,06	1,54				

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Bu sonuçlara göre katılımcıların, okul türüne bağlı olarak, kurumsal altyapı boyutunda yer alan 13, 14 ve 33 numaralı maddelere ilişkin algıları/değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır.

Katılımcıların üniversite türüne bağlı olarak "*13. Üniversitemizde girişimcilik eğitimini geliştirmek amacıyla araştırmalar yapılmaktadır (müfredat, materyal ya da öğretim yöntemi geliştirme gibi)*." ifadesini farklı değerlendirdikleri ve bu farkın vakıf üniversiteleri lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,73 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, vakıf üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Devlet}$=3,19 ve $\overline{X}_{Vakıf}$=3,87).

Katılımcıların üniversite türüne bağlı olarak "*14. Öğrenciler, bölümleri ne olursa olsun, istediklerinde girişimcilik dersi alabilmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine vakıf üniversiteleri lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=3,32 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, vakıf üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Devlet}$=3,44 ve $\overline{X}_{Vakıf}$=4,33).

Son olarak, katılımcıların üniversite türüne bağlı olarak "*33. Üniversitemiz girişimcilik eğitimi kapsamında yabancı üniversitelerle ortak çalışmalar yapmaktadır.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine vakıf üniversiteleri lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=3,30 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, vakıf üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Devlet}$=2,10 ve $\overline{X}_{Vakıf}$=3,06).

Katılımcıların, üniversitenin türüne bağlı olarak girişimcilik eğitiminin öğretim boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan t-testi sonuçları Çizelge 3'de verilmiştir.

Çizelge 3. Öğretim Boyutu ve Üniversite Türleri Karşılaştırması T-Testi

Öğretim	Ünv.	Betimsel İstatistikler			t-test		
		n	$\overline{X}$	ss	t	sd	p
05. Üniversitemizde ön lisans ve lisans öğrencileri yüksek lisans ve doktora öğrencilerine kıyasla daha fazla ve çeşitli girişimcilik dersi alabilmektedirler.	Devlet	61	3,56	1,01	1,48	91	0,142
	Vakıf	32	3,88	0,99			
08. Üniversitemiz girişimcilik eğitiminde kullandığı müfredat ve yöntemleri başka yüksek öğretim kurumlarından almaktadır.	Devlet	61	2,41	0,86	0,02	91	0,986
	Vakıf	32	2,41	1,01			
09. Üniversitemiz tarafından geliştirilmiş girişimcilik eğitimi müfredatı ve öğretim yöntemleri vardır.	Devlet	61	3,24	1,02	2,77	91	0,007*
	Vakıf	32	3,84	0,95			
16. Öğrenciler girişimcilik dersleri hakkında bilgilendirilmekte ve bu dersleri almaları için teşvik edilmektedir.	Devlet	61	3,46	1,13	2,38	91	0,025*
	Vakıf	32	3,91	1,21			
17. Derslerde kullanılmak üzere girişimcilikle ilgili yerel ya da ulusal vaka çalışmaları üretilmesine önem verilmektedir.	Devlet	61	3,40	1,06	1,16	91	0,247
	Vakıf	32	3,69	1,23			
26. Girişimcilik eğitiminde girişimcilik tecrübesi olan kişilerden misafir konuşmacı olarak faydalanılmaktadır.	Devlet	61	3,69	1,02	3,91	91	0,000**
	Vakıf	32	4,48	0,80			

**Fark p<.05 ve **fark p<.001 düzeyinde anlamlıdır.*

Buna göre katılımcıların, okul türüne bağlı olarak, öğretim boyutunda yer alan 09, 16 ve 26 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır.

Katılımcıların üniversite türüne bağlı olarak "*09. Üniversitemiz tarafından geliştirilmiş girişimcilik eğitimi müfredatı ve öğretim yöntemleri vardır.*" ifadesini farklı değerlendirdikleri ve bu farkın vakıf üniversiteleri lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,77 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, vakıf üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{\text{Devlet}}$=3,24 ve $\overline{X}_{\text{Vakıf}}$=3,84).

Katılımcıların üniversite türüne bağlı olarak "*16. Öğrenciler girişimcilik dersleri hakkında bilgilendirilmekte ve bu dersleri almaları için teşvik edilmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine vakıf üniversiteleri lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,38 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, vakıf

üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Devlet}$=3,46 ve $\overline{X}_{Vakıf}$=3,91).

Son olarak, katılımcıların üniversite türüne bağlı olarak "*26. Girişimcilik eğitiminde girişimcilik tecrübesi olan kişilerden misafir konuşmacı olarak faydalanılmaktadır.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine vakıf üniversiteleri lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=3,91 ve p<.001]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, vakıf üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Devlet}$=3,69 ve $\overline{X}_{Vakıf}$=4,48).

Katılımcıların, üniversitenin türüne bağlı olarak girişimcilik eğitiminin gelişim boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan t-testi sonuçları Çizelge 4'de verilmiştir.

Buna göre katılımcıların, okul türüne bağlı olarak, gelişim boyutunda yer alan 25 ve 29 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır.

Katılımcıların üniversite türüne bağlı olarak "*25. Üniversitemizde girişimcilik konusunda ders veren öğretim elemanlarından girişimcilik tecrübesine sahip olanlar vardır.*" ifadesini farklı değerlendirdikleri ve bu farkın vakıf üniversiteleri lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,12 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, vakıf üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Devlet}$=3,55 ve $\overline{X}_{Vakıf}$=3,97).

Çizelge 4. Gelişim Boyutu ve Üniversite Türleri Karşılaştırması T-Testi

Gelişim	**Ünv.**	**Betimsel İstatistikler**			**t-test**		
		n	$\overline{X}$	**ss**	**t**	**sd**	**p**
07. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi verecek olan öğretim üyeleri ek bir metodoloji eğitimi almaktadırlar.	Devlet	61	2,36	0,91	0,55	91	0,583
	Vakıf	32	2,47	0,98			
25. Üniversitemizde girişimcilik konusunda ders veren öğretim elemanlarından girişimcilik tecrübesine sahip olanlar vardır.	Devlet	61	3,55	1,13	2,12	91	0,029*
	Vakıf	32	3,97	1,13			
27. Akademik personelin girişimcilik eğitimindeki ya da faaliyetlerindeki başarıları takdir edilmekte ve ödüllendirilmektedir.	Devlet	61	3,05	1,31	0,80	91	0,427
	Vakıf	32	3,28	1,42			

28. Girişimcilik dersleri ve ilgili ders dışı faaliyetler belli aralıklarla ve belli ölçütlere göre değerlendirilmekte, hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığı denetlenmekte ve geri besleme yapılmaktadır.	Devlet	61	2,87	1,23	1,49	91	0,141
	Vakıf	32	3,27	1,31			
29. Girişimcilik eğitiminin hedefleri ve müfredatı belirlenirken farklı sektörlerden işverenlerin, yatırımcıların, ticaret ve sanayi odalarının ve mesleki kuruluşların görüşleri ve değerlendirmeleri alınmaktadır.	Devlet	61	3,10	1,26	2,08	91	0,037*
	Vakıf	32	3,55	1,20			

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Katılımcıların üniversite türüne bağlı olarak "*29. Girişimcilik eğitiminin hedefleri ve müfredatı belirlenirken farklı sektörlerden işverenlerin, yatırımcıların, ticaret ve sanayi odalarının ve mesleki kuruluşların görüşleri ve değerlendirmeleri alınmaktadır.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine vakıf üniversiteleri lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,08 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, vakıf üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Devlet}$=3,10 ve $\overline{X}_{Vakıf}$=3,55).

Katılımcıların, üniversitenin türüne bağlı olarak girişimcilik eğitiminin erişim boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan t-testi sonuçları Çizelge 5'de verilmiştir.

Buna göre katılımcıların, okul türüne bağlı olarak, erişim boyutunda yer alan 20, 21, 22 ve 23 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır;Katılımcıların üniversite türüne bağlı olarak "*20. Üniversitemiz dış paydaşları (mezunlar, işverenler, meslek odaları vb.) ile kurduğu networklerden girişimcilik eğitimine katkıda bulunacak şekilde faydalanmaktadır.*" ifadesini farklı değerlendirdikleri ve bu farkın vakıf üniversiteleri lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,85 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, vakıf üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Devlet}$=3,06 ve $\overline{X}_{Vakıf}$=3,79).

Çizelge 5. Erişim Boyutu ve Üniversite Türleri Karşılaştırması T-Testi

Erişim	Ünv.	Betimsel İstatistikler			t-test		
		n	$\overline{X}$	ss	t	sd	p
06. Üniversitemizde girişimcilerin ya da öğrencilerin internet aracılığıyla sorularını yöneltebilecekleri ve cevap alabilecekleri bir birim mevcuttur.	Devlet	61	2,67	1,35	1,64	91	0,104
	Vakıf	32	3,16	1,35			
18. Yerel girişimciler ve işletmeciler de istedikleri takdirde üniversitemizden danışmanlık hizmeti alabilmektedirler.	Devlet	61	3,68	1,15	0,54	91	0,594
	Vakıf	32	3,55	1,28			
19. Üniversite dışına yönelik olarak girişimcilik, teknoloji yönetimi, yenilik, yaratıcılık gibi alanlarda sertifika programları düzenlenmektedir.	Devlet	61	3,27	1,16	1,63	91	0,106
	Vakıf	32	3,67	1,02			
20. Üniversitemiz dış paydaşları (mezunlar, işverenler, meslek odaları vb.) ile kurduğu networklerden girişimcilik eğitimine katkıda bulunacak şekilde faydalanmaktadır.	Devlet	61	3,06	1,17	2,85	91	0,005*
	Vakıf	32	3,79	1,19			
21. Üniversitemiz girişimcilik faaliyetlerini geliştirmek amacıyla paydaşlarıyla ilişki kuracak kanallar kullanmaktadır. (Kulüp faaliyetleri, konferanslar, konuk konuşmacılar, web sayfası gibi.)	Devlet	61	3,79	1,10	2,02	91	0,043*
	Vakıf	32	4,19	0,86			
22. Üniversitenizde girişimcilik dersi alan öğrenciler okul dışı girişimcilik faaliyetlerine katılmaktadır (Bölgesel girişimcilik faaliyetlerine katılma, üniversite dışında stajlar yapma ya da yarışmalara katılma gibi).	Devlet	61	3,35	1,05	2,78	91	0,007*
	Vakıf	32	3,97	1,02			
23. Girişimciliği destekleyen örgütler ile üniversitemiz arasında girişimcilik eğitimini destekleyici yönde karşılıklı işbirliği ve yardımlaşma vardır.	Devlet	61	3,45	1,27	2,09	91	0,039*
	Vakıf	32	4,00	1,12			
24. Üniversitemiz çevre okullardaki girişimcilik faaliyetlerini ve eğitimini desteklemektedir.	Devlet	61	2,92	1,28	1,25	91	0,215
	Vakıf	32	3,27	1,38			
34. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi ile ilgili olarak sosyal medyadan (Facebook, twitter vb) yararlanılmaktadır.	Devlet	61	2,73	1,33	1,54	91	0,127
	Vakıf	32	3,18	1,42			

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Katılımcıların üniversite türüne bağlı olarak "*21. Üniversitemiz girişimcilik faaliyetlerini geliştirmek amacıyla paydaşlarıyla ilişki kuracak kanallar kullanmaktadır. (Kulüp faaliyetleri, konferanslar, konuk konuşmacılar, web sayfası gibi.)*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine vakıf üniversiteleri lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,02 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, vakıf üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Devlet}$=3,79 ve $\overline{X}_{Vakıf}$=4,19).

Katılımcıların üniversite türüne bağlı olarak "*22. Üniversitenizde girişimcilik dersi alan öğrenciler okul dışı girişimcilik faaliyetlerine katılmaktadır (Bölgesel girişimcilik faaliyetlerine katılma, üniversite dışında stajlar yapma ya da yarışmalara katılma gibi).*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine vakıf üniversiteleri lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,78 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, vakıf üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Devlet}$=3,35 ve $\overline{X}_{Vakıf}$=3,97).

Son olarak, katılımcıların üniversite türüne bağlı olarak "*23. Girişimciliği destekleyen örgütler ile üniversitemiz arasında girişimcilik eğitimini destekleyici yönde karşılıklı işbirliği ve yardımlaşma vardır.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine vakıf üniversiteleri lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,09 ve p<.001]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, vakıf üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Devlet}$=3,45 ve $\overline{X}_{Vakıf}$=4,00).

Katılımcıların, üniversitenin türüne bağlı olarak girişimcilik eğitiminin kaynaklar boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan t-testi sonuçları Çizelge 6'da verilmiştir.

Buna göre katılımcıların, okul türüne bağlı olarak, kaynaklar boyutunda yer alan sadece 32 numaralı maddeye ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır.

Katılımcıların üniversite türüne bağlı olarak "*32. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitimi finansal desteğini öğrenci harçları, seminer, kurs gibi faaliyetlerden elde edilen gelirler ve danışmanlık ücretleri gibi iç fonlama kaynaklarından almaktadır.*" ifadesini farklı değerlendirdikleri ve bu farkın vakıf üniversiteleri lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,01 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, vakıf üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Devlet}$=2,48 ve $\overline{X}_{Vakıf}$=2,97).

Çizelge 6. Kaynaklar Boyutu ve Üniversite Türleri Karşılaştırması T-Testi

Kaynaklar	Ünv.	Betimsel İstatistikler			t-test		
		n	$\overline{X}$	ss	t	sd	p
10. Üniversitemizin girişimcilik eğitimi için tahsis edilmiş yeterli finansal kaynağa sahip olmaması bu eğitimin devamlılığını, büyümesini ve gelişmesini engellemektedir.	Devlet	61	2,71	1,18	0,77	91	0,445
	Vakıf	32	2,91	1,26			
30. Üniversitemiz girişimcilik eğitimi faaliyetlerinden gelir elde etmektedir.	Devlet	61	2,18	1,11	0,27	91	0,790
	Vakıf	32	2,24	1,17			
31. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitimi finansal desteğini hükümet fonları, özel şirket fonları, mezunlardan gelen bağışlar gibi dış fonlama kaynaklarından almaktadır.	Devlet	61	2,21	1,32	0,88	91	0,381
	Vakıf	32	2,45	1,18			
32. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitimi finansal desteğini örgenci harçları, seminer, kurs gibi faaliyetlerden elde edilen gelirler ve danışmanlık ücretleri gibi iç fonlama kaynaklarından almaktadır.	Devlet	61	2,48	1,25	2,01	91	0,048*
	Vakıf	32	2,97	1,29			

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Girişimcilik Eğitimi ve Üniversitenin Öğrenci Sayısı İlişkisi

Çizelge 7'de girişimcilik eğitiminin strateji boyutu ile üniversitenin öğrenci sayısı arasındaki ilişki görülmektedir.

Çizelge 7. Strateji Boyutu ile Öğrenci Sayısı Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Strateji		Öğrenci Sayısı
01. Girişimci üniversite olmak üniversitemizin stratejik amaçları arasında bulunmaktadır.	r	-,340**
	p	0,001
02. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitiminin ilkeleri ve hedefleri belirlenmiştir.	r	-,222*
	p	0,032
03. Üniversitemizin misyonunda ve/veya vizyonunda girişimcilik ile ilgili bir ifade yer almaktadır.	r	0,127
	p	0,243
04. Fakülte ve bölümlerin ilkelerinde ve hedeflerinde girişimciliğe yer verilmektedir.	r	0,082
	p	0,449
11. Üniversitemizde girişimci vasıflarına sahip öğrenci yetiştirmeye özen gösterilmektedir.	r	-,370**
	p	0,000
12. Üniversitemiz mezunlarının ve öğretim üyelerinin girişimci faaliyetlerini destekleyici ve girişimciliği özendirici uygulamalar içindedir.	r	-,255*
	p	0,014

Korelasyon p<.05 ve korelasyon p<.01 düzeyinde anlamlıdır.*

Üniversitelerin öğrenci sayısı ile girişimcilik eğitiminin strateji boyutu (maddeleri) puanları arasındaki ilişkiyi araştırmak üzere yapılan korelasyon testine göre 1, 2, 11 ve 12 numaralı maddelerle öğrenci sayısı arasında anlamlı ilişki vardır.

Öğrenci sayısı ile "*01. Girişimci üniversite olmak üniversitemizin stratejik amaçları arasında bulunmaktadır.*" ifadesine ilişkin ortalama puan arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r_{\text{Öğrenci sayısı}*\text{Madde 01}=}$-0,340 ve p<.01). Öğrenci sayısı arttıkça, ifadeye ilişkin puan düşmektedir (veya tersi).

Öğrenci sayısı ile "*02. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitiminin ilkeleri ve hedefleri belirlenmiştir.*" ifadesine ilişkin ortalama puan arasında da negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r_{\text{Öğrenci sayısı}*\text{Madde 02}=}$-0,222 ve p<.05). Öğrenci sayısı arttıkça, ifadeye ilişkin puan düşmektedir (veya tersi).Öğrenci sayısı ile "*11. Üniversitemizde girişimci vasıflarına sahip öğrenci yetiştirmeye özen gösterilmektedir*" ifadesine ilişkin ortalama puan arasında da negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r_{\text{Öğrenci sayısı}*\text{Madde 11}=}$-0,370 ve p<.01). Öğrenci sayısı arttıkça, ifadeye ilişkin puan düşmektedir (veya tersi).

Son olarak, Öğrenci sayısı ile "*12. Üniversitemiz mezunlarının ve öğretim üyelerinin girişimci faaliyetlerini destekleyici ve girişimciliği özendirici uygulamalar içindedir (rehberlik etme, araştırma sonuçlarını paylaşma vb).*" ifadesine ilişkin ortalama puan arasında da negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r_{\text{Öğrenci sayısı}*\text{Madde 12}=}$-0,255 ve p<.05). Öğrenci sayısı arttıkça, ifadeye ilişkin puan düşmektedir (veya tersi).Çizelge 8 girişimcilik eğitiminin kurumsal altyapı boyutu ile üniversitenin öğrenci sayısı arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

Çizelge 8. Kurumsal Altyapı Boyutu ile Öğrenci Sayısı Arasındaki Korelasyon Katsayıları**Korelasyon p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Kurumsal Altyapı		**Öğrenci Sayısı**
13. Üniversitemizde girişimcilik eğitimini geliştirmek amacıyla araştırmalar yapılmaktadır (müfredat, materyal ya da öğretim yöntemi geliştirme gibi).	r	-,247*
	p	0,016
14. Öğrenciler, bölümleri ne olursa olsun, istediklerinde girişimcilik dersi alabilmektedir.	r	-,240*
	p	0,019
15. Girişimcilik eğitimi ve araştırmaları bölümler arası ya da disiplinler arası düzeyde gerçekleştirilmektedir.	r	0,052
	p	0,631
33. Üniversitemiz girişimcilik eğitimini kapsamında yabancı üniversitelerle ortak çalışmalar yapmaktadır.	r	-0,023
	p	0,834

Üniversitelerin öğrenci sayısı ile girişimcilik eğitiminin kurumsal altyapı boyutu (maddeleri) puanları arasındaki ilişkiyi araştırmak üzere yapılan korelasyon testine göre 13 ve 14 numaralı maddelerle öğrenci sayısı arasında anlamlı ilişki vardır.

Öğrenci sayısı ile "*13. Üniversitemizde girişimcilik eğitimini geliştirmek amacıyla araştırmalar yapılmaktadır (müfredat, materyal ya da öğretim yöntemi geliştirme gibi).*" ifadesine ilişkin ortalama puan arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r_{\text{Öğrenci sayısı}*\text{Madde 13}=}$-0,247 ve p<.05). Öğrenci sayısı arttıkça, ifadeye ilişkin puan düşmektedir (veya tersi).

Öğrenci sayısı ile "*14. Öğrenciler, bölümleri ne olursa olsun, istediklerinde girişimcilik dersi alabilmektedir.*" ifadesine ilişkin ortalama puan arasında da negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r_{\text{Öğrenci sayısı}*\text{Madde 14}=}$-0,240 ve p<.05). Öğrenci sayısı arttıkça, ifadeye ilişkin puan düşmektedir (veya tersi).

Çizelge 9 girişimcilik eğitiminin öğretim boyutu ile üniversitenin öğrenci sayısı arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

Çizelge 9. Öğretim Boyutu ile Öğrenci Sayısı Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Öğretim		**Öğrenci Sayısı**
05. Üniversitemizde ön lisans ve lisans öğrencileri yüksek lisans ve doktora öğrencilerine kıyasla daha fazla ve çeşitli girişimcilik dersi alabilmektedirler.	r	-0,100
	p	0,355
08. Üniversitemiz girişimcilik eğitiminde kullandığı müfredat ve yöntemleri başka yüksek öğretim kurumlarından almaktadır.	r	0,045
	p	0,682
09. Üniversitemiz tarafından geliştirilmiş girişimcilik eğitimi müfredatı ve öğretim yöntemleri vardır.	r	-,266**
	p	0,010
16. Öğrenciler girişimcilik dersleri hakkında bilgilendirilmekte ve bu dersleri almaları için teşvik edilmektedir.	r	-,306**
	p	0,003
17. Derslerde kullanılmak üzere girişimcilikle ilgili yerel ya da ulusal vaka çalışmaları üretilmesine önem verilmektedir.	r	0,028
	p	0,801
26. Girişimcilik eğitiminde girişimcilik tecrübesi olan kişilerden misafir konuşmacı olarak faydalanılmaktadır.	r	-,324**
	p	0,002

**Korelasyon p<.01 düzeyinde anlamlıdır.*

Üniversitelerin öğrenci sayısı ile girişimcilik eğitiminin öğretim boyutu (maddeleri) puanları arasındaki ilişkiyi araştırmak üzere yapılan korelasyon testine göre 9, 16 ve 26 numaralı maddelerle öğrenci sayısı arasında anlamlı ilişki vardır.

Öğrenci sayısı ile "*09. Üniversitemiz tarafından geliştirilmiş girişimcilik eğitimi müfredatı ve öğretim yöntemleri vardır.*" ifadesine ilişkin ortalama puan arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r_{\text{Öğrenci sayısı}*\text{Madde 09}=}$-0,266 ve p<.01). Öğrenci sayısı arttıkça, ifadeye ilişkin puan düşmektedir (veya tersi).

Öğrenci sayısı ile "*16. Öğrenciler girişimcilik dersleri hakkında bilgilendirilmekte ve bu dersleri almaları için teşvik edilmektedir.*" ifadesine ilişkin ortalama puan arasında da negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r_{\text{Öğrenci sayısı}*\text{Madde 16}=}$-0,306 ve p<.01). Öğrenci sayısı arttıkça, ifadeye ilişkin puan düşmektedir (veya tersi).

Öğrenci sayısı ile "*26. Girişimcilik eğitiminde girişimcilik tecrübesi olan kişilerden misafir konuşmacı olarak faydalanılmaktadır.*" ifadesine ilişkin ortalama puan arasında da negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r_{\text{Öğrenci sayısı}*\text{Madde 26}=}$-0,324 ve p<.01). Öğrenci sayısı arttıkça, ifadeye ilişkin puan düşmektedir (veya tersi).

Çizelge 10 girişimcilik eğitiminin gelişim boyutu ile üniversitenin öğrenci sayısı arasındaki ilişkiyi göstermektedir

Çizelge 10. Gelişim Boyutu ile Öğrenci Sayısı Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Gelişim		**Öğrenci Sayısı**
07. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi verecek olan öğretim üyeleri ek bir metodoloji eğitimi almaktadırlar.	r	0,200
	p	0,068
25. Üniversitemizde girişimcilik konusunda ders veren öğretim elemanlarından girişimcilik tecrübesine sahip olanlar vardır.	r	-0,101
	p	0,357
27. Akademik personelin girişimcilik eğitimindeki ya da faaliyetlerindeki başarıları takdir edilmekte ve ödüllendirilmektedir.	r	-,378**
	p	0,000
28. Girişimcilik dersleri ve ilgili ders dışı faaliyetler belli aralıklarla ve belli ölçütlere göre değerlendirilmekte, hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığı denetlenmekte ve geri besleme yapılmaktadır.	r	-,256*
	p	0,012
29. Girişimcilik eğitiminin hedefleri ve müfredatı belirlenirken farklı sektörlerden işverenlerin, yatırımcıların, ticaret ve sanayi odalarının ve mesleki kuruluşların görüşleri ve değerlendirmeleri alınmaktadır.	r	-0,063
	p	0,564

Korelasyon p<.05 ve korelasyon p<.01 düzeyinde anlamlıdır.*

Üniversitelerin öğrenci sayısı ile girişimcilik eğitiminin gelişim boyutu (maddeleri) puanları arasındaki ilişkiyi araştırmak üzere yapılan korelasyon testine göre 27 ve 28 numaralı maddelerle öğrenci sayısı arasında anlamlı ilişki vardır.

Öğrenci sayısı ile "*27. Akademik personelin girişimcilik eğitimindeki ya da faaliyetlerindeki başarıları takdir edilmekte ve ödüllendirilmektedir.*" ifadesine ilişkin

ortalama puan arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r_{\text{Öğrenci sayısı}*\text{Madde 27}=}$ -0,378 ve p<.01). Öğrenci sayısı arttıkça, ifadeye ilişkin puan düşmektedir (veya tersi).

Öğrenci sayısı ile "*28. Girişimcilik dersleri ve ilgili ders dışı faaliyetler belli aralıklarla ve belli ölçütlere göre değerlendirilmekte, hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığı denetlenmekte ve geri besleme yapılmaktadır.*" ifadesine ilişkin ortalama puan arasında da negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r_{\text{Öğrenci sayısı}*\text{Madde 28}=}$-0,256 ve p<.05). Öğrenci sayısı arttıkça, ifadeye ilişkin puan düşmektedir (veya tersi).

Çizelge 11 girişimcilik eğitiminin erişim boyutu ile üniversitenin öğrenci sayısı arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

Çizelge 11. Erişim Boyutu ile Öğrenci Sayısı Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Erişim		**Öğrenci Sayısı**
06. Üniversitemizde girişimcilerin ya da öğrencilerin internet aracılığıyla sorularını yöneltebilecekleri ve cevap alabilecekleri bir birim mevcuttur.	r	,214*
	p	0,048
18. Yerel girişimciler ve işletmeciler de istedikleri takdirde üniversitemizden danışmanlık hizmeti alabilmektedirler.	r	0,199
	p	0,063
19. Üniversite dışına yönelik olarak girişimcilik, teknoloji yönetimi, yenilik, yaratıcılık gibi alanlarda sertifika programları düzenlenmektedir.	r	0,139
	p	0,198
20. Üniversitemiz dış paydaşları (mezunlar, işverenler, meslek odaları vb.) ile kurduğu networklerden girişimcilik eğitimine katkıda bulunacak şekilde faydalanmaktadır.	r	-,222*
	p	0,030
21. Üniversitemiz girişimcilik faaliyetlerini geliştirmek amacıyla paydaşlarıyla ilişki kuracak kanallar kullanmaktadır. (Kulüp faaliyetleri, konferanslar, konuk konuşmacılar, web sayfası gibi.)	r	0,001
	p	0,992
22. Üniversitenizde girişimcilik dersi alan öğrenciler okul dışı girişimcilik faaliyetlerine katılmaktadır (Bölgesel girişimcilik faaliyetlerine katılma, üniversite dışında stajlar yapma ya da yarışmalara katılma gibi).	r	-0,098
	p	0,363
23. Girişimciliği destekleyen örgütler ile üniversitemiz arasında girişimcilik eğitimini destekleyici yönde karşılıklı işbirliği ve yardımlaşma vardır.	r	-,266**
	p	0,010
24. Üniversitemiz çevre okullardaki girişimcilik faaliyetlerini ve eğitimini desteklemektedir.	r	0,034
	p	0,756
34. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi ile ilgili olarak sosyal medyadan (Facebook, twitter vb) yararlanılmaktadır.	r	-,273**
	p	0,008

Korelasyon p<.05 ve korelasyon p<.01 düzeyinde anlamlıdır.*

Üniversitelerin öğrenci sayısı ile girişimcilik eğitiminin erişim boyutu (maddeleri) puanları arasındaki ilişkiyi araştırmak üzere yapılan korelasyon testine göre 6, 20, 23 ve 34 numaralı maddelerle öğrenci sayısı arasında anlamlı ilişki vardır.

Öğrenci sayısı ile "*06. Üniversitemizde girişimcilerin ya da öğrencilerin internet aracılığıyla sorularını yöneltebilecekleri ve cevap alabilecekleri bir birim mevcuttur.*" ifadesine ilişkin ortalama puan arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r_{\text{Öğrenci sayısı}*\text{Madde 06}}$=-0,214 ve p<.05). Öğrenci sayısı arttıkça, ifadeye ilişkin puan da artmaktadır (veya tersi).

Öğrenci sayısı ile "*20. Üniversitemiz dış paydaşları (mezunlar, işverenler, meslek odaları vb.) ile kurduğu networklerden girişimcilik eğitimine katkıda bulunacak şekilde faydalanmaktadır.*" ifadesine ilişkin ortalama puan arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r_{\text{Öğrenci sayısı}*\text{Madde 20}}$=-0,222 ve p<.05). Öğrenci sayısı arttıkça, ifadeye ilişkin puan düşmektedir (veya tersi).

Öğrenci sayısı ile "*23. Girişimciliği destekleyen örgütler ile üniversitemiz arasında girişimcilik eğitimini destekleyici yönde karşılıklı işbirliği ve yardımlaşma vardır.*" ifadesine ilişkin ortalama puan arasında da negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r_{\text{Öğrenci sayısı}*\text{Madde 23}}$=-0,266 ve p<.01). Öğrenci sayısı arttıkça, ifadeye ilişkin puan düşmektedir (veya tersi).

Son olarak, Öğrenci sayısı ile "*34. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi ile ilgili olarak sosyal medyadan (Facebook, twitter vb) yararlanılmaktadır.*" ifadesine ilişkin ortalama puan arasında da negatif yönde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r_{\text{Öğrenci sayısı}*\text{Madde 34}}$=-0,273 ve p<.01). Öğrenci sayısı arttıkça, ifadeye ilişkin puan düşmektedir (veya tersi).

Çizelge 12 girişimcilik eğitiminin kaynaklar boyutu ile üniversitenin öğrenci sayısı arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

Üniversitelerin öğrenci sayısı ile girişimcilik eğitiminin kaynaklar boyutu (maddeleri) puanları arasındaki ilişkiyi araştırmak üzere yapılan korelasyon testine göre anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Çizelge 12. Kaynaklar Boyutu ile Öğrenci Sayısı Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Kaynaklar		Öğrenci Sayısı
10. Üniversitemizin girişimcilik eğitimi için tahsis edilmiş yeterli finansal kaynağa sahip olmaması bu eğitimin devamlılığını, büyümesini ve gelişmesini engellemektedir.	r	-0,080
	p	0,461
30. Üniversitemiz girişimcilik eğitimi faaliyetlerinden gelir elde etmektedir.	r	0,078
	p	0,475
31. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitimi finansal desteğini hükümet fonları, özel şirket fonları, mezunlardan gelen bağışlar gibi dış fonlama kaynaklarından almaktadır.	r	0,036
	p	0,744
32. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitimi finansal desteğini öğrenci harçları, seminer, kurs gibi faaliyetlerden elde edilen gelirler ve danışmanlık ücretleri gibi iç fonlama kaynaklarından almaktadır.	r	0,053
	p	0,625

**Korelasyon p<.01 düzeyinde anlamlıdır.*

Girişimcilik Eğitimi ve Verilme Süresi İlişkisi

Girişimcilik eğitiminin strateji boyutu ile bu eğitimin verilme süresi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını araştırmak amacıyla yapılan testlerin sonuçları Çizelge 13'de gösterilmiştir.

Çizelge 13. Strateji Boyutu ile Girişimcilik Eğitiminin Verilme Süresine Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Strateji	Yıl	n	Sıra Ort.	K-W Testi			Anlamlı Fark
				X^2	sd	p	
01. Girişimci üniversite olmak üniversitemizin stratejik amaçları arasında bulunmaktadır.	1-5 (1)	63	44,71	1,01	2	0,605	-
	6-10 (2)	17	46,12				
	11 ≥ (3)	13	52,50				
02. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitiminin ilkeleri ve hedefleri belirlenmiştir.	1-5 (1)	63	43,32	1,90	2	0,387	-
	6-10 (2)	17	48,09				
	11 ≥ (3)	13	53,77				
03. Üniversitemizin misyonunda ve/veya vizyonunda girişimcilik ile ilgili bir ifade yer almaktadır.	1-5 (1)	63	41,74	5,30	2	0,027*	1 ile 2, 3
	6-10 (2)	17	52,53				
	11 ≥ (3)	13	51,45				
04. Fakülte ve bölümlerin ilkelerinde ve hedeflerinde girişimciliğe yer verilmektedir.	1-5 (1)	63	40,92	5,17	2	0,036*	1 ile 2, 3
	6-10 (2)	17	54,18				
	11 ≥ (3)	13	57,25				
11. Üniversitemizde girişimci vasıflarına sahip öğrenci yetiştirmeye özen gösterilmektedir.	1-5 (1)	63	43,39	7,52	2	0,013*	3 ile 1, 2
	6-10 (2)	17	44,59				
	11 ≥ (3)	13	61,50				
12. Üniversitemiz mezunlarının ve öğretim üyelerinin girişimci faaliyetlerini destekleyici ve girişimciliği özendirici uygulamalar içindedir.	1-5 (1)	63	43,69	6,82	2	0,024*	3 ile 1, 2
	6-10 (2)	17	44,59				
	11 ≥ (3)	13	59,08				

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Katılımcıların, üniversitede girişimcilik eğitiminin kaç yıldır verildiğine bağlı olarak strateji boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, strateji boyutunda yer alan 3, 4, 11 ve 12 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır. Üniversitede girişimcilik eğitiminin kaç yıldır verildiğine bağlı olarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Katılımcılar, "*03. Üniversitemizin misyonunda ve/veya vizyonunda girişimcilik ile ilgili bir ifade yer almaktadır.*" ifadesini farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=5,30 ve p<.05]. Hangi yıl grupları arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik yapılan post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanları diğer iki gruptan (Grup 2, 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=41,74; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=52,53 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=51,45).

Katılımcılar, "*04. Fakülte ve bölümlerin ilkelerinde ve hedeflerinde girişimciliğe yer verilmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=5,17 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanları diğer iki gruptan (Grup 2, 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=40,92; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=54,18 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=57,25).

Katılımcılar, "*11. Üniversitemizde girişimci vasıflarına sahip öğrenci yetiştirmeye özen gösterilmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=7,52 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanları diğer iki gruptan (Grup 1, 2) daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=43,39; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=44,59 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=61,50).

Katılımcılar, "12. Üniversitemiz mezunlarının ve öğretim üyelerinin girişimci faaliyetlerini destekleyici ve girişimciliği özendirici uygulamalar içindedir (rehberlik etme, araştırma sonuçlarını paylaşma vb)." ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,82 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanları diğer iki gruptan (Grup 1, 2) daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=43,69; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=44,59 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=59,08).

Çizelge 14. Kurumsal Altyapı Boyutu ile Girişimcilik Eğitiminin Verilme Süresi İlişkisine Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Kurumsal Altyapı	Yıl	n	Sıra Ort.	K-W Testi			Anlamlı Fark
				X^2	sd	p	
13. Üniversitemizde girişimcilik eğitimini geliştirmek amacıyla araştırmalar yapılmaktadır (müfredat, materyal ya da öğretim yöntemi geliştirme gibi).	1-5 (1)	63	41,45	5,02	2	0,034*	1 ile 2, 3
	6-10 (2)	17	51,38				
	11 ≥ (3)	13	54,54				
14. Öğrenciler, bölümleri ne olursa olsun, istediklerinde girişimcilik dersi alabilmektedir.	1-5 (1)	63	44,27	1,00	2	0,605	-
	6-10 (2)	17	45,24				
	11 ≥ (3)	13	52,13				
15. Girişimcilik eğitimi ve araştırmaları bölümler arası ya da disiplinler arası düzeyde gerçekleştirilmektedir.	1-5 (1)	63	41,33	5,05	2	0,030*	1 ile 2, 3
	6-10 (2)	17	53,40				
	11 ≥ (3)	13	53,45				
33. Üniversitemiz girişimcilik eğitimini kapsamında yabancı üniversitelerle ortak çalışmalar yapmaktadır.	1-5 (1)	63	40,59	7,27	2	0,026*	1 ile 2, 3
	6-10 (2)	17	57,09				
	11 ≥ (3)	13	54,04				

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Katılımcıların, üniversitede girişimcilik eğitiminin kaç yıldır verildiğine bağlı olarak kurumsal altyapı boyutunda yer alan maddelere ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, kurumsal altyapı boyutunda yer alan 13, 15 ve 33 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır. Üniversitede girişimcilik eğitiminin kaç yıldır verildiğine bağlı olarak;

Katılımcılar, "13. Üniversitemizde girişimcilik eğitimini geliştirmek amacıyla araştırmalar yapılmaktadır (müfredat, materyal ya da öğretim yöntemi geliştirme gibi)." ifadesini farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=5,02 ve p<.05]. Hangi yıl grupları arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik yapılan post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanları diğer iki gruptan (Grup 2, 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=41,45; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=51,38 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=54,54).

Katılımcılar, "15. Girişimcilik eğitimi ve araştırmaları bölümler arası ya da disiplinler arası düzeyde gerçekleştirilmektedir." ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=5,05 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanları diğer iki gruptan (Grup 2, 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=41,33; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=53,40 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=43,45).

Katılımcılar, "*33. Üniversitemiz girişimcilik eğitimini kapsamında yabancı üniversitelerle ortak çalışmalar yapmaktadır.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=7,27 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanları diğer iki gruptan (Grup 2, 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=40,59; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=57,09 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=54,04).

Çizelge 15'de girişimcilik eğitiminin öğretim boyutu ile verilme süresi arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik testlerin sonuçları verilmiştir.

Katılımcıların, üniversitede girişimcilik eğitiminin kaç yıldır verildiğine bağlı olarak öğretim boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, öğretim boyutunda yer alan 08, 16 ve 17 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır. Üniversitede girişimcilik eğitiminin kaç yıldır verildiğine bağlı olarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Çizelge 15. Öğretim Boyutu ile Girişimcilik Eğitiminin Verilme Süresi İlişkisine Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Öğretim	**Yıl**	**n**	**Sıra Ort.**	**K-W Testi**			**Anlamlı Fark**
				X^2	**sd**	**p**	
05. Üniversitemizde ön lisans ve lisans öğrencileri yüksek lisans ve doktora öğrencilerine kıyasla daha fazla ve çeşitli girişimcilik dersi alabilmektedirler.	1-5 (1)	63	45,66	3,94	2	0,139	-
	6-10 (2)	17	37,44				
	11 ≥ (3)	13	56,08				
08. Üniversitemiz girişimcilik eğitiminde kullandığı müfredat ve yöntemleri başka yüksek öğretim kurumlarından almaktadır.	1-5 (1)	63	49,62	7,90	2	0,019*	1 ile 2, 3
	6-10 (2)	17	34,44				
	11 ≥ (3)	13	33,50				
09. Üniversitemiz tarafından geliştirilmiş girişimcilik eğitimi müfredatı ve öğretim yöntemleri vardır.	1-5 (1)	63	44,12	0,85	2	0,654	-
	6-10 (2)	17	50,38				
	11 ≥ (3)	13	45,73				
16. Öğrenciler girişimcilik dersleri hakkında bilgilendirilmekte ve bu dersleri almaları için teşvik edilmektedir.	1-5 (1)	63	44,69	5,88	2	0,034*	3 ile 1, 2
	6-10 (2)	17	41,53				
	11 ≥ (3)	13	59,13				
17. Derslerde kullanılmak üzere girişimcilikle ilgili yerel ya da ulusal vaka çalışmaları üretilmesine önem verilmektedir.	1-5 (1)	63	40,82	9,05	2	0,011*	3 ile 1, 2
	6-10 (2)	17	49,35				
	11 ≥ (3)	13	63,83				
26. Girişimcilik eğitiminde girişimcilik tecrübesi olan kişilerden misafir konuşmacı olarak faydalanılmaktadır.	1-5 (1)	63	45,58	0,58	2	0,750	-
	6-10 (2)	17	46,29				
	11 ≥ (3)	13	51,63				

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Katılımcılar, "*08. Üniversitemiz girişimcilik eğitiminde kullandığı müfredat ve yöntemleri başka yüksek öğretim kurumlarından almaktadır.*" ifadesini farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=7,90 ve p<.05]. Hangi yıl grupları arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik yapılan post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanları diğer iki gruptan (Grup 2, 3) daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=49,62; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=34,44 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=33,50).

Katılımcılar, "*16. Öğrenciler girişimcilik dersleri hakkında bilgilendirilmekte ve bu dersleri almaları için teşvik edilmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=5,88 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanları diğer iki gruptan (Grup 1, 2) daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=44,69; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=41,53 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=59,13).

Katılımcılar, "*17. Derslerde kullanılmak üzere girişimcilikle ilgili yerel ya da ulusal vaka çalışmaları üretilmesine önem verilmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=9,05 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanları diğer iki gruptan (Grup 1, 2) daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=40,82; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=49,35 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=63,88).

Çizelge 16'da girişimcilik eğitiminin gelişim boyutu ile verilme süresi arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları verilmiştir.

Katılımcıların, üniversitede girişimcilik eğitiminin kaç yıldır verildiğine bağlı olarak gelişim boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, gelişim boyutunda yer alan 25, 27 ve 28 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır. Üniversitede girişimcilik eğitiminin kaç yıldır verildiğine bağlı olarak;

Katılımcılar, "*25. Üniversitemizde girişimcilik konusunda ders veren öğretim elemanlarından girişimcilik tecrübesine sahip olanlar vardır.*" ifadesini farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,29 ve p<.05]. Hangi yıl grupları arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik yapılan post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanları diğer iki gruptan (Grup 2, 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=40,53; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=51,90 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=55,42).

Çizelge 16. Gelişim Boyutu ile Girişimcilik Eğitiminin Verilme Süresi İlişkisine Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Gelişim	Yıl	n	Sıra Ort.	K-W Testi			Anlamlı Fark
				X^2	sd	p	
07. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi verecek olan öğretim üyeleri ek bir metodoloji eğitimi almaktadırlar.	1-5 (1)	63	41,74	3,28	2	0,194	-
	6-10 (2)	17	53,21				
	11 ≥ (3)	13	41,91				
25. Üniversitemizde girişimcilik konusunda ders veren öğretim elemanlarından girişimcilik tecrübesine sahip olanlar vardır.	1-5 (1)	63	40,53	6,29	2	0,017*	1 ile 2, 3
	6-10 (2)	17	51,90				
	11 ≥ (3)	13	55,42				
27. Akademik personelin girişimcilik eğitimindeki ya da faaliyetlerindeki başarıları takdir edilmekte ve ödüllendirilmektedir.	1-5 (1)	63	35,56	8,73	2	0,013*	1 ile 2, 3
	6-10 (2)	17	55,76				
	11 ≥ (3)	13	63,17				
28. Girişimcilik dersleri ve ilgili ders dışı faaliyetler belli aralıklarla ve belli ölçütlere göre değerlendirilmekte, hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığı denetlenmekte ve geri besleme yapılmaktadır.	1-5 (1)	63	42,38	6,44	2	0,019*	1 ile 2, 3
	6-10 (2)	17	50,79				
	11 ≥ (3)	13	57,92				
29. Girişimcilik eğitiminin hedefleri ve müfredatı belirlenirken farklı sektörlerden işverenlerin, yatırımcıların, ticaret ve sanayi odalarının ve mesleki kuruluşların görüşleri ve değerlendirmeleri alınmaktadır.	1-5 (1)	63	44,18	1,98	2	0,372	-
	6-10 (2)	17	43,47				
	11 ≥ (3)	13	55,08				

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Katılımcılar, "*27. Akademik personelin girişimcilik eğitimindeki ya da faaliyetlerindeki başarıları takdir edilmekte ve ödüllendirilmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=8,73 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanları diğer iki gruptan (Grup 2, 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=35,56; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=55,76 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=63,17). Katılımcılar, "28. Girişimcilik dersleri ve ilgili ders dışı faaliyetler belli aralıklarla ve belli ölçütlere göre değerlendirilmekte, hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığı denetlenmekte ve geri besleme yapılmaktadır." ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [X2(2)=6,44 ve p<.05]. Buna göre; birinci grubun (Grup 1) puanları diğer iki gruptan (Grup 2, 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=42,38; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=50,79 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=57,92).Çizelge 17'de girişimcilik eğitiminin erişim boyutu ile verilme süresi arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları verilmiştir. **Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Çizelge 17. Erişim Boyutu ile Girişimcilik Eğitiminin Verilme Süresi İlişkisi Kruskal-Wallis Testi

Erişim	Yıl	n	Sıra Ort.	K-W Testi			Anlamlı Fark
				X^2	sd	p	
06. Üniversitemizde girişimcilerin ya da öğrencilerin internet aracılığıyla sorularını yöneltebilecekleri ve cevap alabilecekleri bir birim mevcuttur.	1-5 (1)	63	44,84	0,41	2	0,816	-
	6-10 (2)	17	47,76				
	11 ≥ (3)	13	41,59				
18. Yerel girişimciler ve işletmeciler de istedikleri takdirde üniversitemizden danışmanlık hizmeti alabilmektedirler.	1-5 (1)	63	43,96	6,59	2	0,041*	3 ile 1, 2
	6-10 (2)	17	42,09				
	11 ≥ (3)	13	62,08				
19. Üniversite dışına yönelik olarak girişimcilik, teknoloji yönetimi, yenilik, yaratıcılık gibi alanlarda sertifika programları düzenlenmektedir.	1-5 (1)	63	43,61	5,05	2	0,047*	3 ile 1, 2
	6-10 (2)	17	42,71				
	11 ≥ (3)	13	59,08				
20. Üniversitemiz dış paydaşları (mezunlar, işverenler, meslek odaları vb.) ile kurduğu networklerden girişimcilik eğitimine katkıda bulunacak şekilde faydalanmaktadır.	1-5 (1)	63	44,93	8,03	2	0,018*	3 ile 1, 2
	6-10 (2)	17	45,59				
	11 ≥ (3)	13	62,92				
21. Üniversitemiz girişimcilik faaliyetlerini geliştirmek amacıyla paydaşlarıyla ilişki kuracak kanallar kullanmaktadır.	1-5 (1)	63	43,42	5,80	2	0,046*	3 ile 1, 2
	6-10 (2)	17	41,62				
	11 ≥ (3)	13	57,71				
22. Üniversitenizde girişimcilik dersi alan öğrenciler okul dışı girişimcilik faaliyetlerine katılmaktadır.	1-5 (1)	63	41,14	7,45	2	0,024*	1 ile 2, 3
	6-10 (2)	17	55,62				
	11 ≥ (3)	13	56,25				
23. Girişimciliği destekleyen örgütler ile üniversitemiz arasında girişimcilik eğitimini destekleyici yönde karşılıklı işbirliği ve yardımlaşma vardır.	1-5 (1)	63	42,68	6,77	2	0,039*	1 ile 2, 3
	6-10 (2)	17	52,29				
	11 ≥ (3)	13	58,33				
24. Üniversitemiz çevre okullardaki girişimcilik faaliyetlerini ve eğitimini desteklemektedir.	1-5 (1)	63	39,03	10,78	2	0,005*	1 ile 2, 3
	6-10 (2)	17	56,71				
	11 ≥ (3)	13	59,13				
34. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi ile ilgili olarak sosyal medyadan (Facebook, twitter vb) yararlanılmaktadır.	1-5 (1)	63	44,75	1,18	2	0,554	-
	6-10 (2)	17	45,24				
	11 ≥ (3)	13	53,54				

Katılımcıların, üniversitede girişimcilik eğitiminin kaç yıldır verildiğine bağlı olarak erişim boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, erişim boyutunda yer alan 18, 19, 20, 21, 22, 23 ve 24 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır. Üniversitede girişimcilik eğitiminin kaç yıldır verildiğine bağlı olarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Katılımcılar, "*18. Yerel girişimciler ve işletmeciler de istedikleri takdirde üniversitemizden danışmanlık hizmeti alabilmektedirler.*" ifadesini farklı

değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,59 ve p<.05]. Hangi yıl grupları arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik yapılan post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanları diğer iki gruptan (Grup 1, 2) daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=43,96; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=42,09 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=62,08).

Katılımcılar, "*19. Üniversite dışına yönelik olarak girişimcilik, teknoloji yönetimi, yenilik, yaratıcılık gibi alanlarda sertifika programları düzenlenmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=5,05 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanları diğer iki gruptan (Grup 1, 2) daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=43,61; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=42,71 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=59,08).

Katılımcılar, "*20. Üniversitemiz dış paydaşları (mezunlar, işverenler, meslek odaları vb.) ile kurduğu networklerden girişimcilik eğitimine katkıda bulunacak şekilde faydalanmaktadır.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=8,03 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanları diğer iki gruptan (Grup 1, 2) daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=44,93; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=45,59 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=62,92).

Katılımcılar, "21. Üniversitemiz girişimcilik faaliyetlerini geliştirmek amacıyla paydaşlarıyla ilişki kuracak kanallar kullanmaktadır. (Kulüp faaliyetleri, konferanslar, konuk konuşmacılar, web sayfası gibi.)" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=5,80 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanları diğer iki gruptan (Grup 1, 2) daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=43,42; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=41,62 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=57,71).

Katılımcılar, "22. Üniversitenizde girişimcilik dersi alan öğrenciler okul dışı girişimcilik faaliyetlerine katılmaktadır (Bölgesel girişimcilik faaliyetlerine katılma, üniversite dışında stajlar yapma ya da yarışmalara katılma gibi)." ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=7,45 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanları diğer iki gruptan (Grup 2, 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=41,14; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=55,62 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=56,25).

Katılımcılar, "23. Girişimciliği destekleyen örgütler ile üniversitemiz arasında girişimcilik eğitimini destekleyici yönde karşılıklı işbirliği ve yardımlaşma vardır." ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,77 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanları diğer iki gruptan

(Grup 2, 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=42,68; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=52,29 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=58,33).

Katılımcılar, "24. Üniversitemiz çevre okullardaki girişimcilik faaliyetlerini ve eğitimini desteklemektedir." ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=10,78 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanları diğer iki gruptan (Grup 2, 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=39,03; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=56,71 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=59,13).

Çizelge 18'de girişimcilik eğitiminin kaynaklar boyutu ile verilme süresi arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları görülmektedir.

Çizelge 18. Kaynaklar Boyutu ile Girişimcilik Eğitiminin Verilme Süresi İlişkisine Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Kaynaklar	Yıl	n	Sıra Ort.	K-W Testi			Anlamlı Fark
				X^2	sd	p	
10. Üniversitemizin girişimcilik eğitimi için tahsis edilmiş yeterli finansal kaynağa sahip olmaması bu eğitimin devamlılığını, büyümesini ve gelişmesini engellemektedir.	1-5 (1)	63	46,69	0,14	2	0,933	-
	6-10 (2)	17	44,44				
	11 ≥ (3)	13	44,67				
30. Üniversitemiz girişimcilik eğitimi faaliyetlerinden gelir elde etmektedir.	1-5 (1)	63	40,79	7,13	2	0,028*	1 ile 2, 3
	6-10 (2)	17	55,24				
	11 ≥ (3)	13	57,00				
31. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitimi finansal desteğini hükümet fonları, özel şirket fonları, mezunlardan gelen bağışlar gibi dış fonlama kaynaklarından almaktadır.	1-5 (1)	63	41,33	6,02	2	0,037*	1 ile 2, 3
	6-10 (2)	17	53,71				
	11 ≥ (3)	13	51,04				
32. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitimi finansal desteğini iç fonlama kaynaklarından almaktadır.	1-5 (1)	63	45,47	0,54	2	0,762	-
	6-10 (2)	17	48,50				
	11 ≥ (3)	13	41,42				

*Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.

Katılımcıların, üniversitede girişimcilik eğitiminin kaç yıldır verildiğine bağlı olarak kaynaklar boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, kaynaklar boyutunda yer alan 30 ve 31 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır. Üniversitede girişimcilik eğitiminin kaç yıldır verildiğine bağlı olarak;

Katılımcılar, "*30. Üniversitemiz girişimcilik eğitimi faaliyetlerinden gelir elde etmektedir.*" ifadesini farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=7,13 ve p<.05]. Hangi yıl grupları arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik yapılan post-hoc Mann-

Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanları diğer iki gruptan (Grup 2, 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=40,79; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=55,24 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=57,00).

Katılımcılar, "*31. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitimi finansal desteğini hükümet fonları, özel şirket fonları, mezunlardan gelen bağışlar gibi dış fonlama kaynaklarından almaktadır.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,02 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanları diğer iki gruptan (Grup 2, 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}5}$=41,33; Sıra Ortalaması $_{6\text{-}10}$=53,71 ve Sıra Ortalaması $_{11 \text{ ve üstü}}$=51,04).

Girişimcilik Eğitimi ve Verilme Şekli İlişkisi

Çizelge 19'da girişimcilik eğitiminin strateji boyutu ile verilme şekli arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları görülmektedir. Katılımcıların, üniversitede girişimcilik eğitiminin ne şekilde verildiğine bağlı olarak strateji boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, strateji boyutunda yer alan 1, 2, 3, 11 ve 12 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır. Üniversitede girişimcilik eğitiminin ne şekilde verildiğine bağlı olarak;Katılımcılar, "*01. Girişimci üniversite olmak üniversitemizin stratejik amaçları arasında bulunmaktadır.*" ifadesini farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,34 ve p<.05]. Hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik yapılan post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanları diğer iki gruptan (Grup 1, 2) daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{\text{Kredili ders}}$=45,96; Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=44,13 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=57,61).

Çizelge 19. Strateji Boyutu ile Girişimcilik Eğitiminin Verilme Şekli İlişkisine Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Strateji	**Girişimcilik**	**n**	**Sıra Ort.**	**K-W Testi**			**Anlamlı Fark**
				X^2	**sd**	**p**	
01. Girişimci üniversite olmak üniversitemizin stratejik amaçları arasında bulunmaktadır.	Kredili D. (1)	60	45,96	6,34	2	0,027*	3 ile 1, 2
	Kredisiz D. (2)	15	44,13				
	Girişimcilik M. (3)	18	57,61				
02. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitiminin ilkeleri ve hedefleri belirlenmiştir.	Kredili D. (1)	60	52,42	6,53	2	0,024*	2 ile 1, 3
	Kredisiz D. (2)	15	38,27				
	Girişimcilik M. (3)	18	55,05				
03. Üniversitemizin misyonunda	Kredili D. (1)	60	43,82	7,64	2	0,011*	3 ile 1, 2

ve/veya vizyonunda girişimcilik ile ilgili bir ifade yer almaktadır.	Kredisiz D. (2)	15	45,47				
	Girişimcilik M. (3)	18	58,89				
04. Fakülte ve bölümlerin ilkelerinde ve hedeflerinde girişimciliğe yer verilmektedir.	Kredili D. (1)	60	45,60	2,06	2	0,357	-
	Kredisiz D. (2)	15	51,90				
	Girişimcilik M. (3)	18	54,80				
11. Üniversitemizde girişimci vasıflarına sahip öğrenci yetiştirmeye özen gösterilmektedir.	Kredili D. (1)	60	49,44	6,55	2	0,024*	2 ile 1, 3
	Kredisiz D. (2)	15	39,50				
	Girişimcilik M. (3)	18	53,05				
12. Üniversitemiz mezunlarının ve öğretim üyelerinin girişimci faaliyetlerini destekleyici ve girişimciliği özendirici uygulamalar içindedir.	Kredili D. (1)	60	55,72	6,43	2	0,025*	2 ile 1, 3
	Kredisiz D. (2)	15	40,75				
	Girişimcilik M. (3)	18	56,37				

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Katılımcılar, "*02. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitiminin ilkeleri ve hedefleri belirlenmiştir.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,53 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; ikinci grubun (Grup 2) puanları diğer iki gruptan (Grup 1, 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{\text{Kredili ders}}$=52,42; Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=38,27 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=55,05).

Katılımcılar, "*03. Üniversitemizin misyonunda ve/veya vizyonunda girişimcilik ile ilgili bir ifade yer almaktadır.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=7,64 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanları diğer iki gruptan (Grup 1, 2) daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{\text{Kredili ders}}$=43,82; Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=45,47 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=58,89).

Katılımcılar, "*11. Üniversitemizde girişimci vasıflarına sahip öğrenci yetiştirmeye özen gösterilmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,55 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; ikinci grubun (Grup 2) puanları diğer iki gruptan (Grup 1, 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{\text{Kredili ders}}$=49,44; Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=39,50 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=53,05).

Katılımcılar, "*12. Üniversitemiz mezunlarının ve öğretim üyelerinin girişimci faaliyetlerini destekleyici ve girişimciliği özendirici uygulamalar içindedir (rehberlik etme, araştırma sonuçlarını paylaşma vb)*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,43 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; ikinci grubun (Grup 2) puanları diğer iki gruptan (Grup 1, 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{\text{Kredili ders}}$=55,72; Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=40,75 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=56,37).

Çizelge 20'de girişimcilik eğitiminin kurumsal altyapı boyutu ile verilme şekli arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları görülmektedir.

Çizelge 20. Kurumsal Altyapı Boyutu ile Girişimcilik Eğitiminin Verilme Şekli İlişkisine Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Kurumsal Altyapı	**Girişimcilik**	**n**	**Sıra Ort.**	**K-W Testi**			**Anlamlı Fark**
				X^2	**sd**	**p**	
13. Üniversitemizde girişimcilik eğitimini geliştirmek amacıyla araştırmalar yapılmaktadır.	Kredili D. (1)	60	44,13	7,91	2	0,006*	3 ile 1, 2
	Kredisiz D. (2)	15	44,27				
	Girişimcilik M. (3)	18	60,68				
14. Öğrenciler, bölümleri ne olursa olsun, istediklerinde girişimcilik dersi alabilmektedir.	Kredili D. (1)	60	46,15	3,95	2	0,133	-
	Kredisiz D. (2)	15	47,97				
	Girişimcilik M. (3)	18	53,45				
15. Girişimcilik eğitimi ve araştırmaları bölümler arası ya da disiplinler arası düzeyde gerçekleştirilmektedir.	Kredili D. (1)	60	47,17	5,41	2	0,037*	2 ile 3
	Kredisiz D. (2)	15	40,23				
	Girişimcilik M. (3)	18	54,29				
33. Üniversitemiz girişimcilik eğitimini kapsamında yabancı üniversitelerle ortak çalışmalar yapmaktadır.	Kredili D. (1)	60	45,37	1,71	2	0,426	-
	Kredisiz D. (2)	15	50,88				
	Girişimcilik M. (3)	18	53,89				

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Katılımcıların, üniversitede girişimcilik eğitiminin ne şekilde verildiğine bağlı olarak kurumsal altyapı boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, kurumsal altyapı boyutunda yer alan 13 ve 15 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır. Üniversitede girişimcilik eğitiminin ne şekilde verildiğine bağlı olarak;

Katılımcılar, “13. Üniversitemizde girişimcilik eğitimini geliştirmek amacıyla araştırmalar yapılmaktadır (müfredat, materyal ya da öğretim yöntemi geliştirme gibi).” ifadesini farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=7,91 ve p<.05]. Hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik yapılan post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanları diğer iki gruptan (Grup 1, 2) daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{\text{Kredili ders}}$=44,13; Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=44,27 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=60,68).

Katılımcılar, “15. Girişimcilik eğitimi ve araştırmaları bölümler arası ya da disiplinler arası düzeyde gerçekleştirilmektedir.” ifadesini de farklı değerlendirilmektedir

[$X^2_{(2)}$=5,41 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanları ikinci grubun (Grup 2) puanlarından daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=40,23 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=54,29).

Çizelge 21'de girişimcilik eğitiminin öğretim boyutu ile verilme şekli arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları görülmektedir.

Katılımcıların, üniversitede girişimcilik eğitiminin ne şekilde verildiğine bağlı olarak öğretim boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, öğretim boyutunda yer alan 8, 9, 16 ve 17 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır. Üniversitede girişimcilik eğitiminin ne şekilde verildiğine bağlı olarak;

Katılımcılar, "*08. Üniversitemiz girişimcilik eğitiminde kullandığı müfredat ve yöntemleri başka yüksek öğretim kurumlarından almaktadır.*" ifadesini farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=5,70 ve p<.05]. Hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik yapılan post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; ikinci grubun (Grup 2) puanları diğer iki gruptan (Grup 1, 3) daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{\text{Kredili ders}}$=42,88; Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=58,00 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=43,53).Katılımcılar, "*09. Üniversitemiz tarafından geliştirilmiş girişimcilik eğitimi müfredatı ve öğretim yöntemleri vardır.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=5,83 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanları ikinci grubun (Grup 2) puanlarından daha yüksektir (Sıra Ort. $_{\text{kredisiz ders}}$=41,60 ve Sıra Ort.$_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=53,58). **Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Çizelge 21. Öğretim Boyutu ile Girişimcilik Eğitiminin Verilme Şekli İlişkisine Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Öğretim	Girişimcilik	n	Sıra Ort.	K-W Testi			Anlamlı Fark
				X^2	sd	p	
05. Üniversitemizde ön lisans ve lisans öğrencileri yüksek lisans ve doktora öğrencilerine kıyasla daha fazla ve çeşitli girişimcilik dersi alabilmektedirler.	Kredili D. (1)	60	45,89	1,54	2	0,463	-
	Kredisiz D. (2)	15	45,77				
	Girişimcilik M. (3)	18	54,39				
08. Üniversitemiz girişimcilik eğitiminde kullandığı müfredat ve yöntemleri başka yüksek öğretim kurumlarından almaktadır.	Kredili D. (1)	60	42,88	5,70	2	0,034*	2 ile 1, 3
	Kredisiz D. (2)	15	58,00				
	Girişimcilik M. (3)	18	43,53				
09. Üniversitemiz tarafından geliştirilmiş girişimcilik eğitimi müfredatı ve öğretim yöntemleri vardır.	Kredili D. (1)	60	47,05	5,83	2	0,032*	2 ile 3
	Kredisiz D. (2)	15	41,60				
	Girişimcilik M. (3)	18	53,58				
16. Öğrenciler girişimcilik dersleri hakkında bilgilendirilmekte ve bu dersleri almaları için teşvik edilmektedir.	Kredili D. (1)	60	47,20	6,49	2	0,017*	2 ile 3
	Kredisiz D. (2)	15	42,03				
	Girişimcilik M. (3)	18	58,11				
17. Derslerde kullanılmak üzere girişimcilikle ilgili yerel ya da ulusal vaka çalışmaları üretilmesine önem verilmektedir.	Kredili D. (1)	60	50,72	10,74	2	0,005*	2 ile 1, 3
	Kredisiz D. (2)	15	32,47				
	Girişimcilik M. (3)	18	57,84				
26. Girişimcilik eğitiminde girişimcilik tecrübesi olan kişilerden misafir konuşmacı olarak faydalanılmaktadır.	Kredili D. (1)	60	46,88	1,24	2	0,539	-
	Kredisiz D. (2)	15	54,84				
	Girişimcilik M. (3)	18	50,80				

Katılımcılar, "*16. Öğrenciler girişimcilik dersleri hakkında bilgilendirilmekte ve bu dersleri almaları için teşvik edilmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,49 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanları ikinci grubun (Grup 2) puanlarından daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=42,03 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=58,11).

Katılımcılar, "*17. Derslerde kullanılmak üzere girişimcilikle ilgili yerel ya da ulusal vaka çalışmaları üretilmesine önem verilmektedir.*" ifadesini farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=10,74 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; ikinci grubun (Grup 2) puanları diğer iki gruptan (Grup 1, 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{\text{Kredili ders}}$=50,72; Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=32,47 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=57,84).

Çizelge 22'de girişimcilik eğitiminin gelişim boyutu ile verilme şekli arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları görülmektedir.

Çizelge 22. Gelişim Boyutu ile Girişimcilik Eğitiminin Verilme Şekli İlişkisine Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Gelişim	Girişimcilik	n	Sıra Ort.	K-W Testi			Anlamlı Fark
				X^2	sd	p	
07. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi verecek olan öğretim üyeleri ek bir metodoloji eğitimi almaktadırlar.	Kredili D. (1)	60	50,00	5,46	2	0,035*	2 ile 3
	Kredisiz D. (2)	15	41,58				
	Girişimcilik M. (3)	18	55,08				
25. Üniversitemizde girişimcilik konusunda ders veren öğretim elemanlarından girişimcilik tecrübesine sahip olanlar vardır.	Kredili D. (1)	60	43,90	2,33	2	0,311	-
	Kredisiz D. (2)	15	51,38				
	Girişimcilik M. (3)	18	53,28				
27. Akademik personelin girişimcilik eğitimindeki ya da faaliyetlerindeki başarıları takdir edilmekte ve ödüllendirilmektedir.	Kredili D. (1)	60	43,93	5,47	2	0,035*	3 ile 1, 2
	Kredisiz D. (2)	15	45,13				
	Girişimcilik M. (3)	18	60,81				
28. Girişimcilik dersleri ve ilgili ders dışı faaliyetler belli aralıklarla ve belli ölçütlere göre değerlendirilmekte, hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığı denetlenmekte ve geri besleme yapılmaktadır.	Kredili D. (1)	60	46,07	5,53	2	0,032*	3 ile 1, 2
	Kredisiz D. (2)	15	47,34				
	Girişimcilik M. (3)	18	61,29				
29. Girişimcilik eğitiminin hedefleri ve müfredatı belirlenirken farklı sektörlerden işverenlerin, yatırımcıların, ticaret ve sanayi odalarının ve mesleki kuruluşların görüşleri ve değerlendirmeleri alınmaktadır.	Kredili D. (1)	60	46,61	0,47	2	0,789	-
	Kredisiz D. (2)	15	49,44				
	Girişimcilik M. (3)	18	51,18				

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Katılımcıların, üniversitede girişimcilik eğitiminin ne şekilde verildiğine bağlı olarak gelişim boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, gelişim boyutunda yer alan 7, 27 ve 28 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır. Üniversitede girişimcilik eğitiminin ne şekilde verildiğine bağlı olarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Katılımcılar, "*07. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi verecek olan öğretim üyeleri ek bir metodoloji eğitimi almaktadırlar.*" ifadesini farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=5,46 ve p<.05]. Hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik yapılan post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; ikinci grubun (Grup 2) puanı üçüncü grubun (Grup 3) puanından daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=41,58 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=55,08).

Katılımcılar, "*27. Akademik personelin girişimcilik eğitimindeki ya da faaliyetlerindeki başarıları takdir edilmekte ve ödüllendirilmektedir.*" ifadesini de farklı

değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=5,47 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanı diğer iki gruptan (Grup 1, 2) daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{\text{Kredili ders}}$=43,93; Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=45,13 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=60,81).

Katılımcılar, "28. Girişimcilik dersleri ve ilgili ders dışı faaliyetler belli aralıklarla ve belli ölçütlere göre değerlendirilmekte, hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığı denetlenmekte ve geri besleme yapılmaktadır." ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=5,33 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanı diğer iki gruptan (Grup 1, 2) daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{\text{Kredili ders}}$=46,07; Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=47,34 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=61,29).

Çizelge 23'de girişimcilik eğitiminin erişim boyutu ile verilme şekli arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları görülmektedir.

Katılımcıların, üniversitede girişimcilik eğitiminin ne şekilde verildiğine bağlı olarak erişim boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, erişim boyutunda yer alan 6, 18, 19, 20, 21, 23 ve 34 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır. Üniversitede girişimcilik eğitiminin ne şekilde verildiğine bağlı olarak;

Katılımcılar, "06. Üniversitemizde girişimcilerin ya da öğrencilerin internet aracılığıyla sorularını yöneltebilecekleri ve cevap alabilecekleri bir birim mevcuttur." ifadesini farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,82 ve p<.05]. Hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik yapılan post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; ikinci grubun (Grup 2) puanı üçüncü grubun (Grup 3) puanından daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=41,77 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=58,76).

Katılımcılar, "18. Yerel girişimciler ve işletmeciler de istedikleri takdirde üniversitemizden danışmanlık hizmeti alabilmektedirler." ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,18 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; ikinci grubun (Grup 2) puanı üçüncü grubun (Grup 3) puanından daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=41,31 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=59,00).

Çizelge 23. Erişim Boyutu ile Girişimcilik Eğitiminin Verilme Şekli İlişkisine Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Erişim	Girişimcilik	n	Sıra Ort.	K-W Testi			Anlamlı Fark
				X^2	sd	p	
06. Üniversitemizde girişimcilerin ya da öğrencilerin internet aracılığıyla sorularını yöneltebilecekleri ve cevap alabilecekleri bir birim mevcuttur.	Kredili D. (1)	60	52,67	6,82	2	0,033*	2 ile 3
	Kredisiz D. (2)	15	41,77				
	Girişimcilik M. (3)	18	58,76				
18. Yerel girişimciler ve işletmeciler de istedikleri takdirde üniversitemizden danışmanlık hizmeti alabilmektedirler.	Kredili D. (1)	60	47,11	6,18	2	0,042*	2 ile 3
	Kredisiz D. (2)	15	41,31				
	Girişimcilik M. (3)	18	59,00				
19. Üniversite dışına yönelik olarak girişimcilik, teknoloji yönetimi, yenilik, yaratıcılık gibi alanlarda sertifika programları düzenlenmektedir.	Kredili D. (1)	60	44,65	6,46	2	0,039*	3 ile 1, 2
	Kredisiz D. (2)	15	44,06				
	Girişimcilik M. (3)	18	61,89				
20. Üniversitemiz dış paydaşları (mezunlar, işverenler, meslek odaları vb.) ile kurduğu networklerden girişimcilik eğitimine katkıda bulunacak şekilde faydalanmaktadır.	Kredili D. (1)	60	46,19	6,01	2	0,045*	3 ile 1, 2
	Kredisiz D. (2)	15	45,53				
	Girişimcilik M. (3)	18	55,79				
21. Üniversitemiz girişimcilik faaliyetlerini geliştirmek amacıyla paydaşlarıyla ilişki kuracak kanallar kullanmaktadır.	Kredili D. (1)	60	45,72	6,97	2	0,028*	2 ile 3
	Kredisiz D. (2)	15	40,66				
	Girişimcilik M. (3)	18	58,79				
22. Üniversitenizde girişimcilik dersi alan öğrenciler okul dışı girişimcilik faaliyetlerine katılmaktadır.	Kredili D. (1)	60	45,44	2,83	2	0,244	-
	Kredisiz D. (2)	15	49,81				
	Girişimcilik M. (3)	18	57,21				
23. Girişimciliği destekleyen örgütler ile üniversitemiz arasında girişimcilik eğitimini destekleyici yönde karşılıklı işbirliği ve yardımlaşma vardır.	Kredili D. (1)	60	47,57	5,77	2	0,049*	3 ile 1, 2
	Kredisiz D. (2)	15	45,63				
	Girişimcilik M. (3)	18	56,08				
24. Üniversitemiz çevre okullardaki girişimcilik faaliyetlerini ve eğitimini desteklemektedir.	Kredili D. (1)	60	45,55	3,34	2	0,188	-
	Kredisiz D. (2)	15	43,03				
	Girişimcilik M. (3)	18	57,32				
34. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi ile ilgili olarak sosyal medyadan (Facebook, twitter vb) yararlanılmaktadır.	Kredili D. (1)	60	45,34	6,25	2	0,040*	3 ile 1, 2
	Kredisiz D. (2)	15	45,00				
	Girişimcilik M. (3)	18	62,56				

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Katılımcılar, "19. Üniversite dışına yönelik olarak girişimcilik, teknoloji yönetimi, yenilik, yaratıcılık gibi alanlarda sertifika programları düzenlenmektedir." ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,46 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanı diğer iki gruptan (Grup 1, 2) daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{\text{Kredili ders}}$=44,65; Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=44,06 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=61,89).

Katılımcılar, “20. Üniversitemiz dış paydaşları (mezunlar, işverenler, meslek odaları vb.) ile kurduğu networklerden girişimcilik eğitimine katkıda bulunacak şekilde faydalanmaktadır.” ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,01 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanı diğer iki gruptan (Grup 1, 2) daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{\text{Kredili ders}}$=46,19; Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=45,53 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=55,79).

Katılımcılar, “21. Üniversitemiz girişimcilik faaliyetlerini geliştirmek amacıyla paydaşlarıyla ilişki kuracak kanallar kullanmaktadır. (Kulüp faaliyetleri, konferanslar, konuk konuşmacılar, web sayfası gibi.)” ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,97 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; ikinci grubun (Grup 2) puanı üçüncü grubun (Grup 3) puanından daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=40,66 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=58,79).

Katılımcılar, “23. Girişimciliği destekleyen örgütler ile üniversitemiz arasında girişimcilik eğitimini destekleyici yönde karşılıklı işbirliği ve yardımlaşma vardır.” ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=5,77 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanı diğer iki gruptan (Grup 1, 2) daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{\text{Kredili ders}}$=47,57; Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=45,63 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=56,08).

Katılımcılar, “34. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi ile ilgili olarak sosyal medyadan (Facebook, twitter vb) yararlanılmaktadır.” ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,25 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanı diğer iki gruptan (Grup 1, 2) daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{\text{Kredili ders}}$=45,34; Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=45,00 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM'de konferans veya kurs}}$=62,56).

Çizelge 24'de girişimcilik eğitiminin kaynaklar boyutu ile verilme şekli arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları görülmektedir.

Katılımcıların, üniversitede girişimcilik eğitiminin ne şekilde verildiğine bağlı olarak kaynaklar boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, kaynaklar boyutunda yer alan 10 ve 30 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır. Üniversitede girişimcilik eğitiminin ne şekilde verildiğine bağlı olarak;

Katılımcılar, “10. Üniversitemizin girişimcilik eğitimi için tahsis edilmiş yeterli finansal kaynağa sahip olmaması bu eğitimin devamlılığını, büyümesini ve gelişmesini engellemektedir.” ifadesini farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,89 ve p<.05]. Hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik yapılan post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanı diğer iki gruptan (Grup 1, 2) daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{\text{Kredili ders}}$=51,73; Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz}}$ ders=47,80 ve Sıra Ortalaması GM’de konferans veya kurs=36,18).

Çizelge 24. Kaynaklar Boyutu ile Girişimcilik Eğitiminin Verilme Şekli İlişkisine Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Kaynaklar	Girişimcilik	n	Sıra Ort.	K-W Testi			Anlamlı Fark
				X^2	sd	p	
10. Üniversitemizin girişimcilik eğitimi için tahsis edilmiş yeterli finansal kaynağa sahip olmaması bu eğitimin devamlılığını, büyümesini ve gelişmesini engellemektedir.	Kredili D. (1)	60	51,73	6,89	2	0,037*	3 ile 1, 2
	Kredisiz D. (2)	15	47,80				
	Girişimcilik M. (3)	18	36,18				*
30. Üniversitemiz girişimcilik eğitimi faaliyetlerinden gelir elde etmektedir.	Kredili D. (1)	60	47,60	6,27	2	0,043*	2 ile 3
	Kredisiz D. (2)	15	39,16				
	Girişimcilik M. (3)	18	56,71				
31. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitimi finansal desteğini dış fonlama kaynaklarından almaktadır.	Kredili D. (1)	60	42,77	5,19	2	0,075	-
	Kredisiz D. (2)	15	55,94				
	Girişimcilik M. (3)	18	55,08				
32. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitimi finansal desteğini iç fonlama kaynaklarından almaktadır.	Kredili D. (1)	60	49,08	0,57	2	0,752	-
	Kredisiz D. (2)	15	43,41				
	Girişimcilik M. (3)	18	48,47				

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Katılımcılar, “30. Üniversitemiz girişimcilik eğitimi faaliyetlerinden gelir elde etmektedir.” ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,27 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; ikinci grubun (Grup 2) puanı üçüncü grubun (Grup 3) puanından daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{\text{kredisiz ders}}$=39,16 ve Sıra Ortalaması $_{\text{GM’de konferans veya kurs}}$=56,71).

Girişimcilik Eğitimi ve Girişimcilik Programı Varlığı İlişkisi

Çizelge 25'de girişimcilik eğitiminin strateji boyutu ile üniversitede bulunan girişimcilik programları arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları görülmektedir. Katılımcıların, üniversitede girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olmasına bağlı olarak strateji boyutuna

(maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan t-testine göre strateji boyutunda yer alan 1, 3 ve 11 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır.Katılımcıların, "*01. Girişimci üniversite olmak üniversitemizin stratejik amaçları arasında bulunmaktadır.*" ifadesini farklı değerlendirdikleri ve bu farkın girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversiteler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,01 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Var}$=4,28 ve $\overline{X}_{Yok}$=3,92).

Çizelge 25. Strateji Boyutu ile Girişimcilik Programları İlişkisine Yönelik T-Testi

Strateji	Program	Betimsel İstatistik			t-test		
		n	$\overline{X}$	ss	t	sd	P
01. Girişimci üniversite olmak üniversitemizin stratejik amaçları arasında bulunmaktadır.	Var	37	4,28	0,90	2,01	91	0,037*
	Yok	56	3,92	1,09			
02. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitiminin ilkeleri ve hedefleri belirlenmiştir.	Var	37	3,97	1,01	0,20	91	0,839
	Yok	56	3,93	1,00			
03. Üniversitemizin misyonunda ve/veya vizyonunda girişimcilik ile ilgili bir ifade yer almaktadır.	Var	37	3,70	1,14	2,11	91	0,024*
	Yok	56	3,27	1,21			
04. Fakülte ve bölümlerin ilkelerinde ve hedeflerinde girişimciliğe yer verilmektedir.	Var	37	3,67	1,08	0,99	91	0,323
	Yok	56	3,44	1,12			
11. Üniversitemizde girişimci vasıflarına sahip öğrenci yetiştirmeye özen gösterilmektedir.	Var	37	4,07	0,84	2,18	91	0,016*
	Yok	56	3,60	1,02			
12. Üniversitemiz mezunlarının ve öğretim üyelerinin girişimci faaliyetlerini destekleyici ve girişimciliği özendirici uygulamalar içindedir.	Var	37	3,82	1,00	0,87	91	0,387
	Yok	56	3,63	1,08			

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Katılımcıların, "*03. Üniversitemizin misyonunda ve/veya vizyonunda girişimcilik ile ilgili bir ifade yer almaktadır.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversiteler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,11 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Var}$=3,70 ve $\overline{X}_{Yok}$=3,27).

Katılımcıların, "*11. Üniversitemizde girişimci vasıflarına sahip öğrenci yetiştirmeye özen gösterilmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine vakıf

üniversiteleri lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,18 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Var}$=4,07 ve $\overline{X}_{Yok}$=3,60).

Çizelge 26'da girişimcilik eğitiminin kurumsal altyapı boyutu ile üniversitede bulunan girişimcilik programları arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları görülmektedir.

Çizelge 26. Kurumsal Altyapı Boyutu ile Girişimcilik Programları İlişkisine Yönelik T-Testi

Kurumsal Altyapı	**Program**	**Betimsel İstatistik**			**t-test**		
		n	$\overline{X}$	**ss**	**t**	**sd**	**p**
13. Üniversitemizde girişimcilik eğitimini geliştirmek amacıyla araştırmalar yapılmaktadır.	Var	37	3,64	1,22	2,03	91	0,033*
	Yok	56	3,23	1,16			
14. Öğrenciler, bölümleri ne olursa olsun, istediklerinde girişimcilik dersi alabilmektedir.	Var	37	3,93	1,27	2,07	91	0,029*
	Yok	56	3,47	1,33			
15. Girişimcilik eğitimi ve araştırmaları bölümler arası ya da disiplinler arası düzeyde gerçekleştirilmektedir.	Var	37	3,54	1,25	0,17	91	0,869
	Yok	56	3,58	1,26			
33. Üniversitemiz girişimcilik eğitimi kapsamında yabancı üniversitelerle ortak çalışmalar yapmaktadır.	Var	37	2,50	1,54	0,44	91	0,660
	Yok	56	2,37	1,35			

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Katılımcıların, üniversitede girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olmasına bağlı olarak kurumsal altyapı boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan t-testine göre kurumsal altyapı boyutunda yer alan 13 ve 14 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır;

Katılımcıların, "*13. Üniversitemizde girişimcilik eğitimini geliştirmek amacıyla araştırmalar yapılmaktadır (müfredat, materyal ya da öğretim yöntemi geliştirme gibi).*" ifadesini farklı değerlendirdikleri ve bu farkın girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversiteler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,03 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir

program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Var}$=3,64 ve $\overline{X}_{Yok}$=3,23).

Katılımcıların, "*14. Öğrenciler, bölümleri ne olursa olsun, istediklerinde girişimcilik dersi alabilmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversiteler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,07 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Var}$=3,93 ve $\overline{X}_{Yok}$=3,47).

Çizelge 27. Öğretim Boyutu ile Girişimcilik Programları İlişkisine Yönelik T-Testi

Öğretim	**Program**	**Betimsel İstatistik**			**t-test**		
		n	$\overline{X}$	**ss**	**t**	**sd**	**P**
05. Üniversitemizde ön lisans ve lisans öğrencileri yüksek lisans ve doktora öğrencilerine kıyasla daha fazla ve çeşitli girişimcilik dersi alabilmektedirler.	Var	37	3,43	1,07	1,86	91	0,065
	Yok	56	3,82	0,95			
08. Üniversitemiz girişimcilik eğitiminde kullandığı müfredat ve yöntemleri başka yüksek öğretim kurumlarından almaktadır.	Var	37	2,38	0,89	0,26	91	0,797
	Yok	56	2,43	0,93			
09. Üniversitemiz tarafından geliştirilmiş girişimcilik eğitimi müfredatı ve öğretim yöntemleri vardır.	Var	37	3,76	0,99	2,10	91	0,014*
	Yok	56	3,14	1,07			
16. Öğrenciler girişimcilik dersleri hakkında bilgilendirilmekte ve bu dersleri almaları için teşvik edilmektedir.	Var	37	3,81	1,17	2,05	91	0,019*
	Yok	56	3,40	1,19			
17. Derslerde kullanılmak üzere girişimcilikle ilgili yerel ya da ulusal vaka çalışmaları üretilmesine önem verilmektedir.	Var	37	3,76	1,15	2,01	91	0,023*
	Yok	56	3,29	1,11			
26. Girişimcilik eğitiminde girişimcilik tecrübesi olan kişilerden misafir konuşmacı olarak faydalanılmaktadır.	Var	37	4,25	1,04	2,07	91	0,016*
	Yok	56	3,76	1,02			

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Çizelge 27'de girişimcilik eğitiminin öğretim boyutu ile üniversitede bulunan girişimcilik programları arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları görülmektedir.

Katılımcıların, üniversitede girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olmasına bağlı olarak öğretim boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan t-testine göre öğretim boyutunda yer alan 9,

16, 17 ve 26 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır;

Katılımcıların, "*09. Üniversitemiz tarafından geliştirilmiş girişimcilik eğitimi müfredatı ve öğretim yöntemleri vardır.*" ifadesini farklı değerlendirdikleri ve bu farkın girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversiteler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,10 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Var}$=3,76 ve $\overline{X}_{Yok}$=3,14).

Katılımcıların, "*16. Öğrenciler girişimcilik dersleri hakkında bilgilendirilmekte ve bu dersleri almaları için teşvik edilmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversiteler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,05 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Var}$=3,81 ve $\overline{X}_{Yok}$=3,40).

Katılımcıların, "*17. Derslerde kullanılmak üzere girişimcilikle ilgili yerel ya da ulusal vaka çalışmaları üretilmesine önem verilmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversiteler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,01 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Var}$=3,76 ve $\overline{X}_{Yok}$=3,29).

Katılımcıların, "*26. Girişimcilik eğitiminde girişimcilik tecrübesi olan kişilerden misafir konuşmacı olarak faydalanılmaktadır.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversiteler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,07 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Var}$=4,25 ve $\overline{X}_{Yok}$=3,76).

Çizelge 28'de girişimcilik eğitiminin gelişim boyutu ile üniversitede bulunan girişimcilik programları arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları görülmektedir.

Katılımcıların, üniversitede girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olmasına bağlı olarak gelişim boyutu ölçmeye yönelik ifadelere ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan t-testine göre gelişim boyutunda yer alan 25, 27, 28 ve 29 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır.

Çizelge 28. Gelişim Boyutu ile Girişimcilik Programları İlişkisine Yönelik T-Testi

Gelişim	**Program**	**Betimsel İstatistik**			**t-test**		
		n	$\overline{X}$	**ss**	**t**	**sd**	**P**
07. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi verecek olan öğretim üyeleri ek bir metodoloji eğitimi almaktadırlar.	Var	37	2,34	0,87	0,43	91	0,671
	Yok	56	2,43	0,97			
25. Üniversitemizde girişimcilik konusunda ders veren öğretim elemanlarından girişimcilik tecrübesine sahip olanlar vardır.	Var	37	3,98	1,14	2,11	91	0,013*
	Yok	56	3,41	1,15			
27. Akademik personelin girişimcilik eğitimindeki ya da faaliyetlerindeki başarıları takdir edilmekte ve ödüllendirilmektedir.	Var	37	3,46	1,39	2,41	91	0,006*
	Yok	56	2,86	1,31			
28. Girişimcilik dersleri ve ilgili ders dışı faaliyetler belli aralıklarla ve belli ölçütlere göre değerlendirilmekte, hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığı denetlenmekte ve geri besleme yapılmaktadır.	Var	37	3,38	1,28	2,19	91	0,011*
	Yok	56	2,69	1,25			
29. Girişimcilik eğitiminin hedefleri ve müfredatı belirlenirken farklı sektörlerden işverenlerin, yatırımcıların, ticaret ve sanayi odalarının ve mesleki kuruluşların görüşleri ve değerlendirmeleri alınmaktadır.	Var	37	3,54	1,21	2,17	91	0,022*
	Yok	56	2,99	1,29			

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Katılımcıların, "*25. Üniversitemizde girişimcilik konusunda ders veren öğretim elemanlarından girişimcilik tecrübesine sahip olanlar vardır.*" ifadesini farklı değerlendirdikleri ve bu farkın girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversiteler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,11 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Var}$=3,98 ve $\overline{X}_{Yok}$=3,41).

Katılımcıların, "*27. Akademik personelin girişimcilik eğitimindeki ya da faaliyetlerindeki başarıları takdir edilmekte ve ödüllendirilmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversiteler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,41 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Var}$=3,46 ve $\overline{X}_{Yok}$=2,86).

Katılımcıların, "*28. Girişimcilik dersleri ve ilgili ders dışı faaliyetler belli aralıklarla ve belli ölçütlere göre değerlendirilmekte, hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığı denetlenmekte ve geri besleme yapılmaktadır.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversiteler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,19 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Var}$=3,38 ve $\overline{X}_{Yok}$=2,69).Katılımcıların, "*29. Girişimcilik eğitiminin hedefleri ve müfredatı belirlenirken farklı sektörlerden işverenlerin, yatırımcıların, ticaret ve sanayi odalarının ve mesleki kuruluşların görüşleri ve değerlendirmeleri alınmaktadır.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversiteler lehine olduğu bulunmuştur [t(91)=2,17 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}$ Var=3,54 ve $\overline{X}$ Yok=2,99).

Çizelge 29'de girişimcilik eğitiminin erişim boyutu ile üniversitede bulunan girişimcilik programları arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları görülmektedir.

Çizelge 29. Erişim Boyutu ile Girişimcilik Programları İlişkisine Yönelik T-Testi

Erişim	Program	Betimsel İstatistik			t-test		
		n	$\overline{X}$	ss	t	sd	P
06. Üniversitemizde girişimcilerin ya da öğrencilerin internet aracılığıyla sorularını yöneltebilecekleri ve cevap alabilecekleri bir birim mevcuttur.	Var	37	2,75	1,40	0,50	91	0,620
	Yok	56	2,89	1,35			
18. Yerel girişimciler ve işletmeciler de istedikleri takdirde üniversitemizden danışmanlık hizmeti alabilmektedirler.	Var	37	3,95	1,14	2,15	91	0,022*
	Yok	56	3,39	1,21			
19. Üniversite dışına yönelik olarak girişimcilik, teknoloji yönetimi, yenilik, yaratıcılık gibi alanlarda sertifika programları düzenlenmektedir.	Var	37	3,88	1,02	2,27	91	0,009*
	Yok	56	3,03	1,17			
20. Üniversitemiz dış paydaşları ile kurduğu networklerden girişimcilik eğitimine katkıda bulunacak şekilde faydalanmaktadır.	Var	37	3,78	1,27	2,23	91	0,011*
	Yok	56	2,94	1,17			
21. Üniversitemiz girişimcilik faaliyetlerini geliştirmek amacıyla paydaşlarıyla ilişki kuracak kanallar kullanmaktadır.	Var	37	4,25	1,13	2,25	91	0,010*
	Yok	56	3,61	0,99			
22. Üniversitenizde girişimcilik dersi alan öğrenciler okul dışı girişimcilik faaliyetlerine katılmaktadır.	Var	37	3,59	1,09	0,21	91	0,838
	Yok	56	3,54	1,07			
23. Girişimciliği destekleyen örgütler ile üniversitemiz arasında girişimcilik eğitimini destekleyici yönde karşılıklı işbirliği ve yardımlaşma vardır.	Var	37	3,98	1,27	2,24	91	0,011*
	Yok	56	3,31	1,24			
24. Üniversitemiz çevre okullardaki girişimcilik faaliyetlerini ve eğitimini desteklemektedir.	Var	37	3,09	1,35	0,42	91	0,679
	Yok	56	2,97	1,31			
34. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi ile ilgili olarak sosyal medyadan (Facebook, twitter vb) yararlanılmaktadır.	Var	37	3,15	1,38	2,07	91	0,032*
	Yok	56	2,64	1,39			

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Katılımcıların, üniversitede girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olmasına bağlı olarak erişim boyutu maddelerine ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan t-testine göre erişim boyutunda yer alan 18, 19, 20, 21, 23 ve 34 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır.Katılımcıların, "*18. Yerel girişimciler ve işletmeciler de istedikleri takdirde üniversitemizden danışmanlık hizmeti alabilmektedirler.*" ifadesini farklı değerlendirdikleri ve bu farkın girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversiteler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,15 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Var}$=3,95 ve $\overline{X}_{Yok}$=3,39).

Katılımcıların, "*19. Üniversite dışına yönelik olarak girişimcilik, teknoloji yönetimi, yenilik, yaratıcılık gibi alanlarda sertifika programları düzenlenmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversiteler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,27 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Var}$=3,88 ve $\overline{X}_{Yok}$=3,03).

Katılımcıların, "*20. Üniversitemiz dış paydaşları (mezunlar, işverenler, meslek odaları vb.) ile kurduğu networklerden girişimcilik eğitimine katkıda bulunacak şekilde faydalanmaktadır.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversiteler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,23 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Var}$=3,78 ve $\overline{X}_{Yok}$=2,94).

Katılımcıların, "*21. Üniversitemiz girişimcilik faaliyetlerini geliştirmek amacıyla paydaşlarıyla ilişki kuracak kanallar kullanmaktadır. (Kulüp faaliyetleri, konferanslar, konuk konuşmacılar, web sayfası gibi.)*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversiteler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,25 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Var}$=4,25 ve $\overline{X}_{Yok}$=3,61).

Katılımcıların, "*23. Girişimciliği destekleyen örgütler ile üniversitemiz arasında girişimcilik eğitimini destekleyici yönde karşılıklı işbirliği ve yardımlaşma vardır.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın yine girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversiteler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,24 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Var}$=3,98 ve $\overline{X}_{Yok}$=3,31).

Katılımcıların, "*34. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi ile ilgili olarak sosyal medyadan (Facebook, twitter vb) yararlanılmaktadır.*" ifadesini de farklı

değerlendirdikleri ve bu farkın yine girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversiteler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,07 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Var}$=3,15 ve $\overline{X}_{Yok}$=2,64).

Çizelge 30'da girişimcilik eğitiminin kaynaklar boyutu ile üniversitede bulunan girişimcilik programları arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları görülmektedir.

Çizelge 30. Kaynaklar Boyutu ile Girişimcilik Programları İlişkisine Yönelik T-Testi

Kaynaklar	**Program**	**Betimsel İstatistik**			**t-test**		
		n	$\overline{X}$	**ss**	**t**	**sd**	**P**
10. Üniversitemizin girişimcilik eğitimi için tahsis edilmiş yeterli finansal kaynağa sahip olmaması bu eğitimin devamlılığını, büyümesini ve gelişmesini engellemektedir.	Var	37	2,46	1,12	2,08	91	0,026*
	Yok	56	3,06	1,26			
30. Üniversitemiz girişimcilik eğitimi faaliyetlerinden gelir elde etmektedir.	Var	37	2,51	1,25	2,03	91	0,030*
	Yok	56	1,95	1,02			
31. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitimi finansal desteğini dış fonlama kaynaklarından almaktadır.	Var	37	2,50	1,39	1,28	91	0,205
	Yok	56	2,16	1,17			
32. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitimi finansal desteğini iç fonlama kaynaklarından almaktadır.	Var	37	2,66	1,32	0,03	91	0,974
	Yok	56	2,65	1,26			

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Katılımcıların, üniversitede girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olmasına bağlı olarak kaynaklar boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan t-testine göre kaynaklar boyutunda yer alan 10 ve 30 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır;

Katılımcıların, "*10. Üniversitemizin girişimcilik eğitimi için tahsis edilmiş yeterli finansal kaynağa sahip olmaması bu eğitimin devamlılığını, büyümesini ve gelişmesini engellemektedir.*" ifadesini farklı değerlendirdikleri ve bu farkın girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olmayan üniversiteler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,08 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olmayan

üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}_{Var}$=2,46 ve $\overline{X}_{Yok}$=3,06).

Katılımcıların, "*30. Üniversitemiz girişimcilik eğitimi faaliyetlerinden gelir elde etmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirdikleri ve bu farkın girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversiteler lehine olduğu bulunmuştur [$t_{(91)}$=2,03 ve p<.05]. Gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, girişimcilikle ilgili bir program, bilim dalı veya anabilim dalı olan üniversitelerinin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($\overline{X}$ Var=2,51 ve $\overline{X}$ Yok=1,95).

Girişimcilik Eğitimi ve Girişimcilik Dersi Sayısı İlişkisi

Çizelge 31'de girişimcilik eğitiminin strateji boyutu ile girişimcilikle ilgili ders çeşidi arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları görülmektedir.

Çizelge 31. Strateji Boyutu ile Girişimcilikle İlgili Ders Çeşidi Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal-Wallis Testi**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Strateji	Ders s. (çeşit)	n	Sıra Ort.	K-W Testi			Anlamlı Fark
				X^2	sd	p	
01. Girişimci üniversite olmak üniversitemizin stratejik amaçları arasında bulunmaktadır.	1-3 (1)	58	41,23	8,20	2	0,017*	1 ile 2, 3
	4-5 (2)	17	54,94				
	6 ≥ (3)	18	58,08				
02. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitiminin ilkeleri ve hedefleri belirlenmiştir.	1-3 (1)	58	42,30	7,11	2	0,029*	3 ile 1, 2
	4-5 (2)	17	45,79				
	6 ≥ (3)	18	60,47				
03. Üniversitemizin misyonunda ve/veya vizyonunda girişimcilik ile ilgili bir ifade yer almaktadır.	1-3 (1)	58	41,30	6,06	2	0,048*	1 ile 3
	4-5 (2)	17	48,71				
	6 ≥ (3)	18	58,06				
04. Fakülte ve bölümlerin ilkelerinde ve hedeflerinde girişimciliğe yer verilmektedir.	1-3 (1)	58	41,81	7,54	2	0,023*	1 ile 2, 3
	4-5 (2)	17	56,06				
	6 ≥ (3)	18	58,04				
11. Üniversitemizde girişimci vasıflarına sahip öğrenci yetiştirmeye özen gösterilmektedir.	1-3 (1)	58	44,51	2,62	2	0,270	-
	4-5 (2)	17	46,50				
	6 ≥ (3)	18	55,50				
12. Üniversitemiz mezunlarının ve öğretim üyelerinin girişimci faaliyetlerini destekleyici ve girişimciliği özendirici uygulamalar içindedir (rehberlik etme, araştırma sonuçlarını paylaşma vb)	1-3 (1)	58	42,13	6,23	2	0,044*	1 ile 2, 3
	4-5 (2)	17	53,12				
	6 ≥ (3)	18	55,81				

Katılımcıların, üniversitede girişimcilikle ilgili verilen ders çeşidi sayısına bağlı olarak strateji boyutuna ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, strateji boyutunda yer alan 1, 2, 3, 4 ve 12 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır. Üniversitede girişimcilikle ilgili verilen ders çeşidi sayısına bağlı olarak;

Katılımcılar, "*01. Girişimci üniversite olmak üniversitemizin stratejik amaçları arasında bulunmaktadır.*" ifadesini farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=8,20 ve p<.05]. Hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik yapılan post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanı diğer iki grubun (Grup 2, 3) puanından daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=41,23; Sıra Ortalaması $_{4\text{-}5\ ders}$=54,94 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=58,08).

Katılımcılar, "*02. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitiminin ilkeleri ve hedefleri belirlenmiştir.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=7,11 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanı diğer iki grubun (Grup 1, 2) puanından daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=42,30; Sıra Ortalaması $_{4\text{-}5\ ders}$=45,79 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=60,47).

Katılımcılar, "*03. Üniversitemizin misyonunda ve/veya vizyonunda girişimcilik ile ilgili bir ifade yer almaktadır.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,06 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanı birinci grubun (Grup 1) puanından daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=41,30 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=58,06).

Katılımcılar, "*04. Fakülte ve bölümlerin ilkelerinde ve hedeflerinde girişimciliğe yer verilmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=7,54 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanı diğer iki grubun (Grup 2, 3) puanından daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=41,81; Sıra Ortalaması $_{4\text{-}5\ ders}$=56,06 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=58,04).

Katılımcılar, "12. Üniversitemiz mezunlarının ve öğretim üyelerinin girişimci faaliyetlerini destekleyici ve girişimciliği özendirici uygulamalar içindedir (rehberlik etme, araştırma sonuçlarını paylaşma vb)" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,23 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanı diğer iki grubun (Grup 2, 3) puanından daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=42,13; Sıra Ortalaması $_{4\text{-}5\ ders}$=53,12 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=55,81).

Çizelge 32'de girişimcilik eğitiminin kurumsal altyapı boyutu ile girişimcilikle ilgili ders çeşidi arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları görülmektedir.

Çizelge 32. Kurumsal Altyapı Boyutu ile Girişimcilikle İlgili Ders Çeşidi Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Kurumsal Altyapı	Ders s. (çeşit)	n	Sıra Ort.	K-W Testi			Anlamlı Fark
				X^2	sd	p	
13. Üniversitemizde girişimcilik eğitimini geliştirmek amacıyla araştırmalar yapılmaktadır.	1-3 (1)	57	38,23	16,73	2	0,000**	1 ile 2, 3
	4-5 (2)	16	56,44				
	6 ≥ (3)	18	60,78				
14. Öğrenciler, bölümleri ne olursa olsun, istediklerinde girişimcilik dersi alabilmektedir.	1-3 (1)	58	41,75	6,90	2	0,032*	1 ile 2, 3
	4-5 (2)	17	53,41				
	6 ≥ (3)	18	54,64				
15. Girişimcilik eğitimi ve araştırmaları bölümler arası ya da disiplinler arası düzeyde gerçekleştirilmektedir.	1-3 (1)	58	39,83	12,40	2	0,002*	1 ile 2, 3
	4-5 (2)	17	55,40				
	6 ≥ (3)	18	57,89				
33. Üniversitemiz girişimcilik eğitimini kapsamında yabancı üniversitelerle ortak çalışmalar yapmaktadır.	1-3 (1)	58	38,13	20,63	2	0,000**	1 ile 2, 3
	4-5 (2)	17	59,26				
	6 ≥ (3)	18	60,44				

**Fark p<.05 ve **fark p<.001 düzeyinde anlamlıdır.*

Katılımcıların, üniversitede girişimcilikle ilgili verilen ders çeşidi sayısına bağlı olarak kurumsal altyapı boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, kurumsal altyapı boyutunda yer alan 13, 14, 15 ve 33 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır. Üniversitede girişimcilikle ilgili verilen ders çeşidi sayısına bağlı olarak;

Katılımcılar, "13. Üniversitemizde girişimcilik eğitimini geliştirmek amacıyla araştırmalar yapılmaktadır (müfredat, materyal ya da öğretim yöntemi geliştirme gibi)." ifadesini farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=16,73 ve p<.001]. Hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik yapılan post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanı diğer iki grubun (Grup 2, 3) puanından daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=38,23; Sıra Ortalaması $_{4\text{-}5\ ders}$=46,44 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=60,78).

Katılımcılar, "*14. Öğrenciler, bölümleri ne olursa olsun, istediklerinde girişimcilik dersi alabilmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,90 ve p<.05].

Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanı diğer iki grubun (Grup 2, 3) puanından daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=41,75; Sıra Ortalaması $_{4\text{-}5\ ders}$=53,41 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=54,64).

Katılımcılar, "*15. Girişimcilik eğitimi ve araştırmaları bölümler arası ya da disiplinler arası düzeyde gerçekleştirilmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=12,40 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanı diğer iki grubun (Grup 2, 3) puanından daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=39,83; Sıra Ortalaması $_{4\text{-}5\ ders}$=55,40 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=57,89).

Katılımcılar, "*33. Üniversitemiz girişimcilik eğitimini kapsamında yabancı üniversitelerle ortak çalışmalar yapmaktadır.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=20,63 ve p<.001]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanı diğer iki grubun (Grup 2, 3) puanından daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=38,13; Sıra Ortalaması $_{4\text{-}5\ ders}$=59,26 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=60,44).

Çizelge 33'de girişimcilik eğitiminin öğretim boyutu ile girişimcilikle ilgili ders çeşidi arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları görülmektedir.

Katılımcıların, üniversitede girişimcilikle ilgili verilen ders çeşidi sayısına bağlı olarak öğretim boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, öğretim boyutunda yer alan 9 ve 17 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır. Üniversitede girişimcilikle ilgili verilen ders çeşidi sayısına bağlı olarak;

Katılımcılar, "*09. Üniversitemiz tarafından geliştirilmiş girişimcilik eğitimi müfredatı ve öğretim yöntemleri vardır.*" ifadesini farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=7,14 ve p<.05]. Hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik yapılan post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanı diğer iki grubun (Grup 1, 2) puanından daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=42,41; Sıra Ortalaması $_{4\text{-}5\ ders}$=45,18 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=60,69).

Katılımcılar, "*17. Derslerde kullanılmak üzere girişimcilikle ilgili yerel ya da ulusal vaka çalışmaları üretilmesine önem verilmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,05 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin

sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanı üçüncü grubun (Grup 3) puanından daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=41,81 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=58,56).

Çizelge 33. Öğretim Boyutu ile Girişimcilikle İlgili Ders Çeşidi Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Öğretim	Ders s. (çeşit)	n	Sıra Ort.	K-W Testi			Anlamlı Fark
				X^2	sd	p	
05. Üniversitemizde ön lisans ve lisans öğrencileri yüksek lisans ve doktora öğrencilerine kıyasla daha fazla ve çeşitli girişimcilik dersi alabilmektedirler.	1-3 (1)	58	48,41	0,86	2	0,651	-
	4-5 (2)	17	44,00				
	6 ≥ (3)	18	42,81				
08. Üniversitemiz girişimcilik eğitiminde kullandığı müfredat ve yöntemleri başka yüksek öğretim kurumlarından almaktadır.	1-3 (1)	58	49,25	2,65	2	0,266	-
	4-5 (2)	17	39,44				
	6 ≥ (3)	18	41,56				
09. Üniversitemiz tarafından geliştirilmiş girişimcilik eğitimi müfredatı ve öğretim yöntemleri vardır.	1-3 (1)	58	42,41	7,14	2	0,028*	3 ile 1, 2
	4-5 (2)	17	45,18				
	6 ≥ (3)	18	60,69				
16. Öğrenciler girişimcilik dersleri hakkında bilgilendirilmekte ve bu dersleri almaları için teşvik edilmektedir.	1-3 (1)	58	46,85	1,55	2	0,460	-
	4-5 (2)	17	41,62				
	6 ≥ (3)	18	52,56				
17. Derslerde kullanılmak üzere girişimcilikle ilgili yerel ya da ulusal vaka çalışmaları üretilmesine önem verilmektedir.	1-3 (1)	58	41,81	6,05	2	0,049*	1 ile 3
	4-5 (2)	17	46,81				
	6 ≥ (3)	18	58,56				
26. Girişimcilik eğitiminde girişimcilik tecrübesi olan kişilerden misafir konuşmacı olarak faydalanılmaktadır.	1-3 (1)	58	45,57	1,36	2	0,506	-
	4-5 (2)	17	47,65				
	6 ≥ (3)	18	53,69				

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Çizelge 34'de girişimcilik eğitiminin gelişim boyutu ile girişimcilikle ilgili ders çeşidi arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları görülmektedir.

Çizelge 34. Gelişim Boyutu ile Girişimcilikle İlgili Ders Çeşidi Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Gelişim	Ders s. (çeşit)	n	Sıra Ort.	K-W Testi			Anlamlı Fark
				X^2	sd	p	
07. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi verecek olan öğretim üyeleri ek bir metodoloji eğitimi almaktadırlar.	1-3 (1)	58	39,79	10,03	2	0,007*	3 ile 1, 2
	4-5 (2)	17	46,69				
	6 ≥ (3)	18	60,56				
25. Üniversitemizde girişimcilik konusunda ders veren öğretim elemanlarından girişimcilik tecrübesine sahip olanlar vardır.	1-3 (1)	58	42,63	5,50	2	0,045*	3 ile 1, 2
	4-5 (2)	17	43,32				
	6 ≥ (3)	18	57,15				
27. Akademik personelin girişimcilik eğitimindeki ya da faaliyetlerindeki başarıları takdir edilmekte ve ödüllendirilmektedir.	1-3 (1)	58	40,03	10,10	2	0,006*	1 ile 2, 3
	4-5 (2)	17	56,71				
	6 ≥ (3)	18	57,14				
28. Girişimcilik dersleri ve ilgili ders dışı faaliyetler belli aralıklarla ve belli ölçütlere göre değerlendirilmekte, hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığı denetlenmekte ve geri besleme yapılmaktadır.	1-3 (1)	58	41,31	7,75	2	0,021*	1 ile 2, 3
	4-5 (2)	17	55,29				
	6 ≥ (3)	18	57,39				
29. Girişimcilik eğitiminin hedefleri ve müfredatı belirlenirken farklı sektörlerden işverenlerin, yatırımcıların, ticaret ve sanayi odalarının ve mesleki kuruluşların görüşleri ve değerlendirmeleri alınmaktadır.	1-3 (1)	58	41,54	7,69	2	0,021*	3 ile 1, 2
	4-5 (2)	17	47,85				
	6 ≥ (3)	18	60,94				

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Katılımcıların, üniversitede girişimcilikle ilgili verilen ders çeşidi sayısına bağlı olarak gelişim boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, gelişim boyutunda yer alan 7, 25, 27, 28 ve 29 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır. Üniversitede girişimcilikle ilgili verilen ders çeşidi sayısına bağlı olarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Katılımcılar, "*07. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi verecek olan öğretim üyeleri ek bir metodoloji eğitimi almaktadırlar.*" ifadesini farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=10,03 ve p<.05]. Hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik yapılan post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanı diğer iki grubun (Grup 1, 2) puanından daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{\text{1-3 ders}}$=39,79; Sıra Ortalaması $_{\text{4-5 ders}}$=46,69 ve Sıra Ortalaması $_{\text{6 ve üstü}}$=60,56).

Katılımcılar, "*25. Üniversitemizde girişimcilik konusunda ders veren öğretim elemanlarından girişimcilik tecrübesine sahip olanlar vardır.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=5,50 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanı diğer iki grubun (Grup 1, 2)

puanından daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=42,63; Sıra Ortalaması $_{4\text{-}5\ ders}$=43,32 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=57,15).

Katılımcılar, "*27. Akademik personelin girişimcilik eğitimindeki ya da faaliyetlerindeki başarıları takdir edilmekte ve ödüllendirilmektedir.*" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=10,10 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanı diğer iki grubun (Grup 2, 3) puanından daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=40,03; Sıra Ortalaması $_{4\text{-}5\ ders}$=56,71 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=57,14).

Katılımcılar, "28. Girişimcilik dersleri ve ilgili ders dışı faaliyetler belli aralıklarla ve belli ölçütlere göre değerlendirilmekte, hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığı denetlenmekte ve geri besleme yapılmaktadır." ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=7,75 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanı diğer iki grubun (Grup 2, 3) puanından daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=41,31; Sıra Ortalaması $_{4\text{-}5\ ders}$=55,29 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=57,39).

Katılımcılar, "29. Girişimcilik eğitiminin hedefleri ve müfredatı belirlenirken farklı sektörlerden işverenlerin, yatırımcıların, ticaret ve sanayi odalarının ve mesleki kuruluşların görüşleri ve değerlendirmeleri alınmaktadır." ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=7,69 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanı diğer iki grubun (Grup 1, 2) puanından daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=41,54; Sıra Ortalaması $_{4\text{-}5\ ders}$=47,85 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=60,94).

Çizelge 35'de girişimcilik eğitiminin erişim boyutu ile girişimcilikle ilgili ders çeşidi arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları görülmektedir.

Katılımcıların, üniversitede girişimcilikle ilgili verilen ders çeşidi sayısına bağlı olarak erişim boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, erişim boyutunda yer alan 6, 18, 21, 22, 23, 24 ve 34 numaralı maddelere ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır. Üniversitede girişimcilikle ilgili verilen ders çeşidi sayısına bağlı olarak;

Katılımcılar, "06. Üniversitemizde girişimcilerin ya da öğrencilerin internet aracılığıyla sorularını yöneltebilecekleri ve cevap alabilecekleri bir birim mevcuttur." ifadesini farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=13,21 ve p<.05]. Hangi gruplar arasında anlamlı

fark olduğunu bulmaya yönelik yapılan post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanı diğer iki grubun (Grup 2, 3) puanından daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=38,33; Sıra Ortalaması $_{4\text{-}5\ ders}$=55,76 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=60,64).

Çizelge 35. Erişim Boyutu ile Girişimcilikle İlgili Ders Çeşidi Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Erişim	**Ders s. (çeşit)**	**n**	**Sıra Ort.**	**K-W Testi**			**Anlamlı Fark**
				X^2	**sd**	**p**	
06. Üniversitemizde girişimcilerin ya da öğrencilerin internet aracılığıyla sorularını yöneltebilecekleri ve cevap alabilecekleri bir birim mevcuttur.	1-3 (1)	58	38,33	13,21	2	0,001*	1 ile 2, 3
	4-5 (2)	17	55,76				
	6 ≥ (3)	18	60,64				
18. Yerel girişimciler ve işletmeciler de istedikleri takdirde üniversitemizden danışmanlık hizmeti alabilmektedirler.	1-3 (1)	58	41,91	6,19	2	0,045*	1 ile 2, 3
	4-5 (2)	17	52,94				
	6 ≥ (3)	18	57,81				
19. Üniversite dışına yönelik olarak girişimcilik, teknoloji yönetimi, yenilik, yaratıcılık gibi alanlarda sertifika programları düzenlenmektedir.	1-3 (1)	58	43,71	2,01	2	0,366	-
	4-5 (2)	17	48,79				
	6 ≥ (3)	18	53,17				
20. Üniversitemiz dış paydaşları (mezunlar, işverenler, meslek odaları vb.) ile kurduğu networklerden girişimcilik eğitimine katkıda bulunacak şekilde faydalanmaktadır.	1-3 (1)	58	43,73	1,71	2	0,426	-
	4-5 (2)	17	51,18				
	6 ≥ (3)	18	50,86				
21. Üniversitemiz girişimcilik faaliyetlerini geliştirmek amacıyla paydaşlarıyla ilişki kuracak kanallar kullanmaktadır.	1-3 (1)	58	42,01	6,48	2	0,036*	1 ile 3
	4-5 (2)	17	48,50				
	6 ≥ (3)	18	56,06				
22. Üniversitenizde girişimcilik dersi alan öğrenciler okul dışı girişimcilik faaliyetlerine katılmaktadır.	1-3 (1)	58	41,83	8,28	2	0,016*	3 ile 1, 2
	4-5 (2)	17	43,94				
	6 ≥ (3)	18	61,83				
23. Girişimciliği destekleyen örgütler ile üniversitemiz arasında girişimcilik eğitimini destekleyici yönde karşılıklı işbirliği ve yardımlaşma vardır.	1-3 (1)	58	44,17	6,09	2	0,048*	3 ile 1, 2
	4-5 (2)	17	44,47				
	6 ≥ (3)	18	61,28				
24. Üniversitemiz çevre okullardaki girişimcilik faaliyetlerini ve eğitimini desteklemektedir.	1-3 (1)	58	41,46	7,62	2	0,022*	3 ile 1, 2
	4-5 (2)	17	45,32				
	6 ≥ (3)	18	60,75				
34. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi ile ilgili olarak sosyal medyadan (Facebook, twitter vb) yararlanılmaktadır.	1-3 (1)	58	41,40	7,33	2	0,026*	1 ile 2, 3
	4-5 (2)	17	55,41				
	6 ≥ (3)	18	57,00				

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Katılımcılar, "18. Yerel girişimciler ve işletmeciler de istedikleri takdirde üniversitemizden danışmanlık hizmeti alabilmektedirler." ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,19 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin

sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanı diğer iki grubun (Grup 2, 3) puanından daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=41,91; Sıra Ortalaması $_{4\text{-}5\ ders}$=52,94 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=57,81).

Katılımcılar, "21. Üniversitemiz girişimcilik faaliyetlerini geliştirmek amacıyla paydaşlarıyla ilişki kuracak kanallar kullanmaktadır. (Kulüp faaliyetleri, konferanslar, konuk konuşmacılar, web sayfası gibi.)" ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,48 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanı üçüncü grubun (Grup 3) puanından daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=42,01 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=56,06).

Katılımcılar, "22. Üniversitenizde girişimcilik dersi alan öğrenciler okul dışı girişimcilik faaliyetlerine katılmaktadır (Bölgesel girişimcilik faaliyetlerine katılma, üniversite dışında stajlar yapma ya da yarışmalara katılma gibi)." ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=8,28 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanı diğer iki grubun (Grup 1, 2) puanından daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=41,83; Sıra Ortalaması $_{4\text{-}5\ ders}$=43,94 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=61,83).

Katılımcılar, "23. Girişimciliği destekleyen örgütler ile üniversitemiz arasında girişimcilik eğitimini destekleyici yönde karşılıklı işbirliği ve yardımlaşma vardır." ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=6,09 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanı diğer iki grubun (Grup 1, 2) puanından daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=44,17; Sıra Ortalaması $_{4\text{-}5\ ders}$=44,47 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=61,28).

Katılımcılar, "24. Üniversitemiz çevre okullardaki girişimcilik faaliyetlerini ve eğitimini desteklemektedir." ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=7,62 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; üçüncü grubun (Grup 3) puanı diğer iki grubun (Grup 1, 2) puanından daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=41,46; Sıra Ortalaması $_{4\text{-}5\ ders}$=45,32 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=60,75).

Katılımcılar, "34. Üniversitemizde girişimcilik eğitimi ile ilgili olarak sosyal medyadan (Facebook, twitter vb) yararlanılmaktadır." ifadesini de farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=7,33 ve p<.05]. Post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanı diğer iki grubun (Grup 2, 3) puanından daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=41,40; Sıra Ortalaması $_{4\text{-}5\ ders}$=55,41 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=57,00).

Çizelge 36'da girişimcilik eğitiminin kaynaklar boyutu ile girişimcilikle ilgili ders çeşidi arasındaki ilişkiyi bulmaya yönelik olarak yapılan analiz ve testlerin sonuçları görülmektedir.

Çizelge 36. Kaynaklar Boyutu ile Girişimcilikle İlgili Ders Çeşidi Arasındaki İlişkiye Yönelik Kruskal-Wallis Testi

Kaynaklar	**Ders s. (çeşit)**	**n**	**Sıra Ort.**	**K-W Testi**			**Anlamlı Fark**
				X^2	**sd**	**p**	
10. Üniversitemizin girişimcilik eğitimi için tahsis edilmiş yeterli finansal kaynağa sahip olmaması bu eğitimin devamlılığını, büyümesini ve gelişmesini engellemektedir.	1-3 (1)	58	49,77	2,64	2	0,268	-
	4-5 (2)	17	46,79				
	6 ≥ (3)	18	38,28				
30. Üniversitemiz girişimcilik eğitimi faaliyetlerinden gelir elde etmektedir.	1-3 (1)	58	41,76	7,48	2	0,024*	1 ile 2, 3
	4-5 (2)	17	53,97				
	6 ≥ (3)	18	54,83				
31. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitimi finansal desteğini dış fonlama kaynaklarından almaktadır.	1-3 (1)	58	42,38	3,13	2	0,210	-
	4-5 (2)	17	53,47				
	6 ≥ (3)	18	50,22				
32. Üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitimi finansal desteğini iç fonlama kaynaklarından almaktadır.	1-3 (1)	58	43,13	2,85	2	0,241	-
	4-5 (2)	17	49,35				
	6 ≥ (3)	18	54,47				

**Fark p<.05 düzeyinde anlamlıdır.*

Katılımcıların, üniversitede girişimcilikle ilgili verilen ders çeşidi sayısına bağlı olarak kaynaklar boyutuna (maddelerine) ilişkin puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan non-parametrik Kruskal-Wallis testine göre, kaynaklar boyutunda yer alan 30 numaralı maddeye ilişkin değerlendirmeleri anlamlı bir şekilde farklıdır. Üniversitede girişimcilikle ilgili verilen ders çeşidi sayısına bağlı olarak;

Katılımcılar, "*30. Üniversitemiz girişimcilik eğitimi faaliyetlerinden gelir elde etmektedir.*" ifadesini farklı değerlendirilmektedir [$X^2_{(2)}$=7,48 ve p<.05]. Hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu bulmaya yönelik yapılan post-hoc Mann-Whitney testinin sonucuna göre; birinci grubun (Grup 1) puanı diğer iki grubun (Grup 2, 3) puanından daha düşüktür (Sıra Ortalaması $_{1\text{-}3\ ders}$=41,76; Sıra Ortalaması $_{4\text{-}5\ ders}$=53,97 ve Sıra Ortalaması $_{6\ ve\ üstü}$=54,83).

EK-3 : ARAŞTIRMAYA KATILAN ÜNİVERSİTELERİN LİSTESİ

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÜNİVERSİTELER

1. Abant İzzet Baysal Üniversitesi
2. Abdullah Gül Üniversitesi
3. Aksaray Üniversitesi
4. Anadolu Üniversitesi
5. Ankara Üniversitesi
6. Arel Üniversitesi
7. Atatürk Üniversitesi
8. Atılım Üniversitesi
9. Bahçesehir Üniversitesi
10. Batman Üniversitesi
11. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
12. Bilgi Üniversitesi
13. Bilkent Üniversitesi
14. Boğaziçi Üniversitesi
15. Bozok Üniversitesi
16. Bursa Orhangazi Üniversitesi
17. Celal Bayar Üniversitesi
18. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
19. Çankaya Üniversitesi
20. Çukurova Üniversitesi
21. Doğuş Üniversitesi
22. Dokuz Eylül Üniversitesi
23. Dumlupınar Üniversitesi
24. Düzce Üniversitesi
25. Ege Üniversitesi
26. Erciyes Üniversitesi
27. Erzincan Üniversitesi
28. Erzurum Teknik Üniversitesi
29. Fatih Üniversitesi
30. Fırat Üniversitesi
31. Gazi Üniversitesi
32. Gaziantep Üniversitesi
33. Gaziosmanpaşa Üniversitesi
34. Gebze Teknik Üniversitesi
35. Gümüşhane Üniversitesi

36. Hacettepe Üniversitesi
37. Haliç Üniversitesi
38. Işık Üniversitesi
39. İstanbul Aydın Üniversitesi
40. İstanbul Esenyurt Üniversitesi
41. İstanbul Kültür Üniversitesi
42. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
43. İstanbul Şehir Üniversitesi
44. İstanbul Teknik Üniversitesi
45. İstanbul Üniversitesi
46. İzmir Ekonomi Üniversitesi
47. İzmir Üniversitesi
48. İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi
49. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
50. Kadir Has Üniversitesi
51. Karabük Üniversitesi
52. Karadeniz Teknik Üniversitesi
53. Kastamonu Üniversitesi
54. Kirklareli Üniversitesi
55. Kocaeli Üniversitesi
56. Koç Üniversitesi
57. KTO Karatay Üniversitesi
58. Maltepe Üniversitesi
59. Mardin Artuklu Üniversitesi
60. Marmara Üniversitesi
61. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
62. Melikşah Üniversitesi
63. Mersin Üniversitesi
64. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
65. Mustafa Kemal Üniversitesi
66. Muş Alparslan Üniversitesi
67. Niğde Üniversitesi
68. Orta Doğu Teknik Üniversitesi
69. Okan Üniversitesi
70. Ondokuz Mayıs Üniversitesi
71. Ordu Üniversitesi

72. Özyeğin Üniversitesi
73. Pamukkale Üniversitesi
74. Piri Reis Üniversitesi
75. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
76. Sabancı Üniversitesi
77. Sakarya Üniversitesi
78. Selçuk Üniversitesi
79. Siirt Üniversitesi
80. Sinop Üniversitesi
81. Sirnak Üniversitesi
82. Süleyman Demirel Üniversitesi
83. TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
84. Trakya Üniversitesi
85. Turgut Özal Üniversitesi
86. Uludağ Üniversitesi
87. Uşak Üniversitesi
88. Yalova Üniversitesi
89. Yaşar Üniversitesi
90. Yeditepe Üniversitesi
91. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
92. Yıldız Teknik Üniversitesi
93. Yüzüncü Yıl Üniversitesi

KAYNAKÇA

"A Guiding Framework for Entrepreneurial Universities," *OECD, A Guiding Framework for Entrepreneurial Universities, 2012*. 2012. (27 Nisan 2014).

Administration, The U. S. Small Business. *Encouraging Future Innovation: Youth Entrepreneurship Education*. Office of Disability Employment Policy. Washington DC: US Department of Labor, 2002.

Aktan, Coşkun Can. "Yüksek Öğretimde Değişim: Global Trendler ve Yeni Paradigmalar," **Değişim Çağında Yüksek Öğretim**: 1-43. Coşkun Can Aktan. İzmir: Yaşar Üniversitesi Yayınları, 2007.

Alain Fayolle, Dana T. Redford. **Handbook on the Entrepreneurial University**. Massachusetts, USA: Edward Elgar Publishing, 2014

Alexandria Valerio, Brent Parton, Alicia Robb. E*ntrepreneurship Education and Training Programs Around the World*. Human Development. Washington D.C.: The World Bank, 2014.

Ali Soylu, Yüksel Kepenek. "MYO Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeyi ve Aldıkları Eğitimin Girişimciliğe Olan Katkılarının Belirlenmesi," **2. Uluslararası Girişimcilik Konferansı**. Bişkek, Kırgızistan: 2008 (Akt. Yelkikalan ve ark.2010).

Amway Global Entrepreneurship Report. GfK Nuremberg, Germany, 2014.

Audrey Haber, Richard P. Runyon. **General Statistics**. Lincoln: Addison_Wesley, 1977 s. 154 (Akt: Karasar, 2015).

Ayşin Aşkın, Selin Nehir, Sercan Özgür Vural. "Tarihi Süreçte Girişimcilik Karamı ve Gelişimi," **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**. 6, 2: 55-72, 2011.

Beril Sipahi, Serra Yurtkoru, Murat Çinko. **Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi**. İstanbul: Beta Basım A.Ş., 2006 ss. 78-80

Bok, Derek. **Piyasa Ortamında Üniversiteler**. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2007 ss. 76,82 (Çeviri Kitap (Bok D. Universities in the marketplace. The commercialisation of higher education. Princeton University Press, New Jersey, 2003)).

"Bologna Süreci," *http://webb.deu.edu.tr/bologna/*. 2011. (12 Kasım 2014).

Brush, Candida. "Does Entrepreneurship Education Matter?," **Forbes**. *http://www.forbes.com/sites/babson/2013/06/24/does-entrepreneurship-education-matter/*. 2013. (10 Ekim 2014).

Candan, Hakan. "Osmanlıdan Günümüze Türk Topraklarında Girişimcilik Serüvenine Dair Bir Değerlendirme," **Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi**. 1, 2: 157-174, 2011.

Candida G. Brush, Tatiana S. Manolova, Linda F. Edelman. "Separated by a Common Language? Entrepreneurship Research Across the Atlantic," **Entrepreneurship&Theory nd Practice**. 32, 2: 249-266, 2008.

Carl P.Zeithaml, George H. Jr. Rice. "Entrepreneurship-Small Business Education in American Universities," **Journal of Small Business Management**. 25: 44, 1987.

Cohen, Susan L. "What Do Accelerators Do? Insights from incubators and Angels," **Innovations: Technology, Governance, Globalization**. 8, 3-4: 19-25, 2013.

Commission, European. *Entrepreneurship Education*. Growth, Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. Brussels-Belgium: European Commission, 2012.

Corbett, Andrew. "You Can't Teach Entrepreneurship.," **Forbes**. *http://www.forbes.com/sites/babson/2012/05/24/you-cant-teach-entrepreneurship/*. 2012. (12 Kasım 2014).

Çetinsaya, Gökhan. *Büyüme, Kalite, Uuslararasılaşma:Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası*. Ankara: Yüksek Öğretim Kurulu, 2014.

Dan, Mihaela-Cornelia. "Why Should University and Business Cooperate? A Discussion of Advantages and Disadvantages," **International Journal of Economic Practices and Theories**. 3, 1: 67-74, 2013.

Devrim Göktepe. *Triple Helix Model and Israeli Magnet program*. MA Thesis. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 2002.

Doğaner, Aysan. **Girişimcilik Okulu**. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık, 2014 ss. 7,19,20

Doymuş, Kemal. "Prof. Dr. Kemal Doymuş wordpress.com," *https://kemaldoymus.wordpress.com/?s=korelasyon*. 2009. (20 Ekim 2015).

Döm, Serpil. **Girişimcilik ve Küçük işletme Yöneticiliği**. Ankara: Detay Yayıncılık, 2008 s. 33

Durukan, Tülin. "Dünden Bugüne Girişimcilik ve 21.Yüzyılga Girişimciliğin Önemi," **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**. 1, 2: 25-37, 2007.

Ekin, Nusret. **Küreselleşme ve Gümrük Birliği**. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları 1999-47, 1999 s. 184

Elgin, İhsan. "Girişimcilik Öğretilebilir mi?," **Start Up**. 14 Temmuz 2014.

Entrepreneurship at a Glance: 2013. Annual Report. OECD-Eurostat Entrepreneurship Indıcators Programme. OECD, 2013.

"Entrepreneurship Center," *https://ita.ucsf.edu/entrepreneurship-center/contact*. 2012. (17 Ekim 2014).

"Entrepreneurship Club of HBS," *http://www.hbseclub.com/about*. 2015. (15 Mayıs 2015).

Entrepreneurship Education: A Road To Success. Directorate-General for International Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. Brüksel: European Union, 2015.

Entrepreneurship in Higher Education. Final Report of the Expert Group. Directorate-General for Enterprise and Industry. European Commission, 2008.

ENTREPRENEURSHIP STUDENT CLUB OF HARVARD BUSINESS SCHOOL. "Entrepreneurship Club," *http://www.hbseclub.com/about*. 2015. (17 Mayıs 2015).

Erkut, Erhan. *Girişimcilik: Ekonomik Kalkınmayı Sürdürüleblilir Kılmanın Tek Yolu*. İstanbul http://readgur.com/doc/92455/lpm-dergi-07-erhan-erkut: Ekim 2014.

Etzkowitz, Henry. **The Triple Helix: University-Industry-Government Innovation in Action**. New York: Routledge Taylor&Francis Group, 2008

Fayolle, Alain. "Personal Views on the Future of Entrepreneurship Education," **Entrepreneurship&Regional Development**. 25, 7-8: 692-701, 2013.

Fernando Alberti, Salvatore Sciascia, Alberto Poli. "Entrepreneurship education: notes on an ongoing debate," **Proceedings of the 14th Annual IntEnt Conference**. 4, 7: 1-26, 2004.

"Genç Girişimciler Kulübü," *http://ogrenci.aku.edu.tr/ogrenci-kulupleri/*. 2014. (5 Haziran 2015).

George Solomon, Ayman El Tarabishy, Susan Duffy. "The state of entrepreneurship education in the United States: A nationwide survey and analysis," **International Journal of Entrepreneurship Education**. 1, 1: 65-86, 2002.

Ghina, Astri. "Effectiveness of Entrepreneurship Education in Higher Education Institutions," **The 5th Indonesia International Conference on Innovation, Entrepreneurship, and Small Business (IICIES 2013)**. Indonesia: 2014.

Gibb, Allan. *Towards the Entrepreneurial University*. Coventry, UK: A National Council for Graduate Entrepreneurship (NCGE) , 2005.

"Girişim Sermayesi ve İş Melekleri," *http://bilgicagi.com/girisim-sermayesi-ve-is-melekleri-yatirimlari/*. 2015. (17 Haziran 2015).

"Girişimcilik Destek Programları," *http://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/girisimcilik/ulusal-destek-programlari*. 2015. (14 Eylül 2015).

"Girişimcilik Eğitimi Programları," *http://www.iskur.gov.tr/isarayan/giri%C5%9Fimcilik.aspx*. 2015. (10 Ekim 2015).

"Girişimcilik Merkezi," *http://kariyer.ieu.edu.tr*. 2015. (12 Haziran 2015).

"Girişimcilik Merkezi Vizyon, Misyon ve Temel İlkeler," *http://www.ozyegin.edu.tr/RESEARCH/Research-Centers/girisimcilik-merkezi/Misyon,-Vizyon-ve-Degerlerimiz*. 2015. (7 Haziran 2015).

Gorman G., Hanlon D., King W. "Some Research Perspectives on Entrepreneurship Education, Enterprise Education and Education for Small Business Management," **International Small Business Journal**. 15: 56-77, 1997.

Güney, Selma. **Girişimcilik: Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular**. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2008 ss. 18,78

Gürdoğan, Nazif. **Girişimcilik ve Girişim Kültürü**. İstanbul: İGİAD Yayınları, 2011

Gürdoğan, Nazif. "Kare Dünyanın Twitter Gençleri," **Yeni Şafak Gazetesi**. *http://www.yenisafak.com/yazarlar/nazifgurdogan/gebze-turkiyenin-silikon-vadisidir-2006750*. 2013. (15 Nisan 2015).

Gürdoğan, Nazif. "Gebze Türkiye'nin Silikon Vadisidir," **Yeni Şafak Gazetesi**. *http://www.yenisafak.com/yazarlar/nazifgurdogan/gebze-turkiyenin-silikon-vadisidir-2006750*. 2014. (15 Şubat 2015).

Henley, Andrew. "Entrepreneurial Aspiration and Transition into Self-Employment," **Entrepreneurship&Regional Development**. 19, 3: 253-280, 2007.

Henry Etzkowitz, Loet Leydesdorff. "The dynamics of innovation: from National Systems and Mode 2 to a Triple Helix of University-Industry- Government Relations," **Research Policy**. 29, 2: 109-123, 2000.

"İnovasyon ve Teknoloji Transfer Ofisi," *http://mitto.marmara.edu.tr*. 2015. (12 Mart 2015).

İrfan Dilsiz, Nihat Kölük. **Girişimcilik**. Ankara: Detay Yayıncılık, 2005 ss. 42-45

Karasar, Niyazi. "Medeniyetin Ortak Paydasında İnsan Olmak," **Maltepe Üniversitesi, İİBF Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Analiz Dergisi**. 2: 10-19,20, 2013.

Karasar, Prof. Dr. Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. 28. Basım. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti., 2015 ss. 77, 220

Katz, Jerome A. "The Chronology of Intellectual Trajectory of American Entrepreneurship Education," **Journal of Small Business Venturing**. 18, 2: 283-300, 2003.

Kemal Koç, Ahmet Mente. "İnovasyon Kavramı ve Üniversite-Devlet-Sanayi İşbirliğinde Üçlü Sarmal Modeli," *http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/kkahm.pdf*. 2007. (17 Ocak 2015).

Kiper, Mahmut. **Dünyada ve Türkiye'de Üniversite Sanayi İşbirliği**. Ankara: Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı , 2010 ss. 23, 34

"Kuluçka Merkezi," *http://tto.ticaret.edu.tr/kulucka/asil_kukucka.html*. 2015. (12 Mayıs 2015).

Kuratko, Donald. *Entrepreneurship Education:Emerging Trends and Challenges for the 21th Century*. Muncie, IN : 2003 Coleman Foundation White Paper Series, 2003.

Kuratko, Donald F. "The Emergence of Entrepreneurship Education Developments, Trends and Challenges," **Entrepreneurship Theory and Practice**. 29, 5: 537-650, 2005.

Küçük, Orhan. **Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi**. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009 ss. 22,200

Laura Galloway, Wendy Brown. "Entrepreneurship Education at University: A Driver in the Creation of High Growth Firms?," **Education+Training**. 44, 8/9: 398-405, 2002.

M. Lekoko, E.M. Rankhumise, P.Ras. "The Effectiveness of Entrepreneurship Education: What Matters Most?," **African Journal of Business Management**. 6, 51: 12023-12033, 2012.

Marangoz, Mehmet. **Girişimcilik**. İstanbul: Beta Yayınları, 2012 ss. 32-33

Mazzarol, Tim. "Entrepreneurship education and research within Australia's universities," *http://www.cemi.com.au/node/506*. 2014. (20 Aralık 2014).

"National Survey of Entrepreneurship Education," *http://www.nationalsurvey.org/files/2014KauffmanReport_Clean.pdf*. 2014. (10 Şubat 2015).

Nazan Yelkikalan ve ark. "Dünya ve Türkiye Üniversitelerinde Girişimcilik Eğitimi," **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**. 12, 19: 51-59, 2010.

Nihan Yıldırım, Olcay Bige Aşkun. "Entrepreneurship Intentions of Public Universities in Turkey: Going Beyond Education and Research?," **Procedia-Social and Behavioral Sciences**. 58: 953-963, 2012.

Odabaşı, Yavuz. "21.yy'ın Üniversite Modeli Olarak Girişimci Üniversiteler," **Değişim Çağında Yükseköğretim:Global Trendler,Paradigmalar, Yönelimler**: 117-133. Coşkun Can Aktan. İzmir: Yaşar Üniversitesi Yayınları, 2007.

Peter B. Robinson, Michael Hayes. "Entrepreneurship Education in America's Major Universities," **Entrepreneurship Theory and Practice**. 15, 3: 41-52, 1991.

Ronstadt, Ronald. "The Educated Entrepreneurs:A New Era of Entrepreneurship Education," **American Journal of Small Business**. 11, 4: 37-53, 1987.

Röpke, Jochen. "The Entrepreneurial University," *http://etc.online.uni-marburg.de/etc1/010.pdf*. 1998. (24 Temmuz 2014).

Schwab, Klaus. *WEF The Global Competitiveness Report*. Geneva, Switzerland: World Economic Forum, 2010.

Serbes, Hamit. "Teknoloji Transfer Ofisleri Üniversite-Sanayi İşbirliğini Sağlayan Arayüzdür," **Moment**. 60, 2013.

Seymour, Nicole. "Entrepreneurship Education in American Community Colleges and Universities," *http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED463784.pdf*. 2001. (20 Ocak 2014).

Sondari, Mary Citra. "Entrepreneurial Education Really Needed? Examining the Antecedent of Entrepreneurial Career Intention," **Entrepreneurship and Small Business Procedia**. Indonesia: 2014.

Stevens, Ashley J. "Technology Transfer and Its Role in the Practice of Reproductive Endocrinology and Infertility," **Reproductive Endocrinology and Infertility: Integrating Modern Clinical and Laboratory Practice,**: Chapter 54. Boston, USA: Springer Science+Business Media, 2010.

"Survey of Entrepreneurship Education," *http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/8973*. 2008. (5 Mart 2014).

Süreyya Sakınç, Sibel Aybarç Bursalıoğlu. "Yükseköğretimde Küresel Bir Değişim: Girişimci Üniversite Modeli," **Yükseköğretim ve Bilim Dergisi**. 2, 2: 92-99, 2012.

Şerifoğlu, Funda. "Genç Üniversiteli," **hhtp://tv.cnnturk.com/video/2012/07/01programlar/genc-universiteli/girisimci**. 2012. (31 Ocak 2015).

"Teknoloji Geliştirme Bölgesi," *http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/03/20140312-2.htm*. 2014. (7 Mayıs 2015).

"Teknoloji Transfer Ofisi," *www.tto.klu.edu.tr*. 2015. (18 Haziran 2015).

"Teknoparklar," *(http://www.ariteknokent.com.tr)*. [t.y.]. (Mayıs 2015 2015).

"Teknoparklar," *http://odtuteknokent.com.tr*. 2015. (8 Eylül 2015).

"The Hatch Act Of 1887," *http://library.ndsu.edu/tools/dspace/load/?file=/repository/bitstream/handle/10365/6113/farm_45_03_01.pdf?sequence=1*. [t.y.]. (17 Kasım 2014).

Top, Seyfi. **Girişimcilik Keşif Süreci**. İstanbul: Beta Yayınları, 2006 ss. 32-35,76,1004

"TTO Nedir?," *www.turktekteknoloji.com.tr*. 2015. (7 Mayıs 2015).

"Turtek Teknoloji Geliştirme ve Transfer Merkezi," *http://www.turktekteknoloji.com.tr*. 2015. (17 Mayıs 2015).

"Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri," *www.kosgeb.gov.tr*. 2015. (12 Haziran 2015).

Wasserman, Noam. "Can Entrepreneurship Be Taught?," **Wall Street Journal**. 20 Mart, 2012.

Wilson, Karen. "Entrepreneurship Education in Europea," **Entrepreneurship in Higher Education**: 119-138. Brussels: OECD, 2008.

Wissema, Hans. **Üçüncü Kuşak Üniversiteler Doğru**. İstanbul: Özyeğin Üniversitesi Yayınları, 2009

www.incgirişim.com.tr. "Girişimci Kimdir?," *www.incgirisim.com.tr/menu_ust-227-girisimci-kimdir.-aspx*. 2015. (7 Mart 2015).

Yalçıntaş, Murat. "ÜNİVERSİTE - SANAYİ - DEVLET İŞBİRLİĞİNİN ÜLKE EKONOMİLERİNE ETKİLERİ," **Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi**. 5, 10: 83-106, 2014.

Yüksel, Uğur. "Üniversite Sanayi İşbirliğnde Bir Araç Olarak Teknoparklar," *http://www.emo.org.tr/ekler/6a93ba89a5b5c6c_ek.doc.* 2008. (12 Mart 2015).

Zilwa, Deanna De. "Organizational Culture and Values and the Adaptation of Australian Universities," **Higher Education**. 54, 4: 557-574, 2007.